INSTITUTIONES

THEOLOGICÆ

AUCTORE

FR.

LEOP. BR. LIEBERMANN

SS. THEOLOG. DOCT. ET PROF.

DIOECESIS ARGENTINENSIS

VICARIO GENERALI

EDITIO TERTIA EMENDATA

TOMUS IV.

BRIXIÆ

IN ORPHANOTROPHIO S. BARNABÆ

MDCCCXXXI.

APPROBATIONES

Legimus librum, cui titulus: Institutiones Theologicæ, auctore *Fr. Leop. Brun. Liebermann etc.* T. IV. complectens Theologiæ specialis volumen secundum. — *Cum hoc quoque volumen nihil a mente sanctæ Ecclesiæ Catholicæ alienum contineat; sed econtra ubique sanctissimum Religionis zelum spiret, et cum rerum gravissimarum copia, accuratam materiarum distributionem, et perspicuam dictionis elegantiam conjungat; illud non approbamus tantum, sed et commendamus quam maxime; simulque iis, qui in hac Diœcesi ad examen approbandorum vocandi sunt, notum facimus, hanc et reliquas harum institutionum partes in examine tanquam normam et fontem quæstionum in parte dogmatica a nobis esse selectas.*

Datum Moguntiæ die 6.ª *Sept.* 1820.

J. J. HUMANN
Diœcesis Mog. sede vacante
Vicarius Generalis

Brixiæ die 18. *Martij* 1831.
ADMITTITUR
GAB. M.ª NAVA *Episcopus.*

PARS PRIMA.

LIBER QUINTUS.

DE GRATIA ET JUSTIFICATIONE.

Diximus, quando de Christi Satisfactione disputatum est immensas esse, quæ nobis Redemptoris morte paratæ sunt, opes. Nunc videndum, quænam ea sint bona, et quomodo ad nos perveniant. Omnia in Christo, et per Christum. Ipse caput nostrum, et fons omnis gratiæ, quæ ab eo secundum uniuscujusque mensuram per omnia ejus membra se diffundit... *De plenitudine ejus nos omnes accepimus, gratiam pro gratia*... Joan. I. Fructus ergo Redemptionis gratia est. Hæc prætium est sanguinis Christi; hanc nobis obedientia sua comparavit Salvator optimus, qui .. *Dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, et mundaret sibi populum acceptabilem sectatorem bonorum operum* . . . Tit. II 14.

De hac nunc Dei ac Mediatoris gratia breviter

agendum. Difficillimum est, quod aggredimur, opus, multis scopulis consitum, et magnorum ingeniorum naufragiis famosum. Quapropter hic imprimis tenendum, quod omnibus Religionis Christianæ mysteriis commune est, ut auctoritate magis, quam philosophica ratione, quæ in rebus divinis admodum infirma et imbecillis est, utamur. Nam, cum de Dei voluntate agitur, ejusque liberrimis donis, nihil ut certum pronuntiare fas est, quod non a Deo revelatum accepimus, quod non ex Scripturis et antiquæ Traditionis monumentis erutum Ecclesiæ fides promulgat. Hæc sola tuta et firma credendi regula est, quæ nos inter multiplices concertationum anfractus, et oppositas ex utraque parte quæstiones media et recta via sine errandi periculo deducit. Absit a nobis omne partium studium, quod judicium omnino pervertit, facitque, ut Scripturæ et Sanctorum Patrum testimonia ad præjudicia anticipatæ opinionis inflectamus, atque ita non veritatis, sed præjudicatæ opinionis amore ducti de rebus maximis sententiam feramus.

Præter ea, quæ circa hanc de gratia Salvatoris doctrinam Ecclesiæ judicio definita sunt, et idcirco ad fidem Catholicam pertinent, sunt et alia pene multa, quæ adhuc in medio posita sunt, et Theologorum disputationibus subjecta. Hæc, si ad exercenda ingenia et fidei dogmata elucidanda valent, non sunt prorsus repudianda, dummodo cum delectu, ac magna simul animi moderatione adhibeantur. Et, si in liberis ejusmodi quæstionibus aliquam opinionem defendendam suscipimus, ca-

vendum, ne nimio concertationis æstu abrepti alios condemnemus; ne ex eorum numero esse videamur, de quibus *Augustin.* ait . . » Amant suam sententiam, non quia vera est, sed quia sua est.

Egregia sunt, et huic nostro argumento maxime accommodata, quæ S. Prosper inculcat (*Lib. II de Vocat. gent. cap. XXX*) . . . » Cum de gratiæ » profunditate et altitudine disputatur, tribus illis » saluberrimis et veracissimis definitionibus simus » innixi. Quarum una profitetur æternum et pro- » prium divinæ esse bonitatis, ut omnes homines » salvos fieri velit, et in agnitionem veritatis venire. » Alia simul prædicat, omnem hominem qui sal- » vus fit, quique in agnitionem veritatis venit, » Dei auxilio juvari et regi, utque in fide, quæ » per dilectionem operatur, permaneat, custodiri. » Tertia vero temperanter et sobrie protestatur, » non omnem voluntatis Dei comprehendi posse » rationem, et multas divinorum operum causas » ab humana intelligentia esse subductas . . . *Tum* » *pergit* . . . His recte pertractatis nullius superest » causa certaminis, neque ultra necesse est, nos » interminabilibus quæstionibus occupari . . . ».

Hunc librum commode in quatuor partes partiri possumus; I.ª erit de natura gratiæ, II.ª de ejus necessitate, III.ª de efficacia, IV.ª de ejusdem distributione. Equidem Theologi plerique speciali tractatione de gratia sanctificante agunt, nos autem quidquid ad gratiam tum habitualem, seu sanctificantem, tum actualem pertinet, conjunctim tractabimus. Ita scilicet fiet, ut post exactam priori

libro difficillimam quæstionem de Christi satisfactione, nunc eam, quæ de hominis justificatione est, nullo interposito medio aggredi possimus. Hujus enim materiæ pars maxima ad primam divisionis partem pertinet, quæ de natura gratiæ inscripta est. Ut autem in re tam abstrusa et difficili, quantum fieri potest, caute et accurate versemur, neque ex ambigua verborum significatione confusio generetur; quædam de gratiæ definitione, ejusque multiplici divisione præmittenda censemus.

Gratiae definitio et divisio.

I. Gratiæ vocabulum diversa significatione sumi potest, et revera sumitur in Scripturis. Unde primum determinandum est, quid nos gratiæ nomine in hac præsenti disputatione intelligamus. Gratia a Theologis vulgo definitur: » Donum Dei su» pernaturale, quod homini gratis et ex Christi » merito confertur ad finem supernaturalem con» sequendum ... ». Quemadmodum Apostolus ait ad Rom. III... *Justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quae est in Christo Jesu.....* Ubi non satis esse credidit si diceret: *Justificati gratis*, sed addidit: *Per gratiam ipsius* — Et, *per redemptionem, quae est in Christo Jesu...*

II. Jam de gratiæ divisione in *naturalem* et *supernaturalem* nobis sermo esse non potest; nam dotes naturæ, quamvis et ipsæ gratuitæ sint, sub gratiæ denominatione non comprehendimus. Neque de *Creatoris* gratia loquimur, quæ primo homini

et Angelis concessa fuit, et *sanitatis* aut *innocentiæ* gratia vocitatur, sed de ea quæ *medicinalis* dicitur, aut *Servatoris* gratia, quia lapsis tribuitur intuitu meritorum Christi. Hujus autem gratiæ multiplices sunt divitiones. Dantur gratiæ *externæ*, cujusmodi sunt exempla Christi, Evangelii prædicatio, miracula, et alia ejus generis plurima. Dantur et *internæ*, quæ homines interius afficiunt, mentem illuminant, voluntatem sanant. Iterum gratia alia *est gratis data*, quæ utique non tam ad eorum, quibus tribuitur, quam ad aliorum utilitatem refertur. In hunc sensum veniunt opitulationes, Prophetiæ, linguarum et miraculorum dona, et alia quæ Apostolus recenset I Cor. XII. — Alia vocatur *gratia gratum faciens*, et est donum supernaturale ad propriam cujusque spiritualem salutem potissimum datum. Sic II ad Cor. III dicitur . . . *Sufficit tibi gratia mea* . . . De hac tantummodo hoc loco agimus.

III. Gratia posteriori hac ratione accepta in *habitualem* primum et *actualem* tribuitur. Illa est donum Dei permanens, et per modum habitus inhærens, quo homo justus efficitur, et Dei amicus. Hæc est motio Dei transiens qua natura humana in iis, quæ ad salutem pertinent, excitatur et adjuvatur. Exinde sequitur hujus actualis gratiæ partitio in *prævenientem*, *concomitantem*, et *subsequentem*, juxta illud Tridentini Sess. VI cap. XVI . . . *Quæ virtus* (Christi) *in ipsos justificatos jugiter influit, et bona eorum opera semper antecedit, et comitatur, et subsequitur* . . . Parum aut nihil ab hac divisione dif-

ferunt, qui gratiam partiuntur in *operantem* et *cooperantem*, aut in *excitantem* el *adjuvantem*. Restat celeberrima in gratiam *sufficientem*, et *efficacem* divisio. Sufficiens ea dici gratia solet, quæ dat posse agere, seu veram et expeditam agendi potentiam, tametsi effectus non sequatur. *Efficax* est, quam effectus consequitur.

PARS PRIMA.

DE NATURA GRATIÆ.

Sunt in hac quæstione, sicut in aliis multis quædam necessaria, a quibus, cum ad fidem ipsam pertineant, nulla licet ratione deflectere; alia libera, quæ citra fidei periculum in diversas partes ventilari possunt. Quoniam gratia, uti dictum est, alia habitualis est, seu sanctificans, actualis alia; de utriusque natura duplici capite agemus.

CAPUT PRIMUM.

DE NATURA GRATIÆ SANCTIFICANTIS.

De fide primum tractabimus contra Novatorum systemata: dein de Scholarum opinionibus pauca referemus.

§. I.

De iis, quæ contra Novatorum Systemata ab Ecclesia definita sunt.

OBSERVANDA

I. *Gratia sanctificans*, quæ alio nomine *habitualis* dicitur, ea est, quæ in cordibus nostris per Spiritum Sanctum diffunditur, quæ peccata abluit; per quam sanctificati sumus in Baptismo, quæ nos regenerat, Filios Dei, et hæredes regni, membra Christi, et organa Spiritus Sancti nos efficit; per

quam in cives novæ Jerusalem, et domesticos Dei adscribimur. Hæc est; per quam Spiritum adoptionis, et vivificantem accepimus; qua consepulti sumus cum Christo, ut in novitate vitæ ambulemus; per quam resurgimus cum Christo, eum induimus, ejus corpori inserimur. Hæc proprie *medicinalis* gratia est, qua non tantum peccata remittuntur, sed *originalis ægritudo sanatur*, ut *Augustinus* ait *(De peccator. meritis cap. XIX)*. In hac gratia sanctificante sita est *hominis justificatio*, de cujus natura nunc quædam dicenda sunt contra Protestantium errores. Vix dici potest, quam multas et pertinaces pugnas hæc quæstio excitaverit ab initio exortæ hæresis. Novatores suam novam et inauditam sententiam eo majori contentione propugnarunt, quo magis ea Catholicorum animos offenderat. Hanc palladium esse dicebant suæ reformationis, totius Religionis Christianæ fundamentum, quo sublato Religio ipsa corrueret; hanc præcipuam et sufficientissimam præscindendæ unitatis rationem. Sed ecce! Hoc fundamentum jam diu a Protestantium doctissimis dirutum est. Unde certe mirandum, aut dolendum potius, nihilo secius veteres discordias durare; quamvis jam constet vanam fuisse, quæ dissidio prætexta erat, causam.

II. Quando hæc de Justificatione controversia mota est a Novatorum principibus, una erat eorum sententia. 1.° Justificationem hominis non fieri per intrinsecam, et inhærentem justitiam, sed per justitiam Christi extrinsece imputatam. 2.° Hominem justificari per fidem, qua justitiam Christi appre-

bendit. In quo duplici iterum errore involvuntur. Nam primo non eam fidem intelligunt, qua mysteriis a Deo revelatis assentimur; sed qua citra ullam dubitationem certi sumus, peccata nobis esse propter Christum dimissa. Deinde in illud paradoxum inciderunt, quod etiam ab ipsis in sacras Scripturas illatum est; *quod sola fides justificet.* Ex quo consequitur, opera nihil facere ad justificationem. . . » Neque contritio, ait Lutherus *(Solida,* » *et plana declar. art. III)*, neque dilectio, neque » ulla alia virtus, sed sola fides est medium, et » instrumentum, quo gratiam Dei, meritum Christi, » et remissionem peccatorum adprehendere, et ac» cipere possumus ... ». 3.° Docuerunt justitiam in omnibus æqualem esse; peccata quoque non proprie deleri, sed tantum tegi, aut non imputari. Qui duplex error ex illo dimanat, quem primo loco nominavimus. Nam, si justificatio nihil est animæ internum, sequitur peccata in anima non deleri: et si nostra justitia nihil est, quam ipsa justitia Christi, sequitur eam eandem esse, et æqualem in omnibus. 4.° Et illud finxerunt, quemlibet debere certum esse de sua justificatione, et quidem certitudine tanta, quanta de aliis revelatis veritatibus habetur. 5.° His erroribus cum sana ratione non minus, quam cum perpetua Ecclesiæ doctrina pugnantibus alium adjecit *Calvinus*, ultra quam dici potest, iniquum et portentosum; scilicet, » acce» ptam semel per fidem justitiam amplius amitti » non posse. ».

III. Cum hæc aliaque perniciosa dogmata pas-

sim in vulgus spargerent Novatores, mirum est, quam invidiose illi Catholicorum fidem criminati sint; Catholicos Christum mediatorem projecisse; vim crucis et sanguinis Christi meritum evacuasse, spem omnem in suis meritis collocare etc. Sed vana hæc, et per calumniam conficta. Catholici nunquam negarunt Christi mortem esse causam meritoriam nostræ justificationis; juxta illud Apostoli I Cor. I. 30 .. *Vos estis in Christo Jesu, qui factus est nobis sapientia a Deo, et justitia, et sanctificatio, et redemptio* ..... Catholici cum certas in peccatore dispositiones requirunt, nunquam negarunt, justificationem gratis, et sine meritis dari, optime intelligentes, quæ Apostol. ad Rom. ait cap. III. .... *Justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quae est in Christo Jesu*.... Hinc omnes cum Synodo *Tridentina* profitemur *(Sess. VI cap. VIII.)*.... » Ita » nos gratis justificari, ut nihil eorum, quæ justi- » ficationem præcedunt, sive fides, sive opera, » ipsam justificationis gratiam promereri possit... ». Demum nunquam negarunt Catholici, impium per fidem justificari, dummodo verba in eo sensu sumantur, quem perpetuus Ecclesiæ consensus tenuit. Ita enim loquitur *Trident.* loco citato.... » Fi- » des est humanæ salutis initium, fundamentum, » et radix omnis justificationis, sine qua impossi- » bile est placere Deo.... ». Cæterum hoc ipsum Concilium naturam justificationis, ejusque causas accurate et dilucide ita exponit sess. VI cap. VII.... » Causa justificationis *finalis* est gloria Dei, et

» Christi, ac vita æterna. *Efficiens*, misericors Deus,
» qui gratuito abluit, et sanctificat.... *Meritoria*,
» Christus... qui nobis in ligno crucis justificatio-
» nem meruit. *Instrumentalis*, Sacramentum....
» Demum *unica formalis causa* est justitia Dei,
» non qua ipse justus est, sed qua nos justos fa-
» cit, qua videlicet ab ipso donati renovamur spi-
» ritu mentis nostræ, et non modo reputamur,
» sed vere justi nominamur et sumus, justitiam in
» nobis recipientes...».

Totum hoc de Justificatione argumentum copiosissime pertractarunt Card. *Bellarmin.* lib. V de justif.: et Reverendiss. fratres *Wallenburgici.* Tum et Illustris. *Bossuetius* historia variationum pluribus in locis. Vide quoque D. *Wiest* Op. M. T. VI §. 26. in Schol.

IV. Qui hæc tam clara, tam sibi cohærentia, et ex ipsis fidei visceribus deducta diligentius expendere velit, atque ex parte opposita ad illas explicationes attendere, quibus recentiores Protestantes patrum suorum dicta emullierunt; videbit omnem propemodum quæstionem ad nudas voculas redigi, ut *Bossuetius* observat (*Resp. ad Script. Molani, cui titul: Cogitationes privatae etc. Tom. XXV p.* 365. *edit. Lebel.*). Nos per justificationem intelligimus non tantum remissionem peccati, et imputationem justitiæ Christi; sed et infusionem gratiæ per Spiritum Sanctum, qua homo vere justus efficitur. Illi justificationem sumunt in sensu forensi, sicut apud Jurisconsultos sumi solet, eamque a regeneratione, et sanctificatione distinguunt. Nos præter fidem alias

quoque dispositiones requirimus ad justificationem: illi dicunt se quidem fidem *solam* admittere, sed vivam, et quæ per charitatem se se exerat. Hæc, ne modum excedamus, breviter adnotasse sufficiat; quippe satis manifestum est, nullum esse controversiæ caput, quod facilius componi posset, si omnis amoveatur litigandi cupido. Sed obstant nunc alia et graviora impedimenta. Nam qui hodie inter Protestantes doctiores videri volunt, ii nec justitiam imputatam, nec fidem justificantem, nec virtutem internam supernaturalis gratiæ admittunt. Nostrum nunc est hoc argumentum diligenter et particulatim exponere; ut, cum primum stabilitum fuerit Catholicum dogma; dein ad hanc regulam ponderari possint, quæ a veteribus et novioribus Protestantibus de hac quæstione ferunt disputata; atque intelligi quæ sint a vera fide aliena, quæ cum Catholico dogmate possint conciliari.

Vide quæ inter *Abbatem Molanum*, et *Bossuetium* de hac materia tractata fuerunt, cum de constituenda pace inter Christianas Ecclesias ageretur. Item *Veronii* Regulam fidei; Systema *Leibnitzii*.— Et novissimum opus vere religiosi et doctissimi viri *Maximiliani Precht*, Abbatis Ord. S. Bened. *Friedensworte an die kathol. und protestant. Kirche.*

Doctrina Catholica de justificatione.

Concilium Trident. cum hanc difficillimam quæstionem aggreditur, hæc decreto suo præmittit in proemio ... » Sacrosancta œcumenica Synodus ...

» exponere intendit omnibus Christi fidelibus ve-
» ram, sanamque doctrinam ipsius justificationis,
» quam sol justitiæ Christus Jesus fidei nostræ au-
» ctor et consummator docuit, Apostoli tradiderunt,
» et Catholica Ecclesia, Spiritu Sancto suggerente,
» perpetuo retinuit... ». Nos hanc fidei magistram sequemur. Ideoque capita hujus doctrinæ præcipua ita tractabimus, ut primo probemus ea ad dogmata Catholica pertinere adducto Concilii generalis decreto; tum Verbum Dei Ecclesiæ decreto suffragari ostendamus.

PROPOSITIO I.

Justificatio non consistit in mera imputatione externa justitiæ Christi: sed in gratia sanctificante, quae est donum Dei animae intrinsecum et inhaerens.

Concil. Trident. Sess. VI Can. XI.

» Si quis dixerit homines justificari vel sola im-
» putatione justitiæ Dei, vel sola peccatorum re-
» missione, exclusa gratia, et charitate, quæ in
» cordibus eorum per Spiritum Sanctum diffunda-
» tur, atque illis inhæreat, aut etiam gratiam,
» qua justificamur esse tantum favorem Dei; ana-
» thema sit ».

Hanc doctrinam Ecclesia ex Verbo Dei hausit,

tum scripto tum tradito, eique ratio ipsa suffragatur fide illustrata.

Pars I.ª Scriptura passim docet homines justos esse, per justitiam inhærentem cujus causa, et origo est Christus; Christum, Spiritum Sanctum habitare in homine. Sic Rom. V 19. . . . *Sicut per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi: ita per unius obeditionem justi constituuntur multi*... Notanda est antithesis, quam adhibet Apostolus. Per peccatum unius hominis peccatores intrinsece constituti sumus: ergo et justi efficimur intrinsece per unius obeditionem. Ad Rom. VIII 9, 10. . . . *Vos in carne non estis, sed in Spiritu; si tamen Spiritus habitat in vobis*. ... *Si autem Christus in vobis est, corpus quidem mortuum est propter peccatum, Spiritus vero vivit propter justificationem* . . . En in quo posita sit justificatio! . . . *Si Christus in vobis est...si Spiritus habitat in vobis*... Quemadmodum etiam ad Corinth. dicitur cap. III 16. . . . *Spiritus Dei habitat in vobis*... Aliis in locis Scriptura justificationem hominis diserte regenerationem vocat, aut renovationem. I Petri I 3. . . . *Secundum misericordiam suam magnam regeneravit nos in spem vivam* . . . Ad Ephes. IV 23 24. . . . *Rennovamini spiritu mentis vestrae, et induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est, in justitia, et sanctitate veritatis* . . .

Pars II.ª Patrum testimonia colligere necesse non est; neque enim diffitentur Heterodoxi, Patres internam et inhærentem justitiam admittere. Vid. *Wiest* loco citato... Inter alios *S. Augustini* hæc sententia

est lib. I de peccat. meritis et remiss. . . . » Legi-
» mus in Christo justificari, qui credunt in eum,
» propter occultam communicationem et inspiratio-
» nem gratiæ . . . ».

Pars III.[a] Non minus cum ratione pugnat Novatorum doctrina, quam cum Scriptura et omnium sæculorum fide. Et vero, quænam hæc esset justitia, quæ hominem justum non redderet? Aut cum qua homo simul justus esset, et injustus: justus quidem, quia justificatus supponitur; injustus autem, quia nullam propriam haberet, et internam justitiam? — Sed . . *quæ participatio justitiæ cum iniquitate? Aut quae societas luci ad tenebras?* . . . II Cor. VI. Deinde, quid posset absurdius cogitari, quam hominem alium haberi a Deo, ac ipse in se esset? Esset quippe injustus in semetipso; et justus haberetur a Deo, propter imputatam Christi justitiam. Et iterum: Quis unquam justus fuit justitia alterius? . . . » Quod unus pro alio satisfaciat, ait *Bel-*
» *larmin. (De justif. lib. II cap. XI)*, facile potest
» intelligi: quod autem unus sit justus, quia alius est
» justus, est omnino inauditum, et non tam supra,
» quam contra omnem rationem . . . ».

Corollarium.

Ergo in justificatione peccata non extrinsece tantum remittuntur, et teguntur: sed reipsa tolluntur, et delentur.

Concil. Trident. Sess. V. Can. V.

» Si quis per D. N. Jesu Christi gratiam, quæ » in Baptismate confertur, reatum originalis peccati » remitti negat; aut etiam asserit, non tolli totum » id, quod veram et propriam peccati rationem » habet; sed illud dicit tantum radi, aut non im» putari; anathema sit ».

Prob. Quemadmodum hic Protestantium error, quod peccata in justificatione tegantur tantum, et non deleantur, ex falso illorum dogmate fluit, de externa et imputata justitia: ita ex dogmate Catholico, quod in propositione stabilivimus, necessaria consecutione deducitur, tolli reipsa et deleri peccata, et non radi tantum, aut tegi. Necessarium enim est, ut omnis peccati mortalis macula deleatur, quando per charitatem in corde diffusam homo justus efficitur et sanctus. Inde illæ Scripturarum voces, cum de peccatoris justificatione loquuntur: peccata *deleri, auferri, projici in profundum maris, mundari* homines *lavari* a peccati, ut sint sancti et immaculati . . . Isai. XLIII 25. Psal. L 3. Psal. CII 12. Mich. VII 18. Joan. XXVII 19. Eph. I I 4, Joan. I 7 9 — Optime igitur *Bellarmin. (De*

justif. lib. II cap. VII) . . . » Nobis imputatur justitia ejus (Christi), quoad satisfactionem, quam » pro nobis præstitit: sed non propterea nos justi, » id est mundi, et immaculati haberi possumus; » si vere in nobis peccatorum maculæ, sordesque » inhæreant . . . ». Vid. eumd. loc. cit. cap. VII.

PROPOSITIO II.

Fides in adultis ad justificationem requiritur: hæc autem fides, quam Scriptura et Patres exigunt, non ea est, qua peccator firmiter credat peccata sibi propter Christum esse dimissa; sed qua firmum assensum præbet iis, quæ a Deo revelata sunt.

CONCIL. TRIDENT. Sess. VI Cap. VIII.

» Fides est humanæ salutis initium, fundamen» tum et radix omnis justificationis; sine qua im» possibile est placere Deo, et ad filiorum ejus » consortium pervenire. . . . ». Vid. etiam cap. V· VI et VII.

CAN. VII ejusdem Sess.

» Siquis dixerit fidem justificantem nihil aliud » esse, quam fiduciam divinæ misericordiæ peccata » remittentis propter Christum, vel eam fiduciam » solam esse, qua justificamur; anathema sit. ».

Prob. I pars. Necesse non est, ut hanc propositionis partem Adversarii probemus; cum utique in hoc non peccent, quod salutem, vitamque homini sine fide tribuant. Sed discant, non calumniari Ecclesiam Catholicam. Discant eandem semper doctrinam ab illa fuisse propositam fidelibus, quam Scripturæ, ac imprimis Apostolus intonant multis in locis. Satis itaque erit hæc pauca exempli loco afferre. Marc. XVI Christus ait.... *Qui crediderit et baptizatus fuerit, hic salvus erit; qui autem non crediderit, condemnabitur*... De hac fide, quæ omnis justitiæ fundamentum est, *Apostolus* agit in tota Epist. ad Roman.... *Justitia Dei*, inquit cap. III, *per fidem Jesu Christi in omnes, et super omnes, qui credunt in ipsum*... et paucis interjectis... *Arbitramur enim justificari hominem per fidem sine operibus legis*.... Ad *Ephes.* scribit II 18... *Gratia estis salvati per fidem, et hoc non ex vobis, Dei enim donum est*... Ad *Hebr.* cap. XI totus iterum est in hac asserenda doctrina, et cum de Enocho dixisset, quod testimonium habuerit placuisse Deo, statim subjungit v. 6... *Sine fide autem impossibile est placere Deo*...

Prob. II pars. Quæ sit fides illa justificans, quam Scripturæ exigunt, ita dilucide exponit *Trident.* sess. VI cap. VI... » Disponuntur autem ad ipsam ju-» stitiam, dum excitat divina gratia et adjuti, fi-» dem ex auditu concipientes libere moventur in » Deum, *credentes vera esse, quæ divinitus reve-» lata, et promissa sunt; atque illud imprimis, a » Deo justificari impium etc.*.». Agitur ergo de fide, per quam assensum præbemus revelatis dogmatibus,

quæ a fiducia, et charitate distinguitur, ex qua, quasi ex sua radice spes et charitas efflorescunt. Sic *Christus* Marc. XVI postquam ad Discipulos dixerat: *Praedicate Evangelium omni creaturae*, tunc demum ea addit, quæ supra citavimus: *Qui crediderit, salvus erit*.. Ergo de fide loquitur, qua credimus Evangelio. Idem argumentum ex his, aliis Scripturæ testimoniis confici potest: Joan. XX 31... *Haec scripta sunt, ut credatis, quia Jesus est Christus Filius Dei, et ut credentes vitam habeatis in nomine ejus*... Ad Roman. X 9.... *Si confitearis in ore tuo Dominum Jesum, et in corde tuo credideris, quia Deus illum suscitavit a mortuis, salvus erit*.... Ad Hebr. XI.... *Sine fide impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, et inquirentibus se remunerator sit*...

PROPOSITIO III.

Fides sola non justificat.

Concil. Trident. Sess. VI Can. IX.

» Si quis dixerit sola fide impium justificari, » ita ut intelligat nihil aliud requiri, quod ad ju» stificationis gratiam consequendam cooperetur, » et nulla ex parte necesse esse, eum suæ volun» tatis motu præparari, atque disponi; anathema » sit. ».

Probatur. Protestantes, qui verbum Dei in Scripturis expressum perpetuo jactare solent, tanquam unicam fidei regulam, debuissent utique suam tam insolitam de fide justificante sententiam certo aliquo et expresso Scripturæ testimonio probare: si enim Scriptura expresse diceret, fidem solam justificare, id sine dubio credendum esset. Verum, ut scite observat *Bellarmin.* (*De justif. lib. I cap. XVI.*), nusquam hactenus ostendere potuerunt particulam *sola*, cum de fide justificante agitur, in sacris Litteris contineri. Illam quidem Lutherus, insigni fallacia in versione germanica addidit cap. III. v. 28 ad Roman. contra fidem omnium tum Græcorum, tum Latinorum codicum. Neque illud ipse negare potuit, cum esset hac de re postulatus; sed pro solita sua modestia respondit: » Sic volo, sic » jubeo, stat pro ratione voluntas. ». — Nos cum Scriptura docemus quidem hominem justificari per fidem. Quod autem sola et nuda fides non justificet, id ex Scripturis ipsis ita demonstrabimus, ut nihil possit certius reperiri.

1.° Expressis verbis asseritur, solam fidem non sufficere. Ad Rom. II 13. . . . *Non auditores legis justi sunt apud Deum; sed factores legis justificabuntur*. . . Legatur, quæso, caput integrum, et apertius patebit sensus verborum, quæ citavimus. Jacobi cap. II 14. . . *Quid proderit, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? Nunquid poterit fides salvare eum?* et v. 24. . . *Videtis, quod ex operibus salvatur homo, et non ex fide tantum?* . . . Porro S. Jacobi Epistola tota in eo est, ut senten-

tiam nostram adstruat, eosque retundat, qui eo jam tempora loca quædam ex Epistola ad Romanos falsis interpretationibus depravabant.

2.° Scripturæ vim justificandi non soli fidei tribuunt, sed aliis quoque virtutibus, quas Concilium inter dispositiones ad justitiam numerat. Ergo sola fides non justificat.

Prob. ant. Modum, quo peccator ad justificationem disponatur, solide et accurate explicat Trident. sess. VI cap. VI. Operæ pretium est, ut textum Concilii diligenter legant, et perlegant Theologi. Ita autem totam hujus præparationis rationem describit Concilium, ut primum locum habeat fides, quæ fundamentum est omnis justitiæ, deinde quæ fidem sequuntur, timor, spes, dilectio, pœnitentia, ac tandem propositum suscipiendi Sacramentum, inchoandi novam vitam, et observandi mandata. Verum hæc omnia ad justificationem esse necessaria tot Scripturæ testimonia testantur, ut infinitus esset, qui vellet omnia colligere. Sint ergo hæc pauca.

Timor Ecclesiast. I... *Timor Domini expellit peccatum, nam qui sine timore est, non poterit justificari*... *Spes* Matth. IX... *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua*... Prov. XXVIII... *Qui sperat in Domino, sanabitur*... *Dilectio*. Lucæ VII... *Remissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum*... Galat. V... *Neque circumcisio aliquid valet, neque praeputium, sed fides, quae per charitatem operatur*.... *Pœnitentia.* Actor. II.... *Pœnitentiam agite, et baptizetur unusquisque vestrum*... *Propositum vitae melioris, et desiderium Sacramenti.* Actor.

II... *Compuncti sunt corde, et dixerunt ad Petrum, et ad reliquos Apostolos: Quid faciemus, viri fratres?*... Ezech. XVIII... *Projicite a vobis omnes iniquitates vestras, et facite vobis cor novum, et spiritum novum*...

3.° Ergo aliæ quoque virtutes ad justificationem requiruntur; ergo fides sola non justificat; nisi dicas fidem sempre esse cum illis virtutibus tam necessario unitam, ut ab illis separari non possit, quod iterum Scripturæ omnino est contrarium. Quid enim sibi volunt ista, aliaque similia?... *Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum*... I Cor. XIII... *Multi mihi dicent in illa die, Domine, in nomine tuo prophetavimus... quibus confitebor, nunquam novi vos, discedite a me omnes qui operamini iniquitatem.* Matth. VII. Et illud Jacobi II 19 20... *Tu credis, quoniam unus est Deus, bene facis: et daemones credunt, et contremiscunt. Vis autem scire, o homo inanis, quoniam fides sine operibus mortua est?* Ergo fides potest esse sine spe, sine charitate, sine bonis operibus. Unde bene *August.* ait *(Lib. XV de Trinit. cap. XVIII)*... » Fides sine charitate po- » test quidem esse, sed non et prodesse... ».

Accedit et alia, ex certis Scripturæ locis deducta ratio: Scriptura aperte pronuntiat, adulteros, fures, avaros, aliosque magnorum criminum reos a regno cœlorum excludi. Vid. I Cor. VI. Ergo justi non sunt, qui talia agunt; quamvis in numero fidelium computentur, et fidem non amiserit. Unde ergo injusti? Unde ab hæreditate filiorum exclusi? Nonne,

quia Charitatem non habent, pœnitentiam non habent, vitæ melioris propositum non habent. Potest ergo fides ab aliis virtutibus separari; et si separata sit, si *sola*, non justificat.

Huc pertinet Can. XXVIII. Conc. Trident. Sess. VI.

» Siquis dixerit, amissa per peccatum gratia, » simul et fidem semper amitti, aut fidem, quæ » remanet, non esse veram fidem, licet non sit » viva . . . anatema sit . . . . ».

PROPOSITIO IV.

Gratia Dei sanctificans in homine etiam justificato augeri potest.

Concil. Trident. Sess. VI. Can. XXIV.

» Si quis dixerit, justitiam acceptam non con» servari; atque etiam non augeri coram Deo per » bona opera... anatema sit.» —Conf. ibid. cap. X.

Prob. I. Proverb. IV 18 . . . *Justorum semita quasi lux splendens procedit, et crescit usque ad perfectam diem*... Apocalyp. cap. ult.... *Qui justus est, justificetur adhuc, et sanctus, sanctificetur adhuc* . . . . Et *Augustin.* Serm. CLVIII alias XVI de verbis Apost. . . . » Justificati sumus, sed ipsa » justitia, cum proficimus, crescit . . . ».

Prob. II. Si justitia augeri non potest, necessario erit in omnibus æqualis: quod iterum sicut a Scripturæ et Patrum doctrina, ita a communi quoque sensu abborret. De S. Joanne ait Christus Matth. XI.... *Inter natos mulierem non surrexit major Joanne Bapt....* Luc. VII de muliere peccatrice legitur..... *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum: cui autem minus dimittitur, minus diligit....* Hunc porro errorem *S. Hieronymus* ex instituto confutavit in lib. contra *Jovinianum.* Et *S. August.* tract. VI in Joan. n.° 8.... » Ipsi sancti, inquit, in Ecclesia... sunt alii aliis » sanctiores, alii aliis meliores.... ». Et vero, quis, nisi sensum communem abjecerit, contendet, hominem quemcumque recens baptizatum, aut post multa peccata Deo per pœnitentiæ Sacramentum reconciliatum, tam justum esse evangelica justitia, quam sancti Apostoli, quam beatissima Virgo?

PROPOSITIO V.

Nemo sine speciali revelatione de sua justificatione absolute certus esse potest.

Concil. Trid. Sess. VI Cap. IX; *quod inscribitur: contra inanem haereticorum fiduciam.*

... » Sicut nemo pius de Dei misericordia, de » Christi merito, deque Sacramentorum virtute et » efficacia dubitare debet: sic quilibet dum se- » ipsum, suamque propriam infirmitatem, et indi-

» spositionem respicit, de sua gratia formidare, et » timere potest, cum nullus scire valeat certitudi» ne fidei, cui non potest subesse falsum, se gra» tiam Dei esse consecutum.... ». Conf. ejusdem Sess. Can. XIII XIV XV.

Prob. Proverb. XX... *Quis potest dicere: Mundum est cor meum; purus sum a peccato?* Ecclesiast. IX... *Nescit homo utrum amore, an odio dignus sit*... Eccles.[i]... *De propitiato peccato noli esse sine metu: neque adjicias peccatum super peccatum, et ne dicas: Miseratio Domini magna est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur*.... Sic et Paulus I Cor. IV de se ipso ait: ... *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum*.... Noverat Apostolus, noverant alii pii, perfectique viri tum Veteris tum Novi Testamenti, gratiam humilitate servari; eos autem, qui vana fiducia inflantur, in se confidentes tanquam justi, foras ejici cum Pharisæis et hypocritis: hi enim magis superbire et præsumere dicendi sunt, quam confidere, et sperare. Unde bene *S. August.* ait lib de corrept. et gratia ... » In hoc loco tentationis tanta » est infirmitas, ut superbiam possit generare » securitas ... ».

PROPOSITIO VI.

Gratia, qua homo justificatur, eo non est, quæ ex natura sua amitti non possit.

CONCIL. TRID. Sess. VI Can. XXIII.

» Siquis hominem semel justificatum dixerit » amplius peccare non posse, neque gratiam amit- » tere ... anathema sit. ».

PROB. Difficile non est monstrosam Calvinianorum doctrinam de inamissibili gratia tum testimoniis, tum exemplis ex Scripturis refellere. Si fides semel accepta nunquam amittitur, quid sibi volunt ista, Ezech. XVIII .... *Cum averterit se justus a justitia sua, et fecerit iniquitatem, morietur in illa*.... Item Lucæ VIII ... *Qui supra petram, hi sunt qui cum gaudio suscipiunt verbum, et radices non habent; sed ad tempus credunt, et in tempore tentationis recedunt*.... Et Joan. XV ... *Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum*... Quid hæc Apostolorum dicta? I Cor. IX ... *Castigo corpus meum, et in servitutem redigo, ne forte cum aliis praedicaverim, ipse reprobus efficiar*.... Galat. V ... *Evacuati estis a Christo, qui in lege justificamini; a gratia excidistis* ... Et II Petri II ... *Melius erat illis non cognoscere viam justitiæ, quam post agnitionem retrorsum converti*... Apocalyp. II 4 ... *Habeo adversum te, quod charitatem tuam primam reliquisti*... Et cap. III 11...

Tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam... Mitto alia multa tum Veteris tum Novi Testamenti. Jam si exempla quærimus, multos reperiemus, qui a fide et sanctitate defecerunt. Nullum antiquius affarri potest, quam Angelorum, et primi hominis lapsus. Tum et illa occurrunt, *Saulis*, *Davidis*, *Salomonis* etc. Et in Novo Testam. *Judae proditoris*; *Hymenaei* et *Alexandri*, qui *circa fidem naufragaverunt*. I Tim. I atque ipsius Principis Apostolorum *Petri*.

Supervacaneum est ex ratione pugnare contra sententiam, quæ videtur in Christianæ Religionis opprobrium, et rationis offensionem conficta. Quoquo enim se vertant Reformati, rem non expediunt, sed involvunt magis. Quare, ut optime advertunt Walenburgenses *(De justificat. cap. LXXXIX)*, ex præstructa falsa hypothesi, quod in electis post atrocia quæque peccata remaneant habitus fidei et Charitatis, in duas abierunt oppositas sententias. Plerique omnes, maxime post Dordracenam Synodum consequenter sectæ suæ principiis pertendunt, electos etiam gravium peccatorum reos, non tantum in justitiæ permanere, sed etiam filios Dei esse, et amicos: verum innumeris premuntur Scripturæ locis quibus criminum rei ut Dei inimici et injusti declarantur. Igitur alii contendunt sceleratos, a Dei adoptione et amicitia esse quidem exclusos: sed manere in eis fidei et charitatis habitus; non advertentes absurdum esse, habitum charitatis sine Dei amicitia consistere. Utrique, cum se oppugnant, Catholicorum sententiam adstruunt.

RESPONDETUR ADVERSARIIS.

Dicunt I.º 1.º In Scripturis disertis verbis dicitur, Christum esse justitiam nostram. Jeremias cap. XXXIII de futuro Messia loquens ait . . . *Hoc est nomen, quod vocabunt eum . . Dominus justus noster* . . vel, ut ex hebræo vertunt: *Dominus justitia nostra*. Juxta Apostolum 1 Cor. I *Christus factus est nobis a Deo justitia* . . et ad Rom. V dicitur Christum pro nobis factum fuisse peccatum, *ut nos efficeremur justitia Dei in ipso*. Ergo nostra justitia alia non est, quam justitia Christi nobis imputata. 2.º Justificare in Scripturis sæpe idem est, ac justum declarare. Sic Isaiæ V 23... *Væ, qui justificatis impium*.

Respond. ad 1º. Christus ea ratione justitia nostra dicitur, quia quidquid in nobis est gratiæ supernaturalis effectus est satisfactionis Christi, quæ nobis in justificatione confertur, et applicatur; ut *Trident.* docet *(Sess. VI cap. VII)* . . . » Et hoc modo non esset ab» surdum, ut explicat *Bellarmin.* (*De justificat. lib. II* » *cap. X*), siquis diceret nobis imputari Christi justi» tiam et merita, cum nobis ita donentur, et appli» centur, ac si nos ipsi satisfecissemus, dummodo » non negetur, esse in nobis præterea justitiam inhæ» rentem, cui justo Dei judicio non debeatur pœna, » sed gloria . . . . ».

Ad 2º. Quando de hominis judicio agitur; potest equidem justum declarari, qui justus non est: at omne Dei judicium necessario veritate nititur; neque Deus, justum habere, aut declarare potest, nisi quem ipse intrinsece faciat, aut fecerit justum.

Dicunt II.º 1.º Homo etiam justificatus, testante Scriptura, adhuc vere peccator est; et remissio peccatorum non

est vera peccati ablutio, et extinctio, sed tantum non imputatio... *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus.* I Joan. I 8. Et Apostol. de se ipso ait Rom. VII 17.... *Nunc autem jam non ego operor illud* (malum); *sed quod abitat in me peccatum* . . . Deinde frequenter occurrunt hæc et similia . . . *Beati, quorum remissæ sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata. Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum* . . . quæ verba ex Psal. XXXI citat. Apostol. ad Rom. IV. 2.° peccata tolli non possunt eo sensu, ut qui peccavit, dicit deinde posset non peccasse: sed tolluntur tantum quoad formale, siquidem tollitur reatus culpæ et pœnæ. Ergo optime cum Protestantibus dici potest, manere peccata post justificationem. Ita Abbas *Molanus* in cogitationibus privatis de methodo reunionis.

Resp. ad 1.° *S. Joannes* de culpis levioribus loquitur, a quibus ne justi quidem immunes sunt. Deinde longe aliud est credere se ab omni peccato esse immunem, et ideo justificatione non indigere; aliud peccatorem manere, etiam accepta justificatione. Hæc certe S. Joannis sententia non fuit, qui ibidem v. 7 ait... *Sanguis Jesu Christi Filii ejus emundat nos ab omni peccato* . . et v. 9... *Fidelis est et justus, ut remittat nobis peccata nostra, et emundet nos ab omni iniquitate*... Apostolus ad Rom. VII de concupiscentia loquitur quæ improprie tantum peccatum dicitur...» Hanc concupiscentiam, *ait Trident.* » (*Sess. V can. V*), quam aliquando Apostolus pec- » catum appellat, S. Synodus declarat Ecclesiam Catho- » licam, nunquam intellexisse peccatum appellari, quod » vere et proprie in renatis peccatum sit; sed quia ex » peccato est, et ad peccatum inclinat. Si quis autem » contrarium senserit, anathema sit...». Apostol. cum cap. VII multa de naturali hominis corruptione dixisset, ut gratiæ medicinalis necessitatem adstrueret, sic con-

cludit v. 1.° cap. VIII....*Nihil ergo damnationis est iis, qui sunt in Christo Jesu* . . .

Cæterum, quamvis tegi, aut non imputari peccata, si vim vocabulorum spectes, non sit idem ac tolli et deleri. Idem tamen omnino hæc significant, si ad Deum referantur. Deo non potest aliquid tegi, nisi penitus deleatur . . . *Omnia enim nuda sunt, et aperta oculis ejus*... Hebr. IV. Neque potest Deus non imputare peccatum, hoc est, hominem non habere impium, nisi desinat esse impius. Hinc *Augustin.* (*Contra duas Epist. Pelag. lib. I cap. XIII*), Pelagianis Ecclesiæ imputantibus, ejus sententia peccata non auferri, sed radi, respondit: » Quis hoc nisi infidelis affirmet? « *Et alibi (Conc. II in Ps. XXXI)* . . . » Non sic, inquit, intelligatis, quod di- » xit, peccata cooperta sunt, quasi ibi sint et vivant «. Vid. apud *Bellarm.* lib. II cap. IX *Justini* Martyr sententiam.

Ad 2.° Hæc interpretatio est Doctissim. *Molani*, moderati prorsus consilii viri, et pacis studiosissimi. Neque difficile esset hac ratione viam conciliationis invenire. Nemo Catholicorum unquam ita desipuit, ut assereret, factum infectum fieri posse; seu peccatum tolli quoad materiale; ad nos cum Scriptura et Patribus et secundum communem hominum sensum peccatum tolli dicimus, cum tollitur reatus . . . » Hoc est non habere peccatum, » ait *August.* (*Lib. I de nupt. et concup. cap. XXVI*), » reum non esse peccati . . . «. Ipse Melanchton (*In locis communib. tit. de pecc.*) ait, formale peccati esse reatum. At certe sublata rei forma, ipsa rei ratio, et natura destruitur. Nam per formam res id efficitur, quod est.

Dicunt III.° Doctrina Protestantium de fide justificante nihil habet, quod offendere possit Catholicos. Libenter concedunt, Lutherum, et ex ejus sectatoribus non paucos contradicendi libidine abreptos modum excessisse. Verum

jam dudum ad justos limites adstricta est hæc controversia. Hæc ipsa propositio: *sola fides justificat*, quæ tot dissensionum causa fuit, nihil habet reprehensione dignum, si distinguitur inter fidem *solam*, et *solitariam*. Hæc fidem mortuam significat, bonis operibus, et bene agendi proposito destitutam; illa non item. Ergo etc.

Resp. Nostrum est fidem illam accurate exponere, quam Ecclesia Catholica a Patribus accepit, et contra novellos errores in Concilio Trident. definivit. Quo propius ad hanc accesserint Protestantes, eo planior patebit aditus ad conciliationem. Doctiss.° *Molano*, cum ejusmodi sententiam prodidisset in suis cogitationibus privatis, respondit *Bossuetius*. » Quod fides justificet *non* » *nuda*, *sive sola aut solitaria ac bene operandi pro-* » *posito destituta*, ubi Lutherani cum amplissimo au- » ctore consenserint, omnino Catholicis satisfecerint ». His lubentissime subscribimus; nam de vocabulis non disputamus. Concedemus et hoc Protestantibus; solam fidem justificare, si per solam fidem eam intelligant, *quæ sola non sit*.

Dicunt IV.° Si Protestantes dicunt, ad justificationem requiri, ut quis justificatum se credat fide divina: nihil certe dicunt a Christi Religione alienum. An non, ut ipsum Trident. docet, credere oportet, quæ divinitus revelata et promissa sunt? Aut an dubitare licet de veritate promissorum, aut de Dei in exequendis promissis fidelitate? An de Sacramentorum efficacia? An de meritis Christi, et satisfactionis abundantia? Sed de ipsa fide, qua justitiam Christi apprehendimus, non potest esse dubitandi locus; nam qui credit, et scit se credere, is potest absolute certus esse de sua fide. Ergo etc.

Resp. Si quid in hac Protestantium doctrina reprehendimus, id reprehendimus quod nimium est, quod extra legitimos terminos excurrit. Discant tandem Christi

doctrinam ibi quærere, ubi constanter media itur via, ubi fortiter contra errores pugnatur, sive a dextris, sive a sinistris irruentes. Catholica Ecclesia illud imprimis in peccatoribus requirit, ut cum filiali fiducia ad Deum accedant, et ex misericordiæ divinæ consideratione in spem erigantur, fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore: verum hæc fiducia non pertinet ad illam fidem divinam, cui falsum subesse non potest. Si salutem cum timore operari jubemur, illud nihil habet Deo injuriosum; omnis enim timendi ratio in nostra infirmitate sita est, et in voluntatis nostræ inconstantia. Vid. Concil. Tridentini locum in probat. citatum.

Illud quod in objectione additur, nos posse absolute certos esse de fide nostra, ex *Molano* desumptum est. Ad id respondet *Bossuetius (Resp. ad cogit. priv. Molani p. I n.° 24.)*. Virum eruditiss. ibidem fateri, *nos de salute certos esse dumtaxat conditionaliter*. At certe non videtur, quare necesse sit, ut de *justificatione* certiores simus, quam de *salute*. Alibi hoc idem argumentum urget *(Ibid. n.° 6 vid. etiam n.° 13.)*: Si certitudinem de *justificatione* absolutam requirunt Lutherani: cur ipsi toto animo abhorrent a *salutis* certitudine, quam Calvinistæ obtrudunt, ne quis infletur; cum in justificatione idem sit periculum, et æque utriusque conditio. Accedit 1.° quod homo quidem certus esse possit de *sua fide*: at certus non est, an fides sua talis sit, qualis ad justificationem requiritur. 2.° Quod justificationem præcedere debeat pœnitentia, ut Scriptura ubique clamat: at de pœnitentia, et vera conversione ne ipsi Lutherani certos se esse confidunt. 3.° Quod hæc Protestantium doctrina consectarium sit eorum dogmatis de imputata justitia Christi, cujus falsitatem jam demonstravimus. Ipsi enim concedunt, hanc certitudinem haberi non posse de regenerationis dono, quod, ait Calvin. (*Calv. instit. lib. III cap.*

XIII *n.*° 5.), ut mutilum semper est in hac carne, ita multiplicem dubitandi materiam in se continet. 4.° Denique prætermittere non possumus hoc magni Leibnitzii ratiocinium (*Syst. Theolog. Mog. edit. II pag.* 62.): » Si credere se justificatum requiritur ad justificationem, » et proinde justificationem præcedit, utique credere se » justificatum debet, qui justificatus nondum est; debet » ergo credere falsum ».

§. II.

De quibusdam quæstionibus, quæ ad fidem Catholicam non pertinent.

QUÆSTIO I.

An gratia sanctificans sit aliquid homini intrinsece inhærens per modum habitus?

Resp. Concil. Trid. Sess. VI can. XI definivit hominem justificari per gratiam et charitatem, quæ in cordibus diffunditur, et ipsis inhæret: verum a nomine *habitus* consulto abstinuit; ne quorundam Theologorum opinioni præjudicium afferret. Huc enim Concilii institutum spectabat, ut contra hæreticos ostenderet, homines justificari non extrinseca justitia, ut illi dicebant, sed intrinseca, et inhærente. Ita gravissimi Theologi, et inter alios *Andreas Vega* (*In Sess. VI Conc. Trident. de Justif. lib. VII cap XXIV.*), et *Melchior Canus* (*Lib. VII de locis Theol. cap. II.*), qui ambo

Concil. interfuerunt. De fide igitur non est, justitiam, et quæ eam efficit, gratiam sanctificantem esse qualitatem aliquam animæ impressam, seu habituale aliquid et permanens. Attamen omnino certa est hæc sententia, et ex Concilii Tridentini definitione tam aperta ratione colligitur; ut jam communis sit inter Theologos, et contraria ab omnibus ut erronea habeatur, et temeraria. Vid. Catech. Conc. Trid. p. II cap. II q. 35. — Sed et Protestantes ipsi inter justificationis donum inhærens, et habituale tam parum distinguunt; ut, qui internum aliquid, et inhærens admittunt, illud absque omni hæsitatione *habitus* vocabulo exprimant. Sic *Leibnitz* in systemate theolog. ait.... » Si justificatio su» matur, ut in doctrina morali, ut justus sit, qui » *habitu* justitiæ est præditus ... manifestum est, » *habitum* illum justitiæ a Deo nobis infundi in re» generatione, cum novum hominem induimus. » et *Mestrezatius* Theologus Calv. a Veronio citatus, ait, spiritum novi Adam, seu justitiam inhærentem in nos derivari per regenerationem; sicut corruptio *habitualis* Adami derivatur in nos per generationem naturalem.

QUÆSTIO II.

An gratia sanctificans sit ipsa Spiritus Sancti persona?

Resp. Hæc sententia eximium defensorem et patronem nacta est in doctissimo viro *Dionysio Petavio*, qui de Trinit. lib. VIII cap. IV n.° 5, ita

habet. . . » Præclara quædam, et ad fructum ani-
» marum jucundissima superest inquisitio; utrum-
» nam, cum ad nos mitti, ac donari nobis dicitur
» Spiritus Sanctus, de ejus persona et substantia
» id sit intelligendum, tanquam occulta quadam
» ratione ipsa Spiritus persona se se in nostros
» animos insinuet. . . ». Jam ante *Petavium* Magister sententiarum docuit lib. I distinct. 17, charitatem, qua diligimus Deum et proximum, esse ipsummet Spiritum Sanctum. Legi merentur, quæ hac de re fuse, ac pro more suo egregie disputat *Petavius*. Attamen contrarium tenent Theologi fere omnes, qui justitiam et charitatem dicunt a Spiritu Sancto produci quidem, sed non esse ipsum Spiritum; et cum Scriptura ait ad Rom. V... *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum qui datus est nobis*.. aperte charitatem distingui a Spiritu Sancto tanquam effectum a causa.

QUÆSTIO III.

An gratia sanctificans sit ipsa charitas; an aliquid a charitate distinctum?

Resp. Apud omnes certum est, gratiam sanctificantem, seu habitualem esse aliquid distinctum ab illis virtutibus quæ possunt in homine permanere, absente gratia sanctificante; ejusmodi sunt, fides spes etc. Unde de charitate tantum hic quæritur. Hanc a gratia sanctificante realiter distinctam esse *S. Thomas* docuit, et post eum Thomistarum Schola;

in hac imprimis ratione innixi, quod Scriptura de gratia et charitate, tanquam de rebus distinctis loquatur. Ut cum II Cor. XIII dicitur.... *Gratia D. N. J. Christi, et charitas Dei, et communicatio Sancti Spiritus sit cum omnibus vobis....* Sed levia hæc sunt; nam particulam *et* non semper probat distinctionem inter ea, quæ conjunguntur. Deinde, ut *Estius* observat, magis ibi distinguuntur personæ, quam dona. Gratiam debemus Filio, qui eam promeruit, charitati Patris, vel Dei, qui nobis Filium dedit, et Spiritui Sancto, qui eam diffundit in cordibus nostris.

Illa ergo sententia, quæ gratiam sanctificantem ait a charitate non esse distinctam multo communior est, et gravioribus suffulta argumentis. Non exigui ponderis argumentum hoc est, quod sacræ Litteræ, quidquid gratiæ sanctificanti adscribi solet, id etiam charitati attribuant. Sic 1.° gratia sanctificans nos Dei filios efficit: at idem de charitate affirmat *S. Joan.* epist. I cap. IV.... *Omnis qui diligit, ex Deo natus est....* 2.° Gratia Deo gratos nos reddit, et acceptos: idem efficit charitas, Joan. XIV 21.... *Qui diligit me, diligetur a Patre meo...* 3.° Gratia vitam spiritualem infundit: sed de charitate idipsum dicitur.... *Translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Qui non diligit, manet in morte....* I Joan. III 14.—4.° Gratia nos Deo conjungit: id quoque præstat charitas, I Joan. IV.... *Qui manet in charitate in Deo manet, et Deus in eo....* 5.° Denique gratia semen vitæ est, radix bonorum operum: idem vero de

charitate prædicatur.... *Coronam vitae repromisit Deus diligentibus se....* Ut S. Jacobus ait cap. I.— Et Apostol. I Corinth. XIII omnium fere virtutum actus charitati adscribit.

Accedit Concilii Trident. auctoritas. Gratia sanctificans utique est ea, per quam impii justificantur. At Concilium docet Sess. VI cap. VII hanc justificationem fieri, » dum per Spiritum Sanctum » charitas diffunditur in cordibus eorum, qui ju» stificantur, atque ipsis inhæret... » Est ergo charitas quid unum cum gratia sanctificante.

CAPUT SECUNDUM.

DE NATURA GRATIÆ ACTUALIS.

OBSERVANDA

I. Quæ nunc sequuntur de gratiæ actualis natura multo minus operæ et diligentiæ postulant; cum omnia sint in quibusdam controversiis posita, quarum aliæ ad vanas Scholasticorum quæstiunculas relegandæ sunt, aliæ quæ tamen momenti aliquid habent, ne ad graviora properantibus moram faciant, perstringendæ sunt breviter. De gratia scimus, quod supra naturam sit, quod gratuita sit, quod necessaria. Neque aliam naturam esse contendimus actualis, et habitualis gratiæ. Hæc in sui exordio actualis est; tunc manet instar dispositionis et habitus in homine, atque iterum actualis efficitur, quotiescunque veluti scintilla, novo flatu excitatur. Hinc pauca sunt, ad ea, quæ jam exposita fuerunt, adjicienda; ne cum, quæ altiora sunt, percunctari

et explicare præsumimus, non lucem sed tenebras affundamur Catholico dogmati.

II. Ergo celeriter et peranguste dicemus, de quibusdam Theologorum opinionibus circa gratiæ actualis naturam. *Arnaldus* epistola ad D. *Duvancel* contendit, illam nihil aliud esse, quam ipsam actionem mentis deliberatam et liberam. Verum, sicut hæc sententia a Janseniano systemate aliena non est; ita etiam sanæ rationi non est consentanea; nam cum actio illa voluntatis effectus gratiæ sit, profecto gratia ipsa esse non potest. Alii gratiam excitantem operationem indeliberatam esse dicunt in anima existentem, nec tamen ab ea productam: sed quis cogitare sibi potest actum animæ, ab anima non productum? In hac enim hypothesi anima non ageret, sed pateretur. Iterum alii magni nominis Thelogi omnem difficultatem tolli existimant, si gratia ejusmodi (de gratia prima excitante agitur) actio mentis dicatur indeliberata, ab anima physice et active producta. Verum et hæc sententia non satis accurata videtur: gratia enim, qua voluntas primum excitatur ad bonum simul in nobis est, et sine nobis. Igitur a nobis non producitur, sed ab uno Deo, cujus et donum est. Sed de his satis.

III. Nunc pauca de ea sententia, quæ, quamvis ad finem non pertineat, ad eam tamen propius accedit et ad sanæ doctrinæ intelligentiam plurimum valet; id est: » Gratiam internam actualem non in illu» stratione mentis tantum consistere, sed etiam in » voluntatis motione ». Hæc sententia tam communis

est apud Theologos, ut ab ea recedere plane temerarium esset. Nihil in Scripturis clarius exprimitur ... *Dabo vobis cor novum ... auferam cor lapideum ... et faciam, ut in praeceptis meis ambuletis* ... Ezech. XXXVI ... *Dabo legem meam in visceribus eorum, et in corda eorum scribam eam* ... Jerem. XXXI, .. *Deus est qui operatur in nobis velle et perficere* ... Philipp. II 13. Eodem modo Ecclesia orat, ut Deus gratia sua voluntatem nostram moveat, et inclinet. Et *S. August.* multis in locis de hoc Dei adjutorio loquitur, quod voluntatem excitat, juvat, ac movet ad bonum, non tantum per instructionem, sed, ut ait lib. IV ad Bonif. cap. V ..,. » per inspirationem dilectionis, » ut cognita sancto amore faciamus ... ». Quæ quidem voluntatis gratia ipso Augustino judice (ibid.) proprie gratia est. Ubique illam esse dicit gratiam novæ legis, qua voluntatis humanæ sanetur ægritudo ... » Voluntas nostra ostenditur in» firma per legem, ut sanet gratia voluntatem, et » voluntas sanata impleat legem ... ». De spiritu et litt. cap. IX. De hac gratia ipsi controversia erat cum Pelagianis ... » Eam volumus gratiam fateatur » (Pelagius), qua non solum revelatur sapientia, » verum etiam et amatur ... ». De gratia Christi cap. X.

PARS SECUNDA.

DE NECESSITATE GRATIÆ

Pertractatis iis, quæ ad naturam gratiæ tum actualis, tum habitualis visa sunt pertinere, id sequitur, ut quantum pateat gratiæ adjutorium videamus. In hac controversia duplicis generis hostes experimur, ex adversis partibus contra veritatem pugnantes. Sunt qui gratiam Dei, sunt qui hominis libertatem evertunt. Illi liberum arbitrium inflant, valere hominem suis viribus ajunt, nec indigere medici auxilio nulla originali labe vitiatam naturam. Hi contra penitus perditum, et pessumdatum esse liberum arbitrium clamitant; malum esse, et vitiose cupiditatis veneno infectum, quidquid non potentiore supernæ gratiæ virtute in mente nostra exprimitur. Inter has contrarias sententias ita nobis incedendum est, ut a veritate Catholica ne latum unguem deflectamus. Hæc docet nos, per peccatum attenuatum quidem fuisse liberum arbitrium, sed non penitus extinctum. Mansisse in nobis scintillas pristini

luminis, et bonorum affectionum, et quædam honestatis, et bonitatis moralis semina: at quidquid supernaturalis vitæ est, ex Christi merito fluere, neque agere, aut velle quidquam nos posse, quod ad pietatem et salutem pertineret, sine gratiæ auxilio.

Itaque ante omnia illud observandum est, sicut verum, ita et bonum duplicis esse ordinis. Datur enim verum naturalis ordinis, cujus notitia mentis humanæ viribus accommodata est: datur et supernaturale, quod sicut naturæ ordinem, ita et naturales intellectus vires excedit. Iterum bonum aliud mere morale est, cui naturalis tantum rectitudo inest et honestas: aliud supernaturalis ordinis est, quod ad æternam hominis salutem dirigitur.

Primi cum quibus nobis congrediendum est, ii sunt, qui gratiæ necessitatem negarunt; tum ad eos convertemur, qui nimis deprimunt liberum arbitrium. Et horum quidem error in cæteras quoque hujus tractationis partes diffunditur: nam sicut necessitatem gratiæ, ita et vim ejus, et efficaciam plus æquo attollunt; largitatem autem divinæ bonitatis restringuunt. Unde locum hic esse existimamus maxime opportunum, brevem historiam contexendi præcipuarum hæresum, quæ circa gratiam emerserunt. Ab ipso Pelagio ducemus exordium, tum de Pelagianorum reliquis, seu Semipelagianis quædam dicemus. Postea eos recensebimus qui ex adverso stant, et communi nomine Prædestinati vocantur. Hos omnes suis coloribus ita egregie depinxit Doctiss. *Tournelius* . . . » Diversa quidem et » opposita hinc inde hæresis: sed eadem utrobi-

» quæ hæresis indoles, ingenium idem superbum
» contumax, sinuosum: eædem fallendi artes, fu-
» cata pietate, simulata modestia, ambiguæ verbo-
» rum significatione, superbo aliorum contemptu,
» audaci legitimæ auctoritatis despicientia . . . ».

Hæreses quæ circa gratiam emerserunt.

Pelagiana Hæresis.

I. *Pelagius* monachus fuit, patria Britannus. Diu Romæ vixit, ubi multorum animos sibi devinxit, moribus ad pietatis formam compositis. Is ineunte sæculo quinto Manichæorum hæreseos oppugnandæ specie gratiam Redemptoris omnino evertere conatus est. Docuit
403 enim carnem nostram, quam illi a malo principio profectam dicebant, ita puram esse, ut ab omni originali labe sit immunis: legem Mosaicam, quam illi criminabantur, adeo perfectam fuisse, ut ea sola instructi, veteris Testamenti Patres sancti esse potuerint, et omnis peccati expertes; quemadmodum et Christiani citra omne peccatum vitam agere nihil prohibet. Denique, quod præcipuum hæreseos caput est, liberum arbitrium ita integrum esse et sanum, ut medicinali gratia non egeat . . . *Dicunt*, ut Patres Milevitani de Pelagio ejusque asseclis scribunt ad Innocentium Papam (*Vid. apud August. Ep.* 92 *et* 95), » posse » hominem in hac vita præceptis Dei cognitis

» ad tantam perfectionem justitiæ sine adju-
» torio gratiæ Salvatoris per solum liberum
» voluntatis arbitrium pervenire, ut ei jam
» non sit necessarium dicere: dimitte nobis
» debita nostra . . . ».

II. Pelagius multiplici arte, variisque flexibus errores suos disseminavit. 1.° Primum totus erat in Creatoris et naturæ laudes effusus, quod Stoicam magis Philosophiam, quam Christianam Religionem sapiebat. Ne tamen omnem omnino gratiam respuere videretur, hoc nomine liberum hominis arbitrium insignivit. Cum autem fucus ille ex sententia non cederet, libero arbitrio primum legem et doctrinam, tum et peccatorum remissionem et Christi exemplum adjecit. Quin et multis interiorem tandem gratiam admisisse videtur, quam tamen in sola mentis illustratione posuit per legem et doctrinam melius propositam. Quidquid sit de hac Pelagii concessione, certum est eum, cum gratiam admittere visus est, quæ possibilitatem bene agendi præberet, possibilitatem distinxisse a voluntate, et actione, ita ut *posse* quidem ad Deum pertineret, *velle* autem, et *agere* ad hominem. . . . » Nos
» Deus non adjuvat, ait *(Vid. August. lib. de*
» *grat. Christ. cap. IV)*, ut velimus et aga-
» mus, sed solum ut velle, agere possimus...».
2.° Nunquam eum gratiæ interioris necessitatem admisisse; tametsi fateretur nos sanctitatem et salutem *facilius* assequi aspirantem gra-

tia. 3.° Omne demum gratiæ auxilium quodcunque illud sit, ita ab eo fuisse concessum, ut illud meritis humanis retribui assereret, neque gratuitum esse voluit, quod a Deo conceditur, donum: contra illud *Apostoli ad Rom. XI* 6 . . . *Si gratia, jam non ex operibus; alioquin gratia, jam non est gratia.*

III. Præcipui Pelagii discipuli et adjutores fuerunt *Cœlestius*, ejusdem cum Pelagio patriæ et professionis, et *Julianus* Eclanensis in Italia Episcopus. Primus tantam huic hæresi contulit operam, ut Pelagiani non raro ex ejus nomine *Cœlestiani* vocati sint. Alarico Italiam devastante Pelagius et Cœlestius in Siciliam transfretarunt; inde profecti in Africam ad visendum
411 *Augustinum*, quem tamen convenire non poterant ob celebrem, quam tum habuit, cum Donatistis collationem. Itaque Pelagius in Palæstinam solvit, ut *Joannem Jerosolymitanum* in partes suas traheret. Cœlestius Carthagine consistens a *Paulino* Diacono ad *Aurelium* Episcopum delatus est; a quo in Synodo dam-
412 natus in Asiam profugit, et Ephesi Presbyteratus gradum per obreptionem obtinuit. Post damnationem Cœlestii Augustinus primum contra Pelagianos librum edidit, *De peccatorum meritis et remissione.*

IV. Interea Pelagius in Palestina hæresin disseminat, et a *S. Hieronymo* confutatur. Nihilominus versipellis homo in Synodo XIV
415 Episcoporum *Diospoli* habita, cum fidem or-

thodoxam simularet, in communionem receptus est, favente imprimis Joanne Jerosolym. Audito Diospolitani Concilii exitu, Africani Episcopi provincialia duo Concilia celebrant; unum *Carthagine* LXVIII Episcoporum; alterum *Milevi*, quæ est Numidiæ civitas, cui S. Augustinus interfuit. Damnati in utroque Concilio Pelagius et Cœlestius, missæque a Patribus epistolæ ad Innocentium I. Respondit Innocentius Decretalibus litteris, quibus auctoritas sedis Apostolicæ non parum commendatur. Has cum accepisset Augustinus, Pelagianos, quos antea ut fratres habebat, hæreticos nominavit, illudque solemne edixit... *Rescripta Roma venerunt, causa finita est, utinam finiatur et error*. . .

416 — 417

V. Cœlestius ex urbe Ephesina, et postea e Cp.li ab *Attico* Patriarcha pulsus Romam venit mortuo Innocentio, ibique libellum edidit, quo se purgaret; cumque eodem tempore Pelagii litteræ Romam allatæ sint cum fidei professione callide et fraudolenter concepta; *Zosimus* Innocentii successor Hæreticorum simulatione deceptus litteras dedit ad Africanos, quibus utrumque, Pelagium et Cœlestium valde commendat. Africani, acceptis Zosimi litteris Carthaginem convenerunt, et in generali Synodo CXIV Episcoporum statuerunt, standum esse decreto Innocentii I adversus Pelagianos. Synodalia gesta ad Zosimum perlata sunt, qui et ipse, re denuo examinata, et fraude Hæ- 418

reticorum detecta contra hæresin ejusque auctores sententiam tulit; quo peremptorio decreto error confossus et confectus est.

VI. Huic Zosimi decreto omnes per orbem Episcopi obsecuti sunt præter octodecim, qui duce *Juliano* Eclanensi ad œcumenicam Synodum appellarunt. Verum non obstante iniqua appellatione non solum imperialibus legibus, sed et sacerdotalibus statutis depositi, et ex omni Italia deturbati sunt. Pelagianorum damnationem non tantum Zosimi Successores *Bonifacius*, *Sixtus* et *Cœlestinus*, sed et œcu-
431 menica Synodus Ephesina confirmavit, actione V et VII; non revocata ad examen causa, quod toties postulaverant Pelagiani, quibus magna cum Nestorio amicitia erat. Præcipui dogmatis Catholici contra Pelagianos defensores fuerunt, *Hieronymus* et *Augustinus*. Primus in Oriente ac Palestina, ubi tum Pelagius degebat, epistolam contra illius hæresin scripsit ad Ctesiphontem; ac rursus post Diospolitanam Synodum tres dialogos contra eundem Pelagium edidit. At nemo acrius, nemo felicius pro fide Catholica certavit, quam *Augustinus*, quem Deus ante gratiæ prodigium effecerat, ut illius efficeret præsidium. Hic per annos plus quam viginti contra Cœlestium, Pelagium et Julianum ita decertavit, ut merito dici possit, eum in hac difficili lucta totius Ecclesiæ partes sustinuisse.

VII. Nunc quæstio oritur, de qua potissimum

gratia inter Augustinum et Pelagium mota fuerit controversia. Janseniani ut magno nomine se tegant, asserunt Pelagianos ante Zosimi decretum veram et interiorem voluntatis gratiam admisisse, ut hæreticos autem habitos quia gratiam admiserunt, cui resisti posset. Hujus assertionis falsitatem multis argumentis probarunt Theologi Catholici: at hi ipsi, dum Jansenistarum commenta impugnant, inter se concordes non sunt. Persuasum est quam plurimis Pelagium argumentis Catholicorum pressum interiorem illustrationis gratiam admisisse, quod tamen negant *Suarez*, *Bellarmin.*, *Norisius*, aliique. *Thomasinus*, et qui cum eo sentiunt, de gratia habituali et sanctificante quæstionem fuisse contendunt. Sunt, quod magis mirare, qui dicunt Augustinum pro gratia physice præmovente stetisse. Quid? An non pari jure affirmares, in tam difficili lucta, ubi de servando fidei deposito agebatur, strenuum gratiæ defensorem pro congruitate, aut pro delectatione victrici Augustinianorum dimicasse, aut certe pro scientia media? Vid. *Tournel* de grat. tom. quæst. III— *Wiest* Op. M. tom. VI §. 5 etc.

Semipelagianismus.

I. Hæc hæresis ex Pelagianismo nata est, cum parte erroris deposita aliam retinuit. Itaque *Semipelagiani* et peccatum originale admiserunt, et gratiæ medicinalis ad omne opus

bonum necessitatem; sed credendi voluntatem, vel initium fidei, et in ea perseverantiam dixerunt a solo homine esse; quapropter necessitatem gratiæ interioris prævenientis ad initium fidei constantissime negarunt, quamvis et in hoc non eodem omnes modo senserint, et docuerint; nam alii gravius, alii tolerabilius erraruat. Vocantur etiam *Massilienses*, ab urbe Massiliensi, ubi frequentiores reperiebantur. Hic error originem traxisse videtur ex libris S. Augustini male intellectis. Nam cum ex iis, quæ Augustinus de prædestinatione gratuita, et de dono perseverantiæ contra Pelagianos disseruerat, hominis libertatem tolli, et fatalem necessitatem induci putarent, ipsi in contrarium errorem prolapsi sunt. Augustin. ut errori grassanti occurreret, et virorum, quorum fides cæteroquin integra erat, et vita probata,
428 dubia dissolveret, duos libros edidit, unum *De prædestinatione Sanctorum*, alteru *De dono perseverantiae*.

II. Revera viros quosdam Semipelagianorum errore infectos reperimus, qui eruditione et sanctitate florebant: uti *Cassianus* Massiliensis Presbyter, cujus libri de institutis monachorum, et collationibus Patrum in omnium usu versabantur. Tum *Faustus* qui ex Abbate Lerinensi Regiensis Episcopus factus est. Ambo in sanctorum censum relati sunt, eo quod dubium non sit eos innocenter errasse, nondum satis elucidata controversia. In eodem errore

versabatur *Vincentius*, quem multi putant, celebrem esse illum *Lerinensem*, qui Commonitorium scripsit. Quin et *Augustinus* nondum Episcopus hanc sententiam secutus erat, ut ipse fatetur lib. de Prædestinat. Sanctorum. Præcipui sanæ et Catholicæ fidei assertores fuerunt præter Augustinum sancti *Prosper* et *Hilarius*, qui ambo videntur laici fuisse. Præ cæteris Prosper Augustini doctrinæ addictissimus contra gratiæ oppugnatores multa præclare scripsit tum stricta, sum soluta oratione. Sub *Felice* IV habita est Synodus *Arausicana* II 459
(Orange), in qua Semipelagiani damnati sunt ut hæretici. Hoc Concilium a Romana sede confirmatum indubitatam apud omnes Catholicos obtinuit auctoritatem. Eandem damnationem instauravit *Trident.* Sess. VI can. 2. et 3.

Prædestinatianismus.

Veteres Prædestinatiani.

I. Quemadmodum Pelagiani electionem gratiæ penitus everterunt, eam ex meritis humanis et bonis operibus humana industria comparatis omnino suspendentes: ita, qui *Prædestinatiani* postmodum dicti sunt, in contrariam et longe absurdiorem abierunt sententiam; nam liberum arbitrium omnino sustulerunt, et hominum sicut salutem, ita et perditionem fatali quadam necessitate contineri

commenti sunt. Certum est Prædestinatianam hæresin figmentum non esse, quidquid contra dicant Jansenius ejusque sectatores. Sub finem quinti sæculi coacta est Arelate Synodus XXX Episcoporum, in qua *Lucidus* Presbyter hujus hæreseos est accusatus. Ad hunc Faustus Regiensis epistolam scripsit Synodi nomine. Ex libello quod Lucidus Patribus obtulit, certo colligitur, nonnullos tum extitisse qui de Prædestinatione extra fidei regulam sentiebant; nam Lucidus, qui in illo libello pristina sua dogmata damnat, inter alia anathema pronuntiat contra eum . . . » qui dicit, humanæ » obedientiæ laborem divinæ gratiæ non esse » jungendum; item, qui dicit post primi ho- » minis lapsum ex toto voluntatis arbitrium » extinctum . . . . *Tournel.* loco cit. — *Petav.* de Incarn. lib. XIII cap. VII.

II. Nova in causa Prædestinatianorum controversia Gallicanam Ecclesiam vexavit regnante Carolo Calvo, cui initium dedit *Gotescalcus* quidam nobilis Saxo, primum Cœnobii Fuldensis, deinde Orbacensis apud Suessiones alumnus, et Presbyter. Hic primum a Rabano Moguntino Episcopo in Concilio Moguntiæ coacto damnatus est (848). Mox ad Hincmarum Remensem Archiepiscopum suum remissus, ab eodem, cum ad saniorem sensum revocari non posset, in Synodo in Carisiacensi Palatio congregata, convictus hæresis, propter contumaciam virgis cæsus, et in carcerem detrusus

est. Gotescalci damnatio, neque tum temporis, neque postea ab omnibus probata fuit. Sed difficile est contra auctoritatem pugnare virorum, qui ea ætate præ omnibus virtutis et eruditionis laude floruerunt; id enim *Rabano* et *Hincmaro* omnes concedunt. Difficile est fidem denegare *Carisiaco Concilio*, et imprimis *Moguntinæ Synodo*, quæ a multis *nationalis* dicitur, et in qua, ut *Trithemius* testatur, multi aderant viri, vita et doctrina famosi. Verum hæc evolvere longioris esset historiæ; id unum observamus, in ea, quæ inter Galliæ Ecclesias tunc orta erat, paulo acriori conflictatione de Gotescalco tantum, non de ipsa fide fuisse disceptatum; nam utriusque partis fautores illud ipsum communiter semper asseverarunt, Deum, quantum in se est, omnes salvos fieri velle, et ut fiant, congruentibus auxiliis adjuvare. — Vid. *Petav.* loc. cit. cap. VIII. *Natalem Alexand.* in sæcul. IX Dissert. V. *Tournel.* loc. cit.

Lutherus et Calvinus.

I. Brevissime hæc complecti licet, cum nullius fere usus sint hodie. Quis enim Lutheranorum nunc cum Luthero, quis Calvinianorum cum Calvino docet? *Lutherus* sententiam suam aperte et crude exposuit in lib. *de servo arbitrio*, ubi inter alia hæc habet: » Humana » voluntas in medio posita est, seu jumentum: si

» insederit Deus, vult et vadit, quo vult Deus; » si insederit satan, vult et vadit, quo vult » satan: nec est in ejus arbitrio ad alium » sessorem currere, aut etiam quærere, sed » ipsi sessores certant ad ipsum obtinendum, » et possidendum ». Si in eodem libro coactionem et violentiam a voluntate removet, emollit quidem; sed non mutat sententiam, manet enim necessitas proprie dicta... » Ne» cessario dico, non coacte, *inquit ibid.*, ne» cessitate immutabilitatis, non coactionis. Hoc » est: Homo, cum vacat spiritu Dei, non qui» dem violentia, velut raptus obtorto collo, » nolens facit malum; sed sponte, et libenti » voluntate facit; quæ, si cogeretur, voluntas » non esset; nam coactio potius est, et, ut » sic dicam, noluntas ». In eodem libro non obscure doctrinam tradit de prædestinatione ad æternum interitum. » Si placet tibi Deus, » *ait*, indignos coronans, non debet etiam » displicere Deus immeritos damnans. Hic est » fidei summus gradus... credere justum, qui » sua voluntate nos necessario damnabiles » facit ».

II. Horrenda sunt et prorsus nefaria Calvini dogmata circa æternæ reprobationis decretum, quod ipse absolutum esse existimat, non ex prævisione peccati suspensum. » Deus, » *ait (Lib. III instit. cap. XXIII n.° 6)*, » consilio nutuque, ita ordinat, ut inter ho» mines nascantur certæ morti devoti, qui suo

» exitio ipsius nomen glorificent ». Hæc *Bezæ* quoque et quorundam aliorum sententia fuit. Multi quidem alii Calvinianæ sectæ addicti jam inde ab exordio a magistri sui doctrina recesserunt; at non omne virus evomuerunt pestiferæ hæreseos. Quæ enim de certitudine prædestinationis, et gratia semel accepta inamissibili commenti sunt, tam sunt absurda, ut nihil possit cogitari absurdius. Jam, quæ de gratiæ efficacia, et libero arbitrio Calvinus docuit, vix non tolerabilia videbuntur cum hac insania comparata. In antidoto ad can. V sess. VI Conc. Trid. inquit: » Liberum arbitrium... » titulum sine re esse, qui affirmant Christum » habent auctorem ». Lib. V de libero arbitrio negat, » gratiam sic nobis offerri, ut no» stræ postea sit optionis vel obtemperare, » vel refragari. — *Equidem*: Si coactioni op» ponatur libertas, fatetur liberum arbitrium » esse »; sed clamat cum Luthero inter coactionem et necessitatem sedulo distinguendum *(Lib. II de libero arbitr. Item lib. II instit. cap. 2 et 3)*.

III. Contigit Lutheri et Calvini Sectatoribus, quod omnibus illis solemne est, qui auctoritate repulsa, certam credendi regulam amiserunt; ut quamvis ab errore recedant, non accedant tamen ad veritatem; sed errorem cum errore commutent. *Socinianos* plenis velis in Pelagianismum incurrisse iam vidimus: neque mirum, supernaturale omne auxilium re-

spuere eos, quorum palmare principium est, nihil admittere, quod naturæ, e humanæ rationis limites egreditur. Ex Calvini secta prodierunt *Arminiani*, quos Calviniani dogmatis odium vix non in Socinianismum impulit; sic *Simon Episcopius*, celebris Arminianorum Theologus, apud Freder. Spanhemium docet: » gratiam consistere in lumine naturæ, et reliquis donis homini post peccatum relictis ». Sed et alii fere omnes novarum Religionum discipuli a duro Patrum suorum dogmate, medium, in quo stat veritas, transilientes, primum in Semipelagianismum, tum per gradus proficientes in Pelagianismum, Socinianismum, ac Naturalismum inciderunt. Ac nescio an non cum gratiæ necessitatem impugnant, ipsi eam probent evidentissimo argumento, propriæ scilicet impietatis, et flebilis nimium perditionis exemplo.

Bajus et Jansenius.

I. *Bajus* Doctor Lovaniensis anno 1563 a rege Catholico Tridentum delegatus est, cum jam ad exitum properaret Concilium. Domum redux opuscula quædam edidit, ex quibus ex-
1567 tractæ propositiones LXXVI a Pio V damnatæ sunt, tacito tamen *Baji* nomine. Inter alias et istæ reperiuntur: 39.ª ... » Quod voluntarie fit, etiamsi necessario fiat, libere » tamen fit ... 67.ª ... Homo peccat damna-

» biliter in eo, quod etiam necessario facit...
» 54.ª ... Sententia, Deum homini nihil im-
» possibile præcepisse, falso attribuitur Augu-
» stino, cum Pelagii sit... 38ª... Omnis amor
» creaturæ rationalis aut vitiosa est cupiditas,
» qua mundus diligitur, aut laudabilis illa
» charitas qua per Spiritum Sanctum in corde
» diffusa Deus amatur. . . . ». Data Pontificis
Bulla, novæ concertationes ortæ sunt, cum Baji
fautores viam sibi quæsierint censuram Apo-
stolicam eludendi per unius commatis mutatio-
nem. Post enumeratas propositiones ita con-
cludit S. Pontifex.... » Quas quidem sententias
» stricto eorum nobis examine ponderatas,
» quamquam nonnullæ aliquo pacto sustineri
» possent, in rigore, et proprio verborum sensu
» ab assertoribus intento hæreticas, erroneas
» etc. damnamus.... ». Qui Bajo favent com-
ma, quod post verbum *possent* collocandum
est, transferunt post illa verba: *sensu ab as-
sertoribus intento.* Bajus post plures tergiversa-
tiones se Bullæ subjecit, et propositiones 1569
damnavit in ea notatas. At novis iterum con-
certationibus exortis, *Gregorius XIII* Præde- 1579
cessoris Bullam confirmavit. Missus Lovanium
Francisc. Toletus S. J. postea Cardinalis, qui
Bullam promulgavit in frequentissimo totius 1580
Academiæ consessu. Assenserunt omnes, et
ipse Bajus.

II. Bajanismus prælusit Jansenismo, atque
in eum postmodum transfusus est. *Cornelius*

Jansenius apud Batavos natus Ultrajecti Theologiæ studuit sub *Jansonio* Baji acerrimo defensore. Idem Jansenius, cum Lovanii versaretur, amicitiam cum Abbate San-Cyrano contraxit, quem postea Parisiis invisit. Lovanium redux Doctor creatus est; deinde regius sacrarum Litterarum professor institutus, ac de-
1630 mum Yprensis Episcopus factus, cum eam
1633 Ecclesiam per triennium rexisset, grassante in urbe lue extinctus est. Jam moribundus ul-
1638 timam manum operi addibuit, quod *Augustinus* inscripsit. Huic operi per viginti duos annos pertinaci labore incubuit, eique Augustini nomen præfixit: quia puram se Augustini doctrinam a quingentis, uti ajebat, annis e scholis exulem, revocasse contendebat. Jansenius librum suum, quem manuscriptum reliquit, et qui nonnisi biennio post ejus mortem typis evulgatus est, judicio Romanæ Ecclesiæ subjecit. » Si, inquit in testamento suo, Ro» mana sedes aliquid mutari velit, sum obe» diens filius, et illius Ecclesiæ, in qua semper » vixi, usque ad hunc lectum mortis obe» diens sum. . . . ».

III. Vix ut lucem aspexit Jansenii liber, ab
1641 *Urbano VIII* Bulla, *In eminenti* proscriptus fuit. Sic damnatus, sed non extinctus est error; imo sopitis in Belgio turbis, multo gravius incendium in Gallis exarsit; cumque audacius in dies se nova hæc secta erigeret,
1650 LXXXV. Præsules Gallicani quinque pro-

positiones ex Jansenii libro *Innocentio X* denuntiarunt. Iste sunt famosæ illæ Jansenii propositiones:

1.ª » Aliqua Dei præcepta hominibus justis
» volentibus, et conatibus secundum præsen-
» tes quas habent vires, sunt impossibilia:
» deest quoque illis gratia, qua possibilia fiant».

2.ª » Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ
» nunquam resistitur ».

3.ª » Ad merendum et demerendum in statu
» naturæ lapsæ non requiritur in homine li-
» bertas a necessitate, sed sufficit libertas a
» coactione ».

4.ª » Semipelagiani admittebant prævenien-
» tis gratiæ interioris necessitatem ad singulos
» actus, etiam ad initium fidei: et in hoc
» erant hæretici, quod vellent eam gratiam
» talem esse, cui posset humanam voluntas re-
» sistere, vel obtemperare ».

5.ª » Semipelagianum est dicere, Christum
» pro omnibus omnino hominibus mortuum
» esse, aut sanguinem fudisse »,

Innocentius acceptis Episcoporum litteris, jussit examini subjici delatas ad se propositiones, easque post longam et maturam discussionem, celebratis duorum annorum spatio 1653
triginta sex congregationibus solemni constitutione damnavit, propositionem quamlibet suis notis perstringens. Quatuor priores absolute tanquam hæreticæ damnatæ sunt, quinta cum aliqua sensus divisione. Cf. *Tournel.* qui omnia

quæ ad causam Jansenii pertinent luculentissime, et cum magna accuratione exponit; auctor, nulli vel levissimæ suspicioni obnoxius; nam neque Jesuita erat, neque Jansenistarum partibus serviens (*Tournel. de gratia quæst. III in edit. Paris. in* 8.° *a pag.* 320, *usq. ad* 690.).

IV. Innocentii X constitutio communi plausu in Galliis recepta est. Janseniani primum hærent attoniti, mox collectis animis, et consiliis famosam excogitant facti et juris distinctionem, ad quam deinceps plenis velis tanquam ad tutissimum portum se receperunt. Cum au-
1654 tem Clerus Gallicanus post novum examen declarasset, propositiones in libro Jansenii extare, et in proprio verborum sensu, atque eo ipso, quo a Jansenio asseruntur, esse damnatas; Innocentius hanc declarationem confirmavit, per Breve Apostolicum. Paulo post, ut
1656 omne effugium præcluderetur hæresi, *Alexander VII* Innocentii successor novam constitutionem edidit, jussitque, ut omnibus Clericis formula fidei subscribenda proponeretur, qua jurarent, se adhærere constitutionibus Innocentii X et Alexandri VII et quinque propositiones ex libro Jansenii excerptas in sensu ab auctore intento sincero animo damnare. Verum nihil frangere potuit illorum, qui Jansenio adhærebant pertinaciam. Alii aperta fronte repugnarunt, asserentes formulare sine perjurio subscribi non posse; inter hos præcipuus erat *Arnaldus*, qui ob suam in errore obsti-

nationem a facultate Parisiensi e numero Doctorum expunctus est. Alii qui molliores vocabantur, inscriptionem dederunt, non veritatem, sed erroris latibula quærentes. Mirum, quot flexus, et obliquos meatus invenerint rigidi illi restrictionum mentalium oppugnatores! Inter hæc dissidia magis semper apud eos invaluit illa sententia, quod in quæstione facti religiosum silentium sufficeret.

V. Id inter alios asseruerunt quatuor Episcopi, in suis pro subscriptione formularis publicis mandatis, quod eos apud Pontificem et Regem illico in magnam invidiam vocavit. Nihil ergo omiserunt, ut fictis fraudolentisque obsequii testificationibus impendens sibi periculum declinarent; eoque tandem res pervenit ut Clemens IX, qui Alexandro successerat, illorum Episcoporum, eorumque qui pacis mediatores agebant, testimoniis fidens, benevolentiam il- 1668
lis, ac paternum affectum restituerit. Hæc est celebris illa *pax Clementina* qua mire gloriati sunt Janseniani. Sed falso omnino; nam cum anno 1702 attrito fere religiosi silentii figmento 1702
famosus casus conscientiæ prodiret, in quo statuitur absolutionem denegandam non esse Clerico declaranti: se damnare quinque propositiones quoad jus, sed quantum ad factum, seu attributionem illarum quinque propositionum libro Jansenii existimare se, religiosum sufficere silentium; Clemens XI solemnem constitutionem edidit, quæ incipit: *Vineam Do-* 1705

mini Sabaoth; in qua constitutiones Innocentii X et Alexandri VII confirmat; Clementis IX, sicut et Innocentii Brævia quædam ad Episcopos Belgiæ data a falsis interpretationibus vindicat; et doctrinam damnat in casu conscientiæ expressam. Clerus Gallicanus Constitutionem Clementis XI eodem quo data erat anno in comitiis generalibus solemniter recepit; cui suffragati sunt cæteri Ecclesiæ universalis Episcopi. — Vid. *Tournel.* loco cit. a pag. 445 usque ad 472.

VI. *Pascasius Quesnellus* post Arnaldum sectæ Jansenianæ dux fuit. Hic adnotationes composuit in Novum Testamentum, quæ primum non paucos pietatis specie deceperunt. At mox patuit, quo auctoris consilia tenderent, ut scilicet Baji et Jansenii errores additis quoque ex suo nonnullis incauto lectori sub pietatis lenociniis propinaret. Itaque Romæ et Parisiis interdictum opus. Cum autem necessarium videretur, solemni judicio nova recrudescentis hæresis pericula prævertere, Clemens
1713 XI constitutionem *Unigenitus* emisit, qua centum et una propositiones ex Quesnelli libro damnatæ sunt. Hæc Bulla in Galliis, regnante adhuc Lodovico XIV ab Episcopis et facultate Theologica acceptata est, paucis exceptis, qui ad futurum Concilium appellarunt, et ideo *Appellantes* dicti sunt. Postea auctus est Appellantium numerus, donec post multas miserandasque discordias Parisiensis Archiepisco-

pus Card. *Noaillius* Bullæ absque limitatione 1728
subscripsit. Facultas Theologica, quæ pristinæ dignitatis oblita primam suam adhæsionem resciderat, mox iterum ad saniora consilia rediit, et exemplum secuta est Parisiensis Præsulis. Præcipuum tunc facultatis decus erat Doctiss. *Tournelius* Professor Sorbonicus; cujus imprimis opera factum est, ut celebratissima per orbem schola excussa brevi vertigine, eriperetur factiosis, et redderetur sibi, ac veteri gloriæ. Eodem tempore edita est declaratio regia, quæ Bullam *Unigenitus* legem Ecclesiæ et status esse pronuntiat. Inter alia quæ celebris hujus Bullæ fata concernunt, et quæ ne strictim quidem indicare hic possumus, commemorare sufficiat, quæ
Benedictus XIV ad Galliæ Episcopos scri- 1756
psit.... » Tanta est profecto in Ecclesia Dei » auctoritas Apostolicæ constitutionis, quæ in- » cipit: *Unigenitus* ... ut nemo fidelium pos- » sit, absque salutis æternæ discrimine a de- » bita erga ipsam subjectione se se subduce- » re, aut eidem ullo modo refragari . . . ». Has litteras reverenter suscepit Clerus Gallicanus in Comitiis anno 1760. et 1762. Cf. Op. M. D.[i] *Wiest* T. VI pag. 57. *Dobmajer* Tom. VII pag. 152. — Utrumque auctorem eum magna fidentia citavimus, quia illorum exquisitam rerum Theologicarum cognitionem inficiari nemo potest. Quare et illud lubentissime adjicimus, hos ipsos doctissimos Theologos

aliosque passim solidioris doctrinæ viros palam edicere: » Jansenismum neutiquam ut phantas-» ma haberi posse ». Id quidem jam diu persuadere voluissent Jansenii asseclæ, rati se facilius nocituros, si possint inter Catholicos, ejurato sectæ suæ nominæ, latere. Verum jam anno 1700 Clerus Gallican. in comitiis generalibus congregatos; rem præ cæteris promovente Illustriss. *Bossuetio*, hanc propositionem damnavit: » Phantasma Jansenismi, quæsitum ubique » sed nusquam repertum, præterquam in la-» boranti quorundam Phantasia ».

Unde vide quid de iis censendum sit, qui nostra adhuc ætate, apertissima historiæ monumenta spernentes, aut forsan ignorantes, omnia ut ut putida Jansenistarum commenta illoto sæpe, et rustico ore deblaterant. Innumera sunt, quæ hæc secta tum Galliæ, tum Germaniæ intulit mala, imprimis quando, depulsa in Religionis damnum celeberrima societate, non parum animi illi accessit, ac virium. Nam, cum omnes, quos innovandi libido adusit, libenter in socios et amicos adscriberet; cum fidos e gremio suo discipulos, aut alios partium suarum fautores in Magnatum et Principum aulas, in Eruditorum academias induceret; et per Monachorum claustra libros suos, doctrinamque diffunderet; eo tandem res pervenit, ut multos, quos moderna Philosophia non penitus a fide dejecerat, hos ipsa in transversum egerit. Neque dubium est, novis-

šimas rerum publicarum perturbationes, sicut modernæ Philosophiæ, sic et Jansenismi opus fuisse.

Hæc præmittenda censuimus antequam eorum, quæ de gratia dicenda supersunt, defensionem suscipiamus. Et quoniam de gratiæ necessitate nunc agendum est, disputabimus: I.° contra eos, qui gratiæ necessitatem destruunt, cum nimium attollunt liberi arbitrii vires; II.° contra eos, qui liberi arbitrii vires destruunt, cum nimium urgent gratiæ necessitatem.

CAPUT PRIMUM.

AGITUR CONTRA EOS, QUI GRATIÆ NECESSITATEM DESTRUUNT, DUM NIMIUM ATTOLLUNT ARBITRII VIRES.

Cum Pelagianis et Semipelagianis hic nobis dimicandum est, aut certe cum illis, qui eorum erroribus implicantur. Pelagiani hominem sine gratia bonum quodcunque efficere, et salutem operari posse contendebant. Semipelagiani bonam saltem voluntatem, et fidei initium homini attribuerunt. Utriusque sectæ discipulos damnavit Ecclesia tanquam ingratos et superbos homines, qui crucis beneficium evacuant, spiritui gratiæ contumeliam faciunt, et seipsos a salute excludunt, dum ad eam suis viribus enituntur. Quo periculosius autem in hac materia erratur, eo diligentius curandum, ut veram et genuinam Ecclesiæ doctrinam ab Hæreticorum erroribus secernamus, et qua fieri potest, claritate et accuratione exponamus. — Itaque primum de gratiæ actualis necessitate dicemus in genere; deinde, qua ratione justi præter sanctificantem, etiam actuali gratia indigeant, examinabimus.

§. I.

De necessitate gratiæ in genere.

PROPOSITIO I.

Homo in praesenti statu nullum opus salutare velle aut efficere potest sine gratiæ supernaturalis auxilio.

Prob. I *ex Script.* Joan. XV Christus ad Discipulos ait ... *Ego sum vitis, vos palmites ... sine me nihil potestis facere* ... Ex Apostolo, qui justo titulo Apostolus gratiæ appellatur, multa testimonia afferri possent, quæ supernaturalis auxilii necessitatem commendant. Sufficiant hæc pauca I ad Cor. XII.... *Nemo potest dicere Dominus Jesus, nisi in Spiritu Sancto* ... Et ad Philipp. I 6 ... *Qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet usque in diem Christi Jesu* ... Et cap. II 13.... *Deus est, qui operatur in vobis et velle, et perficere pro bona voluntate* ... Cf. Roman. IX 16 — Ephes. II 10 — I Cor. XV 10. Non potest gratiæ tum adjuvantis tum prævenientis necessitas clarius exprimi, quam his similibusque sententiis. Quid enim habere potest homo a semetipso, quid efficere potest saluti proficuum, si sine Christo nihil potest? Si necesse est, ut Christus in eum, sicut vitis in palmites influat? Si non potest nomen Domini Jesu utiliter ad salutem in-

vocare, nisi ope Spiritus Sancti? Si Deus est, qui opus bonum incipit, et perficit; qui operatur velle et perficere?

Prob. II *ex Conciliis et PP.* Ex Conciliis unum *Arausicanum* II citabimus; quod, quamvis particulare tantum fuerit, universalis tamen Synodi auctoritatem consecutum est, quia universus orbis Catholicus ejus decretis subscripsit. Ita autem decretum est, ab Arausicanis Patribus can. IV.... » Si quis, ut a peccato purgemur, voluntatem nostram Deum expectare contendit; non autem ut » etiam purgari velimus per Sancti Spiritus infusionem et operationem in nos fieri confitetur, » resistit Spiritui Sancto ... ». Et can. VII ... » Si » quis per naturæ vigorem bonum aliquid, quod » ad salutem pertinet vitæ æternæ, cogitare, ut » expedit, aut eligere, sive salutari, id est Evan» gelicæ predicationi consentire posse confirmat, » absque illuminatione, et inspiratione Spiritus San» cti . . . hæretico fallitur spiritu . . . ».

Ex Patribus *Augustinus* omnium maxime gratiæ necessitatem contra Pelagianos adstruxit. Lib. de gratia Christi cap. XXVII sic habet . . . » Gratiam » Dei sic confiteatur, qui vult veraciter confiteri, » ut omnino nihil boni sine illa, quod ad pietatem » pertinet, veramque justitiam, fieri posse non du» bitet . . . ». Et lib. de gratia et libero arb. cap. XVII n. 33. . . . » Sine illo, vel operante, ut ve» limus; vel cooperante cum volumus, ad bona » pietatis opera nihil valemus . . . ».

Confirmatur propositio. Quod universa Christi

Ecclesia spem omnem salutis in gratiæ adjutorio ponat, per Jesum Christum obtinendo, ex publicis ejus precibus manifestum est; quæ omnes hoc humilitatis, et veræ pietatis spiritu animantur. Ideo orat pia mater, ut Deus » actiones nostras aspi-» rando præveniat, et adjuvando prosequatur »: ut non tantum *petentibus desiderata concedat;* sed etiam » faciat nos, quæ sibi sunt placita postulare: *ut* » *det* nobis spiritum cogitandi quæ recta sunt, et » agendi; ut nos gratia ejus semper præveniat et » sequatur etc. . . . »

Accedit et ea potissimum ratio, quod homo ad finem supernaturalem sit destinatus; ad finem autem supernaturalem, etiam media supernaturalia requirantur; quod autem naturæ viribus efficitur, ordinis supernaturalis esse non potest.

Coroll. *Homo non potest a peccato resurgere sine speciali gratiæ auxilio.*

Prob. 1.° Si ad omne opus salutare requiritur gratiæ interioris auxilium, tum certe ad illud, quo nullum magis ad veram justitiam, et salutem pertinet.

2.° Synod. Arausicana II can. XIX ait . . . » Natura humana, cum sine gratia Dei salutem » non possit custodire, quam accepit; quomodo » sine gratia poterit reparare quod perdidit? . » .

PROPOSITIO II.

Gratia actualis interior tum ad fidem, tum ad fidei initium necessaria est.

Prob. I. Hoc Catholicum dogma multis apertisque Scripturæ locis adstruitur, et *S. Augustin.* totus est in iis explanandis, urgendisque contra Pelagianos, et Semipelagianos. Pleraque ex Apostolo desumpta sunt; alia ex ipso Christi Servatoris ore fluxerunt. Utriusque generis unum aliŭdve proferamus.

Joan. VI 29. Christus interrogatus a Judæis: quid faciemus, ut operemur opera Dei? Respondit:... *Hoc est opus Dei, ut credatis in eum, quem misit ille*... De hac autem fide loquens ait v. 37.... *omne, quod dat mihi Pater, ad me veniet.... Quid est: ad me veniet*, ait August. *Lib. de prædestinat. SS. cap. VIII, nisi credet in me?*... Pergit Christus eodem cap. v. 44.... *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum* . . . et iterum v. 66.... *Nemo potest venire ad me, nisi ei fuerit datum a Patre meo*. . . . Matth. XVI, cum Petrus fidem in Christum solemniter professus esset; subjungit Christus... *Beatus es Simon Bar-Jona; quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in cœlis est*. . . .

Apostol. Ubique fidem gratiæ attribuit; ut ad Ephes. II 8. . . . *Gratia estis salvati per fidem, et hoc non ex vobis*. . . . Ad Philipp. I 29. . . . *Vobis donatum est a Christo, non solum, ut in eum cre-*

datis; verum etiam ut patiamini pro eo. ... Et ne quis existimaret, initium saltem fidei, aut pium credulitatis affectum a nobis esse, hoc quoque humanæ superbiæ perfugium præcludit; I ad Cor. IV. . . . *Quis te discernit? Quid habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* Ad Rom. XI 35.... *Quis prior dedit illi, et retribuetur ei? Quoniam ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt omnia.*... Et iterum I Cor. III.... *Non sumus sufficientes aliquid cogitare ex nobis, quasi ex nobis, sed sufficentia nostra ex Deo est....* Ex hoc loco *S. Augustin.* (*Lib. de prædest. SS. cap. II*) invicte refellit Semipelagianos, qui fidem non ejus initium a Deo esse docebant. ... » Unde, » inquit, in omni opere bono, et incipiendo, et » perficiendo sufficentia nostra ex Deo est. Ita » nemo sibi sufficit, vel ad incipiendam vel ad » perficiendam fidem; sed sufficentia nostra ex » Deo est ..... ».

Prob. II. Concil. Arausicanum II can. V declarat, Apostolicis dogmatibus adversari eum qui... » sicut augmentum, ita etiam initium fidei, ipsum» que credulitatis affectum.. non per gratiam do» num, id est, per inspirationem Spiritus Sancti ... » sed naturaliter nobis inesse dicit...». Vid. ejusd. Concil. can. VII et VIII et *Trident.* sess. VI can. III.

PROPOSITIO III.

Homo sine gratia actuali interna neque graviores tentationes superare; neque omnia legis naturalis præcepta servare; neque omnia peccata evitare potest.

Prob. I pars. Si homo gratiæ adjutorio non indigeret ad superandas tentationes saltem graviores; sine ratione Scriptura victoriam tentationum Deo adscriberet, nosque ad implorandum Dei contra tentationes auxilium adhortaretur. Ut I Corinth. X... *Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis; sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere.* . . . Ad Ephes. VI. . . . *Induite vos armaturam fidei, ut possitis stare adversus insidias diaboli.* . . . I Petri V. . . . *Adversarius vester diabolus circuit quaerens quem devoret; cui resistite fortes in fide.* . . . Matth. XXVI 41. . . . *Vigilate et orate, ut non intretis in tentationem.* . . . Et in oratione Dominica quotidie petimus: *Ne nos inducas in tentationem.* . . .

In hæc verba orationis Dominicæ ita commentatur *S. Cyprian.* . . . » Quando rogamus ne in » tentationem veniamus, admonemur infirmitatis, et » imbecillitatis nostræ, dum sic rogamus; ne quis » se insolenter extollat; ne quis sibi superbe atque » arroganter aliquid assumat. . . . ». Mittimus alia

Patrum loca, imprimis S. Augustini, quem scimus totis viribus certasse, ne quid gratiæ Christi vana hominum confidentia, detraheret. Juvat tamen hic auctoritate uti Concilii Diospolitani, quod quamvis nimiæ erga Pelagium indulgentiam accusatum fuerit, tamen inter orthodoxa doctrinæ capita, quæ Synodus voluit, ut Pelagius confiteretur, hoc recenset n.° X. . . . » Fateatur, quando contra tentationes, » concupiscentiasque dimicamus, non ex propria vo» luntate, sed ex adjutorio Dei provenire victoriam: » non enim aliter verum est, quod Apostolus ait: » *non volentis, non currentis, sed miserentis est* » *Dei* . . . ».

Prob. II pars. Si homo sine speciali gratiæ auxilio tentationes saltem graviores superare non potest; sequitur, eum etiam præcepta moralia omnia adimplere non posse: tentationes enim a lege avocant, eæque ut plurimum circa legis naturalis præcepta versantur. Lex sine gratia ostendit quidem, quæ agenda sunt; non autem dat, ut agamus. . . . *Littera occidit, spiritus autem vivificat*.... II Corinth. III. Nec est in hominis natura post lapsum sufficiens potentia ad singula, atque etiam difficilia præcepta adimplenda. . . . *Scio*, ait Apostol. ad Rom. VII, *quia non habitat in me, hoc est in carne mea bonum*.... Deinde secundum Scripturas integra observatio mandatorum signum est certissimum veræ perfectæque charitatis: charitas autem ex viribus naturæ acquiri non potest, sed infunditur a Deo per Spiritum Sanctum.

Adde, quæ Sapiens de continentia, quæ utique

ad legem moralem pertinet, ait Sap. VIII.... *Scivi, quia aliter non possum esse continens, nisi Deus det....* Fateor equidem, hæc verba commode de ipsa Sapientia intelligi posse, ita, ut sensus sit: Scivi, quia non possum compos fieri hujus Sapientiæ eamque propriam possidere, nisi Deus eam donet. Verum, quæ textum hunc præcedunt, clare indicant, Salomonem de continentia loqui, quam individuam Sapientiæ comitem esse optime noverat. Quidquid sit; certum est, quod Sapiens ibi aut diserte loquatur de virtute continentiæ, aut de illa cœlesti Sapientia, quæ mater est castitatis, et qua adjuvante et animam posset servare bonam, et corpus incoinquinatum; certum quoque, *S. August.* pluribus in locis illa verba de virtute continentiæ interpretari. Inter alia Epist. 89. Quæst. 2 hæc habet.... » Jubet » ergo Deus continentiam, et dat continentiam: ju» bet per legem, et dat per gratiam; jubet per » litteram, dat per spiritum . . . ».

Prob. III pars. Cum militia sit vita hominis super terram; et homo sine gratia tentationes saltem graviores evitare non possit: cumque impossibile sit omnia præcepta etiam legis naturalis servare sine gratia: manifestum est, hominem absque gratia non posse esse ab omni peccato immunem.

CONTRARIA REFUTANTUR.

Objicitur I. Scripturæ pluribus in locis declarant, in negotio salutis hominis voluntatem præire gratiæ Dei. Ergo etc.

PROB. ANT. Psal. IX . . . *Non dereliquisti quærentes te Domine* . . . Proverb. XVI 1. . . . *Hominis est, præparare animam, et Domini gubernare linguam*...et v. 9. . . *Cor hominis disponit viam suam; sed Domini est dirigere gressus ejus.* . . . Zachar. I. . . . *Convertimini ad me, et ego convertar ad vos*. . . . Lucæ XI. . . . *Petite, et dabitur vobis, quærite et invenietis.* . . . Rom. VII 18. . . . *Velle adjecet mihi, perficere autem bonum non invenio*... Ergo etc.

RESP. NEG. CONSEQ. Illis Scripturæ testimoniis commendatur quidem liberum arbitrium, et libera voluntatis cum gratia cooperatio; at non excluditur gratiæ prævenientis necessitas; quemadmodum, cum gratiæ necessitas commendatur, non excluditur, imo supponitur libera voluntatis cooperatio. Ita *S. Augustinus* lib. II ad *Bonifacium* cap. VIII; et lib. de grat. et lib. arbitrio cap. V.—Confirmatur hæc responsio ex verbis *Trident. Synodi*, sess. VI cap. V. . . . » Cum dicitur: *Convertimini ad me, et ego convertar ad vos;* libertatis nostræ » admonemur: cum respondemus: *Converte nos, Domine, » ad te, et convertemur (Jerem. XXXI Orat. Jerem. v.* 21.). » Dei gratia nos præveniri admonemur. . . . ». Utique ad obtinendam uberiorem gratiam necessarium est, ut homo animam præparet, ac viam suam disponat; utique petendum est, quærendum est, pulsandum est; sed ne hoc quidem sine gratiæ auxilio fieri potest. . . . *Spiritus adjuvat infirmitatem nostram*, ait Apostol. Rom. VIII, *nam quid oremus, sicut oportet nescimus; sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*. . . . Atque idem Apostol. qui ad Rom. ait: *Velle adjacet mihi*. . . . ad Philipp. II ait. . . . *Deus est, qui operatur in nobis velle et perficere pro bona voluntate*. . . .

OBJICIUNT II. Multi veterum Patrum in ea sententia fuerunt; quod voluntas gratiam præveniat. Duos tantum

ex Græcis citabimus, et ex Latinis duos.—*Clemens Alex.* lib. I Stromatum docet, Græcos ad Christum venisse per Philosophiam, et lib. VII.... » Philosophia Græca velut » præpurgat animam ad fidem accipiendam. . . . ». *Crysostom.* hom. XII in Epist. ad Hebræos ait. . . . » Non » prævenit (Deus) nostras voluntates, ne perdat nostrum » liberum arbitrium: quando nos elegerimus, tunc mul» tum nobis affert auxilium . . . ». Inter Latinos *S. Hilarius* lib. VII de Trinit. N.° 12 declarat, Deum . . . » » nobis non dare voluntatem, quæ si data esset, non » haberet fides præmium. . . . » Et ipse *August.* in Expositione quarundam propositionum Epistolæ ad Rom. hæc habet. . . . » Quod credimus, nostrum est; quod » autem bonum operamur, illius est, qui credentibus in » se dat Spiritum Sanctum . . . ».

Respondemus cum *S. August.* lib. de prædest. SS. cap. XIV. . . . » Quid igitur opus est, ut eorum opuscula » scrutemur qui priusquam ista hæresis oriretur, non » habuerunt necessitatem in hac difficili ad solvendum » quæstione versari; quod procul dubio facerent, si re» spondere talibus cogerentur . . . ». Unde leviter tantum materiam de gratia attigerunt. Imo ad hoc potissimum intenti fuerunt Græci Patres, ut contra *Marcionitas*, *Manichæos* aliosque hujus generis Hæreticos liberum arbitrium vindicarent; et cum aliis in locis omnia gratiæ tribuant, hanc certe cum de libero arbitrio loquuntur, excludere non voluerunt. Sic *Clemens Alex.* lib. VI. Stromat., Dei notitiam, quanta ad justificationem necessaria est, asserit sine gratia haberi non posse. *Crysost.* loco citato addit. . . . » Nisi a Superis opem adipiscaris, fru» stra erunt omnia... non enim suum esse totum voluit » Deus, ne videretur nos temere coronare; neque rursus » nostrum ne incidamus in arrogantiam. Nam si, cum » minorem habemus partem, efferimur, et præclare de

» nobis sentimus; quid faceremus, si totum esset in no» stra potestate? . . . » *S. Hilarius* hoc tantum cavere voluit, ne cum Manichæis liberum arbitrium destruere existimaretur: hinc addit, quod fides non haberet præmium, si illam nobis inferret necessitas affixæ voluntatis. Quod *S. Augustinum* attinet, nemo nescit, eum ante Episcopatum Semipelagianorum errore fuisse implicatum, ac postmodum expresse hunc errorem revocasse.

Objiciunt. III. Illa Apostoli verba ad Corinth. *Non sumus sufficientes cogitare aliquid a nobis* etc. et alia hujus generis nihil aliud probant, quam necessitatem adjutorii alicujus externi, quod Pelagiani omnes admiserunt. Sufficentia sane omnium Christianorum ad cogitandum aliquid Evangelio consentaneum est a Deo, quia Evangelium ipsum non ingenio hominum, sed soli Deo debetur. Ergo etc.

Resp. neg. ant. Sensus, quem Pelagii defensores Apostoli verbis affingunt, contextui, et scopo Apostoli, et communi Patrum interpretationi repugnat. Dixerat eo loco Paulus ad Corinthios epistolam esse vivam, epistolam scriptam non attramento, sed spiritu Dei vivi; non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis: quod dicere utique non potuisset, si Corintii Evangelium audissent tantum; cum constet multis aliis prædicatum fuisse Evangelium, qui tamen idcirco neque crediderunt Evangelio, neque consentanee ad Evangelium vixerunt. Igitur Corinthii eo sensu cogitarunt consentanea Evangelio, quod non intellectu tantum, sed et voluntate amplexi fuerint cum fidem Christi, tum Charitatem. Hoc idem Apostolus denuntiarat in priore Epistola ad eosdem Corinth. III . . . *Ego plantavi, Apollo rigavit, sed Deus incrementum dedit. Itaque neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus.* . . . Hoc est: Ego quidem prædicavi vobis, Apollo vos baptizavit,

et uberiori doctrina instruxit: at nemo ex his profecisset ad fidem et perfectionem Christianam, nisi Deus intimo gratiæ suæ vigore fidei et virtutum fructus in vobis produxisset.

Objiciunt IV. Si ad consequendam salutem sufficiens non sit virtus propriæ voluntatis, sed ex divino auxilio nostra sufficientia procedit: ergo sublatum est liberum arbitrium. Nam in voluntate hominis non est, quod illius industria ac vigore non efficitur, sed gratuita misericordia et aujutorio Dei. Ergo etc.

Resp. nego ant. Jam olim Pelagiani non cessarunt hæc gratiæ defensoribus objicere....» In hoc tota hæresis » ista consistit, *ait, S. August.* (*De gestis Pelagii. cap.* » *ult. n.* 65.), quod non sit liberum arbitrium, si in» digeat auxilio Dei; quoniam propriam voluntatem ha» beat unusquisque, aut facere aliquid, aut non fa» cere ... ». Fatemur equidem. difficile esse ita gratiam conciliare cum libero arbitrio, ut nihil remaneat obscuritatis . . . » Ista quæstio *ait S. August.* (*Lib. de grat.* » *Chr. cap. XLVII*), ubi de arbitrio voluntatis, et Dei » gratia disputatur, ita est ad discernendum difficilis, » ut quando defenditur liberum arbitrium, negari Dei » gratia videatur; quando autem asseritur Dei gratia, » liberum arbitrium putetur auferri ... ». Verum, res manifesta efficitur ex divinæ Revelationis auctoritate; et ratio ipsa, si modum quo gratia operatur investigare non potest, id tamen admittere non refugit, quod Deus possit ineffabili modo ita in humanam voluntatem agere, ut, cum vires supernaturales agendi suppeditat, necessitatem tamen voluntati non impouet. Hinc *S Augustin.* pluribus in locis ad hoc Pelagianorum argumentum respondit, illudque vanum esse ostendit, et nullius roboris ... » Si» cut lex per fidem, *inquit* (*Lib. de Spirit. et litt. cap.* » *XXX n.º* 52) sic liberum arbitrium per gratiam

» non evacuatur, sed stabilitur: quia nempe gratia sanat » voluntatem, qua justitia libere diligatur...» *Et iterum Ibid. cap. XXXI* 54) . . . » cum potestas datur, non » utique necessitas imponitur....» Utrumque ergo verum est; hominem ante omnem gratiam liberum habere arbitrium etiam ad pietatis opera; atque hoc ipso potentiam remotam et vires imperfectas ad bonum volendum atque perficiendum: proximam autem et expeditam potentiam ad bonum in præsenti statu non adesse, nisi gratia adjuvetur voluntas. Quare et *S. Augustin. optime ait* (*De corrept. et grat. cap. I*) . . . » In bono liber (hoc est, » expeditus, et solutus) esse nullus potest, nisi fuerit » liberatus ab eo, qui dixit: Si vos, filius *liberaverit*, » tunc vere liberi eritis . . . ».

Objiciunt V. Si homo non posset omnia legis naturalis præcepta servare; hæc ipsi essent impossibilia: atqui Deus impossibilia non jubet. Ergo etc.

Resp. disting. maj. Essent impossibilia absque gratiæ adjutorio, *conc.* Adjuvante gratia, *nego.* Hæc objicientibus Pelagianis respondit *Augustinus Lib. de grat. et lib. arbit.*) . . . » Magnum aliqud Pelagiani se scire putant; » quando dicunt: Non juberet Deus, quod sciret non » posse ab homine fieri. Quis hoc nesciat! Sed ideo jubet » aliqua, quæ non possumus, ut noverimus, quid ab » illo petere debeamus. Ipsa est enim fides, quæ orando » impetrat, quod lex imperat . . . » *Huc et illud pertinet tam evulgatum ejusdem Patris dictum De nat. et grat.* » *CXLIII n.*° 50) . . . Non igitur Deus impossibilia jubet; » sed jubendo admonet, et facere quod possis, et petere » quod non possis . . . ».

§. II.

De gratiæ necessitate relate ad justos.

OBSERVANDA

I. Inter ea doctrinæ capita, quæ priore §.° discussa sunt, aliqua reperiuntur, quæ nullo modo possunt ad justos pertinere. Nam fides, et fidei initium ac ipse credulitatis affectus, donum gratiæ sunt, iis qui ad justitiam se disponunt, necessarium, non illis qui gratiam justificationis jam acceperunt, et adscripti sunt in numerum filiorum Dei. Deinde illud Argumentum, quod nihil supernaturalis operis possit solis naturæ viribus effici pro injustis quidem valet, qui, si gratiam actualem non habent, nullam habent. At justi gratiam habent in se ipsis manentem, quæ etiamsi nulla gratia actualis accederet, eorum opera ad supernaturalem ordinem elevaret. Unde, quamvis generatim probatum fuerit gratiam ad omne opus salutare esse necessarium nullo facto discrimine inter justos et impios; opere pretium est, nunc speciatim investigare, an justis etiam præter habitualem seu sanctificantem gratiam necessaria sit gratia actualis ad bonum supernaturale operandum. Quidam Theologi, et inter cæteros *Thomassinus* in commentariis de gratia, in ea videntur sententia fuisse, quod justis sanctificans gratia ad peragendum bonum supernaturale sufficiat. Hæc, ajunt, est ipsa habitualis Charitas, quæ nos

rursum erigit, ex qua boni affectus, et pia desideria tanquam ex sua radice nascuntur. Aut otiosa jacebit charitas illa, et iners? An non conjunctam necessario habet delectationem justitiæ, quæ promtos non efficit et expeditos ad omne bonum? Optima quidem hæc, et minime reprehendenda: verum quæcumque sit illa delectatio, non potest ea esse in ipso actu posita, sed in habitu quodam et propensione, quam illi Theologi *formalem motionem* vocant, cum sit quasi *forma* in anima. Ut ergo actus sequatur, præter habitum actuali auxilio, *actuali motione* opus est, et quidem supernaturali, ubi id efficimus, quod naturæ vires superat.

II. Extra dubium est, hominem non posse omnia peccata declinare sine gratia habituali, aut *sanante*, ut *S. Thomas* docet... » In statu naturæ » corruptæ indiget homo gratia habituali sanante » naturam, ad hoc quod omnino a peccato abstineat... ». At nunc alia oritur quæstio: an homo hac gratia habituali et sanante instructus, seu an homo justus possit omnia et singula peccata vitare? Id certum est, si de mortalibus agitur; non, quod habitualis gratia sufficiat sine actuali auxilio; sed quia actualis gratia habitualem comitatur, et justus nunquam auxiliis illis destituitur, quibus ad non peccandum indigere potest. Manet igitur de peccatis venialibus controversia. Quæritur nempe an homo justus cum auxiliis gratiæ ordinariis vitam immunem servare possit ab omni veniali peccato?

Nemo dubitat, Deum speciali privilegio aliquem posse ab omni omnino peccato servare immunem;

illudque privilegium B. Virgini concessum fuisse expresse tradit *Trident.* Sess. VI Can. XXIII. Ea quoque longe ante Tridentini tempora *S. Augustini* sententia fuit, qui lib. de correp. et grat. cap. XXXVI n.° 42 hanc materiam pertractans ait... » excepta sancta Virgine Maria, de qua propter » honorem Domini nullam prorsus, cum de pec» cato agitur, haberi volo quæstionem ... ».

III. Quamvis gratia justificans adeo sit actuosa, ut conjuncta cum actuali auxilio ei attemperato justo vires largiatur sufficientes ad peccata lethalia non separatim modo, sed etiam universim fugienda: certum tamen est ex Augustino, Tridentina Synodo, et traditione Ecclesiæ justo ut reipsa salvus fiat, opus esse *speciali perseverantiæ dono.* Quod ut clarius fiat, notandum est, duplicem a *S. Augustino* distingui perseverantiam *(de dono persev. cap. I).* Potest homo per aliquod tempus in justitia vivere, et ab ea postmodum decidere. Potest etiam in justitia prima, vel post lapsum recuperata usque ad finem perseverare. De hac sola quæ *perseverantia absoluta, simplex, et finalis* dicitur, hic nobis agendum est. — Hæc perseverantia finalis iterum in *passivam* et *activam* distinguitur. Passiva est ipsa conjunctio mortis cum statu gratiæ: ut cum parvuli statim a suscepto Baptismo moriuntur. Activa est, quando homo Dei auxilio adjutus in statu gratiæ ad finem usque perseverat.

Perseverantia finalis est gratia specialis, singularis, et solis electis propria, eamque *Trident.* post *S. Augustinum* magnum perseverantiæ donum appellat;

estque series beneficiorum et auxiliorum Dei, qua in adultis efficitur, ut mundum cum suis amoribus, terroribus, et erroribus vincant, et in justitia perseverantes diem extremum obeant. Unde patet perseverantiæ donum non solum in interiore auxilio gratiæ consistere, sed etiam in speciali tutela et protectione Dei, qua peccandi occasiones prævertuntur, et tentationes arceantur aut temperantur.

PROPOSITIO I.

Gratia actualis etiam justis necessaria est ad bonum supernaturale operandum.

Probatur *ex Script.* 1.° Omnia illa Scripturæ testimonia, quæ propositione I.ª prioris §.i allata sunt, generatim probant, gratiæ actualis auxilium ad omne opus salutare esse necessarium; et manifestum est, ea ad justos potissimum pertinere; diriguntur enim ad eos, qui Christo nomen dederant, et regenerati fuerant salutari lavacro. 2.° Speciatim faciunt ad rem præsentem, quæ Christus Joan. XV ad Apostolos locutus est... *Sicut palmes non potest facere fructus a semetipso, nisi manserit in vite: sic nec vos, nisi in me manseritis...* Sicut ergo palmes jugi et continuo vitis influxu indiget, ut fructus facere possit; sic justus ope indiget, actualis gratiæ, ut bonum operetur. Accedit præceptum orandi etiam justis datum: *Et ne nos inducas in tentationem.* Et illa Christi ad Discipulos adhortatio Matth. XXVI... *Vigilate et orate, ut*

non intretis in tentationem ... Item illud Apostoli ad Hebræos XII ... *Deus pacis aptet vos in omni bono, ut faciatis ejus voluntatem, faciens in vobis, quod placeat coram se per Christum Jesum* .... Apostolus de justis loquitur, atque ut Deus operetur in illis omne bonum precatur.

Probatur *auctoritate conciliorum et S. Augustini.* Concil. Trid. Sess. VI cap. XVI ostendit, nihil justificatis deesse, quominus vitam æternam promereri possint .... » Cum ille ipse Christus Jesus » tanquam caput in membra, et tanquam vitis in » palmites in ipsos justificatos jugiter virtutem in» fluat, quæ virtus bona eorum opera semper an» tecedit, et comitatur, et subsequitur, et sine qua » nullo pacto Deo grata et meritoria esse possent.. ». Arausican. II can. IX sic habet . . . » Quoties » bona agimus, Deus in nobis, atque nobiscum, » ut operemur, operatur .. » *S. Augustin.* lib. de natura et gratia cap. XXVI ... » Sicut, inquit, » oculus corporis etiam plenissime sanus, nisi can» dore lucis adjutus non potest cernere: sic homo » etiam justificatus, nisi æterna luce justitiæ divi» nitus adjuvetur, recte non potest vivere ... ».

Sunt etiam quædam ex ratione deprompta, quæ lucem aliquam affundunt huic materiæ. Tale est illud generale principium, facultatem quamcunque, etiam cum habitu conjunctam, dispositionem quidem dare et propensionem ad agendum: in actum autem prodire non posse nisi actualis motio accedat. Hanc porro motionem necesse est naturæ actionis esse attemperatam, naturalem quidem, cum na-

turales exercentur actiones, supernaturalem autem, cum supernaturale efficiendum est opus. Sic corpus quamvis gravitatem naturaliter habeat, et motus recipiendi facultatem, actu tamen non movetur, nisi motio accedat a motore externo. Quod utique ita accipiendum est, ut ratio habeatur discriminis, quod intercedit inter corpora, quæ motioni resistere non possunt, et causam actionum liberam, quæ huic sæpe reluctatur.

PROPOSITIO II.

Nemo absque speciali privilegio omnia peccata etiam venialia vitare potest.

Probatur I. Communis Scripturarum tum V tum N. T. vox est: neminem esse ab omni omnino peccato liberum, atque etiam justos, quibus ordinaria gratiæ auxilia nunquam desunt, multoties peccare. *Ex veteri testam.* II Paralip. VI. . . . *Non est homo, qui non peccet.* . . . Proverb. XVII. . . . *Justus prior est accusator sui.* . . . Et cap. XXIV. . . . *Septies cadet justus, et resurget.* . . . Eccles.es VII. . . . *Non est homo justus in terra qui faciat, bonum et non peccet.* . . . *Ex novo testam.* Jacobi III. . . . *In multis offendimus omnes.* . . . I Joan. I 8. . . . *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, et veritas in nobis non est.* . . . .

Prob. II. *Concilium Trident.* Sess. VI Can. XXIII ita definivit. . . . » Siquis hominem semel justifica» tum dixerit . . . posse in tota vita peccata omnia

» etiam venialia vitare, nisi ex speciali Dei privi-
» legio, quemadmodum de beata Virgine tenet
» Ecclesia, anathema sit . . . ». Et *S. August.* lib.
de natura et gratia ita disserit contra Pelagium. . .
» Parum attendit, cum sit acutissimus, non frustra
» etiam justos in oratione dicere: Dimitte nobis
» debita nostra . . . ».

PROPOSITIO III.

Perseverantia finalis est speciale donum Dei.

Probatur I. Jeremiæ XXXII 40. . . . *Timorem meum dabo in cor eorum, ut a me non recedant....* In hæc verba ita scribit *Augustin.* lib. de dono per. sev. cap. II. . . . » Quod quid aliud est, quam, » talis et tantus erit timor meus, quem dabo in » cor eorum, ut mihi perseveranter adhæreant..». Hic de perseverantia illa agitur, quæ activa vocatur, cum Deus per sanctæ charitatis inspirationem ita hominem regit, ut non peccet, vel si peccaverit, ut resurgat, atque ut lapsus ipsi cooperentur in bonum, et ad salutem conferant.

Sapient. IV 10 11. . . . *Placens Deo factus est dilectus, et vivens inter peccatores translatus est. Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius....* Hic perseverantiæ donum in externa providentiæ directione ponitur, qua peccandi occasiones removentur ab electis, et ipsi tentationum periculis subducti ex hac vita ra-

piuntur, cum Charitatem habent diffusam in cordibus suis. Huc ea pertinent *S. Augustini* de dono perseverantiæ cap. XVII ... » Videte jam a veri-
» tate quam sit alienum, negare donum Dei esse
» perseverantiam usque in finem hujus vitæ: cum
» vitæ huic quando voluerit, ipse det finem. Quem
» si dat ante imminentem lapsum, facit hominem
» perseverare usque in finem. Sed mirabilior et
» fidelibus evidentior largitas bonitatis Dei est,
» quod etiam parvulis, ... detur hæc gratia ... ».

Prob. II. Concil. Trident. Sess. VI can. XVI perseverantiam finalem vocat » magnum perseve-
» rantiæ donum. » Et ibid. can. XXII definit . . .
» Siquis dixerit, justificatum vel sine speciali auxi-
» lio in accepta justitia perseverare posse, vel cum
» eo non posse, anathema sit . . .

CAPUT SECUNDUM.

AGITUR CONTRA EOS, QUI LIBERI ARBITRII VIRES DESTRUUNT, CUM NIMIUM URGENT GRATIÆ NECESSITATEM.

OBSERVANDA

I. Quemadmodum liberum arbitrium nimis inflatum a Pelagianis fuit: sic alii postmodum ita extenuarunt voluntatis humanæ vires, ut eam nihil omnino boni moralis efficere posse affirmarent. Imo eo amentiæ proruperunt Novatores, ut non tantum opera, quæ sine fine justificante fiunt, peccata esse contenderent, sed ipsos adeo justos in omnibus suis operibus peccare assererent; tametsi faterentur propter fidem ejusmodi peccata justis non imputari ad culpam.

II. *Bajus* suum circa humanæ libertatis ruinam errorem ex Novatorum doctrina hausit. Palmare illius principium est: inter Charitatem proprie dictam, seu Theologicam, et vitiosam cupiditatem nihil esse medium; ex quo consequitur, omnia infidelium

opera esse vera et proprie dicta peccata. Item, fidem supernaturalem cum Charitate conjunctam esse primam gratiam; nullum opus bonum supernaturalis ordinis fieri posse sine habituali seu sanctificante gratia: demum, non infidelium modo, sed omnium peccatorum opera mala esse. Ita fert propositio XXV Baji.. » Omnia infidelium opera sunt » peccata, et philosophorum virtutes sunt vitia...». » Prop. XXXV.... Omne quod agit peccator, vel » servus peccati, peccatum est....». Huc et sequentes pertinent inter damnatas, XXVII....» Liberum arbtrium sine gratiæ Dei adjutorio nonnisi » ad peccandum valet... et XXVII.... Pelagianus » est error dicere, quod liberum arbitrium valet » ad ullum peccatum vitandum....». Conf. quæ in hist. Prædest. de Bajo dicta sunt.

III. Eandem materiam Jansenius fuse tractavit lib. IV, et quamvis nota illi fuerat lata in Bajum censura, ita tamen post longam discussionem sententiam suam aperit cap. XVII....» Insania, error, » impietas contraria Christianorum sensui. Scriptu» ris et fidei, quod infidelium sit ulla vera virtus, » et opera sine peccato....». Jansenium secutus est *Quesnellus*, qui Baji propositiones fere omnes suas fecit, et recudit in suis reflexionibus moralibus, quas Clemens XI proscripsit constitutione *Unigenitus*, data die 8. Sept. A 1713.

IV. Probatum est §.° II prioris capitis etiam justos gratiæ actualis auxilio indigere ad bonum supernaturale operandum: nunc et illud quæritur: An hoc auxilium actualis gratiæ etiam illis concedatur, qui

adhuc sunt sanctificante gratia exuti; et an ope hujus gratiæ possint opus supernaturale efficere, quamvis justi non sint. Item, an in eo statu, in quo nunc versatur humanum genus, homo possit bonum aliquod morale operare solis naturæ viribus. Cardinalis *Norisius* in vindiciis Augustinianis §. 4. contendit, ad omne opus bonum naturalis ordinis requiri gratiam supernaturalem. *Vasquesius* S. J. Theologus speciale quoddam Dei auxilium exigit, naturalis quidem ordinis, sed naturæ lapsæ indebitum, et datum ex meritis Christi. Verum communiter docent Theologi cum S. Thoma, sine gratia, et solis naturæ viribus bonum aliquod morale fieri posse.

V. Supersunt duæ non prorsus inutiles quæstiones, quæ magnam habent cum priori affinitatem; scilicet: an homo lapsus sine gratia, et solis naturæ viribus possit tentationes vincere, saltem leviores? An Deum super omnia diligere, ut est auctor naturæ? De his quoque nec multa dicenda sunt, nec omnino nihil. Notandum autem 1.° Triplici modo superari posse tentationes. Cum unum peccatum alio vincitur. Hoc utique non est tentationem dejicere, sed tentatione prosterni. Qui tristem hanc victoriam refert, *in vulnera vulnere surgit*, ut *S. Prosper* ait *(Carm. de ingratis cap. 27.)* Cum tentationi resistitur ex motivo supernaturali, et modo ad salutem utili. Cum ex motivo agitur honesto, et qui tentationem vincit, nec peccatum ullum admittit, nec meritum ex victoria habet. De hoc solum modo in præsenti disputatur. 2.° Amor Dei alius *supernaturalis* est, *naturalis* alius.

Uterque a Theologis iterum distinguitur in *effectivum*, et *affectivum*. Primus conjunctus est cum observatione mandatorum Dei. Affectivus est ipse voluntatis affectus in Deum. Dicimur Deum amare super omnia, quando statutum nobis est, omnium rerum, ac vitæ ipsius dispendium pati potius, quam Deum offendere. *Bajus* distinctionem amoris Dei in naturalem et supernaturalem tanquam commentitiam explodit (*Propos. inter damnatas XXXIV.*). Inter Catholicos Theologos quidam putant, Deum per solas naturæ vires ab homine lapso amari posse super omnia, non quidem amore *effectivo*, ut ajunt, sed *affectivo*. Id negant alii multo plures, et inter cæteros *Bellarminus* (*Lib. VI de grat. et lib. arb. cap. VII*).

PROPOSITIO I.

Falsum est, omnia infidelium opera esse peccata, quia fiunt sine fide supernaturali.

Prob. I. Scriptura docet, Infideles non omni veritatis luce destitui, inesse in eorum mentibus veri et recti notiones, et quædam veluti virtutum semina: hinc et quædam ab ipsis facta esse, aut fieri posse laudabilia, quibus adeo divinam sibi benignitatem conciliare possint. Sic Apostol. ad Rom. II 14 et 15 ait.... *Gentes, quae legem non habent, naturaliter ea, quae legis sunt, faciunt. Ejusmodi legem*

non habentes, ipsi sibi sunt lex; qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis.... Manifestum est, de gentibus ibi agi, fidei lumine nondum collustratis. An ergo peccabunt, cum ea quæ legis sunt faciunt? Ibid. cap. I Apostolus Gentiles reprehendit,.... *quia, cum Deum cognovissent, non sicut Deum glorificaverunt....* Supponit ergo in potestate eorum fuisse Deum glorificare, adeoque aliquid boni, rectique peragere. Sic *Exod.* I 20 laudantur, et remunerantur obstetrices Ægyptiacæ. *Daniel* cap. IV Naduchodonosorem hortatur, ut peccata sua eleemosynis redimat.

Prob. II Auctoritate SS. Pontificum, et S. Augustini. Summi Pontifices *Pius* V, *Gregorius* XIII, et *Urbanus* VIII proscripserunt hanc Baji propositionem XXV.ma » Omnia infidelium opera peccata sunt, et Philosophorum virtutes sunt vitia.... » Damnatæ sunt et aliæ ejusdem auctoris, quæ hujus XXV.æ quasi principia sunt, et fundamenta, et quæ paulo ante a nobis memoratæ sunt. Huc et ista propositio pertinet ab Alexand. VIII proscripta A. 1690.... » Necesse est infidelem in omni opere » peccare.... ».

S. August. lib. de Spiritu et littera cap. XXVII docet, dari inter opera gentilium quædam... » quæ » secundum justitiæ regulam non solum vituperare » non possumus, verum etiam merito recteque laudamus.... »

Prob. III. *Theologicis rationibus.* Baji et Jansenii sectatores ideo dicunt, infidelium opera esse peccata, quia nullum opus bonum agnoscunt, nisi-

ab inhabitante Spiritu Sancto profectum, seu quia nihil medium esse dicunt inter charitatem et vitiosam cupiditatem. Atque aperta est hujus principii falsitas tum ex perversis consectariis, quæ sponte ex eo profluunt, tum ex Scripturæ et Ecclesiæ auctoritate. Primum hoc loco breviter probabimus: secundum, cum ea testimonia magis ad peccatores, quam ad infideles pertineant, ad sequentem propositionem remittimus.

Prob. min. I.ª pars 1.° Ex illo Jansenianorum principio sequitur, gratiam et Charitatem naturæ innocenti fuisse debitam: impossibilem esse statum naturæ puræ: fidem supernaturalem cum charitate conjunctam primam esse gratiam: nullam concedi gratiam extra Ecclesiam: timorem gehennæ vitiosum esse, etc.

2.° Si omnium infidelium opera essent vitiosa, sequeretur gentilem, qui naturali pietate coleret parentes, aut misericordia motus opem ferret misero, his actibus peccare, et fieri deteriorem, quod ipsa naturalis ratio respuit.

3.° Ex sententia Adversariorum sequeretur (quidquid ipsi contra dicant), infidelium opera non tantum in genere mala esse, sed omnia necessario esse peccata mortalia. Nam si Charitas non dominatur, juxta eos dominatur cupiditas, et homo finem suum ultimum in creaturis constituit, quæ quidem non levis est culpa, sed lethifera.

PROPOSITIO II.

Homo sine gratia sanctificante potest opus bonum efficere non naturalis tantum ordinis, sed et supernaturalis, accedente gratiæ actualis auxilio.

Prob. I. Pars. 1.° Ex propositione priore. Infideles utique gratia sanctificante destituti sunt: attamen, ut demonstratum est, bona quædam opera perficere possunt. Ergo etc. Et vero, si ii, qui fidem non habent, » quæ humanæ salutis initium » est, fundamentum et radix omnis justificationis » (*Trid. Sess. VI cap. VIII*), possunt non tantum Deum agnoscere, sed etiam honesta facere et laudabilia; quanto magis de illis id dici poterit, qui fidei lumine illustrati sunt, quamvis adhuc peccatorum vinculis constringantur. Nec obesse potest illud adversariorum principium, ex vitiosa cupiditate esse, quidquid non est ex charitate profectum; hujus enim principii falsitatem, satis quæ jam dicta sunt, demonstrant, et quæ mox dicenda sunt, clarius ostendent.

Prob. II. Pars 1.° Fides Catholica docet dari virtutes Theologicas absque charitate: I ad Corinth. XIII.... *Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria hæc; major autem est charitas*.... Trident. Sess. VI Can. XXVIII definivit . . . » Si quis dixerit, » amissa per peccatum gratia, simul et fidem sem-

» per amitti, aut fidem, quæ remanet, non esse
» veram fidem, aut eum, qui fidem sine charitate
» habet, non esse Christianum, anathema sit..».

2.° Scriptura peccatores excitat ad pœnitentiam, ut depulso peccato in Dei gratiam restituantur, Exech. XVIII.... *Convertimini, et agite pœnitentiam*.... Actor. X *Cornelius* Centurio, antequam fidem Christianam edoctus fuit, et baptismate ablutus, vocatur.... *Vir religiosus, ac timens Deum, faciens eleemosynas*.... Accedit Tridentinæ Synodi auctoritas. Hæc Sess. XIV. Can. IV. attritionem, quæ ex gehennæ et pœnarum metu communiter concipitur, vocat donum Dei, et Spiritus Sancti impulsum, quo pænitens viam sibi ad justitiam parat. Sess. autem VI. de præparatione loqnens ad justificationis gratiam cap. VI ait...» Disponuntur ad
» justitiam, cum excitati divina gratia, et adjuti,
» fidem ex audito concipientes, libere moventur
» in Deum... Et dum peccatores se esse intelli-
» gentes divinæ justitiæ timore utiliter concutiun-
» tur etc....».

Dicitur: *Accedente gratiæ actualis auxilio*. Siquidem nihil, quod supra naturæ ordinem sit, et ad hominis salutem pertineat, sine gratia actualis auxilio effici posse, cap. I.° probatum est. Unde et illud consequitur, etiam homini non justificato concedi gratias actuales proprie dictas. Nam homo sine gratia sanctificante opus bonum efficere potest supernaturalis ordinis, (ex propos.): nihil autem boni salutaris sine gratia actuali fieri potest. Ergo etc.

Coroll. » Ergo non omnia peccatorum opera » sunt peccata ». Patet 1.° ex propositione.

2.° Ex definitione Concilii Trid. quod Sess. VI Can. VII ita definivit.... » Siquis dixerit, opera » omnia quæ ante justificationem fiunt, quacun» que ratione facta sint, vere esse peccata... ana» thema sit... ».

PROPOSITIO III.

Liberum hominis arbitrium non ita est per peccatum attritum, ut homo non possit sine speciali gratiae auxilio bonum aliquod morale efficere; aut leves quasdam tentationes vincere; aut etiam Deum ut auctorem naturae diligere amore aliquo imperfecto, et inchoato.

Prob. I. Pars. Hanc sententiam docet, et tuetur *S. Thomas* 1.a 2.ae quæst. 109 art. 2.... » Natura » humana, *ait*, per peccatum non est totaliter cor» rupta... Potest etiam in statu naturæ corruptæ » per virtutem suæ naturæ aliquod bonum parti» culare agere... » Id dein illustrat exemplo hominis infirmi, qui potest per se aliquem motum habere, quamvis moveri non possit motu hominis sani, nisi sanetur auxilio medicinæ. Novum huic sententiæ robur accedit ex damnatione Bajanarum propositionum. Propositio XXXVII ita sonat...

» Cum Pelagio sentit, qui boni aliquid naturalis, » hoc est, quod ex naturæ solis viribus ortum du» cit, agnoscit . . . ». At dicunt, ob censuræ acerbitatem tantum, qua Doctores aliquos Catholicos perstringit, proscriptam esse propositionem hanc. Sit igitur et hæc ordine XXVII, quæ nuda est et simplex absque oppositæ sententiæ censura . . . » Liberum arbitrium sine adjutorio Dei nonnisi ad » peccandum valet . . . ». Et hæc inter Quesnellianas XXXIX.... » Voluntas, quam gratia non præ» venit, nihil habet luminis, nisi ad abberrandum; » nihil ardoris, nisi ad se præcipitandum; nihil » virium, nisi ad se vulnerandum. Est capax omnis » mali, et incapax ad omne bonum . . . ».

Prop. II. pars. Si voluntas ne levissimas quidem tentationes vincere posset sine speciali gratiæ adjutorio, sequeretur nullas omnino mansisse in arbitrio vires: at contrarium ex prima parte apparet. Hinc communior est hæc sententia inter Scholæ Theologos; et *Bellarminus* ipse *(De grat. et lib. arbitrio lib. V cap. VII)*, qui generalem conclusionem posuit: Non posse solis naturæ viribus ullam veram tentationem superari; ita tamen sententiam suam explicat, ut nostram non impugnet, sed magis tueatur.

Prop. III. Pars. Homo potest propriis viribus bonum aliquod morale efficere, ubi nulla gravis pulsat tentatio; potest etiam Deum naturaliter cognoscere ut auctorem naturæ, et bonorum omnium datorem: unde non videtur, cur non possit amore aliquo erga ipsum affici; homo enim naturaliter

amat quod bonum est. Nolumus tamen sententiæ subscribere illorum, qui existimant Deum in statu naturæ lapsæ amari posse *super omnia* amore, uti dicunt, affectivo, absque speciali gratiæ auxilio. Nam amor Dei super omnia est omnium actuum, quos homo elicere potest, perfectissimus; et cum includat vel omnium mandatorum actualem observationem, vel saltem firmum et efficax propositum omnia præcepta observandi, et superandi omnes difficultates, quæ voluntatem a Dei amore deterrere possunt, sequitur, quod etiam actus sit omnium difficillimus.

RESPONDETUR AD OBJECTA.

Objiciunt I. Multa sunt tum veteris tum novi testamenti loca, quæ probant, nihil boni reperiri in iis, qui fide et gratia destituti sunt, sed mala esse omnia eorum opera.

Prob. 1.° Ex V. T. Proverb. XV dicitur... *Sacrificium impiorum abominatio* . . . Psal. XIII. . . . *Non est qui faciat bonum, non est usque ad unum* . . . 2.° Ex N. T. Matth. VII . . . *Non potest arbor mala bonos fructus facere* . . . Rom. XIV . . . *Omne, quod non est ex fide, peccatum est* . . . Quo et illud Hebr. XI . . . *Sine fide impossibile est placere Deo* . . . Tit. I . . . *Omnia munda mundis; coinquinatis autem et infidelibus nihil est mundum sed inquinatæ sunt eorum mens et conscientia* . . . Ergo etc.

Resp. neg. conseq. Ad I. Alia est sacrificiorum, alia operis cujuscunque moralis ratio. Sacrificia ad Dei cultum pertinent, et sunt pars ejus præcipua; Deum autem rite colere non potest, qui eum offendere legem ejus

prævaricando non cessat. At opus morale, ut eleemosyna, in pauperem directum, finem alium non habet, quam egenti opem ferre, qui finis in se bonus est, et honestus. — Verba Psal. XIII, quæ etiam allegat Apostol. *Rom.* III, non significant, neminem esse, qui bonum aliquod morale faciat, sed neminem esse, qui juste vivat. Omnes homines in peccato esse, et inutiles ad opera salutaria, nisi Dei gratia sanentur, et justificentur.

Ad II. Verba Christi Matth. VII proverbii more dicta sunt: proverbia autem id exprimunt, quod communiter fit. Porro concedimus sicut infidelitatem, ita et vitiosos peccatorum habitus malas ejusmodi arbores esse, quæ nonnisi malos fructus facere possunt. At infidelis non semper ex infidelitate agit, neque peccator semper ex vitioso habitu. *Apostolus* ad Rom. XIV nomine fidei, non illam intelligit fidem, qua credimus in Christum, et quæ Theologica vocatur, sed fidem practicam, quæ etiam conscientia dicitur. Si alio loco dicitur *sine fide impossibile esse placere Deo*, sensus est hominem sine fide nullum posse supernaturale opus efficere, aut aliquid agere, quo Dei gratiam et amicitiam promereri possit. Ad Tit. I Apostolus agit de cibis mundis et immundis secundum legem, de quibus multa tum temporis inter Judæos ad fidem conversos controversia erat. Ita locum interpretantur *Hieronym.* (*In commentario*), et *Augustinus* (*Lib. XXXI contra Faustum*). Quod siquis contendat, illa verba, *Infidelibus nihil est mundum*, de operibus infidelium esse intelligenda: quærimus, quid ergo significent illa: *Omnia munda mundis.* Non potest hæc sententia significare, omnia justorum opera justa esse, cum justi sint, qui dicere jubentur: *Dimitte nobis debita nostra.*

Objic. II. Si qua bona ab infidelibus et peccatoribus effici possent sequeretur hæc bona solis naturæ viribus

produci posse sine speciali gratiæ auxilio: atqui nihil boni moralis etiam naturalis ordinis sine gratiæ adjutorio fieri potest: Ergo etc.

Resp. I nego maj. Nemo Catholicorum est, qui non sentiat, merito proscriptas esse Baji propositiones, quæ dicunt, « omnia infidelium opera peccata esse. Omne » quoque quod agit peccator, vel servus peccati, esse » peccatum. ». Attamen plures sunt, qui nihil boni solis naturæ viribus, et solo generali Dei concursu effici posse pertendunt: sed ad illud requiri auxilium Dei speciale idque gratuitum. Et alii quidem supernaturalia requirunt auxilia, alii naturalia illa esse existimant. Sed hi omnes simul affirmant, illa Dei auxilia non peccatoribus tantum, sed et infidelibus esse concessa; noluisse Deum post peccatum hominem in nihilum redigere, aut eternæ damnationi addicere; itaque scintillas quasdam pristini luminis, et sapientiæ velut semina in mentibus reliquisse, quæ continuo afflatu foveret.

Resp. II nego min. Contrarium propositione III probatum est.

Objiciunt III. Quæcunque fiunt ab homine peccatore, inficiuntur et vitiantur a sua causa, tametsi ex genere suo sint bona; exeunt enim a corde inquinato. Ergo etc.

Resp. nego ant. Non potest opus inquinari a malitia causæ, nisi quando ab hac malitia procedit. Infidelis non semper agit ex infidelitate; neque omnia peccatoris opera ex concupiscentia nascuntur, quæ ut Jacobus ait *(Jacob. cap. 1 15,)*, *cum conceperit, parit peccatum.* Ita docet *S. Thomas (IIa IIae quæst. X art. IV)*, ita *Bellarminus* (*De grat. et lib. arb. lib. V cap. IX*) contra Novatores ratiocinatur. Addit *Bellarminus* et hoc verissimum, quod, si semper malitia causæ, aut status agentis vitiaret effectum, oporteret, opus non tantum esse malum, sed in specie malitiam ipsam causæ participare. Itaque

eleemosyna hominis avari esset mala in specie avaritiæ, et jejunium intemperantis esset malum in specie intemperantiæ: quæ absurdissima sunt.

OBJICIUNT IV. Præceptum Domini est: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*. Deuter. VI 5. Huic autem præcepto aliud connexum est, referendi omnes actiones suas ad Deum tanquam ad finem ultimum, quod non minus dilucide in Scripturis exprimitur: ut I Cor. X. ... *Sive manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis, omnia in Dei gloriam facite* ... Et Coloss. III *Omne quodcumque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Jesu Christi, gratias agentes Deo, et Patri per ipsum*... Ergo infideles in omnibus actionibus peccant, non ideo quidem, quia omnia eorum opera mala sunt in se, et ex natura sua, sed peccant peccato omissionis, quia non agunt ex motivo charitatis, neque actiones suas ad Deum referre possunt, quem ignorant.

RESP. NEGO CONSEQ. Hæc a recentioribus quibusdam excogitata distinctio mera est cavillatio, qua fucum facere volunt, et Bajanæ propositionis damnationem eludere. Quando Ecclesia damnavit hanc propositionem: » Omnia infidelium opera sunt peccata »: illam in sensu Baji intellexit, ac de actionibus ab infidelibus positis locuta est, quibus illi peccarent. Illud præceptum diligendi Deum, et referendi actiones ad eum tanquam finem ultimum simul *affirmativum* est, et *negativum*. Ut est negativum, jubet, ut nihil unquam faciamus, quod sit amori Dei, ejusque gloriæ contrarium, atque hoc sensu semper et pro quolibet tempore obligat: ut autem affirmativum est, quamvis frequenter obliget; non tamen præcipit, ut quolibet instanti actiones ad Deum referantur actu et explicite.... » Non est necesse, ait *Bellarminus* » *(Loco citato)*, omnia referre ad Deum explicite; sed » satis est, si opus referatur ad bonum finem proximum,

» tum enim per se dirigetur in Deum ut in finem ulti-
» mum . . . Itaque nisi apponatur circumstantia finis
» mali, omne opus bonum morale per se refertur in Deum.

Nota. Multa alia a Jansenio, ejusque discipulis congesta sunt argumenta, in primis ex S.° Augustino, et, qui hunc magistrum secutus est, S.° Prospero. Hæc utique exponere, et diluere in hac compendiata tractatione non possumus. Facile tamen ad loca objecta respondebit, qui statum hujus quæstionis prope intellexerit. Augustino et Prospero cum Pelagianis, aut Semipelagianis concertandum erat, qui gratiam ad salutem, aut salutis initium necessariam esse negabant. Unde toti erant in asserenda hac gratia supernaturali, sine qua nihil omnino boni supernaturalis effici posse Catholici omnes vehementer affirmant. Quapropter et illud tenendum, actiones infidelium, etiamsi moralem aliquam bonitatem habere possint; tamen meritorias non esse, sed steriles ad vitam æternam. Porro si illud opponitur Augustini in Enchiridio cap. CXVIII, quo mire gloriantur Adversarii . . . » Regnat carnalis » cupiditas, ubi non est Dei charitas, . . . facilis est responsio. Agitur enim eo loco de statu hominis habituali, non de singulis ejus actionibus: id autem neque nos negamus, nullum esse medium in homine inter statum gratiæ, et peccati. At sicut eorum opera, qui in statu habituali justitiæ sunt, non semper ex hoc fonte justitiæ manant, ita et impiorum non omnia impia sunt opera.

Cf. Doctiss. *Tourn.* de gratia quæs. IV Ar. II III IV

PARS TERTIA.

DE EFFICACIA GRATIÆ.

Quæ nunc sequuntur non minus difficultatis, et subtilitatis habent, quam ea, quæ de gratiæ natura, et necessitate diximus. Nihil in hac parte certaminis superest cum antiquis et recentioribus Pelagianis, qui gratiæ supernaturalis necessitatem pernegant; ut quid enim de gratiæ virtute et efficacia disputaremus cum superbis et ingratis hominibus, qui spreto redemptionis pretio se propriis viribus ad ardua quæque eniti, et vitam æternam promereri posse contendunt? Id maxime hoc loco agitur, cujusmodi sint ea auxilia, quibus Deus nos adjuvat, tum ut quod bonum est, velimus, tum ut operemur; seu qua ratione Deus ope supernaturalis gratiæ agat in hominis voluntatem; an victrice, et insuperabili virtute ita voluntatem afficiat, ut hæc necessario se ad agendum determinet; vel an homo bonum agendo ita gratiæ cooperetur, ut potuisset reipsa non operari. Magnam esse vim et efficaciam

gratiæ omnes Catholici fatentur. At quanta hæc sit, quæritur. Hæc controversia variis erroribus, ac magnis Theologorum concertationibus famosa est: magna igitur opera et diligentia pertractanda, quamvis, quantum fieri potest, succinte. Commode in duo capita dividitur, quæ desumuntur ex celeberrima gratiæ partitione in efficacem et sufficientem. Itaque 1.° de gratia agemus, quæ *efficax* dicitur, quia cum illa voluntas operatur. 2.° De *sufficiente*, quæ, quamvis potestatem det operandi, tamen ob defectum voluntatis suo frustratur effectu.

CAPUT PRIMUM.

DE GRATIA EFFICACI.

OBSERVA.

I. Inter Prædestinatianorum errores is in primis recenseri debet, quod aperte docuerint, liberum arbitrium peccato primi parentis periisse, nullam homini mansisse libere se determinandi facultatem; voluntatem necessario aut gratiæ obsequi, aut cupiditati. Distinguunt quidem inter coactionem et necessitatem: et liberum hinc inde vocant hominem eo sensu, quod sponte agat sua, neque cogatur, aut violenter trahatur externo motu. Verum quod ad libertatem proprie requiritur, constanter rejiciunt, nempe quod voluntas sub potestate sua habeat bonum et malum, et eligere alterutrum suapte natura queat.

II. Ex hac Novatorum sententia Jansenistarum postmodum systema profluxit, quamquam Jansenius ejusque sectatores nihil non egerint, ut fallaciis, et verborum ambagibus controversiam involverent,

aliisque persuaderent, Ecclesiam, cum librum Jansenii proscripsit, falsa erroris imagine deceptam fuisse. At fucum nemini faciunt, qui rem velit absque partium studio examinare. Jansenianus error a Calvini doctrina in re ipsa non differt; utrinque enim libertas, si qua nomine tenus relinquitur, in immunitate a coactione constituitur: utrinque gratia efficax in delectatione ponitur, cui non possit humana voluntas resistere. Crude suam sententiam exposuerunt primi Novatores; multo astusius Janseniani, qui delectatione sua victrici et relative superiori, in qua totius eorum systematis cardo volvitur, pro *absoluta* necessitate *relativam* induxerunt. Non utique ut libertati aliquid tribuerent, quæ utraque necessitate destruitur; sed ut viam sibi pararent facilius decipiendi, ac novis subtilitatibus et flexionibus tortuosis, subvertendi vias Domini rectas.

Dicunt autem voluntatem humanam bilancis adinstar duobus velut ponderibus huc illuc librari, cupiditate nempe seu delectatione terrena, et charitate, seu cœlesti delectatione. Hanc vim delectationis relativam vocant, quia semper illa vincit, quæ major est comparate ad oppositas sibi vires. Et quemadmodum bilanx in eam partem necessario inclinatur, in qua majus est pondus; ita dicunt, animum necessario delectationem sequi, quæ viribus prævaluerit.

Vide historiam Prædestin. Parte II.

III. Hæc perversa, et ab Ecclesia Catholica reprobata dogmata omnes Theologi Catholici dam-

nant communi consensu: in iis autem, quæ nullo Ecclesiæ judicio definita sunt, et ipsi inter se pugnaciter certant. Nobis tutius videtur extra aciem versari, et hujus certaminis spectatores agere paulisper. Igitur duplici Paragrapho 1.° quæ ad fidem pertinent, stabiliemus. 2.° De Theologorum opinionibus pauca dicemus historice.

§. I.

De iis, quæ fides docet circa gratiæ efficaciam.

PROPOSITIO I.

Datur gratia efficax, quæ certo et infallibiliter dat velle et operari.

Prob. Gratia efficax ea dicitur, quæ est cum effectu conjuncta, et ita quidem, ut Deus eam concedendo certus sit effectum secuturum. Atqui dari ejusmodi gratiam certa est et indubitata Fidei doctrina, Scripturæ æque ac Traditionis auctoritate suffulta. Scripturæ bonum opus, ipsamque bene agendi voluntatem Deo attribuunt, Deum ajunt cor hominis inclinare quocunque voluerit, dare cor novum, operari in nobis velle et perficere etc. Ezech. XXXVI .... *Dabo vobis cor novum, et Spiritum meum ponam in medio vestri .... et faciam, ut in*

præceptis meis ambuletis, et judicia mea custodiasit.... Proverb. XXI ... *Sicut divisiones aquarum, ita cor regis in manu Domini, quocunque voluerit, inclinabit illud....* Philipp. II 13 ... *Deus est qui operatur in nobis velle et perficere pro bona voluntate ...* Rom. IX 16 .... *Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei....* Hebræos XIII 21 ... *Aptet vos in omni bono, ut faciatis ejus voluntatem, faciens in vobis, quod placeat coram se per Jesum Christum....*

Patres, qui ante exortam Pelagianam hæresin scripserunt, quamvis, ut *S. August.* observat (*Lib. de prædest. SS. cap. XIV*), hanc materiam breviter quibusdam scriptorum suorum locis, et transeunter attigerint, passim tamen non necessitatem tantum gratiæ, sed et vim ejus et efficaciam agnoverunt. Inter alios *S. Basilius* ait Epist. 38 ad Gregor. n.° 4 .... » Quodcunque ad nos ex divina » potestate venerit, omnia in nobis efficientis gra- » tiæ opus esse dicimus .... » . Innumera sunt ipsius *Augustini* loca; totus enim est in asserenda gratiæ divina et admirabili virtute.... » Quis tam impie desi- » piat, ait Enchir. cap. XCVIII, ut dicat Deum malas » hominum voluntates, quas voluerit, quando volue- » rit, ubi voluerit, in bonum non posse conver- » tere.... ». Et lib. de grat. et lib. arb. cap. XVI... » Certum est, nos velle cum volumus; sed ille fa- » cit, ut velimus bonum ... Certum est, nos fa- » cere, cum facimus; sed ille facit, ut faciamus, » præbendo vires efficacissimas voluntati.... »

Aliud argumentum non exigui ponderis desumi-

tur ex publicis Ecclesiæ præcibus, quæ Deum non tantum orat, ut gratia sua nos adjuvet, sed ut » faciat nos amare, quod præcipit; ut nostras etiam » rebelles compellat voluntates etc. etc.». Sed quorsum tot argumenta in re tam aperta, quæ a nemine in dubium vocatur? Omnes enim, qui gratiæ necessitatem confitentur, vim quoque ejus et efficaciam admittant, necesse est; quamvis, in quo ea consistat, non eadem omnes ratione explicent. Unde potius ad eos convertenda est disputatio, qui ita virtutem gratiæ extollunt, ut nihil relinquant hominis arbitrio, nisi eo eundi, quo trahitur.

PROPOSITIO II.

Gratia efficax non est necessitans.

Probat. 1.° ex Script. Eccles. XXXI... *Beatus vir, qui inventus est sine macula... qui potuit transgredi, et non est transgressus, facere mala, et non fecit....* Proverb. I 24... *Vocavi, et renuistis...* Isaiæ V... *Quid est, quod debui ultra facere vineæ meæ, et non feci? Exspectavi, ut faceret uvas, et fecit labruscas....* Multa ejusmodi in Scripturis tum veteris tum novi Testamenti leguntur, quæ necessario supponunt, hominem, cum bonum operatur, non necessitate aliqua compelli, sed gratia præveniente excitatum libere consentire, ita ut in ipsius potestate sit, etiam pulsante gratia non operari. Quorsum enim tot pœnarum comminationes, tot piorum et justorum hominum laudationes, tot

vituperationes malorum, tot adhortationes ad virtutem, si hominis non est dirigere viam suam? An frustra dicitur, recepturum unumquemque prout gessit in corpore suo, sive bonum, sive malum? An frustra Apostolus, cum fideles ad tolerandas viriliter afflictiones adhortatus esset (Hebr. XII), adjunxit... *Propter quod gressus rectos facite pedibus vestris... contemplantes, nequis desit gratiae Dei?...*

Prob. II Concilii Tridentin. et Sedis Apostolicæ decretis. Tridentinum Sess. VI cap. V explicans, unde sit justificationis exordium in adultis, declarat illud a Deo ejusque gratia per Jesum Christum sumendum esse, ita tamen... » Ut tangente » Deo cor hominis per Spiritus Sancti illuminatio» nem, neque homo ipse nihil agat, inspirationem » illam recipiens, *quippe qui illam abjicere po» test:* neque tamen sine gratia Dei movere se » ad justitiam coram illo libera sua voluntate pos» sit...... ». Habemus ejusdem Concilii solemnia decreta, quæ libero arbitrio etiam in præsenti naturæ statu jura sua vindicant contra impia Novatorum commenta. Can. IV ejusd. Sess. dicitur..... » Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium a Deo » motum et excitatum nihil cooperari, assentiendo » Deo excitanti, atque vocanti, quo ad obtinen» dam justificationis gratiam se disponat, ac præ» paret; neque posse dissentire si velit, sed veluti » inanime quoddam nihil omnino agere, mereque » passive se habere, anathema sit.... Et Can. V... » Si quis liberum hominis arbitrium post Adæ pec-

» catum amissum et extinctum esse dixerit, aut rem esse de solo titulo . . . anathema sit . . . ».

Accedunt iis Synodi Decretis Rom. PP. sanctiones: 1.° a Pio V, et Gregorio XIII damnatæ sunt istæ propositiones Bajanæ: 39.ª . . . . » Quod voluntarie fit, etiamsi necessario fiat, libere tamen » fit. . . . Et 66.ª . . . Sola violentia repugnat libertati hominis naturali. . . ». *Innocentius* X celebri constitutione contra Jansenii librum edita tanquam hæreticam damnavit hanc propositionem ordine tertiam. . . . » Ad merendum, et demerendum in statu » naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas » a necessitate, sed sufficit libertas a coactione. . . ». Ex hac damnatione facilis est consequentia ad nostram propositionem. Homo justus per opera bona ex gratia efficaci facta vere et proprie meretur: id definivit Trident. Sess. VI Can. XXXII, nec Jansenius ipse diffitetur. Atqui nullum est meritum sine libertate indifferentiæ, seu immunitate a simplici necessitate: Ergo gratia efficax non est necessitans.

Prob. III *Patrum, et in primis S. Augustini auctoritate*. Hæc consentiens semper Patrum doctrina fuit, duo ad actum quemcunque bonum et salutarem concurrere, Dei scilicet gratiam, et hominis liberam voluntatem; atque sine hac libertate hominem nec pœna nec præmio dignum esse, præcepta, adhortationes, exempla fore inutilia. — Et horum quidem Patrum testimonia magno numero collecta reperiuntur apud *Petavium, Bellarminum*, et alios Theologos, qui copiosius de hac re scripserunt. Unum tantum aliumve citabimus. *S. Ire-*

naeus lib. IV cap. 71 ait.... » Qui operantur » illud (bonum), gloriam et honorem percipient; » quoniam operati sunt bonum, cum possent non » operari illud. Hi autem, qui illud non operan» tur, judicium justum recipient Dei, quoniam non » sunt operati bonum, cum possent operari il» lud.... ». *Tertull.* pluribus locis arbitrii in partem utramqne libertatem adstruxit. Lib. II contra Marcion. cap. V ita ratiocinatur.... » Non poneretur lex ei, qui non haberet obsequium debitum » legi in sua potestate; nec rursus comminatio » mortis transgressioni adscriberetur, si non et con» temptus legis in arbitrii libertatem homini depu» taretur.... ».

At quoniam hæretici qui de libero arbitrio perverse docuerunt, omnes *Augustinum* fere nominant suæ opinionis auctorem, aliqua ex hoc Patre delibanda censemus; nam multæ sunt et variæ ejus hac de quæstione disputationes. Certum est *Augustinum* id unum petiisse a Pelagianis, ut gratiæ necessitatem agnoscerent; gratiam autem necessitantem nec a Pelagio petiisse, nec ipsum unquam agnovisse. » Fateatur Pelagius, ait lib. de natura et » grat. cap. X.... sine gratia hominem sine pec» cato esse non posse,.... » et lib. I de gratia Christi cap. VII expendens illa Pelagii verba: » Deus gratiæ suæ auxilium subministrat, ut, quod » per liberum homines facere jubentur arbitrium, » facilius possent implere per gratiam », statim subjungit.... » Tolle facilius, et, non solum plenus, » sed etiam sanus est sensus.... ». Cæterum cen-

ties ipse testatus est, nullam voluntati necessitatem inferri per gratiam. Epist. 89, quæst. 2... » Li- » berum arbitrium non ideo tollitur... ». Lib. de Spiritu et litt. cap XXXIV.... » Consentire vo- » cationi Dei, vel ab ea dissentire propriæ volun- » tatis est.... ». Et ad Simplicianı. lib. I quæst. 2... » Ut velimus, et suum esse voluit, et no- » strum; suum vocando, nostrum sequendo.... ». Demum, ut alia prætermittamus, lib. de nat. et grat. cap. LXII, illud valde inculcat, neque solum arbitrium, neque solam gratiam bonum opus efficere, sed utrumque simul, quod et Apostoli insigni testimonio approbat, I ad Cor. XV 10... *Abundantius omnibus laboravi: non ego autem, sed gratia Dei mecum....* Quæ verba sic illustrat... ait (Paulus): *Non ego autem, sed gratia Dei mecum; id est, non solus, sed gratia Dei mecum; ac per hoc nec gratia Dei sola, nec ipse solus, sed gratia Dei cum illo....*

PROPOSITIO III.

Gratiae efficacia non consistit in delectatione relative victrici ad sensum Jansenii.

Argum. I. Probatum est gratiam etiam illam, quæ effectum operatur, nullam voluntati necessitatem inferre, Sed hoc ipso systema victricis delectationis evertitur; in hoc enim systema illud situm

est, quod voluntas semper et necessario impulsum sequatur majoris delectationis.

Argum. II. Si gratia vim omnem et efficaciam habet a delectatione justitiæ relative victrice; intelligi non potest, cur primi homines, et Angeli in veritate non steterint. Id certe fieri non potuit, quod vis concupiscentiæ aut delectationis terrenæ esset vehementior; nam summa erat in illo statu justitiæ dilectio, et delectatio, nulla repugnante carnali concupiscentia. Quod si tum gratiæ delectatio victrix non fuit, cum nullus ei concupiscentiæ motus adversaretur, si voluntatem innocentem, nulla adhuc peccati labe tactam, non invicte inclinavit: cur post peccatum vim tantam exseret in voluntatem, quam cupiditas ipsa intus exagitat? An delectatio justitiæ potentior erit in homine lapso, quam in eo adhuc stante? In natura terrenis affectibus irretita, quam in natura sana, innocente, et gratiarum donis abundanter perfusa?

Argum. III Si gratiæ efficacia in delectatione justitiæ consisteret, sola Charitas aut justitiæ delectatio motus concupiscentiæ frangere posset, et voluntatem inclinare ad bonum: atqui certum est, bona opera non tantum ex cœlesti delectatione, sed ex timore etiam, aut alio ex fonte oriri. Hinc primi hominis gratia non delectationis tantum et amoris, sed etiam timoris auxilium complexa est. Quodsi autem timor Adamo fuit necessarius, multo magis requiritur post peccatum; nunc enim durior est anima nostra ad degustandam justitiæ dulcedinem, et difficilius frangitur adulta et inveterata

concupiscentia, nisi delectationi amoris formido supplicii accedat, ac cæteri affectus in eundem finem conspirent. Inde est quod timor suppliciorum tanquam maxime utilis et efficax ad salutem commendetur in Scripturis. Eccl.[i] I... *Timor Domini expellit peccatum....* Matth. X 28... *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: sed potius timete eum, qui potest et animam, et corpus perdere in gehennam...* Psal. CXVIII... *Confige timore tuo carnes meas, a judiciis enim tuis timui...* Eandem doctrinam ex Traditionis et Scripturæ fontibus haustam *Trident. Synodus* tradidit Sess. VI cap. VI ubi motum timoris inter illas dispositiones recenset, quæ ad justificationem disponunt. Sess. XIV cap. IV docet, attritionem ex gehennæ metu conceptam donum Dei esse et Spiritus Sancti impulsum. Vid. ibid. can. V. — Neque alia unquam fuit *S. Augustini* sententia, quem temere æque ac injuriose in partes suas trahere volunt Adversarii. Passim enim docet, timorem viam parare charitati (*De verbis Apost. Serm. XIII*), timorem a peccatis absterrere, vim cupiditatis frangere, et ita vulnerare animum quomodo Medici ferramentum putredinem tollit (*Tractat. IX in Epist. Joann.*). Sic in Psal. CXXVII ait.... *Audiunt hæc homines: Vermis eorum non morietur, et ignis eorum non extinguetur; et quia vere futura sunt impiis, timent, et continent se a peccato... Jam incipit homo bene vivere... Timet ne mittatur in gehennam; bonus est et iste timor, utilis est...*

Argum. IV. Universa Ecclesia subscripsit Constitutioni *Innocentii* X, qua quinque famosæ Jansenii propositiones damnatæ sunt tanquam hæreticæ. At concedunt omnes, ne iis quidem dissentientibus, qui hactenus defensores fuerunt Jansenii, totum Jansenianæ doctrinæ caput in una delectatione relative superiore collocandum esse, in qua gratiam efficacem Jansenius ipse collocat: hanc delectationem relative victricem communem fontem esse, ex quo quinque illæ damnatæ propositiones tanquam totidem rivuli dimanant. Vid. *Tournelium*, qui hanc materiam fuse lateque pertractat in prælectionibus de gratia tom. I pag. 498.

Argum. V. Multa alia sunt, quæ Janseniano systemati opponi possunt. Præcipua indicabimus tantum, ne longior fiat disputatio nostra. Systema delectationis victricis recens est, et a Jansenio primum excogitatum: absurda plurima continet, neque sibi ipsi cohæret. Nam quod ædificare volunt Janseniani, id destruunt, et quæ destruere totis viribus nituntur, magis confirmant. Vim gratiæ ita attollunt, ut etiam libertatem auferant voluntati: attamen monstratum illis est, in eorum systemate ne gratiam quidem admitti posse intrinsece efficacem. Nihil est a quo magis abhorreant, quam ab usu scientiæ mediæ; attamen ad eam recurrere debent, ut Deus possit certo et infallibiliter prævidere, quis futurus sit gratiæ effectus. Hunc enim prævidere non potest in decreto dandæ gratiæ, cum hæc non sit absolute efficax, ejusque effectus a gradibus oppositæ concupiscentiæ dependeat. Ergo Deus, an-

tequam statuat gratiam victricem conferre, prius explorare debet, quinam futuri sint gradus concupiscentiæ in homine, ac dein eam inter alias gratiam eligere, quam vidit concupiscentiæ fore superiorem. Sed satis est. Si cui nimia videntur, quæ diximus, attendat is quæso, nos non vanas umbras hic persequi delirantis Philosophiæ, neque contra sectam nos disputare jam diu sepultam et oblitteratam. De re agitur ad Theologiam revelatam quam maxime pertinente, et de secta, quæ vivit ad hæc usque tempora, et nihilo descivit a pristino more. Vid. supra citatas doctissimi *Tournelii* prælectiones de gratia, quæst. IX de gratia efficaci, art. II.

OPPOSITIONES.

DICUNT CONTRA II PROPOSITIONEM. 1.° Sciptur æ ita vim gratiæ exprimunt, ut nihil juris relinquant voluntati. Psal I dicitur . . . *Cor mundum crea in me Deus* . . . I Corinth. XII. . . . *Qui operatur omnia in nobis* . . . I Joan. III 9. . . . *Qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet, et non potest peccare, quoniam ex Deo natus est* . . . 2.° SS. Patres et in primis *S. August.* gratiam comparant cum opere creationis, cum Incarnatione Verbi, cum sanationibus a Christo divina virtute patratis; etc. Ergo etc.

RESP. AD I. Facilis est responsio. Deus in nobis cor mundum creare dicitur, quando peccati maculas abstergit, et ex peccatoribus justos facit; quod quidem solius gratiæ opus esse nemo diffitetur. Nam quamvis homo gratia adjutus se præparare possit ad justitiam; justum tamen se ipsum efficere non potest. Unica causa formalis justificationis, ut *Trident.* docet (*Sess. VI cap. VII.*)

est justitia Dei, qua donati renovamur Spiritu mentis nostræ. Locus ex Apostolo desumptus gratiæ efficaci optime convenit, necessitantem autem non probat. Deus omnia operatur in nobis, sed non sine nobis. Hæc verba S. Joannis . . . *quoniam semen ipsius in eo manet* . . . aperte ostendunt, eum non loqui de gratiæ actualis auxilio, sed de justitia habituali, qua homo fit filius Dei. Sensus ergo est: qui natus est ex Deo, non potest peccare, saltem lethaliter, quamdiu manet in eo charitas. At potest ex charitate excidere.

Resp. ad II. Notum est, comparationes nunquam posse in omni sensu urgeri. Videndum est, quis scopus fuerit auctoris, et in quo ille punctum comparationis constituerit. Ideo Patres ejusmodi comparationibus usi sunt, ut ostenderent: gratiam merum Dei donum esse: ejus effectus esse supernaturalis ordinis: Christum, sicut verbo sanavit ægrotos, ita gratia sua curare vulnera animæ: hominem ad novam vitam renasci gratiæ sanctificantis infusione: demum non minus nos debere Deo pro donis spiritualibus, quam pro creationis beneficio. Cæterum non est, cur huic discussioni longius immoremur; nam Novatores nunquam veteris Ecclesiæ traditionem appellarunt; et *Calvinus* ipse, nihil esse præsidii in Veteribus soli Augustino inhærendum, clamitat. Quod autem *S. Augustinus* nunquam crediderit, hominem sub gratiæ imperio libertatem amisisse; quod nunquam ex hac parte justificationis nostræ beneficium cum opere creationis comparere voluerit, ex solo hoc ejus testimonio manifestum est. Serm. XV. . . . » Qui te creavit sine te, » non salvabit te, sine te . . . ».

Dicunt cont. III propos. *S. Augustin.* multis in locis docet gratiæ efficaciam in victrici delectatione consistere; ita ut certo et necessario effectum operetur, quotiescunque gradibus, seu viribus superior est opposita

delectatione concupiscentiæ. Et quoniam plurima enarrandi tempus non suppeditat, unicum illum locum citabimus, qui in expositione in cap. V epist. ad Galat. continetur, quo nihil potest clarius et expressius reperiri... » Quod amplius nos delecta', secundum id operemur necesse est . . . ». Hic locus, ait Jansenius, aureis meretur scribi characteribus. Ergo etc.

Resp. nego ant. Neque nobis licet in hoc coarctato opere, ea, quæ ex S. Augustini operibus ab Adversariis congeruntur, singillatim discutere. Id egerunt ex nostris viri doctissimi (*Vid. inter alios* Petav. *de opificio sex dierum toto lib. IV et* Murator. *de ingen. moder. lib. III cap. VII et VIII*), et mendacii ac calumniæ in tantum Ecclesiæ doctorem convicerunt, non tantum antiquos reformatores, sed etiam noviores dogmatistas, quibus sub Catholica professione ejusdem est de arbitrii libertate profani dogmatis communio. En quædam generatim obrervanda. Certum est, Augustinum cum de arbitrii natura et humana libertate dissereret, a reliquis Patribus et a Catholica ipsa doctrina nunquam recessisse; plura ex ejus libris jam citavimus. Nunc, multo pluribus prætermissis, unum hoc addimus eleganter æque ac vere dictum, lib. de duab. animabus . . . » Neque his libri » obscuri mihi scrutandi erant, unde discerem neminem » vituperatione, suppliciove dignum, qui id non faciat, » quod facere non potest. Nonne ista cantant et in mon» tibus pastores, et in theatris Poëte, et indocti in cir» culis, et docti in bibliothecis, et magistri in Scholis, » et antistites in sacris locis, et in orbe terrarum genus » humanum? . . . ». Siquis porro attenderit, quam longa et gravis illa lucta fuerit, quam S. Augustinus cum gratiæ hostibus sustinuit; quantæ sint hujus materiæ obscuritates, quam difficilis rei omnium abstrusissimæ tractatio; huic fucum facere non poterit illa testimoniorum mul-

tiduo ex hujus Patris operibus undequaque corrasa a viris, qui systema suum non ex Augustino hauserunt, sed in Augustini opera intulerunt, et omne ingenii acumen in id convertunt, ut ejus verba a nativo sensu detorta ad suam sententiam trahant. Ita et Scripturis abutuntur Novatores. Jam diu a doctissimis viris monstratum est, omnia illa S. Augustini loca toto cœlo distare a Janseniano errore, idque ex his potissimum capitibus eruunt:

1.° S. Augustinus ut plurimum, cum loquitur de gratia efficaci, non dicit eam non posse respui, sed de facto non respui; aut etiam non posse respui in hypothesi, quod Deus hominem vocare velit eo modo, quo prævidit eum secuturum.

2.° Quæ S. Doctor de victrici delectatione justitiæ docet, magis de habitu et affectu intelligenda sunt, quam de actibus singulis; nam plerumque quisque ita vivit et operatur, ut affectus est, quamvis illud non semper contingat. Quis autem neget habitualem gratiam, quæ est ipsa gratia sanctificans, victricem esse et efficacem vel eo nomine, quod justos efficiat, quibus infunditur? Deinde eadem est in Jansenii systemate cœlestis delectationis ratio, quæ et terrenæ; semper enim vincit, quæ viribus est superior. At Augustinus clare docet (*De Serm. Domini in monte lib. I cap.* 23) pravam consuetudinem, quæ utique ex mali delectatione oritur, quemque Christo duce et adjutore superare posse; perspicuum ergo est, quid sentiendum sit de delectatione cœlesti.

3.° Cum S. Augustinus ait, hominem necessario id agere, quod amplius eum delectat, non loquitur de illa indeliberata et objectiva delectatione, quam Jansenius victricem vocat, quia ait voluntatem necessario eo tendere, quo major hæc objecti delectatio rapit; sed delectationem intelligit subjectivam et deliberatam, quæ omne id com-

plectitur, quod animum possit movere ad agendum omne, quod voluntas appetit tanquam bonum libera determinatione. Multa sunt ejus in hanc rem testimonia. Num potest aliquid his verbis disertius dici (*Serm. CLIX alias XVII de verb. Apost.*) . . . » Inter omnia, quæ » delectant, plus te delectet ipsa justitia ... justitia sic » te delectet, ut vincat etiam licitas delectationes? »

Quod famosum illud effatum attinet: » Secundum id » operemur, necesse est, quod amplius nos delectat », observandum est, aurea illa verba, quæ millies Jansenius repetit, a S. Augustino scripta fuisse cum adhuc in Semipelagianismo hæreret; ut probant Patres Benedictini in nova operum illius editione. At ipse Jansenius asserit, quæ eo tempore conscripta fuerunt, nullius ponderis esse in hac quæstione. Præterea quod Janseniani falsum sensum verbis illis affingant, ex iis, quæ mox a nobis exposita sunt, manifestum est; quibus et hoc addimus decretorium testimonium ex lib VIII Confess. cap. VIII, ubi de se ipso ait S. Doctor . . . » Non faciebam, quod incomparabili affectu amplius mihi placebat . . . . »

En quo jure Adversarii nostri Augustini nomine glorientur! Optime igitur illis olim vir Catholicus respondit, ad librum Jansenii alludens, quem *Augustinus* inscripsit: » Vos contenditis, *Augustinum* totum vestrum » esse, et recte dicitis; et vos Augustinum habetis, et » nos: sed vos *Yprensem*, nos *Hypponensem* ».

§. II.

De Scholarum opinionibus.

OBSERVANDUM.

Quemadmodum Theologi Catholici omnes mire consentiunt, quando de efficacia gratiæ in genere agitur; ita dissident inter se, et magna animorum contentione pugnant, quando quæritur, in quo posita sit hæc gratiæ efficacia, et quomodo ea cum hominis libertate conciliari possit. Quæ in humanis opinionibus versantur, libere ventilari possunt; dummodo fides in tuto sit, a qua nec ad dexteram nec ad sinistram licet deflectere. Doctrina Catholica hæc est: Deus per gratiam in homine operatur quidquid vult; nec tamen operatur, quod homo non vult. Agit Deus invicta voluntate in hominem; et tamen nulla homini imponitur necessitas: agit homo plena libertate, cum gratiæ obsequitur; et tamen Dei voluntas non vincitur. Forsan melius fuisset in re tam obscura, quæ certa et definita sunt credere, in aliis autem suam fateri ignorantiam, et ad altitudinem consiliorum Dei et investigabiles divinæ Sapientiæ vias recurrere. Nam si nulla Philosophica ratio explicare potest, quomodo voluntas obsequatur rationi, quis nobis aperiet miram illam et ineffabilem vim gratiæ, qua

Deus, quidquid vult, in nobis certo et ineffabiliter operatur, quin libertas patiatur detrimentum.

At quo obscurior hæc quæstio est, eo apertior campus patuit Scholarum concertationibus; et vix unquam famosior controversia agitata est inter Theologos. Disputarunt autem primo circa gratiæ efficaciam, an ea intrinseca sit gratiæ, an ab intrinseco desumenda? Deinde circa gratiæ efficacis cum libero arbitrio concordiam. Notandum autem gratiam, dici *ab intrinseco* efficaciam quando infallibilis ejus cum effectu connexio in ipsa gratiæ natura fundatur; ita ut non idcirco gratia efficax sit, quod homo velit et faciat, sed idcirco velit et faciat homo, quia gratia efficax est: *ab extrinseco* autem efficacem vocari, quando infallibilis ejus cum effectu connexio non ex gratiæ natura repetitur, sed ex aliqua causa gratiæ extrinseca, ut v. g. ex præsensione futuri consensus humanæ voluntatis. Gratiam ex natura efficacem admittunt *Thomistæ* et *Augustiniani*: ab extrinseco efficacem *Molinistæ* et *Congruistæ*.

Sententia Thomistarum.

Thomistarum sententiam, si non invenit, tamen explicavit uberius, et expolivit *Dominicus Bannes* Sæculi XVI. Theologus ex S. Dominici familia. Qui hanc sententiam amplectuntur, ideo *Thomistarum* nomine veniunt, quia se in omnibus S. Thomæ vestigia sequi contendunt, et doctrinam tradere, quam a tanto Magistro accepe-

perunt. Quam vere id dicant, aliis examinandum relinquimus. Dicunt autem, quod, sicut ad actus naturales præter concursum Dei generalem requiritur præmotio physica, ita nihil supernaturalis boni effici possit absque illo gratiæ auxilio, quod hominem physice ad actum prædeterminet: ex quo concludunt, gratiæ efficaciam in prædeterminatione physica consistere. Porro hæc prædeterminatio physica juxta Thomistas ita definiri potest: » Actio Dei, qua voluntatem, priusquam ipsa se » determinet, ita ad actum applicat insuperabili » virtute, ut homo infallibiliter se determinet ». Argumenta hujus sententiæ petuntur tum ex supremo Dei dominio quod postulat, ajunt, ut actiones nostræ libere a Deo pendeant, quantum id fieri potest illæsa nostra libertate: tum ex natura ipsa voluntatis, quæ nisi a Deo primo motore ad singulas actiones determinaretur, pensilis maneret et indifferens. Cum hæc argumenta omnibus humanæ naturæ statibus communia sint, fatentur Thomistæ, prædeterminationem physicam etiam in statu naturæ sanæ fuisse necessariam.

Si Thomistis objicitur, libertatem conciliari non posse cum gratia voluntatem physice prædeterminante, illico confugiunt ad distinctionem sensus compositi et divisi. Ideo, dicunt, dissentire non potest, qui est physice determinatus ad actum, quia impossibile est contraria conjungere, et qui semel supponitur ad agendum determinatus, non potest simul supponi non agere, quamvis veram habeat non agendi potentiam. Id quidem negari non po-

test, si homo supponatur libera electione determinatus ad agendum; tum enim ut non agere non possit, ipse libera sua determinatione effecit: at si ad agendum physice prædeterminatus supponitur, profecto nullus libertati relinquitur locus. Hæc quoque Thomistarum sententiæ impingitur non levis criminatio, quod Deum auctorem faciat peccati. Respondent quidem, nihil hic objici posse, quod non in illum etiam Dei concursum caderet, quem nemo negat ad omnes hominis actiones esse necessarium. Sed discrimen est. Concursus, quem Scholæ admittunt, universale aliquod auxilium est, sine quo non posset homo nec velle nec agere: prædeterminatio autem ad singulos actus datur, estque motio specialis, vi cujus Deus efficit, ut invincibiliter operemur. Deinde concursus Dei generalis ex se est plane indifferens, et voluntatem adeo non determinat, at ab hac potius determinetur: unde difformitas actionis tota in voluntatem refunditur. At si prædeterminatio physica ad singulos actus admittitur, jam defectus, siqui sunt in actione, non aliunde, quam ex primo movente duci possunt.

Accedit et hoc argumentum: quod S. Augustinus lib. XII de corruptione et gratia accurate gratiam, quæ electis in hoc reparatæ naturæ statu ad perseverandum conceditur, ab illa distinguat, quæ Adamo concessa fuerat, et Angelis: in sententia autem Thomistarum tollitur hoc discrimen, et gratia prædeterminans non minus homini stanti necessaria fuisset quam lapso.

Augustinianorum sententia

Sententia Augustinianorum est ipsum systema Jansenii emollitum, et a labe hæresis purgatum. Nam voluntatem dicunt delectationi, quæ gradibus superior est, semper quidem obsequi, sed non obsequi necessario. Sic autem sententiam suam explicant: voluntas necessario appetit bonum, neque bonum, sive verum illud sit, sive apparens, appetere potest, nisi ad illud suaviter afficiatur. Hinc Ecclesia, ne malum sub specie boni arripiamus continuo orare nos jubet: *Inclina cor meum Deus in testimonia tua.... Da populis tuis id amare, quod præcipis, id desiderare, quod promittis* etc. Ergo, cum aliunde notum sit, nihil boni supernaturalis fieri posse sine gratia præveniente, et voluntas non eligat, nisi quod suavitate sua eam allicit, recte concluditur, gratiam efficacem in delectatione præveniente simul et victrice esse reponendam.

In hac quoque sententia gratia admittitur ex se, et propria sua virtute efficax: verum quis locus relinquatur libertati difficile intelligitur. Augustiniani, ut hac se difficultate expediant, dicunt, se delectationem admittere moraliter tantum determinantem. Impossibile quidem esse non agere, quando voluntas victrici delectatione ad agendum inclinatur: sed hanc impossibilitatem pariter moralem tantum esse, non physicam et absolutam. Nos, quibus constitutum est, ejusmodi quæstionibus non diutius quam necesse est, immorari, hoc unum Augusti-

nianis ratiocinium opponimus: victrix illa delectatio debet esse medium, in quo Deus creatæ voluntatis consensum prævideat. Ergo, cum præscientia Dei sit in summo gradu infallibilis, illa etiam delectatio, ut idoneum esse posset summæ infallibilitatis fundementum, cum effectu connexa esse deberet, non morali tantum, sed et physica, et metaphysica necessitate.

Sententia Molinistarum.

Contrariam omnino viam ingressi sunt *Molinistæ*, quorum hæc sententia est: unam et eandem esse gratiæ *sufficientis*, et *efficacis* naturam: a nostro arbitrio et libero consensu pendere, ut consentientibus nobis efficax fiat, aut inefficax sit nobis dissentientibus. Sed nunc ad illud respondendum, quod in hac causa præcipuum est: quomodo, si gratiæ efficacia a libera voluntatis assensione dependeat, fieri tamen possit, ut Deus, quæ vult, in nobis infallibiliter operetur, illudque futurum prævideat certa et infallibili cognitione. In promptu est Molinistarum responsio; nam ope scientiæ illius, quam *mediam* vocant, tam clare explicant nodum, ut multos non parum ipsa solutionis claritas offendat. Deus, inquiunt, primum per scientiam rerum sub conditione futurarum videt, quem hæc aut illa gratia effectum habitura sit in homine, si detur; deinde ponit decretum talem largiendi gratiam, cum qua prævidet consensuram voluntatem. Quæ ita conceditur gratia, efficax est, et tam cer-

tum est, eam effectum habituram, quam certum est falli non posse Dei præscientiam.

Contra Scientiam mediam (*Vid. sup. dicta lib. I cap. III art. II §. I*), et totum Molinæ systema *de Concordia gratiæ et liberi arbitrii*, quod in hac scientia radicatum et fundatum est, adversarii surrexerunt multi et acerrimi, qui ferventius, quam par erat, novam, ut dicebant, doctrinam agressi sunt, ac si præsens imminerct Christianæ fidei periculum. Res ad sedem Apostolicam delata. Inde famosæ congregationes *de auxiliis* sub Clemente VIII et Paulo V, in quibus hæc quæstio magno animorum æstu diu agitata est inter Dominicanos et Jesuitas. Tandem Paulus V anno 1606 disputationibus finem imponens jussit, ut utraque sententia libere in scholis doceretur, donec aliud a sancta Sede fuerit decretum; hac tamen lege, ut neutra pars alteram censuris et injuriis lacessat. Hoc Pauli V decretum ab aliis dein Pontificibus fuit renovatum. Longe igitur absunt ab Ecclesiæ sensu qui propriæ opinionis defendendæ ardore abrepti contrariam sententiam heræsis insimulant; ut dum Molinistæ Pelagiani, Thomistæ Prædestinatiani vocantur. Molinistæ nunquam negarunt gratiam a Deo ipso vim illam et efficaciam habere, qua voluntatem ad agendum excitat, et in agendo adjuvat; quamvis in actu secundo, ut dicitur, efficax efficiatur per liberum voluntatis consensum. Insuper semper admiserunt necessitatem interioris gratiæ ad singulos actus, qua non tantum intellectus illustretur, sed et voluntas moveri et roborari indigeat,

quam si agnovissent Pelagiani, nulla inter eos, et S. Augustinum de adjutorio gratiæ controversia fuisset.

Hæc quidem, quamvis hæresis maculam abstergant a Molinistarum systemate, non potuerunt tamen omnem adversantium partium invidiam restinguere. In primis gratiæ ex se efficacis propugnatores multos Scripturæ, et SS. Patrum textus opponunt, qui gratiæ efficacis virtutem mirifice extollunt, eamque videntur in intrinseca quadam vi et energia collocare, qua voluntas ad bonum infallibiliter inclinatur. Quomodo, inquiunt, illud Apostoli explicabunt Molinæ sectatores: *Deus operatur in nobis velle, et perficere pro bona voluntate?* ... Non ait Apostolus, Deum id operari in nobis, *ut velle possimus*, quod proprium est gratiæ sufficientis; *sed ipsum velle, et perficere.* Alia adhuc multa congerunt, quæ diluere forsan non esset adeo difficile. Sed hoc muneris nostri non est, neque ope nostri indigent Molinistæ, qui contendunt, se posse omnes objectionum rivulos unius scientiæ mediæ sole siccare.

Sententia Congruistarum.

Inter oppositas partes mediam, atque ideo certiorem, tutioremque viam invenisse sibi visus est *Suaresius* nobilis ex Societate Jesu Theologus. Qui eum secuti sunt, *Congruistae* vocantur, quia efficaciam gratiæ ponunt in contemperatione quadam et congruitate cum internis animi affectibus. Non omnes

eodem modo suam sententiam explicant, si tamen explicant, et non magis involvunt quæstionem; nam post aliquas verborum ambages iterum in unam aut aliam ex illis partibus incurrunt, quas devitare conati sunt. Gratiæ, quas Deus homini largitur, inquiunt, tales non sunt ex se, ut repudiari non possint: verum nunquam desunt Deo gratiæ auxilia, quæ hominis statui ita sunt attemperata, ut Deus ea largiendo voluntatem certo ad suum inflectat imperium, et per eam ipsam, quæ voluerit, operetur. Porro gratiæ congruitatem admittunt, non *consequentem*, quæ jam supponit liberum voluntatis consensum conditionate prævisum; sed *antecedentem*, quæ petitur ex intrinsecis gratiæ dotibus, ex ejus intensione, suavitate, contemperatione cum ingenio, indole, et affectibus in voluntate dominantibus. Nobis videtur 1.° ejusmodi gratiam vere esse ex se, id est ex sua natura efficacem. Quid enim est gratia ex se efficax, nisi quæ antecedenter ad prævisum voluntatis consensum certo et infallibiliter effectum est habitura? 2.° Non differre hanc sententiam ab ea, quæ efficaciam gratiæ reponit in morali præmotione, seu delectatione moraliter victrice: unde et iisdem, quibus illa, difficultatibus premitur. Redit enim hic idem argumentum, quod supra contra Augustinianos urgeri posse ostendimus; scilicet congruitatem illam, quæcumque illa sit, non ita infallibiliter producere effectum, ut possit esse idoneum fundamentum præscientiæ divinæ, quæ quidquid futurum est, non morali tantum, sed absoluta, et metaphysica certitudine prænoscit.

His facillime se expediunt omnes illi, qui scientiam mediam in subsidium vocant suæ sententiæ. Dicunt autem, Deum non tantum videre, eam esse gratiæ cum humana voluntate congruitatem, ut moraliter certum sit, effectum esse secuturum; sed etiam prævidere per scientiam mediam, hominem revera consensurum huic gratiæ, si detur. Ita omnis difficultas tollitur; ita Deus dici potest effectum consequi absoluta et infallibili certitudine, quamvis ex ipsius gratiæ efficacia aut congruitate moralis tantum certitudo nascatur. Cum Augustinianorum systema eodem, quo illud Congruistarum, malo laboret, eodem etiam posset remedio curari. En, quantus sit usus scientiæ mediæ! Est ergo etiam medicina.

Sed præstat finem imponere huic materiæ, quippe nullas nobis in hac controversia partes esse initio professi sumus. Sufficit, si ea in tuto collocata sint, quæ ad fidem Catholicam dignoscuntur pertinere. Siquis plura desiderat, et ad discutiendas diligentius Theologorum sententias se physice prædeterminatum, aut victrici delectatione impulsum sentiat, consulere poterit Theologos, qui rem fusius, uberiusque tractarunt.

CAPUT SECUNDUM.

DE GRATIA SUFFICIENTE.

OBSERVANDA

I. Eadem fere est hujus quæstionis, quam prioris tractandæ ratio; ita enim sibi intime connexæ sunt, ut qui in una erraverit, in altera necessario offendat. Novatores, qui gratiæ vim tribuunt invincibilem, cui voluntas reluctari non possit, gratiam sufficientem prorsus repudiant. » Deus . . . voluntatem movet, ait Calvinus *(Lib. II Institut. cap. XIII n.° 10)*, non qualiter multis sæculis traditum est, et creditum, ut nostræ postea sit electionis motioni aut obtemperare aut refragari; » sed illam efficiendo. Illud ergo toties a Chrysostomo repetitum repudiari necesse est: *Quem trahit, volentem trahit* ». Sic et Synodus Dordracena . . . » Distinctio illa gratiæ in sufficientem et » efficacem minime nobis probatur. Retineant eam » sibi Bellarminus et Arminius; quoscunque enim » Spiritus Sanctus trahit, illis non tantum dat » posse currere, sed etiam ut reipsa currant ». —

Calvini vestigia premunt Janseniani, qui omnem quoque gratiam pure sufficientem auferunt. Idque necessario fluit ex Systemate victricis delectationis. Unde Jansenius, postquam illud docuerat, quod totius systematis summam constituit, nempe hominem necessario operari bonum aut malum, prout aut terrena aut cœlestis delectatio vim suam victricem exserit in voluntatem, hæc addit *(Lib. IV de gratia Chr. cap. X)*... » Sed, utrumlibet fiat, non » erit sufficiens gratia; sed vel efficax, vel ita » inefficax, ex qua operatio nequidem possit sequi, » nisi ejus inefficacia per aliam suppleatur... ». Unde bene notandum in sensu Jansenii gratiam quidem distingui in efficacem, et inefficacem, non autem in efficacem, et sufficientem. Non semper vincit gratia; et quæ non vincit inefficax est: at minime sufficiens. Hæc gratia, quam etiam parvam vocat, operatur, quidquid operari potest; sed vires non dat sufficientes ad bonum, neque fieri potest ut effectum consequatur, nisi novæ gratiæ accessione convalescat, et vires acquirat delectationi oppositæ superiores.

II. Theologi Catholici omnes gratiam necessitantem respuunt, et communi consensu docent manere cum gratia efficaci liberum voluntatis consensum. Inde consequitur, eos gratiam sufficientem admittere; hac enim sublata homo necessario ageret, cum non haberet vires sufficientes ad oppositum. Qua nunc ratione gratia possit dici sufficiens, qua ratione ab efficaci differat, diverso modo ab illis exponitur, pro sententiæ, quam circa gratiæ

efficaciam sequuntur, diversitate. De his superiore cap. locuti sumus; unde plura dicere superfluum est. Hæc tantum addere liceat, quæ *Thomistarum* sententiam spectant, et quæ difficile non erit, mutatis quibusdam vocabulis ad eorum, qui *Augustiniani* vocantur, doctrinam applicare. Neminem credo tantæ esse perspicacitatis, ut, quæ illi de gratia efficaci et sufficiente docent, mente assequi valeat. Quis enim intelligat, eam gratiam sufficientem vocari posse, quæ revera non sufficit, siquidem fatentibus Thomistis effectum non consequitur, nisi accedat gratia efficax physice promovens? An non rectius insufficiens diceretur, quæ suo semper fraudatur effectu, et ideo fraudatur, quia vires non tribuit ad bonum operandum sufficientes? Neque ista inter se cohærent, quod auxilium ejusmodi, quod ad actum non sufficit, sufficiat tamen ad culpam: quod ii, qui gratiam ad implendum præceptum necessariam non habent, illud tamen implere valeant, et rei sint, nisi impleant. Quemadmodum, quod ii, qui vi insuperabili prædeterminantis gratiæ aguntur, possint tamen resistere, et hoc ipso præmium mereantur, quod non obsistant. — Sed de his satis est.

Quoniam ergo nihil de Theologorum sententiis dicendum superest, Novatorum quoque et Jansenistarum perversi errores a nobis confutati sint superiori capite, totam hanc quæstionem unica propositione absolvemus.

PROPOSITIO.

Datur gratia vere et proprie sufficiens.

Prob. I. *Ex Script.* Deus Judæorum gentem vineæ similitudine adumbrans ait Isaiæ V ... *Judicate inter me, et vineam meam. Quid est, quod debui ultra facere vineae meae, et non feci? Exspectavi ut faceret uvas, fecit autem labruscas* ... Proverb. I 24 ... *Vocavi et renuistis; extendi manum meam, et non fuit, qui aspiceret; despexistis omne consilium meum, et increpationes meas neglexistis* ... Actor. VII 51 ... *Dura cervice et incircumcisis cordibus et auribus vos semper Spiritui Sancto resistitis* ... II Cor. VI... *Adjuvantes exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis*.... Apocalyps. III 20, Dominus ait ... *Ecce sto ad ostium et pulso; siquis aperuerit mihi januam, intrabo ad illum* .... Ex his aliisque Scripturarum testimoniis perspicuum est, Deum multa conferre hominibus gratiæ auxilia, quibus adjuti pœnitentiam agere possent, et fructus ferre bonorum operum, et vitam Deo gratam instituere; quamvis hæc auxilia sæpe effectum non consequantur, quia gratiæ reluctatur voluntas. En ergo gratias, quæ dant vires ad bonum sufficientes, quin tamen bonum efficiant.

Prob. II. *Ex Ecclesiae decisionibus.* Arausicanum II anno 529, can: XXV ita statuit ... » Hoc secundum fidem Catholicam credimus, quod accepta per Baptismum gratia omnes baptizati Christo

» auxiliante et cooperante, quæ ad salutem animæ » pertinent, possint et debeant, si fideliter laborare » voluerint adimplere . . . ». Ab Innocentio X, et Alexand. VII proscripta, et tanquam hæretica damnata est ista Janseniana propositio ordine II . . . » Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam » resistitur. . . . » Hic aperte capitalis ille Jansenianorum error perstringitur; quod gratia omnis sit efficax, quod semper id omne efficiat, ad quod efficiendum a Deo datur: ex quo sequitur nunquam illi humanam resistere voluntatem.

Prob. III. *S. Augustini auctoritate.* Nullius potest esse in hac causa major et ponderosior auctoritas, quam *S. Augustini.* Sed ille multis in locis hanc gratiam adstruit, quæ sufficit ut vocatus veniat, et quæ tamen respuitur. Huc omnia illa pertinent, quæ supra citata sunt *(Hac parte III.ª cap. I §. I prop. II).* Nam qui dicit, liberi arbitrii esse gratiæ consentire, vel ab ea dissentire, is hoc ipso gratiam adstruit sufficientem. Hanc ita agnoscit *August.*, ut etiam rationibus confirmet, quarum præcipua hæc est, quod præcepta Dei nec utilia, nec justa forent, neque pœna dignus haberi posset, qui ea violaret, nisi gratia adesset, quæ vires daret relative sufficientes. Sic in Psal. XCI ait. . . . » Non » cessat satanas suadere malum, sed non cessat Deus » admonere bonum. Satanas autem non cogit invitum; » in tua potestate est consentire, aut non consentire...». Et lib. III de libero arb. cap. XVI n.° 45. . . . . » Ex eo quod non accepit, nullus reus est; ex eo » vero, quod non facit, quod debet, juste reus

» est: debet autem, si accepit et voluntatem libe-
» ram, et sufficientissimam facultatem . . . ».

CAVILLATIONES QUÆDAM AVERSARIORUM.

Dicunt I.° Gratia sufficiens est inutilis, et perniciosa: 1.° quidem inutilis, quia nunquam sortitur effectum: 2.° perniciosa, quia ad hoc unum servit, ut hominem reum efficiat, et in culpam conjiciat graviorem. Ergo etc.

Resp. Si gratia sufficiens effectum non sortitur, illud contingit ex vitio voluntatis libere renitentis. Vitium in homine est, non in gratia, quæ dat potentiam agendi expeditam, ac vires operi ponendo pares; neque necessario effectu suo destituitur, sed ideo datur, ut fructus exserat bonorum operum. Hinc omnes Theologi in eo conveniunt, quod gratia sufficiens Dei donum sit, cum magna salutis utilitate conjunctum. Omnes tanquam impiam et blasphemam repudiant illam Jansenii sententiam, quæ ait, gratiam sufficientem talem esse, ut velit Dæmon eam hominibus dari. Omnes quoque sequentem propositionem damnant, ab *Alexandro* VIII proscriptam . . . » Gratia sufficiens statui nostro non tam utilis, quam » perniciosa est; sic ut merito possimus dicere: A gratia » sufficiente libera nos Domine . . . ».

Dicunt II. Gratiæ sufficientis assertores nunquam explicare poterunt, in quo ejus utilitas consistat, aut quid demum sit hæc gratia. Sunt enim inter illos non pauci, qui mentem suam ita explicant, ut diceres, gratiam sufficientem eam esse, quæ non sufficit; aut ideo sufficientem dici posse ad agendum, quia semper dat posse agere, sed nunquam dat agere; quod prorsus absonum est, et monstro quid simile. Ergo etc.

Resp. Nos, cum doctrinam Catholicam defendendam suscepimus, nulli nos addiximus Scholarum sententiæ. Maximam esse gratiæ sufficientis utilitatem omnino persuasum nobis est, omnibusque Catholicis; quamvis non eodem omnes modo rem explicent. Illud ergo quod Adversariis tam ridiculum videtur et absonum, non cadit in dogma Catholicum, sed forsan in Theologorum quorundam sententiam, quam et nos jam supra sibillavimus (*Hoc cap. observ. II*). Quamvis illi etiam Theologi gratiæ sufficientis quasdam afferant utilitates. Dicunt eam movere ad bonum; efficere, ut homo non sine metu malus sit, ut in ipso peccato suam infirmitatem agnoscat etc.: quæ nescio an non etiam Janseniani parvæ suæ gratiæ tribuant. Demum, ubi nullæ amplius explicationes suppetunt, ad mysterium confugiunt, dicentes, se altius Dei consilium ignorare. At nos, qui Catholicæ fidei mysteria cum humili obsequio amplectimur, scholastica mysteria adorare nondum didicimus.

Qui Molinæ sententiam sequuntur, hic triumphos agunt, et fortassis nulla ex parte eorum systema magis humanæ rationi arridet; nam cum juxta eos gratia sufficiens ex natura sua nihil differat ab efficaci, consequens est, eam non alia ratione effectu suo carere, quam quod voluntas eam hoc ipso quod consentit, ex sufficiente reddat efficacem. Ex quo etiam summa hujus gratiæ utilitas innotescit, cum omnis gratia primum sufficiens esse debeat, ut possit, accedente voluntatis consensu, in efficacem transire.

Instant. Si illæ Theologorum sententiæ merito exploduntur, quia novas mysterio tenebras offundunt; non minus repellendum est Moliuistarum systema, quod temerario ausu explicare præsumit profundissima divinæ sapientiæ arcana, et cum humanæ rationis superbiam nutriat, ipsum gratiæ mysterium destruit. Manent ergo

quæ prius objecta sunt explicari non posse, quid sit hæc gratia sufficiens, et quæ ejus utilitas.

Resp. Manet etiam illud jam sæpe a nobis observatum, non posse negari, quæ certa sunt, quia non possunt explicari, quæ obscura sunt. Contingit hic, quod in aliis omnibus Religionis mysteriis: rem novimus, modum non novimus. Dari gratiam vere et proprie sufficientem, tam certum nobis est, quam certum est dari efficacem gratiam; quamvis quomodo utraque operetur in nobis, et qua ratione differant inter se, explicatu sit admodum difficile. Cæterum persuasum nobis est, vanam esse illam quorundam criminationem, quod Molinistæ Mysterium destruant, et plana ac aperta reddere velint rationi humanæ, quæ Apostolus vocat incomprehensibilia judicia Dei, et investigabiles vias ejus. Nam et ipsi libenter suam fatentur ignorantiam, ubi Paulus et Augustinus nihil se scire confessi sunt; etiamsi faciliori via sciant libertatem conciliare gratiæ. Aut (ut alia hoc loco prætercam) an non hoc ipsum incomprehensibile est divinæ sapientiæ arcanum, quod huic illæ subministrentur gratiæ, quibus Deus prævidet voluntatem consensuram, alteri autem ejusmodi auxilia dentur, quæ Deus scit effectum non fore consecutura? Sed de his recurret dicendi occasio.

PARS QUARTA.

DE GRATIÆ DISTRIBUTIONE.

Supersunt hujus libri, qui de gratia Christi inscribitur, quædam non exigui momenti capita, quæ prætermitti non possunt in dogmatica hujus materiæ tractatione. Ea in hac quarta parte, quantum fieri potest, breviter absolvemus. Omnia ut nobis videtur, commode ad hæc tria referri possunt. Quæritur I.° An gratia secundum merita detur? II.° An omnibus detur? III.° An omnibus æqualiter detur?

CAPUT PRIMUM.

AN GRATIA SECUNDUM MERITA DETUR?

OBSERVANDA.

Meritum hoc loco in bonam partem accipimus pro consecutione juris aut tituli cujusdam ad præmium. Meritum, ut jam supra observatum est, a Theologis aliud dicitur *de congruo*, aliud *de condigno*. Illud est actio libera, et Deo accepta, cui merces debetur ex aliqua convenientia aut congruitate. Meritum *de condigno*, quod simpliciter et proprie meritum dicitur, est illud, quod jus tribuit ad mercedem, sive dein jus illud ex sola Dei promissione derivetur, sive ex operum, quæ ex gratia dimanant, dignitate, sive ex utroque simul.

II. Conditiones veri et proprie dicti meriti hæ passim numerantur. 1.° *Ut qui meretur idem sit justus, et adoptatus in filium Dei.* Id satis manifeste docet Conc. Trid. Sess. VI Cap. XVI, ubi ait vitam æternam esse gratiam, miseridorditer *Filiis Dei* promissam per Christum. Et Christus ipse Joan. XVI. . ... *Sicut palmes non potest ferre fructum a semetipso, nisi manserit in vite; ita nec vos, nisi in*

me manseritis.... 2.° *Ut sit liber;* quis enim mereri potest in eo, quod necessario agit? Scriptura illum prædicat beatum, *qui potuit transgredi, et non est transgressus*.... 3.° *Ut sit viator.* Ad Galat. VI.... *Dum tempus habemus, operemur bonum*.... 4.° *Ut opus sit bonum; nam quæ mala sunt non coronat Deus,* ait August. (*de grat. et lib. arb. cap. VI*). Non autem sufficit rectitudo aliqua naturalis operis, sed necesse est, ut supernaturalis gratiæ sit effectus. 5.° Demum requiritur ex parte Dei *promissio mercedis*.... » Debitorem ipse fecit se, inquit » Augustin. (*In Psal. LXXXIII*), non accipiendo, » sed promittendo ... ». Opera nostra, quamvis bona non habent cum æterna mercede æqualitatem. . . . *Non sunt condignae passiones hujus temporis ad futuram gloriam*, ait Apost. Rom. VIII. Omnes autem hominis actiones multiplici ratione Deo sunt debitæ.

Ad meritum *de congruo* vulgo requirunt Thologi, 1.° *ut, qui, meretur sit viator*, 2.° *ut actus sit liber*, 3.° *ut sit ex gratia supernaturali elicitus.* Ad statum justitiæ non exigunt, quia actus peccatoris nondum justificati ad impetrandam justitiam disponit; neque etiam promissionem Dei; sufficit enim aliqua actus ad rem obtinendam congruentia.

III. Hæc ad meliorem hujus quæstionis intelligentiam præmittenda putavimus: nunc status ipse controversiæ breviter exponendus est. Ac primo quidem, in eo Catholici omnes consentiunt, quod gratia non secundum merita detur; id enim præ cæteris ad ipsam gratiæ naturam pertinere ab ini-

tio monuimus. Hanc fidem Ecclesia constanter tenuit: hanc contra Pelagianos et Semipelagianos strenue defendit *S. Augustinus*: hanc iterum Tridentina Synodus professa est, cum Sess. VI Cap. VIII declarat. . . . » Ita nos gratis justificari, ut » nihil eorum quæ justificationem præcedunt, sive » fides, sive opera ipsam justificationis gratiam prome» reri possit.... » Quid ergo? Itane nihil mereri poterit Christianus? Qua ergo ratione illud intelligendum est, quod duce eadem S. Synodo Catholici omnes profitentur, hominem justificatum vere mereri tum augmentum gratiæ in hac vita, tum gloriam in cœlo æternam, et hujus quoque gloriæ augmentum? Minime hæc pugnant inter se. Nam, ut dictum est, nihil eorum, quæ justificationem præcedunt, nec ipsa justificatio promereri potest: quæ autem post justificationem fiunt bona opera, ex gratia proficiscuntur, et vim merendi ex gratia habent: quod pulchre ita explicat Augustinus (*Epist. CXCIV al. CV. n.*o 19) . . . » Vita » etiam æterna, quam certum est bonis operibus » debitam reddi, ab Apostolo tamen gratia nun» cupatur; nec ideo, quia meritis non datur, sed » quia data sunt ipsa merita, quibus datur. . . », Sic gratiæ augmentum, quod bonis operibus promeretur, nihilominus donum est Dei gratuitum, quia merita, quibus tribuitur, ipsa sunt gratiæ dona . . . *De plenitudine ejus nos omnes accepimus, et gratiam pro gratia.* . . . Joan. I 16. Huc et illud pertinet *Concilii Trident.* Sess. VI Cap. XVI. . . . » Ita neque propria nostra justitia tanquam ex no-

» bis propria statuitur, neque ignoratur, aut re» pudiatur justitia Dei; quæ enim justitia nostra » dicitur, quia per illam nobis inhærentem justifi» camur; illa eadem Dei est, quia a Deo nobis » infunditur per Christi meritum . . ». Et iterum ibid. . . . » Absit tamen, ut Christianus homo in » se ipso vel confidat, vel glorietur, et non in » Domino, cujus tanta est erga omnes homines » bonitas, ut eorum velit esse merita, quæ sunt » ipsius dona . . . ».

IV. In nulla forsàn materia majore cautione opus est, ut ea, quæ objectum fidei sunt, prope secernantur ab opinionibus liberis Scholarum. Quod primum attinet: an gratia ante omnia hominis merita detur, notandum est Theologos quosdam, et inter alios *Molinam* docuisse opera moraliter bona, quamvis rationem veri meriti non habeant, hominem tamen disponere ad primam gratiam, non quidem per se, sed per accidens, ex pacto nimirum, quod Deus Pater iniit cum Christo conferendi eam ex mera liberalitate *facienti quod in se est ex viribus naturæ*. Hæc sententia a multis et gravissimis Theologis acriter fuit impugnata, et ab ipso Clero Gallicano A.° 1700 notata tanquam falsa et temeraria: non potest tamen dogmati contraria dici, neque proscripta fuit ab Ecclesia. Multo magis dissentiunt Theologi, quando quæritur: an mereri possint justi per opera ex gratia facta? Intacta hic quoque fides, intacta Patrum traditio. Dari merita, concedunt omnes; sed disputant, sitne meritum justorum dicendum ex condigno, an ex congruo? sitne

condignum ratione promissionis tantum, an etiam ratione operis? An omnia justorum opera sint vitæ æternæ meritoria, an ea tantum, quæ ex charitate fiunt? An justus possit mereri pro aliis quocunque merito? Hæc ergo aliaque ejus generis, cum sint inter Theologos controversa, non possunt ad fidem pertinere, neque necesse est de iis cum heterodoxis contendere. Nobis quidem videtur multo probabilius asseri posse, bona justorum opera mereri *decondigno;* inesse in operibus ipsis, quatenus ex gratia proficiscuntur, dignitatem, quæ jam rationem aliquam meriti habet, tametsi jus proprium retributionis ex sola Dei promissione, et liberalitate profluat; item justum non operibus charitatis solum, sed et aliis ex gratia factis mereri vitam æternam.—Verum contraria sentientes non impugnamus, neque mens nobis est aliis opinionem nostram obstrudere, ubi Ecclesia suum cuique judicium permisit. Vid. *Francis. Veronii* regulam fidei. Cap. II §. I *De meritis gratiæ et gloriæ.*

V. Locus nunc esset, de heterodoxorum sententiis quædam disserere. Sed hæret animus. Quorum ergo aut cujus sententiam afferemus? An eorum qui auctores fuerunt novellæ religionis? An eorum, qui post eos secuti sunt? An recentiorum? Notum est, in omnibus fere partibus, atque in iis potissimum, quæ ad gratiam pertinent, a patribus penitus deflexisse filios. Hi enim plerique Pelagiani sunt, si tamen sunt aliqui. Quemadmodum eorum patres ab initio exortæ hæresis contra Scripturæ et Traditionis sensum meritum repudiarunt; ita hi, plus quam par est, merito tribuunt, æque in Scripturam et Traditionem

offendentes, quia omnia philosophicis argumentis metiuntur nulla habita gratiæ, et supernaturalis ordinis ratione! Sed missis his, qui Christiani non sunt, ad eos paululum redeamus, qui sectæ olim progenitores aut principes fuerunt. His, quoniam omnia salutis media a sola Christi satisfactione suspensa esse docuerunt, vel ipsum meriti nomen exosum fuit. Calvinus (*Institut. lib. III cap. XV n.° 2*) in vetustos Patres acerbe invehitur, eosque dicit male fidei sinceritati consuluisse, quod nomen meriti operibus tribuant. Hac de re jure a Bellarmino reprehensus tanquam impudentis arrogantiæ homo, qui totam antiquitatem temere accusat, et non minori cum temeritate contendit, hoc vocabulum extraneum esse a Scripturis. Calvinus antesignanum habuit Lutherum, ejusque socios, quorum usque eo ardor processit, ut ea, quæ in ipsa Augustana confessione de operum meritis reperiebantur, eraserint, ne viderentur, cum Catholicis sentire. Dolendum sane, cum tanto contentionis æstu, et quod pejus est, cum tanta animarum jactura declamatum et pugnatum fuisse contra Ecclesiam; cum tamen re acrius perpensa apparuerit, de verbis magis, quam de rebus motam fuisse controversiam. Jam dudum a viris maximi inter Catholicos nominis monstratum est, Novatores, ut *meriti* vocabulum reprehendere possent, sensum illi affinxisse, quo nunquam fuit a Patribus, et ab Ecclesia usurpatum: cæterum doctrinam de bonorum operum fructu et mercede jam a primis Novatoribus ita fuisse expositam, ut parum aut nihil videatur a Catholicorum

doctrina differre, si ea, quæ ab Ecclesia definita sunt, a Theologorum opinionibus secernantur, de quibus cum heterodoxis nihil necesse est contendere. Vide quæ supra parte 1.ª observata sunt; ubi auctores etiam citantur, qui de hac materia uberius scripserunt.

PROPOSITIO I.

Gratia Dei gratuita est.

Probat. I. Apertisssima sunt Scripturæ testimonia. — Rom. XI 6... *Si autem gratia jam non ex operibus, alioquin gratia jam non est gratia...* Et v. 35... *Quis prior dedit illi, et retribuetur ei?..* Ibid. IX 16... *Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei...* v. 18... *Cujus vult miseretur, et quem vult indurat...* Ephes. II 8... *Gratia estis salvati per fidem, et hoc non ex vobis; Dei enim donum est, non ex operibus, ne quis glorietur....*

I. Corinth. IV 7.... *Quis te discernit? Quid habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?...*

Probat. II. Concil. Arausicanum II can. XVIII definivit... » Nullis meritis gratiam prævenientibus » debetur merces bonis operibus, si fiant; sed » gratia, quæ non debetur, præcedit ut fiant...». Eadem Concilii Trident. doctrina est, ut supra observatione III ostensum est. Notum est quam strenue *S. Augustin.* hanc perpetuam Ecclesiæ fidem

contra Pelagianos defenderit. Unde innumera sunt, quæ ex hoc patre afferri possent loca. En unum brevissimum ex Tract. LXXXVI in Joan ... *Gratia non invenit, sed efficit merita* ....

PROPOSITIO II.

Justi operibus bonis ex gratia factis vere merentur augmentum gratiæ et vitam æternam.

Prob. I. In Scripturis vita æterna disertis verbis merces vocatur: Sapient. V ... *Justi in perpetuum vivent, et apud Dominum est merces eorum* .... Matth. V 12 ... *Gaudete et exultate, quia merces vestra copiosa est in cœlis* .... Apocalyp. ult. .... *Ecce venio cito, et merces mea mecum est* .... At merces et meritum relativa sunt; et sicut gratia gratis datur, ita merces meritis redditur. Alia sunt Scripturæ loca, quæ dicunt, præmia aut supplicia post hanc vitam secundum opera rependi ... Matth. XVI 27 ... *Filius hominis venturus est in gloria Patris sui, et tunc reddet unicuique secundum opera ejus* ... Ad Galat. VI. *Quæ seminaverit homo, hæc et metet* .... Ergo vita æterna tanquam merces et præmium promittitur bonis justorum operibus. Porro hæc justorum opera, quæ in cœlo æternum gloriæ pondus operantur in nobis, in hac etiam vita præmium habent, gratiæ nempe et justitiæ incrementum. De hoc quoque gratiæ augmento Scriptura loquitur, cum ait, Apocalyp. ult. .... *Qui justus*

est, justificetur adhuc. Cum Marci X 30 ille, qui relictis omnibus Christum sequitur, dicitur accipere *centies tantum nunc in tempore hoc, et in sæculo futuro vitam æternam* ... Item cum dicitur Lucæ XIX 26 ... *Habenti dabitur, et abundabit.* .... Hæc verba ad probanda bonorum operum merita citantur in confessione Augustana in ea editione, quæ Witembergæ ab ipsa origine facta est.

Prob. II. Superfluum esset veterum Patrum testimonia proferre; non latet Adversarios nostros, omnes nobiscum sentire, etiam Augustino non excepto, quem ipsi libenter suum faciunt. Vid. *Bellarm.* loc. cit. cap. IV. Sic *August.* epist. CV ad Sixt. ait .... » Nullane sunt merita justorum? Sunt » plane, quia justi sunt, sed ut justi fierent, me» rita non fuerunt ... ». Et Tract. LXXIV in Joan. n.° 2 ... » Restat, ut intelligamus, Spiritum San» ctum habere, qui diligit, et habendo mereri, ut » plus habeat, et plus habendo plus diligat ... ».

Nihil igitur novi docuit Tridentina Synodus, sed fidem antiquam contra Novatorum errores vindicavit, cum Sess. VI ita statuit.

Can. XXVI .... » Si quis dixerit, justos non » debere pro bonis operibus, quæ in Deo fuerint » facta, expectare et sperare æternam retributio» nem a Deo per ejus misericordiam, et Jesu Chri» sti meritum etc. ... Anathema sit. ... ».

Et Can. XXXII ... » Si quis dixerit, hominis » justificati bona opera ita esse dona Dei, ut non » sint etiam bona ipsius justificati merita; aut » ipsum justificatum bonis operibus, quæ ab eo per

» Dei gratiam, et Jesu Christi meritum, cujus vi-
» vum membrum est, fiunt non vere mereri aug-
» mentum gratiæ, vitam æternam, et ipsius vitæ
» æternæ, (si tamen in gratia decesserit) consecu-
» tionem, atque etiam gloriæ augmentum... Ana-
» thema sit... ».

CONFUTATIO.

ARGUM. I. Scripturæ multis in locis aperte testantur, salutem, ac cœlestem gloriam gratis dari: ex misericordia dari: exclusam esse omnem gloriationem nostram: nullam esse proportionem inter vitam æternam, et opera nostra: nos omnes servos inutiles esse, nihilque nos habere, quod non multis titulis Deo debeamus. Ex innumeris locis hæc pauca seligimus. Rom. VI 23.... *Stipendia peccati mors; gratia autem Dei vita æterna in Christo Jesu D. N.*... Psal. CII.... *Qui coronat te in misericordia et miserationibus*... Rom. VIII 18... *Existimo, quod non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis*... Lucæ XVII 10... *Cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite: servi inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus*:.. Ergo etc.

RESP. NEG. CONSEQ. Hæc et alia pene multa, quibus Dei misericordia commendatur, et nostra gloriatio excluditur, minime pugnant cum illis Scripturæ testimoniis, quæ mercedem et præmium promittunt bonis operibus, sed id tantum probant, quod jam supra notavimus, utrumque verum esse, et gratis nos salvari, et meritis rependi vitam æternam. Merita gratiam non excludunt, sed supponunt: gratia merita non tollit, sed facit: sicque semper manet illud, quod canit Ecclesia: » qui salvandos

» salvas gratis ». Hinc optime *August.* citata Scripturæ loca explicans observat (*Lib. de corrupt. et grat. cap. XIII*), » justitiæ nostræ vitam æternam esse mercedem, » non gratiam: ipsi autem homini esse gratiam; non » mercedem, quoniam homini justitia gratia est ». Sic Apostolus rectissime dixit, passiones hujus temporis non esse condignas ad futuram gloriam; siquidem nemo non intelligit passiones, seu, ut Apostol. II Cor. IV ait, id, quod in præsenti est momentaneum et leve tribulationis nostræ, nullam habere proportionem ad futuram gloriam, si ad substantiam operum attenditur: at usus ipse tribulationum et patientiæ, et tollerantia malorum propter Deum magni amoris est argumentum, et magni pretii opus, cui Deus, qui dives est in misericordia, æternam remunerationem promisit. Id ergo præ omnibus in hac materia observandum est, omne meritum bonorum operum ex meritis Christi fluere, neque a Dei misericordia unquam sejungi posse, qui mercedem operibus nostris constituit. Omnes, quicunque illi sint, merito se servos inutiles nominant, quia nihil ex se ipsis boni habent, quia, quidquid agant, nunquam facere possunt ultra id, quod debent: verum ex gratuito pacto, quod nobiscum Deus facere dignatus est, possumus cum Apostolo dicere ... » Reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus » judex ... ».

Argum. II. 1.° Fides excludit omnem gloriationem, quæ ex operibus nascitur ... *Non glorietur omnis caro in conspectu ejus.* I Cor. I 39 ... *Exclusa est gloriatio tua etc.* Rom. III. Ergo excludit et merita. 2.° Christus ita Patri suo satisfecit, ut nullum meritis nostris relinquat locum: quidquid ergo meritis hominum tribuitur, Christi meritis detrahitur. Ergo etc.

Resp. ad I. Gloriatio, quæ a fide excluditur, ea est

quæ nimium sibi confidit, ac si suis viribus justitiam posset acquirere; non ea autem, quæ in Deo gloriatur, id est, quæ justitiam et merita per Deum se habere posse confidit, alioquin non diceret Apostolus: *qui gloriatur, in Domino glorietur*... II Cor. X 17... » Hæc nobis » gloriatio, *inquid S. Bernardus (Ser. XIII in Cant.)*, » non solum non prohibetur, sed etiam suadetur, cum » dicitur: Gloriam ab invicem accipitis, et gloriam, quæ » a solo Deo est, non quæritis *(Joan. V 44)*... ». Vid. quæ supr. citata sunt ex Conc. Trid. Sess. VI cap. XVI.

Ad II. neg. ant. Merita justorum non opponuntur meritis Christi, sed quidquid illa laudis habent, id totum in laudem meritorum Christi redundat; idcirco enim merita sunt, et dicuntur, quia vim illam hauriunt ex meritis Christi. Ut palmes, qui manet in vite, ex ea succum omnem et fructum mutuatur. Sed dicunt: Non igitur sufficiebant merita Christi? Sufficiebant utique, et supra modum abundabant. His enim et remissionem peccatorum, et gratiam, qua justi efficimur, his opera nostra bona debemus, et hoc ipsum, quod meritoria sint. En quanta sit virtus meritorum Christi, quæ non tantum vitam æternam, sed etiam virtutem merendi nobis meruerunt!

Argum. III. Plures sunt meriti conditiones, quæ vix, aut nullo modo in opera nostra simul possunt confluere. Ejusmodi sunt; ut opera sint undequaque perfecta; ut quod præstamus, sit indebitum; ut quæ damus, ex proprio demus, seu ut opus plane nostrum sit; demum ut æqualitas sit inter mercedem et opera. Ergo etc.

Resp. Omnes istæ conditiones ad libitum confictæ sunt a Protestantibus, et nec Scripturæ, nec traditionis auctoritate fulciuntur. Omnes Catholici ultro fatentur, quod justitia nostra non sit undequaque perfecta, quamdiu sumus in via; quod Deo omnia debeamus, et nostra,

et nosmetipsos; quod non simus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis, sed quod omnis sufficientia nostra ex Deo sit etc. Sed hæc non obstare contendunt, quominus opera justorum merita dici possint et revera sint; ut ex Scripturis et omnium sæculorum traditione edocemur. Nihil certe obstat, quominus opera, quæ fructus sunt inhabitantis in nobis Spiritus S., dignitatem aliquam habeant in se, quamvis non sint omni modo perfecta. Nihil obstat, quominus Deus velit mercedem retribuere sanctis operibus, quæ virtutem suam ex gratia habent; hoc enim quam maxime Dei clementiam commendat, quod coronando merita nostra, sua dona coronet. Neque etiam quod debitum est, idcirco mercede carere debet. Nam et filii obsequium, quamvis debitum sit, meriti tamen habet rationem, atque ideo magis, quia non est mercenarii obsequium, sed filii; filii autem obsequium ex amore dimanat. Merito igitur cum Novatoribus expostulamus, quod meritum alio modo, quam Catholici, definiant, ne cum his meritum admittere cogerentur: quod nihil aliud est, quam de vocabulo litem movere. Ipsi deinde multis in hæc merita jactatis calumniis, ea sæpæ de operibus et operum remuneratione loquuntur, quæ etiam Catholici non reprehenderent. Sic *Forbesius* ait *(De just. lib. V cap III.)* Controversiam omnem facile sedari posse . . . » Si di» gnitas, sive condignitas operum omnis in Dei pro» missionem mere gratuitam, et illius gratiosam earun» dem acceptationem transferatur ». Idem Theologus ante jam dixerat, veteres Patres meriti et merendi vocabula hoc sensu usurpasse, eumque vocat innoxium. Sed hæc est ipsa Scoti sententia, quam multi secuti sunt Theologi. Et quamvis alii dignitatem aliquam aut pretium bonis operibus intrinsecum esse putent, non est tamen de his cum Protestautibus disceptandum.

CAPUT SECONDUM.

AN GRATIA OMNIBUS HOMINIBUS DETUR.

OBSERVA.

I. Principium, unde gratiæ in homines distributio deduci debet, in illa positum est quæstione, quam libro IV tractavimus: an scilicet dominicæ satisfactionis beneficium ad omnes omninò homines pertineat. Nam si Christus dedit semetipsum redemptionem pro multis; si Deus sincere diligit universum genus humanum; si firma et seria sit illa voluntas, qua vult omnes homines salvos fieri; consequens est, ut omnibus gratiam, ac necessaria comparandæ salutis præsidia et adjumenta suppeditet; nisi enim ita faceret, cum sine gratiæ adjutorio salus æterna comparari nequeat, profecto non omnes salvos velle diceretur, neque in omnes mortis Christi pretium redundaret. In hac causa omnes illos adversarios experimur, quos supra sub communi nomine *Prædestinatianorum* indicavimus, quorum hæc est exitialis doctrina: salutem nemini

esse possibilem, præterquam iis, qui salvantur: nullam esse distinctionem inter auxilium efficax, et sufficiens: omnes qui mandata non servant, viribus quoque ea adimplendi esse destitutos.

II. Diligenter tamen observandum est in hac controversia quædam esse ad fidem pertinentia, alia non ita. Ad fidem pertinet, justis non deesse gratiam, qua possibilia ipsis sint mandata Dei. An autem aliis quibuscunque fidelibus, qui justi non sunt; an infidelibus etiam; an peccatoribus excæcatis, et obduratis adsit gratiæ auxilium sufficiens, quo possint saltem remote et mediate vitare peccata, et ad fidem ac salutem pervenire, nondum est Ecclesiæ judicio definitum. Observat tamen *Bellarminus* (*De gratia et lib. arb. lib. II cap. I*), Catholicos Theologos quam plurimos, ac fere omnes pro certo habere, omnibus hominibus pro loco et tempore sufficiens auxilium non deesse, quamvis non omnes illud admittant, aut admissum retineant.

PROPOSITIO I.

Justis omnibus, urgente præcepto, datur gratia vere sufficiens, qua illud possint implere.

Probatur. Innocentius X et Alexander VII solemnibus constitutionibus ab Ecclesia universa receptis damnarunt propositionem istam, quæ est inter Jansenianas prima... » aliqua Dei præcepta » hominibus justis volentibus et conantibus, secun-

» dum præsentes, quas habent, vires, sunt impossi-
» bilia: deest quoque gratia, qua possibilia fiant...».
Hanc propositionem dicti Pontifices; *temerariam*, *impiam*, *blasphemam*, *anathemate damnatam*, *et haereticam* declarant, et ut talem damnant. Merito inter notas hujus propositionis et hæc continetur, quod jam fuerit *anathemate damnata*. Ita enim docet Tridentina Synod. Sess. VI cap. XI.... » Deus
» impossibilia non jubet, sed jubendo monet, et
» facere quod possis, et petere, quod non possis
» et adjuvat, ut possis *(Haec ex S. August. de-*
» *prompta sunt lib. de nat. et grat. c. XLIII)*, et paulo
» post.... Deus sua gratia semel justificatos non
» deserit, nisi ab eis prius deseratur.... » Hanc Catholicam doctrinam Concilium eadem Sess. solemni decreto definit Can. XVIII...» Siquis dixerit
» Dei præcepta homini etiam justificato, sub gratia
» constituto, esse ad observandum impossibilia,
» anathema sit....». Sed et Patres Concilii Arausicani II, quod Sæculo VI habitum est, et cujus maxima semper in Ecclesia auctoritas fuit, eandem doctrinam adstruunt in suis Capitulis de grat. et lib. arb.... » Secundum fidem Catholicam credi-
» mus, quod accepta per Baptismum gratia omnes
» baptizati, Christo auxiliante, et cooperante, quæ
» ad salutem animæ pertinent, possint, et debeant,
» si fideliter laborare voluerint, adimplere.....».

His consonant Scripturæ et Patres. Quid enim aliud significat singularis ille favor Dei erga justos? Ut Psal. XXXIII.... *Oculi Domini super justos*.... Et Eccles.[1].... *Quis permansit in mandatis ejus, et*

derelictus est?... De justis utique loquitur Apostol. cum I ad Cor. X scribit. .... *Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis; sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere.*... Quod ad Patres attinet, ex uno Augustino unicum afferamus testimonium .... Lib. de nat. et gratia cap. LXIX.... » Eo ipso, inquit, » quo firmissime creditur, Deum justum et bonum » impossibilia non potuisse præcipere; hinc admo- » nemur, et in facilibus quid agamus, et in diffi- » cilibus quid petamus....

PROPOSITIO II.

Omnibus hominibus datur gratia sufficiens ad salutem.

Probat. I. generatim. Huc omnia illa tum Scripturæ, tum Patrum loca spectant, quibus supra probatum est (*Lib. IV p. III c. II prop. III.*), Deum velle omnium hominum salutem, et Christum pro omnibus hominibus mortuum esse. Nam si Deus vult salutem hominum, necesse est ut illud, sine quo salus acquiri non potest, ex eadem voluntate ipsis conferat; hoc autem est gratia. Itaque gratiam omnibus necessariam illis impertitur, quam vocant *sufficientem.* Vid. quæ supra dicta sunt Observ. I. Hac de causa Christus Joan. I dicitur *lux vera, quae illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*... et ibid. cap. IV *Salvator mundi* vocatur. In quæ verba S. Augustin. ita

commentatur (*Tract. XII in Joan. n.° 12.*).... » Quantum in medico est sanare venit aegrotum. » Ipse se interimit, qui præcepta medici observare » non vult. Venit salvator ad mundum. Quare sal- » vator dictus est mundi, nisi ut salvet mundum? » Salvari non vis ab ipso, ex te judicaberis... ».

Probat. II Speciatim. Certum est, non justis tantum gratiam conferri, qua possint in accepta justitia perseverare; sed peccatoribus etiam, ut possint amissam recuperare. Unde enim tot adhortationes tum veteris tum novi Testamenti, quibus ad pœnitentiam excitantur peccatores? Ut Ezech. XXXIII... *Vivo ego, dicit Dominus, nolo mortem impii, sed ut convertatur impius a via sua, et vivat. Convertimini, convertimini a viis vestris pessimis*.... Ezech. V... *Non tardes converti ad Dominum, et ne differas de die in diem*.... II Petr. III.... *Patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad pænitentiam reverti*..... An non irrisoriæ essent ejusmodi exhortationes, nisi Deus vires quoque suppeditaret peccatoribus, quibus converti possent? Sunt et alia multa, quæ manifestum est ad omnes omnino fideles, etiam eos, qui a justitia exciderunt, pertinere. Sic Joan. III Christus ad Nicodemum ait.... *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret, ut omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam*.... Ibid. cap. XVII ita Patrem precatur.... *Non pro eis rogo tantum, sed et pro iis, qui credituri sunt per verbum eorum in me.* Item et illud generatim de omnibus, et de fidelibus spe-

cialim dictum I Timoth. IV 10 . . . . . *Speramus in Deum vivum, qui est Salvator omnium hominum, maxime fidelium* . . . .

Accedit auctoritas tum Conc. Lateran. IV, quod cap. *Firmiter* docet, » hominem lapsum semper » posse per veram pœnitentiam reparari » : tum Patrum et Doctorum Ecclesiæ, quorum omnium ea consentiens doctrina est, quam *S. Augustinus* lib. de nat. et grat. cap. LXVII brevi hac sententia expressit . . . » Neminem peccare in eo quod » nullo modo caveri potest. Peccatur autem. Ca» veri igitur potest; sed opitulante illo, qui non » potest falli. . . . ».

Quærunt præterea Theologi, an infidelibus etiam gratiæ dentur sufficientes, quibus ad fidem et salutem adduci possint? Imo, an tanta sit in omnes homines divinæ bonitatis abundantia, ut ne illi quidem, qui dura cervice Spiritui Sancto resistunt, quamdiu in hac vita sunt, omni prorsus sufficientis gratiæ auxilio destituantur? Utrumque ex iis perspicuum est, quæ Probatione I dicta sunt generatim. Quamvis investigabiles sint viæ Domini, neque explicari ab aliquo possit, qua ratione Deus omnibus etiam infidelibus, aut induratis hominibus salutem faciat possibilem; id tamen ita esse dubitare non possumus. Apost. ad Rom. I Gentiles ait in eo esse inexcusabiles, quod cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverint. Ibid. cap. III . . . *An Judaeorum Deus tantum? Nonne et gentium? Imo et gentium. Quoniam quidem justificat circumcisionem ex fide : et praeputium per fi-*

dem.... Iterum ait Apostol. in eadem Epist. cap. II ... *An divitias bonitatis ejus et patientiae, et longanimitatis contemnis? Ignoras, quod benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundum autem duritiam tuam, et impoenitens cor thesaurizas tibi iram in die irae*.... En de hominibus, quibus cor durum est et impœnitens, ait, quod benignitas Dei eos ad pœnitentiam adducat. Et auctor libri Sapientiæ cap. XII de antiquis habitatoribus terræ sanctæ loquens, qui semen erant maledictum ab initio, ita habet v. 10 .... *Sed partibus judicans dabas locum pœnitentiae*.... v. 20 .... *Inimicos servorum tuorum, et debitos morti cum tanta cruciasti attentione, dans tempus, et locum, per quae possent mutari a malitia*....

OBJECTIONES.

Objiciunt. I. *Contra I propos.* 1.° Justis et fidelibus divinæ gratiæ præsidium interdum subducitur in pœnam peccati originalis; idque S. Augustinus innuere videtur pluribus in locis. 2.° Passim docent Patres, etiam justos interdum a Deo deseri, saltem ad breve aliquod tempus, ut ita, quam parum suis viribus valeant, experirentur, et eorum confundatur, et sanetur simul superbia, cum divinæ tutelæ clypeo destituti victi e certamine discedunt. Id palam fieri Petri Apostoli exemplo tum alii Patres, tum in primis Augustinus fatentur. Ergo etc.

Resp. ad I. nego ant. Non diffitemur quidem: ex peccato, quod adhuc animum occupat, alia subinde profluere.... » Peccatum, ait *Gregor. Magnus* (*Hom. XII. in Ezech.* — *et Moral. lib. XXV cap. IX*) » quod pœ-

» nitentia non diluit, ipso suo pondere mox ad aliud » trahit.... » At non ita se res habet, si peccatum illud pœnitentia, aut quod majus est, Baptismo sit dilutum. Quis enim credat, eos, in quibus Spiritus Sanctus velut in templo inhabitat, in tentationibus deseri, idque ob peccatum originis, cujus nulla amplius macula in anima superest? S. August. nullibi ait justis interdum gratiam illam negari, quæ ad singulos actus requiritur, quæque si desit, in peccatum prolabimur. Conferantur Theologi, qui uberius de hac materia disserunt.

Resp. ad II. dist. ant. Patres docent justos aliquando deseri eo sensu, quod Deus illis substrahat gratias uberiores, et efficaces, *conc.*, eo sensu, quod gratia sufficiente destituantur, *iterum disting.* proxime, et immediate sufficiente *conc.*, ea, quæ remote saltem, et mediate sufficeret, *nego.* Hæc si bene intelligantur, facillimum erit, omnia, quæ sive ex Scripturis, sive ex Patribus mala prorsus fide ab adversariis congeruntur, argumenta diluere. Deus potest aliquo modo dici deserere eum, cui gratiam illam subtrahit, quæ efficax dicitur, et quæ certo est cum effectu conjuncta. Hæc substractio relate ad justos medicinalis est, ut scilicet superbia, quæ etiam justorum animos non raro pulsat, retundatur; et ipsi propria edocti experientia discant, quam sint infirmi; neque sibi ipsis, ultra quam par est, confidant. Verum in hac etiam efficacis gratiæ subductione, justis semper manet auxilium superandæ tentationi necessarium; et si interdum eveniat, ut vires sint imbecilliores, quam ut tentationem superent, præsto illis est oratio; nam si deest gratia vincendi, certo non deest gratia petendi: petentibus autem promittitur auxilium. Ille utique vincere potest, qui potest impetrare gratiam, qua vincitur; et sua culpa succumbit, qui propriæ virtutis fiducia elatus ad eum accedere negligit, qui solus potest facere cum tentatione

proventum, ut possimus sustinere.... » Ideo jubet ali-
» qua, quæ non possumus, ut noverimus, quid ab eo
» petere debeamus; ipsa enim fides, quæ orando im-
» petrat, quod lex imperat.... »

Frustra ex lapsu Petri argumentum desumunt Adversarii. 1.° Plurimi ex Veteribus, et inter alios *Chrysost.* et *August.* in ea sunt opinione, quod Petrus antequam Christum exterius negaverit, jam lapsus fuerit interno superbiæ et præsumptionis peccato, quod S. Augustinus *cordis ruinam* appellat 2.° Petro non defuit gratia, qua aut proxime et immediate, aut certe remote et mediate potuisset præceptum Christum confitendi adimplere. Et quidem, si Petro vires defuerunt tanto discrimini pares, nihil eum cogebat! se in apertum peccandi periculum conjicere, in primis cum a Christo admonitus fuerit suæ fragilitatis. Deinde jussus a Christo ut oraret, et vigilaret, hoc quoque salutis remedium neglexit: quod si fecisset, et divinam humiliter protectionem implorasset, certo non defuisset gratia, neque passus fuisset Deus, ut supra id, quod potuit, tentaretur. Cf. *Tournel.* qui Tractatu de gratia quæst. VIII art. I huic quæstioni paulo diutius immoratur propter eam, quæ inter Jansenianos, eorumque ducem *Arnaldum*, et Doctores Catholicos exorta erat controversia. Facultas quippe Theologica Parisiensis anno 1656 censura perstrinxit hanc Arnaldi propositionem ... » Veritas hæc magna per Evangelium
» constituta, et SS. Patrum auctoritate confirmata, qui
» nobis in beato Petro exhibent hominem justum, cui
» gratia, sine qua nihil possumus, in ea defuit occa-
» sione, in qua eum non peccasse, dici non potest.... »
Perspicuum est hanc propositionem totum virus continere primæ Jensenianæ propositionis; unde et eædem illi notæ a sacra facultate inustæ sunt, quibus SS. Pontifices primam Jansenii propositionem confixerant.

Objiciunt II. Gratia sufficiens profecto iis non adest, qui fide in Christum destituti sunt. Nam 1.° Scriptura expresse dicit Actor. XIV, *Deum in præteritis generationibus dimisisse omnes gentes ingredi vias suas* 2.° *Augustin.* lib. de corrept. et gratia manifeste supponit, nullam gratiam dari infidelibus; nam causam, cur etiam infideles juste corripiantur, eam solam affert, quod in Adam peccaverint. 3.° Fides est prima gratia 4.° Non magis repugnat divinæ bonitati excludere adultos a gratia fidei, quam infantes a Baptismo, quo solo in numerum fidelium cooptari possunt, et participes effici meritorum Christi: atqui multos constat absque sua aut parentum culpa ab hac gratia excludi : Ergo etc.

Resp. ad I neg. conseq. Deus dicitur gentes dimittere, quando justo, sed inscrutabili judicio parcius in eas dona sua effundit, neque illa extraordinaria gratiæ auxilia largitur, quæ animos subigunt, et omnem mentis cæcitatem depellunt: et hæc quidem tempore Apostolorum contigerunt, quando Deus gentes vocavit de tenebris in admirabile lumen suum. At non idcirco concludendum, eas antea interiore auxilio penitus fuisse destitutas. Eodem loco statim subjicit Apostolus. . . *Non enim semetipsum* (Deus) *sine testimonio reliquit*... Quapropter ad Rom. I idem Apostolus ait, gentes fuisse inexcusabiles. Neque dicas, exterius quidem auxilium cognoscendi Dei non omnino illis defuisset sed interiore fuisse destitutos. Certe, si cum auxilio exteriore non etiam interius conjunctum fuisset, quo magis indigebant, fuisset utique excusationi locus. Illud enim potuissent obtendere: vox quidem naturæ auribus nostris intonuit, sed interiori auxilio, quod omnino necessarium erat, destituti sumus. Nunquam ergo etiam infidelibus Dei gratia defuit, . . . quæ, ut auctor libri de vocatione gentium ait (*Cap. IX hic liber S. Prospero tribuitur*), » etsi

» parcior antea, atque occultior fuit, nullis tamen sæ-
» culis se negavit, virtute una, quantitate diversa, con-
» silio incommutabili, opere multiformi . . . ».

Resp. ad II. S. Augustin. de illa correptione loquitur, quæ ipsa est gratia, quæ infligitur *ut ex dolore correptionis voluntas regenerationis oriatur* (*Eod. lib. de correp. et grat. cap. IV*); quod sine interiore gratia fieri non potest. . . . *Desiderare enim auxilium gratiæ*, ait eod. lib. (*Cap. I n.° 2*) *initium gratiæ est*. . . .

Respond. ad III dist. ant. Fides est prima gratia, qua juste vivitur, et homo ad justitiam proxime disponitur, *conc.* Prima gratia simpliciter, sine qua nihil omnino boni fieri potest, quo remote saltem disponamur ad fidem, et sanctificantem gratiam *nego*. Fides a Concilio Trident. Sess. VI cap. VIII recte vocatur, humanæ salutis initium, fundamentum et radix omnis justificationis, quia sine fide impossibile est placere Deo, quia fides est proxima et immediata dispositio ad justificationem, quia omnes illæ virtutes, ut spes, contritio, charitas, et quæ ad justitiam requiruntur, ex fidei radicibus exurgunt. Verum fidei gratiam non esse simpliciter primam, quasi ante illam nihil omnino boni ad salutem fieri possit, manifeste probat exemplum Cornelii Actor. X.—Gratiæ nomen nonnunquam remotiora quædam, ac fidem antegressa significat auxilia, quibus, ut ait Petavius, præculti, ac velut subacti infidelium animi præparantur ad fidem. Vid. S. Thomam quæst. XIV de verit. art. II ad 1.um

Resp. ad IV. Diffitendum non est, quæstionem hanc difficillimam esse, et densissimis involutam tenebris. Attamen discrimen est maximum inter parvulos hujusmodi, et adultos infideles. Parvuli nullius interioris gratiæ capaces sunt, unde Deus eorum salutem velle censetur, si illis media externa, quibus salutem consequi possint,

præparavit; atque de eorum applicatione, quantum in se est, sufficienter providit. Id autem Deum egisse omnibus perspectum est; nam pro ipsis quoque Baptisma institutum est, remedium peccati facile et obvium, a quo nemo omnium excluditur. Igitur salutis remedio non ideo frustrantur, quia Deus noluit eos ad salutem pervenire; sed ob præmaturam mortem, quæ naturalis effectus est causarum secundarum, quem Deus tanquam provisor generalis interturbare non tenetur. . . . » Non » est ex defectu divinæ misericordiæ, ait S. Thomas » (*In 4 dist. VI art. 1 ad 1*) quod in maternis ute» ris existentibus remedium non exhibetur; sed quia » non sunt capaces illius remedii . . ». At longe alia est adultorum conditio. Nam cum hi ipsi agere debeant libera voluntate, et sine interiore gratia nemo opus salutare perficere possit, sequitur, quod Deus eos omni influxu gratiæ privare non possit, nisi eos velit a salute excludere.

Objiciunt III. 1.° Quamvis Deus sincere velit, omnes salvos fieri, potest tamen juste denegare gratiam induratis, et excæcatis peccatoribus, et eos tradere in reprobum sensum, atque id Deum facere Scripturæ pluribus in locis affirmant: ut Exodi IX: Isaiæ VI: Eccles. VII 14: Joan. XII 39: Roman. I et IX etc. 2.° S. *Augustin.* ejusque Discipuli, atque inter cæteros S. *Prosper* non semel aperte docent, obduratos omni gratia esse destitutos. S. August. Deum, ait, peccatores indurare non quidem » impertiendo malitiam, sed non impertiendo » misericordiam (*Epist. CXCVI*). Alio loco excæcatum vocat » desertum omni lumine veritatis » (*Lib. de perfect. justitiæ cap. XIX*). Et in eodem libro de peccatore ita loquitur. . . . » Secuta est peccantem peccatum habendi » dura necessitas . . . ». Quod utique de illis præcipue intelligendum est, qui longiori tempore animum contra

omnes gratiæ motiones obfirmarunt. Notum quoque est illud S. Prosperi carmine de ingratis cap. XI.

» Dic unde probes, quod gratia Christi
» Nullum omnino hominem de cunctis, qui generantur,
» Prætereat, cui non regnum, vitamque beatam
» Impertire velit? . . .

Resp. ad I. Non quæritur quid Deus juste possit, sed quid velit. Communis est Catholicorum sententia Scripturæ et Traditionis auctoritate confirmata; de nullius hominis salute, quamdiu in hac vita est, esse desperandum; etiam indurato peccatori locum superesse pœnitentiæ; impossibilia non esse Dei mandata; neminem peccare in eo quod cavere nullo modo potest. Verum ex his consequens est, nulli, dum in hac mortali vita versatur, omne gratiæ adjutorium deesse. Merito ergo ab Adversariis petimus: an indurati peccatores cum divinas æque ac humanas leges proterve conculcant, in iis peccent, quæ agunt? Peccant utique, et peccata illis merito imputantur. Ergo possent a peccato abstinere, at non possent sine gratiæ auxilio. En in quæ absurda necesse sit incurrere eos, qui ejusmodi peccatoribus omne supernaturale auxilium subtrahunt! Sequeretur enim, induratos nullo modo cavere posse, quæ contra Dei mandata pleno judicio committunt; sequeretur ergo eos non peccare; sequeretur excæcationem eos facere impeccabiles; sequeretur eos injuste puniri, quoniam injusta est pœna, ubi non est peccatum. Hæc in genere dicta sufficiant. Neque enim singula quæ ex Scripturis citantur excutere necesse est. Notum esse debet Candidatis, quid Scriptura per illud intelligat, quando Deum ait obdurare, aut despicere, et in sensum reprobum tradere peccatores.

Resp. ad II. Quæ in priore responsione dicta sunt,

etiam valent ad explicanda SS. Patrum in primis S. Augustini et S. Prosperi loca. Omnes enim conveniunt in illis generalibus principiis, quæ supra a nobis indicata sunt. Ita diserte docet S. Augustin. (*Lib. I de Retract. cap. IX*) » de quocunque quamvis pessimo » in hac vita constituto non est desperandum, nec pro » illo imprudenter oratur, de quo non desperatur ». Igitur cum Deum ait obdurare non impertiendo misericordiam, intellidendum est; non impertiendo illud specialis et uberioris gratiæ auxilium, quo proxime et immediate possent vitare peccata. Nonnunquam etiam impotentiam bene agendi intelligit eam, quæ consequens est et voluntaria. Non potest excæcatus converti durante excæcatione; sed potest saltem mediate et remote suam excæcationem deponere. Adde quod S. Doctor magnam non peccandi difficultatem necessitatem subinde vocat. Ejusmodi difficultas oritur ex habitu inolito, et longa peccandi consuetudine. Quibus vero gradibus illam incurramus, explicat lib. VIII Confession. cap. V . . . » Ex » voluntate perversa facta est libido, et dum servitur » libidini, facta est consuetudo, et dum consuetudini » non resistitur, facta est necessitas . . . ».

S. Prosper de gratia illa loquitur, quæ non tantum vires subministrat proxime aut remote sufficientes, sed quæ ipsam conversionem operatur, et hominem ex peccatore justum revera efficit. Vid. quæ supra ad secundam objectionem dicta sunt, et quæ ibi ex S. Prospero citantur.

CAPUT TERTIUM.

AN GRATIA OMNIBUS ÆQUALITER DETUR.

OBSERVANDA

I. Perspicuum est ex priori capite Deum, cum vera et sincera animi propensione feratur in omnes homines, omnesque salvos et beatos esse velit, omnibus etiam gratiam, et necessaria comparandæ salutis præsidia et adjumenta suppeditare. Verum quamvis in omnes omnino homines, etiam reprobos hæc gratia diffundatur, qua si recte uti velint, filii Dei effici possint, et regni cœlestis hæredes; non tamen par et æqualis tribuitur omnibus.

Idcirco multiformis vocatur in Scripturis; et sicut in aliquibus copiosa est, et exuberans, ita aliis modice et quasi cum parsimonia dispensatur. Quod eleganter exponit auctor lib. de vocat. gentium (*Lib. II cap. XXXI*) . . . » Gratia Dei omnibus » hominibus adfuit providentia quidem pari et bo- » nitate generali, sed multimodo opere, diversaque » mensura; quoniam sive occulte, sive manifeste,

» ipse est, ut ait Apostol., Salvator omnium, ma-
» xime fidelium ... ». Quo et illud spectat S. Fulgentii; qui de gratiæ distributione loquens, hæc habet *(Lib. I de veritate prædestinat. cap. XIV)*...
» In cujus gratiæ largitate quidam non leviter er-
» rant existimantes eam omnibus æqualiter dari...».

II. Pervenimus nunc ad profundissimum prædestinationis et reprobationis Mysterium, cujus quasi superficiem per fidem cognoscimus, abissum autem intueri non possumus. Nullibi, quæ de gratiæ inæquali distributione diximus, certiora sunt simul et occultiora; certum est, aliquos esse, quorum saluti singulari cura invigilat Deus, quos aut incolumes servat a vitiorum contagio, aut post multa etiam flagitia subito occupat, ac in vasa electionis transformat omnipotenti virtute. Certum est, alios econtra quodammodo exclusos esse a filiorum Dei consortio, cum nunquam ad cognitionem veritatis perveniant, aut a gratia excidant, antequam ex hac vita decedant; quia gratia illa præpotens, et efficax quæ electos ad salutem perducit, aut præterit eos, aut in medio vitæ cursu, sive in meta ipsa destituit. En mysterii inaccessa altitudo! En gratiæ profunditas profundissima! ... » Cur illum potius,
» quam illum liberet, aut non liberet, ait *S. Au-*
» *gust.* (*Ep. ad Sixtum CXCIV alias CV*), scru-
» tetur, qui potest, judiciorum ejus tam magnum
» profundum; verumtamen caveat præcipitium...».

III. *Praedestinatio* pars quædam est providentiæ, eaque nobilior, utpote quæ versatur circa naturas liberas, et finem earum supernaturalem. Si genera-

tim sumitur, ad malum pœnæ, ut ad bonum pertinet, et in utramque partem ab Augustino, ejusque discipulis interdum accipitur. Verum frequentius, et libentius tam Augustinus, quam discipuli ejus in bonam partem eam interpretantur, quatenus est gratiæ, et gloriæ præparatio. Ut providentia, sic prædestinatio mentis simul et voluntatis actus complectitur, et quamvis etiam *praescientiae* nomine quandoque designetur, ut ad Rom. XI 2... *Non repulit Deus plebem suam, quam praescivit*... Sæpius tamen *electionis, decreti propositi* vocibus exprimitur, quæ ad voluntatem magis pertinent. Græci utuntur verbo προορίζειν, quod non præscire est, sed præfinire, aut prius definire; et S. Augustinus ita prædestinationem definit (*Lib. de dono persev. cap. XIV*)... » Hæc prædestinatio nihil est aliud, quam » *praescientia*, et *praeparatio* beneficiorum Dei, » quibus certissime liberantur, quicumque liberan» tur... ». Neque putandum est, Augustinum cæterosque Patres discrimen quoddam posuisse inter prædestinationem et electionem, ac si prima ad gratiam tantum pertineret, altera autem ad gloriam. Omnes utrumque vocabulum confundunt, et sicut electionem, sic et prædestinationem tum ad gratiæ præsidia, tum ad præmium gloriæ comparant. Hinc illa Prædestinationis definitio, quam S. Thomas magistralem vocat (*In I Diss. 60 quaest. I art. II*), » præparatio gratiæ in præsenti, et gloriæ in futuro ».

IV. Prædestinationi opponitur *reprobatio*, et sicut prædestinatio est voluntas Dei efficax electos ad salutem æternam perducendi; ita reprobationis

nomine intelligitur decretum æternum, quo aliqui propter sua peccata excluduntur a vita æterna, et pœnis æternis addicuntur; nihil enim Deus in tempore efficit, quod ex omni æternitate faciendum non constituerit. Nonnullis est pura omissio prædestinationis, cum Deus electos suos ex massa perditionis segregans, alios relinquit, ac quasi præterit. Reprobatio, ajunt, est simplex negatio, aut suspensio actus in Deo non prædestinante: sed quid sibi vult ista suspensio actus in ente infinito et perfectissimo? Aut quænam est differentia inter hanc præteritionem, et positivam exclusionem? Alii negativam reprobationem admittunt quidem, sed eo sensu, quod eam non in mera actus suspensione collocent, sed in actu positivo, quo Deus aliquos prædestinando, alios non vult prædestinare, et consequenter a gloria excludere. Nobis videtur perinde esse, sive reprobatio, quæ negativa dicitur, sit pura negatio, sive actus positivus non concedendi gratias; eadem enim dura et acerba incommoda ex utroque modo explicandi consequuntur. Multi igitur Theologi nullam negativam reprobationem admittunt, nisi post prævisionem peccatorum: quo sensu accepta etiam positiva vocari posset.

V. De Prædestinatianorum erroribus supra, quantum necesse est, diximus; atque tam impia doctrinæ portenta semel recensuisse sufficiat. *Petavius*, qui tom. I lib. IX et X gravissimum hoc et difficillimum argumentum copiose et erudite pertractat, ibidem Calvinum, Bezam aliosque propter

pestifera de prædestinatione et reprobatione dogmata ita exagitat, ut simul doceat, ea non a Catholicis modo, sed a plerisque etiam, qui Calvinianæ hæreseos labe infecti sunt, fuisse proscripta. At multi tamen ab errore non prorsus recesserunt, quia id tantum concedunt, reprobationem non fieri ante originalis peccati prævisionem. Jansenius, ejusque asseclæ, qui ex hæreticorum fundo suam circa gratiam doctrinam mutuati sunt, inter alia docent, peccatum originale etiam per Baptisma dimissum esse primam causam formalem damnationis æternæ reproborum.

VI. Catholicorum sententiæ ab ea opinione pendent, quam circa gratiæ efficacis et sufficientis naturam defendunt. Et sicut omnes in eo consentiunt, quod gratia efficax detur, in explicandis autem ejus proprietatibus differunt inter se; ita et hic. In iis quæ ad fidem Catholicam pertinent, una omnium vox est. Omnes Prædestinatianorum æque ac Pelagianorum impia commenta repellunt: at ubi disputandi libertas conceditur, hoc suo jure plene, et quandoque intemperanter utuntur. Primum quidem in duas partes scinduntur, quarum una contendit, Deum electos suos primum destinare ad gloriam, tum gratiam dare et perseverantiam, ut certo salventur, quos salvare decrevit: altera econtra docet: prævisionem meritorum et perseverantiæ præcedere decretum prædestinationis ad gloriam. Sed utraque ex parte iterum non uno modo omnes sententiam suam explicant. Si Thomistas consulimus, Prædestinatio nihil est aliud quam de-

cretum dandi gratias physice prædeterminantes, præcipue finales. Eadem fere est Augustinianorum sententia posita pro prædeterminatione phisica delectatione moraliter victrice. Alii prædestinationem ad gloriam hinc pendere volunt, quod Deus gratias congruentes, et perseverantiam certis hominibus largiri decreverit. Manent adhuc scientiæ mediæ assertores; atque notatu dignum est in systemate hoc ex æquo defendi posse prædestinationem ad gloriam sive ante, sive post prævisa merita gratiæ. Primum Bellarminus et Suarezius defendunt; secundum Lessius, aliique. Illi dicunt, Deum primum destinare ad salutem; deinde iis, quos salvare decrevit, ejusmodi præparare gratias, quibus videt eos, si dentur, responsuros fore. Hi volunt, primum eligi gratias, quas Deus per scientiam mediam scit efficaces fore, tum præviso consensu et perseverantia ad gloriam prædestinare. Sed in his quoque non exiguæ obscuritates sunt: atque ut de his controversiis generatim dicam, non raro mirari subit, viros graves et acutos de profundissimis Dei arcanis cum tanta asseveratione loqui, ut eos crederes divinis consiliis adfuisse, aut potius mentem divinam secare in minutissimas partes, et quisque postmodum has partes eo, quo lubet, ordine collocet, et ita eam formam decretorum effingat, quæ suo systemati est commodata.

PROPOSITIO I.

Datur vera ex parte Dei prædestinatio.

Prob. I. *Ex Scripturæ Testimoniis.* Nihil potest expressius desiderari, quam hæc Christi et Apostoli dicta: Matth. XXV 34. . . . *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi* . . . Luc. XII 32. . . . *Nolite timere pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum.* . . . Rom. VIII 30. . . . *Quos prædestinavit, hos et vocavit; et quos vocavit, hos et justificavit; quos autem justificavit, illos et glorificavit*. . . — Ephes. I 4 et 5. . . *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti* . . *prædestinavit nos* . . *secundum propositum voluntatis suæ*. . . .

Prob. II. S. Augustinus qui ex professo contra Semipelagianos duos libros conscripsit, unum de prædestinatione Sanctorum, et alterum de dono perseverantiæ, non semel affirmat, se nihil aliud docere, quam quod tota semper Ecclesia tenuit... » Prædestinationis hujus fidem, ait lib. de dono » persev. cap. XXV, quæ contra novos hæreticos » nova sollicitudine nunc defenditur, nunquam Ec- » clesia Christi non habuit. ... » Magistro consentit S. Prosper, qui in responsione prima ad objectiones Gallorum ait. . . . » Prædestinationem Dei nullus » Catholicus negat . . . ».

PROPOSITIO II.

Nemo sine speciali revelatione scit se esse prædestinatum.

Prob. I. Ad prædestinationem necessario requiritur justificatio, et perseverantia finalis: atqui probatum est, parte I cap. I propos. V, neminem sine speciali revelatione certum esse posse de sua justificatione — et parte II cap. I §. II propos. III perseverantiam finalem speciale Dei donum esse. Ergo etc.

Prob. II *ex Concil. Trident.* quod nostram de dono perseverantiæ assertionem disertis verbis definivit sess. VI can. XVI: de ipsa autem prædestinatione ita docet cap. XII ejusdem sess... » Nemo » quamdiu in hac mortalitate vivitur, de arcano » prædestinationis mysterio usque adeo præsumere » debet, ut certo statuat, se omnino esse in nu» mero prædestinatorum. . . ».

PROPOSITIO III.

Prædestinatio ad gloriam fit post prævisa merita ex gratia comparata

Prob. I. Quando de arcanis divinæ mentis consiliis agitur, nihil definire præsumat humana ratio præter illud, quod Dei ipsius testificatione didicerit.

Jam si observare hanc regulam velimus, facile erit, quæ verior sententia sit, ex permultis Scripturæ et veterum Patrum testimoniis colligere. Primum quidem latere neminem potest, ita de gloria et beata vita loqui sacras Scripturas, ut certum sit eam electis a Deo destinari tanquam præmium, tanquam ex meritis, quæ certe Deus præscivit, pendentem, et cum illis ordinatam. Vide quæ paulo superius de meritis bonorum operum dicta sunt. (*Hac parte IV cap. I*).

Sunt et alia permulta, quæ absolutæ prædestinationi ad gloriam repugnant, contra id omnino persuadent, quod nos adstruimus, Deum ex præsensione meritorum suam cuilibet æternitatis sortem designare, et ad salutem eligere eos, quos in accepta gratia et justitia perseveraturos videt. Cum judex Matth. XXV ad electos dixisset. . . , *Venite benedicti Patris mei, percipite paratum vobis regnum a constitutione mundi* . . . rationem addit, cur ipsis præparatum fuerit regnum. ... *Esurivi enim, et dedistis mihi manducare* etc.... Unde S. Chrisostomus ita in hunc locum commentatus est hom. VIII in cap. XXV Matthæi. . . . *Venite benedicti* etc. ... *Quaenam causa hujus? Esurivi enim* etc. . . . *Nam antequam nati sitis, quia sciebam vos hujusmodi futuros, haec vobis a me praeparata fuerunt.* . . . Et cum Apostolus ad Roman. VIII scribit. . . . *Quos praescivit, et praedestinavit conformes fieri imagini Filii sui* . . . An non prescientiam ponit ante prædestinationem? Deinde hæc magis adhuc confirmans addit: Quicunque enim ita a Deo prædestinatur,

is primum vocatur: et ubi vocationi respondet, justificatur: et ubi in justitia perseverat, glorificatur. Recte igitur S. Ambros. in hæc Apostoli verba ait lib. V de fide cap. II....» Apostolus inquit: Quos » præscivit et prædestinavit; non enim ante prædestinavit, quam præscivit; sed quorum merita » præscivit, horum præmia prædestinavit . . . ».

Disertus ad nostram sententiam videtur hic alius Apostoli locus II Timoth. II 20 . . . *In magna domo non solum sunt vasa aurea et argentea, sed et lignea, et fictilia: et quaedam quidem in honorem, quaedam autem in contumeliam. Si quis ergo emundaverit se ab istis, erit vas in honorem sanctificatum.* . . . Hæc postrema verba indicant ab hominis voluntate et opera pendere, ut vas honoratum fiat aut ignobile. Sunt et alia non pauca Apostoli testimonia quæ prædestinationem post merita adstruunt, ut illud I Corinth. IX 27. . . . . *Castigo corpus meum, et in servitutem redigo, ne forte cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar.* . . . Item Roman. VIII 17. . . . *Si filii, et haeredes; haeredes quidem Dei, cohaeredes autem Christi: si tamen compatimur, ut et conglorificemur.* . . . .

In eandem sententiam scribit Apostolorum princeps Petrus epist. II cap. I. . . . *Satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem et electionem faciatis.* . . . Quis non videt electionem ab operum meritis quasi suspensam, neque in certam, et absolutam transire, nisi post prævisam conditionem impletam?

Prob. II. *SS. Patrum auctoritate.* SS. Chrysosto-

mi et Ambrosii testimonia jam vidimus: neque aliorum Patrum, qui ante Augustinum vixerunt, diversa ab his sententia fuit, quod fusius ostendit *Petavius* de prædest. lib. IX. cap. III et seq. — Quare et Adversarii passim, relictis antiquioribus Patribus, controversiam ex eorum judicio dirimendam esse dicunt, qui post exortam Pelagianorum hæresin vixerunt, ac præsertim S. Augustini, qui in hac difficili causa partes totius Ecclesiæ sustinuit. Nemo est, qui nesciat magnam esse in Ecclesia S. Augustini auctoritatem, idque non minus vere quam eleganter præ cæteris docet *Petavius* loco cit. cap. VI. Sed observat idem vir doctissimus lib. X cap. I, non omnia, quæ in refellendis hæreticis istis ab Augustino proposita sunt, pro Catholicis immotisque decretis haberi ab iis ipsis, qui illius doctrinam commendant. Distinguendum igitur est inter ea, quæ ad fidem Catholicam pertinent, in quibus S. Augustinus neque a Patribus Græcis, neque a Latinis, qui ante ipsum fuerunt, ulla in re dissentit; et ea, quæ ipse ex sua sententia disputando protulit, ut quæ non tantum Ecclesia tanquam in medio posita libero posteritatis judicio disceptanda reliquit; sed et ipse Augustinus nunquam voluit eodem cum Ecclesiæ dogmatibus loco collocare. Sic lib. de grat. et lib. arbit. cap. VI cum hanc Pelagianorum doctrinam attulisset: » Vitam æter- » nam meritis nostris præcedentibus reddi, hæc » addit . . . Respondendum est eis, si merita no- » stra sic intelligerent, ut etiam ipsa Dei dona esse » intelligerent, non esset reprobanda ista senten-

» tia.... ». Unde clarum est, eum Pelagianos non reprehendere, quod prædestinationem ad gloriam admitterent, quæ præscientiam meritorum consequitur; sed quod contra Ecclesiæ fidem ita hæc merita prædicarent, ut ea hominem ex semetipso habere dicerent.

Ergo etiamsi Augustinus prædestinationem ad gloriam ante omnem meritorum præsensionem docuisset, in re libera, et nullo Ecclesiæ decreto definita, quid ipse sentiret, libere exposuisset; posteris autem contraria sentiendi libertatem nec potuisset auferre, nec voluisset. Attamen non desunt doctissimi Theologi, qui contendunt, falso omnino tanti Patris auctoritate gloriari Adversarios, et multis ejus testimoniis probari posse, eum, cum de prædestinatione ad gloriam ageret, ita præscientiam cum prædestinatione conjunxisse, ut vel præscientiam prædestinationi præmiserit, vel prædestinationem simpliciter præscientiam vocaverit. Quæ fusius probat Tournel. de Deo p. 493. etc.

Prob. III. Quamvis proposita controversia ex Scripturæ et Traditionis auctoritate dijudicanda sit semotis rationis humanæ inventis; non deest tamen et hoc argumentorum genus, quod ex rationibus Theologicis petitur. Dicunt v. g.: quando gloria tanquam præmium proponitur ab alio obtinendum, rectam rationem exigere, ut gloria non decernatur, nisi prævideatur meritum: electionem post merita magis convenire divinæ Sapientiæ, justitiæ, et bonitati, tum et hominis liberæ voluntati: ita animos

ad opera bona vehementius accendi, et plenius removeri desperationis periculum etc.

His breviter indicatis libentissime adjicimus *S. Francisci Salesii* Genovensis Episcopi testimonium, qui XXVI Augusti anni 1618 hæc scripsit ad Patrem *Leonardum Lessium* S. J. » Sententia illa antiquitate, suavitate, ac Scripturarum nativa auctoritate nobilissima de prædestinatione ad gloriam post prævisa opera, sane mihi gratissima fuit, qui nimirum eam semper ut Dei misericordiæ ac gratiæ magis consentaneam, veriorem, et amabiliorem existimavi, quod etiam tantisper in libello de amore Dei indicavi. . . . ». Et revera lib. III cap. V eam expresse docet. et probat ex verbis cujusdam collectæ, in qua Ecclesia ait, Deum misereri omnium, quos suos fide et opere futuros esse prænoscit.

PROPOSITIO IV.

Deus neminem absoluto decreto ad interitum prædestinavit, et reprobationis causa sunt peccata.

Probat. I. Jam aliquoties observatum est, nihil frequentius in Scripturis occurrere, quam divinæ voluntatis in salutem omnium hominum incumbentis testificationes; deinde, quod ex hac Dei voluntate sequitur, neminem exceptum fuisse a sanguinis Christi oblatione (*Vid. huj. Partis cap. II*).

Verum ex his sponte fluit, quod asserimus, neminem a Deo ad interitum destinari absoluto decreto; quis enim dicat, Deum salvos esse velle eos, quos, ut Calvinus ait, nudo suo arbitrio in mortis exitium crearet, ut iræ suæ organa forent?

PROBAT. II. Scripturæ disertis verbis docent, neminem a gloria excludi, et æternis suppliciis destinari nisi propter prævisa peccata. Matth. XXV... *Discedite a me maledicti in ignem aeternum... Esurivi enim, et non dedistis mihi manducare etc.*... Et ad Roman. II. 9.... *Ira et indignatio in omnem animam hominis operantis malum*....

PROBAT. III. Ex *Conciliis et Patribus*. Arausicanum II Can. XXII sic habet.... » Aliquos ad » malum divina potestate prædestinatos non solum » non credimus, sed etiam, si sunt qui tantum » malum velint, cum omni detestatione illis ana» thema dicimus....». *Valentinum* III Can. III definit....» In damnatione prædi̇torum meritum » malum præcedere justum Dei judicium....». Et Trident. Sess. VI Can. XVII..· Si quis ju» stificationis gratiam nonnisi prædestinatis ad vi» tam contingere dixerit, reliquos vero omnes, qui » vocantur, vocari quidem, sed gratiam non acci» pere, utpote divina potestate prædestinatos ad » malum, anathema sit....». Ex SS. Patribus unum citabimus *Augustinum*, et ejus fidelissimum discipulum *S. Prosperum*. Primus lib. III contra Julian. cap. XVIII ait...» Bonus est Deus, ju» stus est Deus: potest aliquos sine bonis me» ritis liberare, quia bonus; non potest quemquam

» sine malis meritis damnare, quia justus est.. ».
Secundus respons. Ill ad capitula Gallorum . . .
» Quod hujusmodi, inquit, in hæc prolapsi ma-
» la sine correctione pœnitentiæ defecerunt, non
» ex eo necessitatem habuerunt, quia prædesti-
» nati non sunt: sed ideo prædestinati non sunt,
» quia tales futuri ex voluntaria prævaricatione
» præsciti sunt... ».

RESPONDETUR ADVERSARIIS.

Dicunt *contra* I.m *propos.* Doctrina de prædestinatione plena est offensionis, omnemque salutis curam et sollicitudinem extinguit, cum quisquis ita ratiocinari possit: aut e numero sum electorum, aut non sum. Si ex illo sum numero, fieri non potest, ut a salute excidam; si non sum, nullo meo conatu salutem adipisci potero: Ergo etc.

Respondet S. Augustin. (*Lib. de dono perseverant. cap. XV.*)... » Ista nos a confitenda Dei gratia, id est
» quæ non secundum merita nostra datur, et a confi-
» tenda secundum eam prædestinatione Sanctorum de-
» terrere non debent: sicut non deterremur a confitenda
» præscientia Dei, siquis de illa populo sic loquatur,
» et dicat: Sive nunc recte vivatis, sive non recte, ta-
» men vos eritis postea, quales vos Deus futuros esse
» præscivit, vel boni, si bonos; vel mali, si malos . . . »
Et quidem ejusmodi argumenta nullius momenti esse possunt, cum prædestinatio ipsa includat merita, per quæ Deus ad felicitatis præmium nos destinat. Quamobrem, ut scite observat Petavius (*De prædest. lib. IX. cap. XV*), falsa est hæc enuntiatio: Quidquid agas, nihilominus ad salutem pervenies, si sis electus; non enim alia ratione

pervenies, quam per illa pietatis officia, quæ te libere facturum prævidit Deus.

DICUNT II CONTRA III.am PROPOS. 1.° Scriptura de prædestinatione ita loquitur, ut certum sit, prædestinationem causam esse gratiæ et justificationis; et cum singula ejus testimonia depromere nimis longum esset, hæc exempli loco apponimus. Matth. XXIV 22... *Propter electos breviabuntur dies illi....* Actor. XIII 48... *Crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam æternam....* Ephes. I 4.... *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti... etc.*...2.° S. Augustinus, cujus maxima in hac controversia debet esse auctoritas, aperte prædestinationem gratuitam defendit. 3.° Qui ordinate et sapienter agit, prius intendit finem, quam media. 4.° Si electio ad gloriam ex meritorum præsensione suspensa sit, tollitur mysterium, nec est, cur ad incomprehensibilia Dei judicia recurramus. Ergo etc.

RESP. AD I. Constat, eos, qui de divina prædestinatione disputant, quamvis contrarias opiniones sequantur; omnes tamen Scripturæ testimonia in suas partes trahere. Quamobrem non tam ad verba ipsa attendendum est, quam ad sententiam verborum, et illa interpretatio cæteris præferenda, quam communis traditio, et vetustorum Patrum sententia commendat. Nullus est Scripturæ locus, quem non optime de ea prædestinatione intelligere possumus, quæ prævisa merita consequitur. Quis enim concludat, illos, qui Matth. XXIV electi dicuntur, ante omnia merita fuisse prædestinatos? Et si Deus dies illos abbreviare dicitur, ne eorum fides in tanta calamitate deficiat, hoc novum Dei beneficium est prioribus additum, et piis eorum meritis ac constantiæ tributum, hæc perseverantiæ finalis gratia, quam speciale Dei donum esse nemo dubitat. Locus Apostoli ad Ephes. quemadmodum et alii complures, qui nobis opponuntur,

de prædestinatione ad gratiam intelligi debet; alii iterum de prædestinatione in genere agunt, atque idipsum evincunt, quod nos propositione prima adstruimus. Sic et illa verba : . . . *Crediderunt, quotquot erant præordinati ad vitam æternam;* præordinationem probant quidem, an autem ad fidem ideo pervenerint, quia fuerant præordinati, an potius fides præordinationem sicut re et actu, ita etiam prævisione præcesserit, nullo verbo indicatur.

AD II. Quæ S. Augustini hac in re sententia fuerit adhuc finitum non est inter Theologos. *Petavius* et *Maldonatus* volunt, eum prædestinationem docuisse ante merita, ideoque deserendum putant. Alii contrarium contendunt. Vid. quæ in probatione dicta sunt.

AD III. NEGO ANT. GENERATIM SUMPTUM. Qui finem aliquem vult absolute et efficaciter, prius quidem finem eligit, dein media. At non ita agit, qui finem intendit a conditione pendentem : ut siquid tanquam præmium aut merces proponitur iis, qui libere velint ea exequi, quibus ad propositam laborum mercedem perveniant.

AD IV. Manet mysterium, manent arcana Dei et inscrutabilia judicia, tametsi prædestinationis decretum dicamus, ex meritorum præsensione manare. Unde enim hæc merita, nisi ex Dei gratia ? Et hæc quam diverso modo a Deo distribuitur! Quæ autem ratio unquam assequi poterit, cur unus ita vocetur, sicut Deus scit illi congruum esse, ut sequatur; alter non ita ? Cur ex duobus justis unus educatur ex hac vita dum justus est ; alter post multa bona opera prolapsus, dum in peccato est, e medio tollatur ? Quis explicabit, cur apud Tyrios et Sidonios facta non sint prodigia, quibus, ut Christus ipse testatur (*Matth XI* 21.), ad fidem et pœnitentiam fuissent adducti ? Cur illa econtra in Corozaim et in Bethsaida patrata sint, ubi fidem non invenerunt ? Cur ex duobus parvulis, quorum una est eademque cau-

sa, unus assumatur per misericordiam, ut ait Augustin. (*Enchir. cap. XCVII*), alter per judicium relinquatur; unus ad Baptismum perveniat, alter, antequam detur, expiret etc. En quam multa sint, quorum latent, et in occulto sunt causæ, et quorum admiratione defixus Apostolus exclamat: *O altitudo!* De his quoque *Augustin.* loquitur, cum ait (*De spirit. et litt. cap. XXXIV*)... » Si ad illam profunditatem scrutandam quisquam nos » coarctet; cur illi ita suadetur, ut persuadeatur, illi » autem non ita: duo solum occurrunt interim, quæ re» spondere mihi placeat. O altitudo divitiarum! Et: Num» quid iniquitas apud Deum? Cui responsio ista displi» cet, quærat doctiores, sed caveat, ne inveniat præ» sumptores...».

Atque hæc ad reprobationis æque ac prædestinationis materiam pertinent: unde necesse non erit ad ea iterum recurrere.

Dicunt III. contra IV. proposit. 1.° Apostoli sententia est: solam sicut electionis, ita et reprobationis causam Dei voluntatem esse, qui absque præcedentibus meritis cujus vult miseretur, et quem vult indurat. Legatur præ cæteris caput IX ad Roman. ubi Apostolus hanc doctrinam multis modis inculcat, et obloquentes hac reprehensione retundit ... *O homo tu quis es, ut respondeas Deo?* ... *An non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam?* ... 2.° Notum est, S. Augustinum hæc Apostoli verba de reprobatione ante propriorum delictorum merita intellexisse, hancqueS. Patris doctrinam fuisse, ob unius originalis criminis noxam damnari, quotquot in massa perditionis relicti sunt. Ergo etc.

Resp. ad I. Multa a commentatoribus in hæc, aut alia Apostoli loca conscripta sunt, quæ recensere nimis longum esset. Hoc unum observamus ex Apostoli scopo

perspicuum esse; ipsum eo loco exemplo uti Jacobi et Esau, ut ostendat vocationem ad gratiam fidei plane gratuitam esse, nec ullis naturæ, vel legis Mosaicæ meritis debitam, contra quod superba Judæorum jactantia contendebat. Igitur certum est 1.° Esau non fuisse rejectum a salute, quam eum acquisivisse probabile est; sed a jure primogeniti, quod, cum benedictione Abrahæ et Isaaco facta translatum est in Jacobum. 2.° Apostolum hoc exemplo Judæos educere, Deum nemini debere gratiam fidei propter opera legis, cum ipse det cuilibet pro bona voluntate. Hunc trahit gratia uberiore et congrua, illum non ita trahit. Hunc ita vocat ut obsequatur, illum non ita vocat. In hoc mysterium est, de hoc Augustinus ait (*Tract. XXVI in Joan.*) . . . . . *Noli velle judicare, si non vis errare* . . . Verum hæc ad præsentem quæstionem non pertinent. Nunquam ex Scripturis evinci poterit Deum, nulla habita ratione bonorum aut malorum meritorum alios eligere ad vitam, alios a salute repellere.

Resp. ad II. S. Augustinus multis videtur in ea sententia fuisse, quod causa sufficiens reprobationis sit peccatum originale: quod ex massa communi damnata et perdita, nonnulli eruantur per misericordiam, alii justo judicio relinquantur; atque hæc quoque magni Petavii de Augustino sententia fuit. Sed alii sunt Theologi, ut supra observatum est, qui nihil non agunt, ut tanti Patris auctoritatem sibi vendicent; atque inter alios *Tournelius* hæc habet (*De Deo, quæst. XXIII de reprob. art. II*) . . . » Doctissimus Petavius candide agnoscit, » hic nobis S. Augustinum adversari, quem ipse hac » in parte deserit: sed qua libertate ipse Augustinum, » eadem et nos Petavium hic deserimus . . . ». Deinde respondent ad objecta ex S. Augustino testimonia. — Cæterum bene intelligendum est, qua ratione peccato

originis adscribi possit reprobatio. 1.° In parvulis, qui ante baptisma ex hac luce rapiuntur, reprobatio ex sola originali culpa duci potest. 2.° Infideles adulti tum ob peccatum originale salutari unda non dilutum, tum ob peccata propria voluntate commissa reprobantur. 3.° Iis, qui semel in Christo renati sunt, nunquam deinceps originale peccatum ad reatum æternæ damnationis imputatur . . . . *Nihil damnationis est in iis, qui sunt in Christo Jesu* . . . ait Apost. Rom. VIII, et Trid. Sess. V n.° V. Ergo dimisso per baptisma originali peccato, et aliis, si quæ antea fuerint, eorum non habetur ratio in pœnis decernendis . . . *Sine pœnitentia enim sunt dona Dei*. . . . Rom. XI 29. Hanc quoque S. Augustini, ejusque discipulorum sententiam fuisse in probatione ostensum est . . . » Certum et immobile teneamus, ait » *Augustin. (Coloss. I 9 10)*, non esse iniquitatem apud » Deum, qua quemquam sine malis meritis damnet. . . ». Unde si S. Pater ipsam originalem noxam tanquam fontem adstruere videtur reprobationis, illud ita intelligendum est, quod nulla essent peccata propria, quibus æterna damnatio addicitur, nisi præcessisset originale peccatum, quod hac ratione est causa per accidens, et non ex se damnationis; cum ex hujus peccati velut reliquiis, ignorantia nimirum et concupiscentia, alia peccata fruticentur.

CONCLUSIO.

Nemo est in rebus Theologicis vel parum versatus, qui nesciat, operosam valde, et difficillimam esse hanc tractationem; neque fieri posse, ut de gratia Dei recte aliquis, nisi opitulante hac ipsa

gratia, loquatur. Unde si inter tot errorum scopulos rectum iter servare, et incolumem deducere navem contigit, id utique Deo, et Patri luminum acceptum referimus. At non propter nos tantum cœleste lumen efflagitavimus, dilectissimi Candidati, sed ut et vestræ possemus utilitati consulere, et ostendere vobis, ubi sit virtus et sufficientia nostra, quo confugiendum, si volumus curam gerere salutis nostræ, et aliorum. Itaque satagite, ut gratiæ divinæ participes effecti, quæ sit vis ejus et efficacitas in vobis ipsis experiamini. Ostendet autem Deus virtutem gratiæ suæ in vobis, si vestræ imbecillitatis conscii, humili mente ad eum accedatis, a quo omne datum optimum, et omne donum perfectum descendit . . . » Ideo et nos non » cessamus pro vobis orantes, et postulantes, ut » impleamini agnitione voluntatis ejus, in omni sa» pientia, et intellectu spirituali: ut ambuletis di» gni Deo per omnia placentes; in omni opere » bono fructificantes, et crescentes in scientia » Dei . . . ».

LIBER SEXTUS.

DE SACRAMENTIS.

Post eam, quam superiore libro instituimus, de gratia Christi tractationem contractam quidem, sed satis pro instituto copiosam, nunc opere prætium est, ut, qua ratione et quibus veluti canalibus hæc ad nos Dei dona dimanent, videamus. Voluit clementissimus Deus et Servator noster, ne in aliquo infirmitati nostræ deesset, sacros, publicosque gratiarum fontes aperire, in Ecclesia sua jugiter manantes. Voluit, ut homines, qui corpore et anima constant, quique ad spiritualia vix aliter quam per corporalia possunt assurgere, per signa quædam externa dona cælestia degustarent ac perciperent. Id autem perfecit per Sacramentorum institutionem, quæ totidem sunt divini in nos amoris monimenta permanentia et sempiterna. Hæc merita in se continent Redemptoris, et sanguinis effusi pretium, et inexhaustas divinæ in nos largitatis opes, quibus abunde cumulantur, quotquot participes efficiuntur amicitiæ Dei.

Difficillima semper et maxime operosa Theologis visa est accurata de Sacramentis tractatio, utpote quæ infinitam propemodum rerum tum veterum tum recentiorum notitiam postulat. Sunt enim multa omnibus Sacramentis communia, quæ eo majori diligentia excipienda sunt, quo magis ad singulorum cognitionem sunt necessaria. Sunt et alia cuilibet Sacramento propria, quæ plane perspecta esse oportet viro ecclesiastico, cum hæc sint in quotidiano usu posita, et partem maximam efficiant sacri, quod peragere debet, ministerii. Quis enim audebit incertis vestigiis incedere in re tam gravi, in qua nonnisi cum maximo et nostro et aliorum periculo erratur. Valde nos in hac discussione coarctant angusti, quibus circumscribimur, limites. Quod utique multo magis dolendum esset, nisi sciremus, hanc materiam in alias etiam sacras disciplinas late diffundi; nulla enim est, quæ sibi non partem aliquam vindicat in hujus argumenti expositione. Multa Theologia moralis tanquam sua occupat, multa sibi attribuunt juris canonici tractatores, habet et Theologia pastoralis partem suam; habet et suam Liturgia non exiguam. Ergo ne, quod in hac materia sæpe contingit, falcem mittamus in alienam messem, illa tantum nobis sumamus paulo accuratius exponenda, quæ ad Theologiam dogmaticam pertinere dignoscuntur, cætera aut omnino præterire, aut levissime tantum attingere propositum est. Vehementer autem S. Theologiæ Candidatis inculcamus, ut illi partem nullam prætereant, sed quæ unaqueque disciplina habet ad

rem sacramentariam pertinentia, diligentissime evolvant, ut sciant bene præesse ministerio, et res sanctissimas digne et salutariter impertiri fidelibus; his enim maxime pietas et Religio Christiana continentur. Non sufficit ut *nos existimet homo ut ministros Christi, et dispensatores mysteriorum Dei. Sed quaeritur etiam inter dispensatores, ut fidelis quis inveniatur.* I Corinth. IV 1 2.

Ante Novatores vix aliqua de Sacramentis agitata fuit controversia. Non, quod nemo antea hac de re perverse senserit, sed quod obscuri tantum nominis hostes surrexerint, aut ejusmodi, qui, aliunde deducta hæresi, reperti sunt quasi casu in Sacramentorum doctrinam impegisse. Nam cum Sacramentorum fides tota sit in præcipuis Religionis nostræ mysteriis fundata; consequens est, hæc impugnari et convelli non posse, quin illa quoque corrumpatur, aut pereat omnino. Veteres errores, ut Bellarminus observat (*de Sacram. in genere cap. I*), ad quatuor capita revocari possunt. Quidam Sacramenta omnia e medio tollere conati sunt, et spiritales se mentientes, cum tantum fanatici essent, nihil se egere contendebant exterioribus signis. Huc *Fratricelli* et *Beguini* pertinent, et ex antiquis ii, quos S. Epiphanius *Archonticos* vocat (*Haeres. XL. Item Theod. de Haeret. fab. l. I*). Alii, si non omnia at aliqua tamen Sacramenta sustulerunt. Sic *Novatiani* Confirmationem, et Pœnitentiam negabant (*Epiph. Haeres. LIX et Theodor. loc. cit. lib. III*), *Manichaei* Baptisma et Matrimonium (*August. Haeres XLVI*), *Albigenses* Confirmationem,

Pœnitentiam, Ordinem, et Extremam Unctionem etc. Tertia classis eorum est, qui Sacramenta virtute, et efficientia sua spoliabant (*Vid. Epiph. Haeres. LXXX August. Haeres. LVIII etc.*). Quarta demum eos complectitur, qui certa Sacramenta non recte intelligebant, vel administrabant: ut qui Baptisma dicebant non esse in nomine SS. Trinitatis conferendum (*Theodoret. l. c. lib. LI*): Eucharistiam verum Christi corpus non continere (*Ignat. Ep. ad Smyrn. Theodoret. Dialog. III Lanfranc. lib. adv.* Berengarium): Ordines etiam fœminis conferri posse etc. (*Epiphan. Haeres. XLIX.*)

Verum quid necesse est antiquos errores recensere, qui vel paucorum tantum fuerunt, aut certe jam diu una cum hæresibus, ex quibus progeniti fuerant, interierunt? Exigua hæc videri possunt, si ad illa attendatur gravissima et atrocissima bella, quæ Novatorum sectæ in Ecclesiam intulerunt. Quamvis enim inter se acerrime pugnaverint sectæ istæ, et mutuis odiis exarserint; omnes tamen in id summa pertinacia incubuerunt, ut non ritus modo Ecclesiæ, et universam ejus disciplinam, sed et Sacramenta ipsa, sed sacros illos, quos Servator noster in omnem suam Ecclesiam effluere fecerat, gratiarum fontes, aut obturarent, aut turbidos facerent. Ut autem hoc tantum malum latius propagaretur, et salutis remedia eriperentur Christianis, aut in venenum verteretur, quæ curandis animabus data fuerat, medicina, mirum est, quot artes, dolos, machinationes, et violentos, ubi vires aderant, impetus adhibue-

rint. Sed de his Novatorum erroribus crebrior erit dicendi occasio.

Hæsit aliquamdiu animus, qua partitione in argumenti hujus tractatione uteremur. Strictior quidem videtur ea tractandi ratio, quæ duabus partibus, primum de Sacramentis in universum, tum de iisdem speciatim ageret. Sed mox apparuit, nullam esse inter duas has partes justam proportionem, neque ordini et claritati satis consultum fore ejusmodi divisione accurata quidem, sed nimis impari, propter rerum, quæ ad secundam partem pertinent varietatem, et abundantiam. Satius itaque visum est in quinque partes secare totum opus:

I.ª erit de Sacramentis in genere.

II.ª De Baptismo et Confirmatione.

III.ª De Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento.

IV.ª De Pœnitentia et Extréma Unctione.

V.ª De Ordine et Matrimonio.

PARS PRIMA.

DE SACRAMENTIS GENERATIM.

De Sacramentis in universum acturi ab usitato ordine et methodica ratione non recedemus. Itaque ordiemur ab iis, quæ naturam Sacramentorum spectant; tum de existentia et numero Sacramentorum; deinde de causis eorum extrinsecis; ac demum de eorum virtute et efficacia, quæ instituti nostri sunt, dicemus breviter.

CAPUT PRIMUM.

DE NATURA SACRAMENTORUM.

Duo nobis hic occurrunt indaganda: primum est: Quæ sit notio, et definitio Sacramenti: secundum: Quibus partibus constet, seu quæ sit ejus veluti physica natura.

§. I.

Notio, et definitio Sacramenti.

OBSERVANDA.

I. Sacramenti nomen aliter a profanis, quam ab ecclesiasticis Scriptoribus acceptum est. Veteres Latini, ut Varro auctor est, Sacramentum vocarunt, pecuniam illam, quæ a litigatoribus deponebatur in sacrum usum, si causa caderent; tum et

jusjurandum hoc nomen accepit, aut quidquid jurejurando agebatur: inde usitata apud profanos vox *Sacramenti militaris.* Apud Christianos sacramenti nomen vocabulorum inopia peperit. Græci valde proprie *μυστηριον* appellaverunt, quidquid ejusmodi est, ut prima specie commune quiddam et vulgare esse videatur, intus autem aliquid sanctum et divinum contineat, quod non licet in vulgus indicare. Quod autem Græci *mysterium* dicunt, hoc Latini *Sacramentum* nominant. Unde nihil potest ineptius cogitari, quam quod Novatores sacramenti nomen repudient ea de causa, quod in sacris litteris non extaret; latinum enim nomen est, quod in primigenio Scripturæ textu insulse quæreretur: at sæpe in latina interpretatione legitur, et sicut græca vox *μυστηριον*, passim pro re sacra, sed occulta, aut illius signo usurpatur.... *Nescierunt sacramenta Dei.*... Sap. II.... *Magnum pietatis sacramentum.* I Timoth. III.... *Sacramentum septem stellarum....* Apoc. I etc.

II. Ut autem ad nostrum argumentum propius accedamus, videndum nunc est, quid proprie illud sit, quod nos peculiari quodam modo Sacramentum appellamus. Hæretici varios excogitarunt sacramenti definitiones; nec mirum, cum a veritate Catholicæ doctrinæ multiplici ratione recesserint. Id enim solemne ipsis est, ut primum sibi dogmata fingant pro libitu; deinde definitiones ad præconceptam opinionem accommodent. *Socinianis* Sacramentum est » nudum et simplex signum, quo Chri» stianus a Judæo, et Gentili distinguitur ». A *Zwinglio* definitur : » Oppigneratio ; qua se homines

» obligant Christo, ejusque Religioni dant nomen ». *Lutherus* ait (*De captivit. Babylon. cap. ult.*) Sacramentum esse » promissionem Dei, signo externo » annexam ». Huic definitioni consentiunt Lutherani omnes, sed eam paulo magis explicant; sic enim definivit Apologia Confessionis Augustanæ Art. XIII: » Sacramentum est ritus, qui habet mandatam Dei; » et cui addita est promissio gratiæ.... » *Calvinus* aliam protulit Sacramenti definitionem ex Zwinglii et Lutheranorum, ut videtur, sententiis compositam » Sacramentum, ait, externum est simbolum; » quo benevolentiæ erga nos suæ promissiones con» scientiis nostris Dominus obsignat ad sustinen» dam fidei nostræ imbecillitatem, et quo nos » vicissim pietatem erga eum nostram tam coram » eo et Angelis, quam apud homines testamur. » Hanc definitionem propius examinat et excutit *Maldonatus* (*Disputat. generali de Sacr. pag.* 11), eamque in omnibus suis partibus captiosam esse ostendit, in multis falsam. Fatendum tamen, ipsa Calvini verba ut sonant, et a totius Calvinianæ doctrinæ complexu præcisa nihil habere a dogmate Catholico alienum: similia de Sacramentis in Catechismo Conc. Trid. legimus; et sæpe protestantes in suis definitionibus non tam peccant in iis, quæ dicunt, quam in iis, quæ non dicunt. Sacramenta id quidem sunt, quod illi volunt, sed non id solum; omnes siquidem hoc capitali errore laborant, quod Sacramentis *signi practici* rationem adimant, et vim nullam ipsis tribuant efficiendi sanctitatem, sive gratiam.

III. Etiam apud Catholicos auctores variæ legun-

tur Sacramenti definitiones, quæ tamen omnes sensum orthodoxum habent, tametsi verbis discrepent, et aliæ minus, aliæ magis evolutæ sint, et explicatæ. Illud Veterum, quod Sacramentum sit *signum rei sacræ*, nominis quædam interpretatio est, at rei definitio dici non potest, quia Sacramentum ab alio quovis signo non distinguit. Melius et accuratius definiunt, qui secuti sunt, rerum divinarum Tractatores. *Magister sententiarum* sic habet (*Lib. IV D. I*)... » Sacramentum est invisibilis gratiæ visibilis forma, ejusdem gratiæ imaginem gerens et » causa existens... » *S. Thomas* ait (*III. parte q. LX art. II*)... » Sacramentum est signum sensibile sacræ rei in quantum (hæc res sacra) est sanctificans..... ». Catechismus Concilii Trident. in hujus quæstionis expositione valde dilucida duas Sacramenti definitiones affert, quæ tamen in eundem sensum recidunt. Primam his verbis continetur (*Part. II cap. I q. III*): » Sacramentum est invisibilis gratiæ visibile signum ad nostram justificationem institutum ». Et paulo post (*Ibid q. VI n.* 2): » Ut explicatius, inquit, quid Sacramentum sit, declaretur, docendum erit, rem esse » sensibus subjectam, quæ ex Dei institutione sanctitatis et justitiæ tum significandæ, tum efficiendæ vim habet. ». His consonant omnes Theologorum nostrorum definitiones atque inter cæteras ista, quæ videtur accuratius Sacramenti naturam exprimere: Sacramentum est signum sensibile a » Deo lege stabili institutum, quod sanctitatis tum » significandæ, tum efficiendæ vim habet. ».

IV. Una omnium sententia est, definitionem hanc omnibus novæ legis Sacramentis convenire. Verum id quæri solet, an istud ipsum etiam veteris legis Sacramentis commune sit, ut sanctitatem significandi et efficiendi vim habeant. Plurimi contendunt, discrimen inter veteris et novæ legis Sacramenta in hoc positum esse, quod illa gratiam significent tantum, hæc autem, quod significant, etiam operentur in nobis: in quo non videntur satis accurate naturam Sacramentorum exprimere. Omnia enim Sacramenta quæcunque illa sint, hoc ex natura sua habent, quod sint signa practica, quæ idipsum efficiunt, quod proxime et immediate significant. Hinc Sacramentorum differentiam in eo potius collocandam censemus, quod illa, quæ Christus in nova lege instituit, proxime et immediate sanctitatem internam, et gratiam, qua vere justi efficimur, significent, eamque efficiendi vim habeant; cum vetera veram et interiorem sanctitatem mediate tantum adumbraverint: proxime autem et immediate sanctitatem legalem, seu consecrationem aliquam aut destinationem ad cultum divinum significaverint, et quod ita significarunt, etiam effecerint. Hæc si bene intelligantur, facillimum erit, figuras quasdam veteris testamenti, quæ utique signa erant rei sacræ, a Sacramentis secernere. Illæ enim figuræ eventus quidam erant transeuntes, non signa practica a Deo instituta, ut permanerent tanquam rudimenta Religionis, aut cæremoniæ sacræ, quæ sanctitatem aliquam saltem legalem aut externam operarentur. Hinc nec sacrificium Abrahæ, nec

serpens æneus, quamvis Christum in cruce mortuum significabant, nec transitus maris rubri, qui figura erat Baptismi, nec manna, quod panem vitæ adumbrabat, quo in S. Eucharistia vescimur, proprie Sacramenta vocari possunt.

V. Nobis potissimum de Sacramentis novæ legis agendum est, quorum tanta est, et tam præcellens dignitas, ut veteris testamenti sacramenta, si cum illis conferantur, merito infirma et egena elementa vocentur ab Apostolo *(Galat. IV 9.)*. Quæ a Christo in nova lege instituta sunt, vere ac proprio sensu sunt signa practica gratiæ, quia sanctitatem ipsam veram et intrinsecam efficiunt, et quod intus operantur, exterius ritu sensibili designant. Unde inter Sacramentum, et illud ipsum quod significat, similitudo aliqua intercedat, necesse est, uti docet » Augustinus *(Epist. ad Bonif. XCVIII alias* » *XXIII.)*... Si non haberent similitudinem eo» rum, quarum sunt sacramenta, omnino sacra» menta non essent... » Sic Baptismus animam mundat, et maculas abstergit peccatorum; ideo completur in aqua: Eucharistia reficit, et ob id panis et vini speciem accipit: unctio fovet; idcirco ministratur in oleo: in pœnitentia sub aperta forma judicii illud interius judicium licet agnoscere, quo ab invisibili judice reus vel absolvitur, vel ligatur. Porro et illud observant sacri Doctores, Sacramenta triplici ratione signa esse sanctitatis et justitiæ; nam præter justitiam nostram duo alia cum justitia maxime conjuncta declarant, Christi scilicet Redemptoris passionem, quæ sanctitatis causa est, et

vitam æternam, ad quam justitia nostra tanquam ad finem referri debet.

§. II.

Quæ sint partes Sacramentorum.

OBSERVANDA.

I. In hac quæstione quædam sunt ad fidem Catholicam pertinentia: sunt et alia, de quibus inter Theologos disceptatio est, quam tamen componere non esset admodum difficile. In hoc omnes conveniunt, quod dicant Sacramenta N. L. ex materia et forma constitui, quamvis non eadem omnes ratione illud intelligant. Sacramenta enim, quamvis proprie neque compositum aliquod physicum appellari possint, neque artificiosum, habent tamen quandam cum utroque analogiam. Et quidem si cum re arte facta comparatur Sacramentum (est enim et ipsum res quædam artificiosa), tum sine dubio *materia* est illud omne, quod rationem signi habet, quod sensibus percipitur, sive res, sive verba: *forma* autem, quod neque videtur, neque auditur, scilicet tam rerum, quam verborum significatio. At potest etiam Sacramentum considerari, ut est simile composito physico, et ita verum est, quod vulgo dici solet, Sacramentorum materiam esse res, formam verba. Quod ita explicat *Bellarminus (De Sacram. lib. I cap. XVIII)*: Ut in composito phy-

» sico materia præcedit, forma accedit; ita in Sa-
» cramento verbum accedit ad elementum. Item in
» composito physico materia est indeterminata, sed
» coarctatur a forma; ita in Sacramento verbum
» determinat indifferentiam Sacramenti. Denique ut
» in composito physico materia est imperfecta,
» forma est perfecta, et dat esse rei; ita in Sa-
» cramento verba sunt rebus perfectiora, cum sint
» signa multo clariora et præstantiora » — » Ad-
» denda erant verba ad materiam, ait Catechis.
» C. T. (*Part. III cap. I q. VIII n. II*), ut
» apertior, clariorque rei, quæ gerebatur, signi-
» ficatio fieret. Verba enim inter omnia signa ma-
» ximam vim habere perspicuum est; ac si ipsa
» desint, plane obscurum erit, quidnam materia
» Sacramentorum designet, ac demonstret. Ut in
» Baptismo licet videre ». Notandum tamen, quod, cum dicimus Sacramenta rebus constare et verbis, illud non ita accipi debeat, quasi verba non possint *rei* locum tenere, et rem esse subinde adinstar *verborum*. Sic in Sacramento Pœnitentiæ confessio res dicitur aut materia Sacramenti: in Matrimonii autem Sacramento omnium consensu loco verborum sufficiunt nutus, aut litteræ.

II. Jam sæpe observatum fuit a Theologis, veteres Ecclesiæ scriptores nihil explicite de materia et forma Sacramentorum tradidisse. Communiter illi tradunt, duo in Sacramento reperiri, signum et rem sacram. Signi nomine intelligebant, quidquid sensibus percipitur; rei sacræ aut invisibilis nomine gratiam, seu effectum Sacramenti designa-

bant. Eodem pene recidit, quod non raro etiam veteres dicunt, aliud esse Sacramentum, aliud rem Sacramenti. Tunc enim Sacramentum signum, res gratiam denotat. Ita et illud frequentissime occurrit; Sacramenta rebus constare et verbis: qua in re notum est, atque apud omnes pervulgatum illud S. Augustini testimonium (*Tract. LXXX in Joan.*) ... » Accedit verbum ad elementum, et fit Sacramen» tum ... ». Tandem Theologi Scholastici *materiae* et *formae* nomina a Philosophia Peripatetica mutuati sunt, et in Sacramentorum doctrinam induxerunt. Quod tamen ante sæculi decimi tertii initia factum non est. Quippe nulla hujus methodi mentio occurrit apud *Anselmum, Hugonem, Victorinum*, imo ne apud ipsum *Magistrum Sententiarum*. Hic quidem, lib. IV Dist. 2 et 3., formæ Baptismi meminit, sed formæ nomine nihil aliud intelligit, quam ipsum verborum contextum, illam solemnem formulam, quæ nisi præscriptis verbis enuntietur, effectum non habet. *Morinus* existimat, *Guillelmum Antissiodorensem* circa annum 1215 primum omnium partes Sacramentorum per materiæ et formæ vocabula distinxisse, quem loquendi modum et commodum et utilem Ecclesia dein tum Græca, tum Latina adoptavit; unde nunc ab eo recedere absque temeritate nemo potest.

III. Protestantes, qui Sacramenta non alio fine instituta esse contendunt, quam ut fidem alerent, et excitarent, verba quidem adhibent in Sacramentorum administratione, sed illis vim nullam attribuunt efficiendi gratiam, et ad illud tantum valere

dicunt, ut præsentium excitent, et sustentent fidem. Contra Catholici docent in verbis non minus quam in rebus vim inesse efficiendæ gratiæ, eaque vere consecratoria esse, non concionalia tantum. De his brevissime nunc dicemus; nam de vi et efficacia Sacramentorum alio loco tractabimus.

PROPOSITIO I.

Sacramenta omnia N. L. rebus tanquam materia, et verbis tanquam forma constant.

Prob. Auctoritate universalis Ecclesiæ. *Eugenius* IV in Decreto ad Armenos ait . . . » Hæc omnia » Sacramenta tribus perficiuntur, rebus tanquam » materia, verbis tanquam forma, et persona mi- » nistri conficientis Sacramentum . . . ». Etsi hoc Decretum post Græcorum discessum in Synodo Florentina editum fuerit, et Eugenii nomine inscriptum; nihilo tamen minus a Latinis Patribus, qui Florentiæ erant, probatum, et totius postea Ecclesiæ consensu editum est. Quæ *Concilii Trident.* tempore Ecclesiæ Occidentalis traditio fuerit ex hujus Synod. Sess. XIV cap. III manifestum est. Ecclesiæ Orientalis traditionem exhibet Responsum *Jeremiæ* Patriarchæ Cp. ad Wittembergenses, cap. VIII, ubi disertis verbis ait, . . . » Omnia Sacramenta defini- » tam materiam et formam habent; ut Baptismi » materia est aqua, forma verba Sacerdotis etc... ». Idem docet *Gabriel*, Philadelphiæ Metropolita in

libello de Sacramentis; ita et in Synodo Hierosolym, sub *Dositheo* An. 1672 mentio fit materiæ Baptismi.

Posset etiam hæc nostra assertio probari inductione singulorum Sacramentorum novæ legis; sed de his plura, cum de singulis sacramentis tractabimus. Nullum quippe est, in quo non aliquid sit minus determinatum, quod materiæ nomine signari solet, et aliud, quod rem ex se indifferentem ad unum potius, quam ad aliud significandum determinet: et hoc formæ nomen jure sibi vindicat. Inde illud S. Augustini effatum de Baptismo (*Tract. LXXX in Joan.*) . . . ». Detrahe verbum, quid est » aqua, nisi aqua? Accedit verbum ad elemen» tum, et fit Sacramentum . . . ».

PROPOSITIO II.

Verba, quae in Sacramentis adhibentur, sunt consecratoria, non concionalia.

Prob. multiplici argumento. 1.° Scriptura certam et determinatam verborum formam præscribit . . . *Baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus S.* . . . Eucharistiam calicem benedictionis vocat, non concionis, quia mysticis verbis Christi sanguis consecratur I Cor. X . . . *Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est* . . . Deinde munus concionandi a munere administrandi Sacramenta prorsus distinguit I Cor. I. . . . *Non misit me Christus baptizare, sed evange-*

lizare . . . 2.° Ecclesia Catholica semper baptizavit infantes, idque vel ipsi Novatores faciunt. At si vera est eorum sententia, et verba Sacramentorum concionis adinstar adhibenda sunt, non videtur, cur ii in Sectam Anabaptistarum non concedant; quomodo enim vere baptizatur infans, si verbum, quo Sacramentum constat, nullo percipit modo? 3.° Ecclesia semper probavit Baptismum absque concione collatum dummodo verba evangelica: *In nomine Patris* etc. enuntiarentur, etiam in lingua baptizato ignota. Imo adversus Donatistas definivit, valere Hæreticorum Baptisma, quamvis perversa esset eorum fides et prædicatio, dummodo verba a Christo præscripta integra redderentur. 4.° Idem ex pluribus Patrum testimoniis probari potest, qui ita de verbis Sacramentorum loquuntur, ut nulla ab illis instructionis, sed invocationis tantum et consecrationis mentio habeatur. Id liquet ex *Justino Martyre*, Apol. II, *Basilio*, de Spiritu S.°, *Cyrillo Jerosolym.*, Catechés. III et IV etc. Inter alios sit *S. Ambros.* lib. IV de Sacram. cap. IV. . . . » Ubi accessit » consecratio, de pane fit caro Christi . . . ». Et August. lib. III de Baptis. cap. XVI. . . . » Si Evangelicis verbis in nomine Patris, et Filii, et Spiritus S.i Marcion Baptismum consecrabat, integrum erat Sacramentum . . . ».

VOCES OBLOQUENTIUM.

Dicunt contra I prop. Necesse non est, ut Sacramenta rebus simul et verbis constent. Nam 1.° in Pœnitentia res nullæ habentur, nec verba in Matrimonio a mutis contracto. 2.° In veteri lege, ubi præscribuntur ritus Sacramentorum, nulla fit mentio verborum. Ergo etc.

Respond. ad I. Necesse est, ut Sacramenta id omne habeant, quod Deus ea habere voluit. Nam cum signa sint non naturalia, sed arbitraria ex voluntate et beneplacito Dei instituta, eorum quoque natura a sola Dei institutione repetenda est. In ejusmodi rebus tota ratio facti est voluntas facientis. Jam in prænotatis observatum est, verba posse rerum vices sustinere, quando sunt pars Sacramenti minus definita; quemadmodum et nutus, aut alia quæcunque signa, quæ consensum exprimunt, verborum locum tenent in Matrimonio a mutis contracto; muti enim per signa loquuntur.

Ad II. Si Sacramenta V. L. rebus tantum, et non verbis etiam constitisse concedimus, ratio est, quia nulla verborum forma a Deo præscripta legitur. At Sacramenta nostra rebus et verbis constitui, hancque Christi, qui Sacramentorum N. L. auctor est, voluntatem fuisse, ex Scriptura et constanti Ecclesiæ traditione apertum est. Et quamvis ulterius inquirere necesse non sit, ubi de Christi voluntate constant, adsunt tamen etiam rationes, quibus idipsum suaderi possit. Lex vetus imperfecta erat, figura, et umbra futurorum; unde et Sacramenta habebat imperfecta admodum et obscura, neque necesse erat, ut præter ritus externos verba adhiberentur, quæ expressius significant. At legis novæ perfectio et dignitas postulare videbatur, ut Sacramenta nova a Christo ipso instituta signa essent in genere suo perfecta, et ideo non obscu-

ram, sed distinctam haberent significationem, quam verba ipsa præ aliis omnibus signis efficiunt.

INSTANT. 1.° Materia et forma non possunt totum aliquod, aut compositum efficere, nisi indivise sint conjunctæ, et simul existant: atqui res non ita se habet in Sacramentis; hæc enim valent, quamvis inter formam et materiam intervallum aliquod intercedat, ut cum in Baptismo verba proferuntur post factam ablutionem. 2.° In Eucharistiæ Sacramento verba rationem formæ habere non possunt, quia Sacramentum permanet, verba autem non permanent.

RESP. AD I. Sacramentum est compositum morale, non physicum; materiam autem et formam habere dicitur propter aliquam tantum, quam cum composito physico habet, analogiam. Unitas ergo et veritas Sacramenti sibi constat, cum rebus verba, aut vicissim res verbis ita succedunt, ut una sit actio non physice, sed moraliter, et ex communi hominum judicio æstimata.

AD II. In Sacramentis, quæ in usu posita sunt, ut in Baptismo, verba omnino rationem formæ habent, cumque verba rebus applicantur, fit quædam non physica, sed moralis compositio, quæ ad rationem signi sufficit. Verum Eucharistiæ Sacramentum positum est in re permanenti. Unde materiam et formam habet cum perficitur, vel, ut loquuutur, *in fieri*. At *in facto esse* verba, quæ transeunt, non possunt una cum rebus, quæ permanent, unum efficere sacramentum.

DICUNT. II. 1.° Christus ipse præcepit Apostolis, ut docerent, et baptizarent . . . *Docete omnes gentes, baptizantes eos*. . . . Matth. XXVIII 2.° Sine concione verba Sacramentorum penitus sunt inutilia. Sic *Ambros. (Lib. de iis, qui initiantur cap. III)*: » Aqua illa, inquit, » quæ in Baptismo effunditur, ad nullos usus futuræ sa- » lutis est sine Dominicæ crucis prædicatione. . . . ». In

eandem sententiam citari potest celebris ille *S. Augustini* locus (*Tract. LXXX in Joan.*) .·. . » Unde tanta vis » aquæ, ut corpus tangat, et cor abluat, nisi faciente » verbo, non quia dicitur, sed quia creditur? . . . ». Ergo etc.

Resp. ad I. Nemini dubium est, adultos instrui debere, antequam Baptismum suscipiant, idque Ecclesia nunquam omisit. Sed instructio illa etiam in mente Protestantium Baptismi forma esse non potest, cum protestantes ipsi infantibus Baptisma conferant, qui tamen doceri non possunt; et Baptisma Catholicorum non rejiciant, quamvis illud plerumque sine concione perficiatur. Quare ridenda potius, quam refellenda est illa Calvini calumnia: » Incantationi similem esse quarundam vocum in peregrina ignotaque lingua mussitationem ». Quis enim unquam ita desipuit, ut verborum sono aut litterarum apicibus vim aliquam inesse crederet? Nos totum Sacramentorum effectum divinæ virtuti adscribimus, neque verbis vim aliam tribuimus, quam quæ a Christo ipsis indita est. Ut Deus verbo suo cuncta condidit, sic redemptionis nostræ mysteria certis verborum formulis perfici voluit.

Resp. ad II. Neque Ambrosius, neque Augustinus de illa predicatione loquuntur, per quam fides in suscipiente excitatur, sed de verbis evangelicis, quibus Baptisma consecratur, et crucis dominicæ merita nobis applicantur. . . . » Mara, inquit Ambros. in eodem loco, » fons amarissimus erat: Misit in eum Moyses lignum, » et dulcis factus est. Sic aqua sine dominicæ crucis my» sterio ad nullos usus futuræ salutis est; cum autem » salutari fuerit crucis mysterio consecrata, tum ad usum » spiritalis lavacri temperatur . . . ». Sic et Augustini loco citato mens alia non est, quam nullam vim naturalem verbis inesse, quatenus soni quidam sunt voce ex-

pressi: sed supernaturalem esse, quam continent, virtutem, quia sensus verborum spiritalis est, et mysterium exprimit, quod creditur. Unde mox addit . . . . » Nam in » ipso verbo aliud est sonus transiens, aliud virtus manens. . . . Et ibid. . . . Hoc est verbum, sine quo procul » dubio consecrari non potest Baptismus . . . . ».

Scholion. Quærunt hoc loco Theologi, 1.° An Christus Sacramentorum materiam et formam ipse determinaverit? 2.° An materiæ et formæ Sacramentorum ita fixæ sint, et determinatæ, ut nulla in illis immutatio fieri possit illæso Sacramento? Primam quæstionem hic prætermittimus; erit enim locus, de eo pauca disserendi tum cap. III hujus partis, tum postea, cum de Sacramentis in specie agetur. Secunda in multas iterum minutasque quæstiones diffunditur, quas solvere et elucidare aliarum magis disciplinarum, quam dogmaticæ Theologiæ opus est, quamvis non desint Theologi, qui in hoc quoque argumento diffusius versantur. Cfr. *Bellarm.* cap. XXI — *Natalem Alex.* de Sacram. in genere, cap. III prop. IV — *Tourn.* de Sacramentis cap. II art. II punct. III — Card. *Gotti* de Sacram. etc.

Ne ergo longiores simus, unum hoc generale principium statuimus: Mutatio substantialis tum materiæ tum formæ veritatem Sacramenti omnino destruit, non item ea, quæ est tantummodo accidentaria; quamvis et hæc licita non sit, et peccet, qui ita immutat. Ratio hujus principii in promptu est; nam qui partem rei essentialem tollit, rem ipsam

destruit. Deinde concedunt Protestantes, immutari non posse Sacramenti materiam: cur igitur non sit eadem ratio formæ, quæ in verbis consistit? Illud utique non inficiarentur adversarii, si nobiscum admitterent, verba Sacramentorum consecratoria esse, et non concionalia. Unde patet, hanc controversiam totam ab ea pendere, quæ supra propos. II a nobis dijudicata est.

CAPUT SECUNDUM.

DE EXISTENTIA ET NUMERO SACRAMENTORUM.

OBSERVANDA

I. Theologi quamplurimi antequam de Sacramentorum existentia sermonem instituant, quædam præmittunt de eorum necessitate: verum rem paulo attentius consideranti illico apparebit, tanti non esse hanc quæstionem, et quæ de illa cum aliqua ratione dici possunt, ad ipsam etiam Sacramentorum existentiam pertinere. Id enim diligenter observandum est, hic non agi de illa necessitate, quæ Dei institutionem consequitur, et ex sola Dei, qui Sacramentorum auctor est, voluntate fluit, quæque vel necessitas medii dicitur, vel præcepti; sed de ipsa necessitate institutionis et existentiæ: deinde nullam admitti posse absolutam necessitatem; cum Deus gratiam nemini debeat, neque, si eam impertiri hominibus velit, Sacramentis indigeat. Liberum Deo est, sua dona eo quo vult modo di-

spensandi; ideoque Sacramentorum ratio certa et decretoria præter Dei voluntatem afferri nulla potest. Tota ergo quæstio in rationibus congruentiæ versatur, quas scire, atque fidelibus exponere utilissimum est, non ut necessitas probetur Sacramentorum, sed ut appareat, quam ea sint divinæ sapientiæ et humanæ naturæ consentanea, quantum Deo debeamus laudis et amoris, cujus summa Sapientia, et divina prorsus in pauperes et infirmos homines misericordia nusquam magis, quam in hac Sacramentorum institutione elucet.

II. Jam causæ, seu rationes convenientiæ, cur Sacramenta institui oportuerit, plures numerantur. Præcipuæ sunt: 1.ª ut clarius appareret, gratiam, quæ per Sacramenta datur, a Deo esse; 2.ª ut notæ quædam essent et symbola, quibus fideles internoscerentur, et Ecclesia visibilis per signa itidem visibilia in unum corpus adunaretur... » In nullum » quippe Religionis nomen seu verum, seu falsum, ut » *Augustinus* docet (*Lib. XIX cont. Faustum cap.* » *XI.*), coagulari homines possunt, nisi aliquo » signaculorum, vel Sacramentorum visibilium con» sortio colligentur...... ». 3.ª Ut sint totidem testimonia fidei nostræ; per Sacramenta nempe tanquam per voces quasdam visibiles in hominum conspectu fidem nostram profitemur. 4.ª Ut ad humilitatem nos exerceant; æquum est enim, ut, qui rerum sensibilium principatum acceperat homo, cum obsequium præstare Deo noluit, nunc mundi elementis servire quodammodo cogatur. 5.ª Ex ipsa hominis natura et conditione desumpta est; qui vix aliter

quam per sensibilia ad insensibilia eluctari potest. Quo illud S. Chrysostomi pertinet (*Hom. LXXXIII in Matth.*) . . . « Si incorporeus esses, nuda ipse » dona et incorporea tradidisset tibi: quoniam ve- » ro anima corpori conserta est, in rebus sensi- » bilibus intelligibilia tibi præbet. . . . . » . Mirum itaque videri non debet, tantam esse inter humanam naturam et Sacramenta similitudinem, ut hæc videantur ad hominis imaginem instituta. Quemadmodum in homine duo uniuntur natura disjunctissima, et ex corpore et spiritu unus homo efficitur; ita et Sacramentum unum est aliquid ex duobus natura omnino diversis; habet enim aliquid quod sensibus percipitur, et quasi corpus est Sacramenti, et aliud quod spirituale est, et latet sub visibili elemento. Quemadmodum in homine pars illa, quæ sensibus objicitur, infirma est et imbecillis, spiritu et vita destituta; vis autem omnis et vigor, ac totius hominis dignitas ex anima oritur: ita in Sacramento quæ externa sunt, ac corporis locum tenent, ex se nihil prosunt, utpote omni supernaturali virtute destituta; at vim acquirunt cœlestem, quando egeno elemento gratia, sicut anima corpori infunditur. Item sicut in homine illud primum est, quod est corporale, anima autem corpus sequitur statuta à Creatore lege; ita primum Sacramenti ritus ponitur ab homine; ritui autem gratia Redemptoris stabili lege annectitur. Unde et illud consequitur, quod, quemadmodum solus Deus res tam dispares, spiritum et materiam in unam hominis naturam conjungere potuit; ita et solus

Deus auctor esse possit Sacramentorum; solus enim potest res diversissimas ritum externum et gratiam tam admirabili nexu copulare.

III. Hæc generatim de Sacramentorum institutione præmittenda duximus: nunc ad diversos hominis status applicanda est quæstio. Novimus quantum sit inter innocentiæ statum, et naturæ lapsæ discrimen. Novimus triplicem iterum post peccatum hominis statum distingui. Primus ab Adamo deducitur ad Abrahamum usque, qui Circumcisionis legem a Deo accepit, imo usque ad Moysen, cui Deus legem suam dedit in tabulis lapideis exaratam. Secundus totum tempus Mosaicæ Legis complectitur. Tertius a Christo fluit usque ad sæculi consummationem. Quæritur nunc: An in statu innocentiæ Sacramenta extiterint, aut an institui debuissent, si is status perdurasset? Nobis vana videtur hæc quæstio et nullius momenti; quis enim certi aliquid statuere audebit in iis, quæ ab una Dei voluntate pendent, neque ulla revelatione nobis sunt cognita? Quod autem quidam dicunt, rationem illam congruentiæ, quæ ex ipsa hominis natura petitur, ad statum etiam integræ naturæ pertinere, in quo homo utique anima et corpore constaret; id verum quidem est; at vim probandi vix ullam habet argumentum istud, nisi ad statum illum attendatur, in quem homo per peccatum delapsus est. »... Eadem est hominis natura, inquit » S. Thomas *(Parte III q. LXI art. 2.)*, ante pecca» tum, et post peccatum; non tamen idem est naturæ » status; nam post peccatum animaetiam quantum ad

» superiorem partem indiget accipere aliquid a cor-
» poralibus rebus ad sui perfectionem, quod in statu
» innocentiæ homini necessarium non erat. . . . ». Scilicet homo innocens et integer viribus, et lumine divinæ Sapientiæ perfusus procul dubio non indiguisset sensuum adminiculo, ut ad invisibilia se converteret: at nunc, cum incummutabili veritate deserta in res sensibiles delapsus est, per sensibilia quoque ad insensibilia eluctari debet. . . . .
» Ut, quemadmodum S. Gregor. ait (*Lib. XXVI Moral. C. 8.*), quo casu anima venit ad infima;
» eo gradu revertatur ad summa. . . . ». Inde est, quod Patres imaginum et signorum sensibilium necessitatem passim peccato tribuant; et si de hominis natura loquuntur, eam tamen ab ea, in qua nunc est, conditione non separent. Prelare hoc exprimit *Nazianzenus* (*Serm. de Baptis.*). . . » Me-
» dicamentum partim corporale partim spirituale
» apertissime convenit in eos ægrotos, quorum na-
» tura corpore et spiritu continetur. . . . ».

IV. Ergo, sicut in statu innocentiæ nihil est, quod Sacramentorum institutionem probet, aut exigat; ita omnia persuadent vitiatam per peccatum naturam Sacramentis nunquam caruisse. Hic vim suam exerunt omnia, quæ supra deduximus, argumenta; ostendunt enim, quam multiplici ratione homo lapsus et pristina nobilitate exutus Sacramentorum corporalium adminiculo egeat, ut denuo possit ad Deum contendere. Nunquam igitur illis caruit, cum Deus homini in necessaris non desit. Hæc nos dubitare non sinunt, jam ante diluvium, et revelatio-

nem Abrahamo, et deinde Moysi factam, remedia quædam parata fuisse hominibus, tum ad abstergendam originalem maculam, tum ad recuperandam sanctitatem per propria peccata amissam; hæcque hominis conditioni fuisse accommodata, ideoque externa et sensibilia. Neque obstat illud S. Gregorii et aliorum dictum (*Lib. IV Moral. cap.* 2), » idem apud veteres valuisse pro parvulis solam » fidem, quod apud nos valet aqua Baptismi ». Illi enim fidem interiorem a fidei professione non distinguunt, ac merito intelliguntur de fide in futurum redemptorem signo aliquo sensibili manifestata . . . » Probabile est, ait *S. Thomas* (*Part. III* » *q. LXX art.* 4) quod parentes fideles pro par» vulis natis, et maxime in periculo existentibus » aliquas preces Deo funderunt, vel aliquam be» nedictionem illis adhiberent, (quod erat quoddam » signaculum fidei), sicut adulti pro seipsis preces » et sacrificia offerebant . . . . ». Et *S. Augustin.* (*Lib. V contr. Julian. cap. XI*) . . . » Nec ideo cre» dendum, ante Circumcisionem famulos Dei, quan» doquidem eis inerat mediatoris fides in carne » venturi, nullo Sacramento ejus opitulatos fuisse » parvulis suis; quamvis quid illud esset, aliqua » necessaria causa Scriptura sacra latere voluerit. » Nam et Sacrificia eorum legimus, quibus utique » sanguis ille figurabatur, qui solus tollit peccata » mundi: apertius etiam Legis jam tempore na» scentibus offerebantur sacrificia pro peccatis...». Cf. *Melch. Canum* in relectione de Sacram. part. IV; *Tourn.* de Sacram. q. II; *Catechis. Rom.* part. II cap. I q. VII etc.

Veteris Legis hoc ipso adstruunt, quod ea dicant dignitate et efficacia multum a Sacramentis N. L. distare. Idem argumentum ex celebri *S. Augustini* loco deducitur lib. XIX contra Faustum cap. XIII... » Sacramenta veteris legis ablata sunt, quia impleta, » et alia instituta sunt virtute majora, utilitate me» liora, actu faciliora, numero pauciora...». Ergo et Sacramenta sua habuit lex vetus, et quidem pene innumera. Abundat enim lex illa ritibus sacris, quibus nihil eorum deest, quæ ad Sacramenti naturam requiruntur; erant enim signa gratiæ a Deo stabili lege instituta, quæ quamvis gratiam dare non poterant, eam tamen promittebant, et per Christum dandam significabant. Vid. *Melch Canum*, loc. cit. part. V de discrimine inter vetera et nova Sacramenta; *Bellarm.* lib. II cap. XII etc.

VI. Nunc ad eam quæstionem devolvimur, quæ ad nos propius pertinet, quia de illo, in quo nunc vivimus, naturæ statu agitur. Quæritur autem. 1.° An in Lege nova necessaria fueriat Sacramenta? 2.° An aliqua fuerint revera instituta? 3.° Quænam illa sint, et quis eorum sit numerus? Quod primum attinet, nihil addendum putamus ad ea, quæ supra N.° I et II de Sacramentorum necessitate generatim dicta sunt. Secundum discussione non indiget, tum quia nulla est Christianorum societas, quæ non Sacramenta aliqua admittat, quamvis in numero dissentiat; tum quia hæc quæstio a tertia necessario pendet, nam si numerum determinamus Sacramentorum, hoc ipso eorum existentiam adstruimus. Omnis ergo disquisitio in eo versatur, ut

quot, et quænam sint N. Legis Sacramenta videamus; atque in hoc magnum nobis certamen sustinendum est cum Novatorum Sectis, quæ licet inter se discordes sint, omnes tamen ab antiqua et orthodoxa fide recedunt, in hoc uno consentientes, quod omnes a veritate disssentiant. *Lutherus* lib. de Captiv. Babyl. primum solum Baptismum videtur tanquam Sacramentum habere. Postea tria ait pro tempore ponenda esse, Baptismum, Cœnam, et Pœnitentiam. Demum rescissa pœnitentia duo tantum confitetur; Baptismum et panem. Magistri inconstantiam imitati sunt discipuli. In apologia Confess. Augustanæ expressis verbis dicitur. . . » Vere » igitur sunt Sacramenta, Baptismus, Cœna Do» mini, Absolutio, quæ est Sacramentum Pœniten» tiæ; nam hi ritus habent mandatum Dei, et pro» missionem gratiæ ». — Hæc communior olim Lutheranorum sententia fuit; quamvis ab exordio statim non pauci fuerint, quibus duo tantum admittere placuit. Inter hos *Bellarmin.* (*Lib. II de Sacram. cap. XXIII.*) Illiricum recenset et Chemnitium, quos non immerito perjurii arguit, quod e doctrina Confessionis et Apologiæ, in quam jurarunt, defecerint. *Zwinglius* lib. de vera et falsa Religione duo Sacramenta confitetur. Cap. *de Matrim.* addit etiam Matrimonium, at cunctanter et timide, metuens, ut ait, ne vocabulo Sacramenti Matrimonii dignitas inquinetur (1). *Calvinus* ita mentem suam explicat lib. IV. instit. cap. XIV. n.° 20. » Duo (in lege Evangelica) Sacramenta insti» tuta. . . . Baptismus, et Cœna Domini. Loquor

» autem de illis, quæ in usum totius Ecclesiæ sunt » instituta; nam impositionem manuum, qua Ecclesiæ Ministri in suum munus initiantur, ut non » invitus patior vocari Sacramentum, ita inter ordinaria Sacramenta non numero ».

Sed multæ aliæ fuerunt Protestantium opiniones. Alii quatuor Sacramenta admiserunt, tribus, quæ Confessio Augustana habet, Ordinationem addentes ex Calvino. Alii his Matrimonium adjecerunt ex Zwinglii doctrina, et quinque confessi sunt. Demum Theologi plures Witenbergenses et Lipsiani in Concilio An. 1548 biennio post mortem Lutheri Lipsiæ habito, septem admiserunt Sacramenta. Ideo *molles* dicti sunt, et graviter ab Illyrico reprehensi. Huic Concilio interfuit Melanchton vir hac in re, sicut in multis aliis incertæ semper et mutantis fidei. Quæ Protestantium recentiorum sententia sit, superfluum est dicere. Nihil illi Sacramentis attribuunt, nihil fidei. Sola apud ipsos remanserunt Baptismi, et Cœnæ non tam Sacramenta, quam vocabula.

PROPOSITIO.

Septem sunt Legis novæ Sacramenta, videlicet: Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema Unctio, Ordo, et Matrimonium.

Propositio fidem exprimit totius Ecclesiæ Catholicæ, quam ex fontibus Revelationis haustam

Concilium Tridentinum Sess. VII contra Novatorum errores solemni decreto sancivit. Canon. I ita sonat:

» Siquis dixerit, Sacramenta novæ Legis non » fuisse omnia a Jesu Christo Domino nostro in- » stituta, aut esse plurà, vel pauciora, quam se- » ptem, videlicet: Baptismum, Confirmationem, » Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam Unctio- » nem, Ordinem, et Matrimonium, aut etiam ali- » quod horum septem non esse vere, et proprie » Sacramentum; anathema sit. . . . ».

ARGUMENTUM.

Hæc Concilii œcumenici declaratio juxta strictas methodi leges sufficeret. Probavimus enim in Demonstratione Catholica, unam tantum esse veram Christi Ecclesiam; eam scilicet, quæ omnium consensu Catholica dicitur: hanc spiritu Dei regi: huic concreditum esse fidei depositum: hujus esse fidei controversias infallibili judicio dirimere. Verumtamen, ne aliqua Adversariis maneat criminandi occasio, ostendemus non novam esse, quæ a Concilio sancita est, doctrinam, sed partim ex Scripturis, partim ex antiqua, et apostolica traditione ad nos deductam.

PROB. I. Primum quidem illud removendum est, quod satis inepte ab Adversariis objicitur, nusquam in Scripturis septenarium Sacramentorum numerum reperiri; nam etiam binarium aut ternarium

numerum Scripturæ non habent. Neque de Sacramenti nomine disputandum, alias nec Baptismus, neque Cœna ad Sacramenta pertinerent, sed solum Matrimonium, quod tamen omnes fere Hæretici negant esse verum Sacramentum. Illud ergo inquirendum est, an septem ejusmodi ritus in Scripturis reperiantur, qui omnes Sacramenti characteres habeant, seu quibus veri Sacramenti definitio conveniat. Contendimus autem nullum esse ex septem Sacramentis, quod non in divinis Scripturis fundamentum habeat; quamvis non diffiteamur hæc testimonia relate ad pleraque Sacramenta non satis clara esse et manifesta; ideoque. ad Traditionis seriem, et Patrum sententias attendendum esse, ut ex utroque Dei verbo scripto et tradito argumentum exurgat firmum et integrum. Scripturæ et Patrum loca singillatim expendentur, quando de singulis Sacramentis sermo erit. Cfr. *Bellarm.* de Sacram. lib. II cap. XXIV.

Sufficiat hic unicum hoc generale Argumentum, quod libri rituales Latinorum, et Euchologia Græcorum antiquissima omnium septem Sacramentorum mentionem faciant, ac qua ratione administranda sint, exponant. Loquuntur autem de his Sacramentis tanquam de re omnibus nota, nullique dubio subjecta, quo perspicuum est, non fuisse a SS. Pontificibus confictam doctrinam hanc, ut calumniantur hæretici, sed ad nos ex antiquissima omnium Ecclesiarum traditione fluxisse.

Prob. II. Nullo argumento felicius contra Novatores utitur Ecclesia Catholica, quam *antiquæ pos-*

sessionis præscriptione. Negare utique non possunt adversarii sæculo XVI.° quo nova hæresis erupit, septenarium Sacramentorum numerum agnitum fuisse in universa Ecclesia. Eadem fides ubique viguit non modo *Concilii Costantiensis* et *Florentini*, sed et *Hugonis Victorini*, et *Magistri Sententiarum* temporibus. Porro illi Theologi, cum septem Sacramenta numerant, non novum aliquid scripserunt, sed quod invenerunt in usu Ecclesiæ. Neque etiam fieri potuit, ut post Apostolorum tempora constitutis jam per orbem Ecclesiis, nova dogmata quasi furtim, et nemine reclamante totam Ecclesiam pervaderent, ac omnes subito per orbem Christiani in eundem errorem conspirarent, quin aliquod factæ innovationis vestigium occurrat. Crescit hujus argumenti robur, si attendatur, 1.° nullam unquam Ecclesiam fuisse, quæ non crediderit, sacramenta sibi ab ipso Christo tradita fuisse, neque in Ecclesiæ potestate esse vel augere, vel minuere numerum. 2.° Hic non agi de dogmate mere speculativo, sed de re in quotidiano usu posita, et ad praxin pertinente singulorum hominum.

Accedit et illud, quod maximi ponderis est in hac controversia, quod Orientales Ecclesiæ omnes tum Photiana, tum antiquiores hæreticorum sectæ per Orientem disseminatæ, quamvis a multis retro sæculis, tum ab Ecclesia Romana, tum a se invicem communione divisæ, in hoc tamen dogmate mire nobiscum consentiant. Nunquam Græci, quamvis, rupto unitatis vinculo, criminandi Latinos occasionem avidius quærerent, circa Sacramentorum

fidem controversiam moverunt. Quando in Concilio *Lugdunensi II*, et postea in *Florentino* de restituenda Ecclesiarum pace actum est, nullum hac de re vestigium occurrit alicujus dissidii, aut diversæ doctrinæ. Imo exorta Lutheri et Calvini hæresi, cum Wittembergenses Confessionem Augustanam Cp.lim misissent, respondit Jeremias Cp. Patriarcha (1575), et novos errores gravi censura perstrinxit. Cap. VII expresse declarat, » septem esse Ecclesiæ Sacra» menta: Baptismum, S. unguenti Unctionem etc. ». Quum autem paulo post *Cyrillus Lucaris*, quem unum Calvinistæ sibi devinxerant, novellam doctrinam apud suos spargeret, tota restitit Ecclesia Græca, et præter alia dogmata septem Sacramentorum fidem in pluribus Conciliis solemnibus decretis confirmavit. Ita habet Synodus Cp. Anno 1638, cui tres Patriarchæ et plurimi Episcopi intererant . . . » Anathema Cyrillo nova dogmata fa» bricanti, et credenti, non esse ex institutione Jesu » Christi, neque ex Apostolorum traditione, praxi» que perpetua septem Ecclesiæ Sacramenta, Ba» ptismum scilicet, Confirmationem etc. . . . ». Anno 1642 Cp.li nova sub *Parthenio* Patriarcha Synodus habita fuit, et alia anno 1672 Hierosolymis sub *Dositheo*. In utraque Calvini et Cyrilli Lucaris doctrina damnata fuit. . . . In Synodo Hierosoym. dicitur cap. XV . . . » Hæreticorum dementia fa» ctus est alius Sacramentorum numerus quam se» ptenarius. . . . ». In eandem fidem conspirent Cophtæ, Jacobitæ, Syri, Maronitæ aliæque Orientalium sectæ, quas constat jam a tredecim et am-

plius sæculis a communi matre esse divulsas. Cf. *Perpetuité de la Foi*, tom. V. liv. I.

Vide ergo, quam insulsa sit illa Novatorum criminatio, mutatam fuisse antiquam fidem, et nova Sacramenta a summis Pontificibus Ecclesiæ obtrusa. Ostendant nobis, quis auctor fuerit novi dogmatis, quo tempore illud primum serpere cœperit, qua ratione in omnes Ecclesias tum occidentales Catholicas, tum orientales Schismaticas et hæreticas irrepserit. Aut fateantur potius divinam esse, et ab Apostolis acceptam fidem illam, cujus nullum post Apostolos initium deprehenditur. . . . . « Quod universa tenet Ecclesia, ait *S. Augustinus* » (*Lib. IV de Bapt. cap. XXV*), nec Conciliis » institutum, sed semper retentum est, nonnisi » auctoritate Apostolica traditum rectissime credi» tur . . . ». Cui mire consonat illud *S. Hieronymi* lib. contra Luciferianos, ubi de manus impositione disserens ait . . . « Exigis ubi scriptum sit? » In actibus Apostolorum : et etiamsi Scripturæ » auctoritas non subesset, totius orbis in hanc par» tem consensus instar præcepti obtineret . . . ».

OBJECTA ADAERSARIORUM.

Objiciunt I. Nulla potest assignari ratio, cur Sacramenta septenario numero definita sint, et neque plura, neque pauciora numerentur. Ergo etc.

Resp. nego ant. Optima ratio est Christi voluntas. At Christum septem Sacramenta, et nec plura nec pauciora instituisse, ex Scriptura, et traditione, et communi Ecclesiarum consensione discimus. Cæterum non desunt

rationes congruentiæ, quibus auctores Catholici confirmare solent numerum istum septenarium. Illa minime est contemnenda, quæ ex similitudine vitæ spiritualis cum corporali ducitur, et quam post S. Thomam, et Patres Florentinos in Decreto ad Armenos, eleganter exponunt auctores Catechismi Tridentini parte II cap. I quæst. XII his verbis; » Homini ad vivendum, vitamque con» servandam, et ex sua, reique publicæ utilitate tradu» cendam, hæc septem necessaria videntur: ut scilicet » in lucem edatur; augeatur; alatur; si in morbum » incidat, sanetur; imbecillitas virium reficiatur; deinde, » quod ad rempublicam attinet, ut magistratus nunquam » desint, quorum auctoritate et imperio regatur; ac po» stremo legitima sobolis propagatione se ipsam et hu» manum genus conservet. Quæ omnia, quoniam vitæ » illi, qua anima Deo vivit, respondere satis apparet, » ex iis facile Sacramentorum numerus colligetur. Primus » enim est *Baptismus*, veluti cæterorum janua, quo » Christo renascimur. Deinde *Confirmatio*, cujus virtute » fit, ut divina gratia augeamur, et roboremur. . . Tum » *Eucharistia*, qua tanquam cibo vere cœlesti spiritus » noster alitur, et sustinetur. Sequitur quarto loco *Pœni» tentia*, cujus ope sanitas amissa restituitur, postquam » peccati vulnera accepimus. Postea vero *Extrema Unctio*, » qua peccatorum reliquiæ tolluntur, et animi virtutes » recreantur. Sequitur *Ordo*, quo publica Sacramento» rum ministeria perpetuo in Ecclesia exercendi, sa» crasque omnes functione exequendi potestas traditur. » Postremo additur *Matrimonium*, ut ex maris et fœminæ » legitima et sancta conjunctione filii ad Dei cultum, et » humani generis conservationem procreentur, et re» ligiose educentur «.

Objiciunt. II. Septenarius Sacramentorum numerus nusquam apud Veteres invenitur; imo, cum de Sacra-

mentis proprie loquuntur, duobus istis, Baptismo, et Eucharistia contenti sunt. Hæc Calvin. Instit. lib. IV cap. XIX. — Alii tamen Chrismatis eos meminisse, imo et Pœnitentiæ confitentur; sed et hæc septenarium numerum non efficiunt. Ergo etc.

Resp. Necessarium non erat ut Patres septenarium numerum adstruerent; cum nulla hac de re mota fuerat controversia. Unde cum ad suum propositum aliquorum tantum Sacramentorum mentionem faciunt, non pugnant cum Theologis, qui septem afferunt; nullibi enim dicunt non esse septem, aut esse tantum duo aut tria. Satis igitur esse debet, quod nullum sit ex septem Sacramentis, quod non ab antiquissimis temporibus reperiatur in omnibus Ecclesiis fuisse usurpatum, atque ipso usu, et continua praxi omnium per orbem Christianorum multo tutius, quam scripto testimonio conservatum. Quamvis et hæc testimonia non desint nobis, ut de Sacram. singillatim ostendemus. Præterea observandum est, veteres Patres caute admodum, ac vix aliter, quam necessitate compulsos de Sacramentis tractasse; timebant enim, ne in Gentilium notitiam perducta, despectui essent. Vid. *Emmun. a Schelestrato* eruditam dissert. de disciplina arcani.

At enim, inquiunt, *S. Augustin.* Baptismi tantummodo et Eucharistiæ meminit etiam in iis locis, ubi de Sacramentis N. L. generatim loquitur, eaque cum Sacramentis V. L. comparat; ut lib. III de doctr. Christ. cap. IX item in Ps. CIII conc. 2. etc.

Respond. *Augustinus* duo illa Sacramenta exempli loco adhibet ut notiora, at simul et alia esse insinuat. Ait enim: *Sicuti* est Baptismi Sacramentum, et celebratio Corporis, et Sanguinis Domini. — Et apertius cit. loc. in Psalt. CIII... » Sic ut in Baptismo et Eucharistia, et in » cæteris sanctis Sacramentis... ».

Objiciunt III. Sicut Patres omnia illa, quæ a Concilio Tridentino definita sunt, Sacramenta non habent, ita et alia ab his recensent. Sic *Augustinus* (*Lib. XIX cont. Faustum cap. XIV*) signum Crucis Sacramentis annumerat; alibi in eundem censum adscribit exorcismos, insufflationes, aliosque ritus circa Catechumenos fieri solitos. Sic *Ambrosius* (*Lib. III de Sacram.*) *Bernardus* (*Serm. de Cœna Domini*), ut alios omittam, *lotionem pedum* Sacramentum appellant; nec immerito; nihil enim ipsi deest eorum, quæ ad Sacramenti rationem sunt necessaria; non ritus externus, qui per se manifestus est; non promissio gratiæ, quæ his verbis continetur Joan. XIII. . . . » *Nisi lavero te, non habebis partem mecum*; non demum Christi institutio; nam Christus ait ibid. ad Apostolos . . . *Et vos debetis alter alterius lavare pedes*... Ergo etc.

Resp. nego ant. Plures sunt ritus sacri ab Ecclesia instituti, qui Sacramenta aliquo modo imitantur, et hac de causa vocantur *Sacramentalia*. Si forte Sacramenta nominantur a Patribus, id fit latiore significato; neque enim institutionem Christi habent, neque gratiæ sanctificantis promissionem, quin etiam ante Baptismum pleraque conferuntur.

Major est de lotione pedum difficultas. At illa Protestantes premit, non Catholicos. Si tam clara sunt Scripturæ verba, quibus et mandatum Christi, et gratiæ promissio exprimitur, respondeant illi, qui nullam præter Scripturas fidei regulam admittunt. Nos dicimus lotionem pedum a Christo adhibitam tantum fuisse ad exemplum humilitatis et charitatis, et ut externa lotione ostenderetur, quæ animi mundities nobis esset adhibenda, cum ad Sacramentum Eucharistiæ accedimus; verba autem illa... *Si non lavero te* etc.... comminationem tantum pœne continere, si Petrus obedire recusaret. Unde cer-

tum est, verba Scripturæ nec gratiæ promissionem exprimere, nec institutionem divinam. Nunquam enim verba illa ita intellexit Ecclesia, quæ est optima Scripturæ interpretatrix. Hinc nulla Concilia, nullæ Ecclesiasticæ institutiones, nullæ Catecheses, nulla ritualia lotionem pedum Sacramentis accensent, aut eam fidelibus observandam præcipiunt. Et S. Ambrosius, qui lotionem pedum *Mysterium* vocat, late, sumpto Mysterii nomine, testatur eodem loco, Romanam Ecclesiam hanc consuetudinem non habere. At constat, nuspiam antiquam et Apostolicam traditionem diligentius custoditam fuisse, quam in hac Ecclesia, quæ cæterarum mater et magistra est; neque exprobrare illi unquam ausus est quisquam, quod Sacramentorum numerum imminuisset.

Nunc ad quæstiones quasdam breviter respondendum.

I.a Unde ordo illi Sacramentorum exortus sit, quem *Tridentinum* in illis numerandis servat?

Respondetur cum *Bellarmino* (*De Sacram. Lib. II cap XXVIII.*), ordinem illum non esse ordinem dignitatis, sed primo poni quinque Sacramenta, quæ ad omnes pertinent, deinde duo, quæ non pro omnibus, sed ad bonum societatis in genere instituta sunt; et quidem in primi quinque servari ordinem temporis. Primo Baptisma ponitur, tum Confirmatio et Eucharistia, quia olim cum baptizabantur adulti, hæc Sacramenta illis eodem die ministrata sunt. Hinc *Anphilogius* in vita S. Basilii ita de illius Baptismo scribit... » Baptizavit Episcopus » Maximinus Basilium et Eubulum, atque ungens eos » sancto Chrismate, tradidit eis vivificam communio» nem... ». Patet ergo, cur Eucharistia tertio loco ponatur. Sequitur quarto loco Pœnitentia, pro iis, qui post baptisma lapsi sunt: quinto Extrema Unctio in fine vitæ. Illa duo quæ non sunt omnibus communia sunt Ordo et Matrimonium. Prius ponitur Ordo quam Matrimonium, quia Ordo est excellentior...

II.ª An omnia Sacramenta sint inter se dignitate paria?

Resp. *Concilium Tridentinum* Sess. VIII Can. III ita definivit. . . . » Siquis dixerit, hæc septem Sacramenta » ita inter se paria esse, ut nulla ratione aliud sit alio » dignius, anathema sit. . . . ». Et recte Catechis. Conc. Trid. docet (*Part. II cap. I quæst. XIII.*) » Si dignitas » in Sacramentis spectetur, Eucharistia sanctitate et my- » steriorum numero longe cæteris antecellit. ».

III.ª An omnia Sacramenta N. L. sint necessaria?

Resp. In genere omnia necessaria sunt, quamvis non omnia eadem ratione... *Siquis dixerit*, ait Trident Sess. cit. Can. IV., » Sacramenta novæ legis non esse ad sa- » lutem necessaria, sed superflua, et sine eis, aut eo- » rum voto per solam fidem homines a Deo gratiam ju- » stificationis adipisci, licet omnia singulis necessaria non » sint, anathema sit...». Discrimen autem in eo potissimum situm est, quod quædam necessaria sint *necessitate medii* quia sine illis salus obtineri non potest; talia sunt *Baptismus* pro omnibus, *Pœnitentia* vero pro illis, qui post Baptisma lapsi sunt. Reliqua necessaria dicuntur » necessitate præcepti, ut, Confirmatio, Eucharistia ». etc.

IV.ª An aliæ adhuc dentur Sacramentorum divisiones?

Resp. Dantur aliæ, quas breviter indicasse sufficiat. Nonnulla *mortuorum*, alia, *vivorum* dicuntur, Sacramenta; illa sunt *Baptismus*, et *Pœnitentia*, quæ mortuas per peccatum animas ad vitam revocant: reliqua, a justis tantum cum fructu percipiuntur, et mentem exigunt vitali gratia animatam. Sunt etiam inter Sacramenta, quæ iterari non possunt, quia *characterem* imprimunt, ut *Baptismus*, *Confirmatio*, et *Ordo*.

CAPUT TERTIUM.

DE CAUSIS SACRAMENTORUM EXTRINSECIS.

De causis Sacramentorum intrinsecis jam diximus, cum de eorum natura, et existentia agebamus. Quo brevior erit hæc disputatio; neque enim de materia et forma, ex quibus constant Sacramenta, neque quo fine instituta fuerint, necesse erit plura disserere, cùm ista jam sint a nobis pertractata. Pauca nunc de auctore Sacramentorum, et causa eorum effectrice exponenda sunt, tum de ministro Sacramentorum, eorumque subjecto.

ARTICULUS I.

De auctore Sacramentorum.

OBSERVANDA.

I. Hoc Argumentum difficilem explicationem habere non potest. Nullum esse Sacramentorum

auctorem præter Deum ipsum, non tantum Orthodoxi omnes, sed et Protestantes agnoscunt, nec alio prætextu duo tantum admittunt Sacramenta, Baptismum et Eucharistiam, quam quod, ut ipsi dicunt, sola hæc a Christo instituta legantur. Illud nunc paucis explicandum est, qua ratione Christus, qui Deus et homo est, auctor dicatur Sacramentorum? Utri scilicet naturæ, an divinæ, an humanæ attribuenda sit hæc institutio? Dicunt Theologi, solius Dei esse vi et auctoritate propria Sacramenta instituere; Christo autem ut homini hanc potestatem fuisse communicatam specialis excellentiæ prærogativa. Sed quorsum hæc? Nobis videtur eadem hic reponi posse, quæ alio loco dicta sunt, cum de Verbi incarnatione ageretur (*Theol. spec. lib. IV part. III cap. III §. III*). Nam, quæ ad Mediatoris, et Sacerdotis officium pertinebant, procul dubio perfecta sunt ab humana natura; sed a persona divina æstimationem habuerunt, et pretium infinitum. Sic judicium exercebit Christus ut homo; at non humana sed divina potestate. Ita, cum de Sacramentorum institutione agitur, non video, cur necesse sit ad potestatem aliquam confugere Christo homini ob singularem ejus excellentiam communicatam, quæ potestas esset a divina auctoritate distincta. Institutio sacramentorum est actio vere *Theandrica*. Christus ut homo Sacramenta instituit, eorumque conficiendorum normam Apostolis tradidit; at vim efficiendi gratiam illis tribuit divina, quæ ipsi propria erat, auctoritate. Unde enim vis omnis Sacramentorum nisi ex me-

ritis Christi? Unde autem hæc tanta, et inexhausta merita, nisi quia humanis actionibus infinitam dignitatem conciliavit Verbi persona? Unde et illud clarum est, quod, quamvis gratia per Sacramenta tanquam per alveos et canales in nos effundatur; Christus tamen signis ejusmodi non illigetur, gratiamque, cujus ipse auctor est, solo imperio voluntatis absque Sacramento conferre possit.

II. Quæri etiam hoc loco solet, an Deus potuerit homini puro, vel Ecclesiæ ipsi potestatem impertiri Sacramenta instituendi? Verum non video, quid hæc quæstio habere possit utilitatis. Illud utique ut certum et immotum tenendum est, solum Deum eam vim certis signis impertiri posse, ut gratiam efficiant. Unde tota controversia in eo sita esset, an Deus possit potestatem tribuere homini, signa aliqua pro temporum opportunitate instituendi, quibus ipse deinde gratiam annecteret: quis autem, id fieri a Deo posse, negabit? Verum non quid efficere Deus potuerit, sed quid factum ab eo fuerit inquirimus. At nullibi potestatem ejusmodi hominibus concessam legimus, eamque se a Christo non accepisse, Ecclesia semper et palam professa est.

III. Parum aut nihil ab hac controversia distat, illa satis nota inter Theologos quæstio: an Christus omnia N. L. Sacramenta *immediate* instituerit, an aliqua *mediate* tantum? *Hugo Victorinus*, *Magister sententiarum*, aliique olim docuerunt, Sacramenta quædam post Christi discessum ab Apostolis, aut ab Ecclesia instituta fuisse, facta ipsis ea insti-

tuendi a Christo potestate. Hæc, cum ex ea potestate fluant, quam Christus Ecclesiæ tradidit, a Christo *mediate* instituta dicuntur. Contra sententiam hanc omnes nunc pugnant Theologi et merito quidem, si illa Ecclesiæ collata potestas talis fuisse supponitur, ut Ecclesiæ arbitrio relictum fuisset, quæ et quot vellet, Sacramenta instituendi; id est aut plura, quam septem, aut alia ab iis, quæ perpetuo Ecclesiæ usu ad nos pervenerunt. Hæc certe Christianæ aures non ferunt, atque nihil magis cum communi totius Ecclesiæ sensu pugnat. Sed forsan tota controversia in verborum ambiguitate constituta est. Nam si id tantum volunt auctores illi, Christum non omnia Sacramenta celebrasse dum viveret, sed quædam celebranda demandasse Apostolis; atque ita aliqua post Christum tantum frequentata fuisse in Ecclesia, sed a Christo tamen promissa et præscripta, profecto nihil est, quod reprehendamus; sed tunc non video, cur hæc sacramenta dici possint *mediate* instituta a Christo; siquidam homines ut ministri tantum agerent, ex Dei auctoritate et præscripta; totaque quæstio in illud recideret, quod supra monuimus, omnium Sacramentorum materiam et formam non ita fuisse a Christo determinatas, et specie difinitas, ut in Ecclesiæ potestate non reliquerit, eas ad certam speciem determinandi.

PROPOSITIO

Christus omnia novae legis Sacramenta immediate et per seipsum instituit.

Propositio duo complectitur. Primum est, Christum omnium Sacramentorum auctorem esse, quod ad fidem pertinere nemo dubitat. Secundum est, Sacramenta omnia fuisse a Christo *immediate* instituta, quod certum quidem est, ad fidem tamen stricte non pertinet.

Probat. I. Pars. Expressa est Concilii Trident. definitio Sess. VII. Can. I.... » Siquis dixerit Sa» cramenta novæ legis non fuisse omnia a Jesu » Christo Domino nostro instituta . . . anathema » sit ». Concilii Decreto suffragantur:

1.° *Scripturae.* Id enim palam profitetur Apostolus, cum ad Corinth. ita scribit Ep. I cap. IV.... *Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, et dispensatores mysteriorum Dei*... Ergo non instituendi Sacramenta, sed ministrandi et dispensandi potestatem acceperunt Apostoli.

2° *Traditio.* Constans enim hæc Ecclesiæ persuasio fuit; omnia Sacramenta sibi a Christo tradita fuisse, neque posse aliquid circa numerum aut substantiam Sacramentorum immutari . . » Au» ctor Sacramentorum quis est, » ait S. Ambros. *(Lib. IV. de Sacram.)*, » nisi Dominus Jesus? »... et S. August. de vera Religione cap. XVII...» Ab » ipsa Dei Sapientia, homine assumpto, pauca

» Sacramenta saluberrime constituta esse » dicit. Item Epist. 108. (*Alias* 54.) ad Januarium . . . » Tenere te volo Dominum Jesum leni jugo suo » nos subdidisse, et sarcinæ levi : unde Sacramentis » numero paucissimis, observatione facillimis, si» gnificatione præstantissimis societatem novi po» puli colligavit . . . ».

3.° Ratio; quæ, ubi semel naturam Sacramentorum, definitionemque cognoverit, facili negotio intelliget, nullum sine divina ordinatione Sacramentum esse novæ legis; quoniam cum externo illo signo, quod Sacramentum dicitur, conjuncta debet esse gratiæ promissio, cujus certam fidem facere humana auctoritas non potest; neque pro arbitrio quibus volet cæremoniis eam alligare, ac velut obsignare, quod unius est Christi.

Probat. II Pars. 1.° Omnibus iis rationibus, quibus priorem propositionis partem probavimus. Quamvis enim hæresis notam inurere non possimus contraria sentientibus, cum Tridentina Synodus aperte non declaraverit, Sacramenta omnia esse a Christo *immediate* instituta; non est tamen dubitandi locus, hanc fuisse Concilii sententiam; id enim fundatur in communi usu loquendi; nam ea instituere quis dicitur, quæ per se ac immediate instituit.

Nec alia mens esse potuit Apostoli, qui ad Corinthios scribens id variis modis inculcat, non auctores, sed ministros Sacramentorum esse Apostolos . . . *Quid est Apollo? Quid vero Paulus? Ministri ejus, cui credidistis* . . . Neque aliter, nisi vim

verbis faciamus, Patrum testimonia interpretari licet.

2.° Siqua essent Sacramenta a Christo *mediate* tantum, ut ajunt, instituta, id utique de Extrema Unctione affirmari posset, de qua major videtur esse difficultas: *sed Concilium Trident.* de hoc Sacramento agens Sess. XIV cap. I definit. » illud » esse vere et Proprie Sacramentum a Christo Do» mino nostro institutum, et a Beato Jacobo Apo» stolo promulgatum . . . ». Clare ergo distinguit Concilium inter Christum, qui instituit, et Apostolos, qui promulgarunt Sacramenta. Deinde optime observat *Bellarmin.* (*De Sacram. lib. I cap. XXIII*), Tridentinum Sess. XXI cap. II magnum discrimen ponere inter Sacramenta, et Cæremonias Sacramentorum; cum has instituendi, mutandique potestatem Ecclesiæ attribuit, salva Sacramentorum substantia: at, si Christus *mediate* tantum Sacramenta instituit, eadem est Sacramentorum, ac cæremoniarum ratio; nam et hæc *mediate* a Christo sunt, quia eas instituendi, mutandique potestatem a Christo habet Ecclesia.

ARTICULUS II.

De Ministro Sacramentorum.

» Quamvis Deus Sacramentorum auctor; et » dispensator sit, verba sunt Cathechismi C. T. (*P.* » *II cap. I quaest. XV*); ea tamen non per An» gelos, verum per homines ministrari in Ecclesia » voluit. Non minus enim ministrorum officio, quam

» materia et forma ad Sacramenta conficienda opus » esse, perpetua sanctorum Patrum traditione con- » firmatum est ». Cum paulo diffusior sit controversia hæc, juvat eam in plura capita distinguere; atque 1.° de persona Ministri, 2.° de ejus intentione, ac demum 3.° de ejus fide et probitate, quæ necessaria videntur, exponere.

§. I.

De persona Ministri.

OBSERVANDA

I. Minister est causa Sacramentorum instrumentalis; neque enim sine ministro confici aut administrari potest Sacramentum. Unde tota quæstio in eo versatur: quis sit minister Sacramentorum a Christo constitutus. Novatorum principes multum inter se et nobiscum in hac re dissentiunt. *Lutherus* docet: omnes homines baptizatos potestatem habere Sacramenta omnia ministrandi, tametsi ad tollendam confusionem non oporteat omnes uti hac potestate, sed eos tantum, qui fuerint legitime vocati. Hæc sententia ex illo Protestantium principio consequitur, quod ministri publici nihil differant a cæteris laicis potestate aut dignitate, sed usu tantum potestatis. *Calvinus* in alio extremo versatur; nam ita tuetur, eos tantum, qui legitime vocati sunt, facultatem habere ministrandi Sacramenta, ut illis, qui

vocati non sunt, præsertim fœminis, ne in necessitate quidem concedat, ut baptizent.

II. Ante omnia nunquam illud ex animo dimittendum est, Sacramenta ex instituto, et voluntate Dei fluxisse, de qua nobis nihil constare potest, nisi ex Scripturis et Apostolicis traditionibus; adeo, ut non ratiunculas ad libitum effictas, sed Scripturam et Traditionem consulere oporteat, cum de idoneis Sacramentorum ministris quæstio agitatur. Jam vero manifestum est, 1.° Angelos ministros non esse Sacramentorum: nullibi enim Christus legitur hoc munus Angelis contulisse .... *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus*, ait Apostolus (*Hebr. V* 1), *pro hominibus constituitur in iis, quae sunt ad Deum*... Sacramenta a Christo sunt, qui est Deus et Homo; pro Ecclesia sunt, quæ est cœtus hominum in hac terra militantium. Si exempla afferuntur in contrarium, respondemus, ista si vera sunt, ad summum suadere, Angelos, aut Sanctos in cœlo constitutos posse esse ministros Sacramentorum extraordinarios; quamvis ne hoc quidem vellem cum certitudine affirmare. Nam etsi concedatur, Angelos posse, Deo ita volente, effectum Sacramentorum producere, imo et signa adhibere nostris similia, merito tamen dubitatur, an ea essent Sacramenta, qualia fuerunt a Christo instituta. 2.° Palam quoque est, Christum viros, non mulieres esse allocutos, cum Sacramenta instituit, neque omnes sine discrimine ministros Sacramentorum fuisse constitutos, sed eos, qui ad hoc munus sunt destinati et ordinati. Excipitur tamen Ba-

ptismus propter summam Sacramenti necessitatem, et Matrimonium, si contrahentes sunt Ministri. Sed de his plura, quando de Ministro cujuslibet Sacramenti speciatim tractabimus. Nunc illud sufficiat generale Concilii Trident. decretum Sess. VII Can. X.... » Siquis dixerit Christianos omnes in verbo, » et omnibus Sacramentis administrandis habere » potestatem, anathema sit.... ».

§. II.

De intentione Ministri.

OBSERVANDA.

I. Sequitur nunc alia perplexa magis et involuta de Ministri intentione quæstio. Pugnarunt enim non sine animorum contentione tum Protestantes cum Catholicis, tum Catholici inter se. At has qualescunque lites forsan difficile non erit componere, si termini explicentur probe, et controversiæ status recte formetur. Sunt autem controversiæ hujus capita duo; siquidem intentio cum a voluntate dimanet, quæ sibi finem aliquem præscribit, spectari potest vel ratione ipsius finis, seu objecti sibi propositi, vel ratione voluntatis, ac modi, quo voluntas fertur in objectum. *Ratione objecti* iterum multiplex est. 1.° Minister ritum Sacramenti perficere potest, vel præcise, ut est sacer et religiosus, vel ut est Sacramentum, atque ut gratiam et characte-

ex quo communi voce concludunt omnes 1.° Invalidum esse Sacramentum lubrice et per jocum collatum. 2.° Ut valeat Sacramentum, non requiri intentionem producendi effectum, vel celebrandi ritum ut sacer est, vel etiam faciendi id, quod facit Ecclesia Catholica et Romana; sed sufficere intentionem faciendi, quod facit Ecclesia, quæcunque demum Ministri sit de vera Christi Ecclesia sententia.

II. Inter hæc duo alia stat hypothesis, quæ multis discussionibus ansam præbuit. Quæritur: an etiam tum valeat Sacramentum, quando, qui illud ministrat, serio quidem ponit ritum externum, sed in animo contrariam fovet intentionem, et quod foris agit, intus irridet. Hic scinduntur Theologi, et multum disputant de *interna*, et *externa* intentione. Qui intentionis *externæ* patronos agunt, satis esse contendunt ad Sacramentum, si Minister intentionem habeat celebrandi ritum eo modo, quo celebrat Ecclesia, quin occulta intentionis pravitate, aut etiam retentione maligna Sacramentum aut ejus effectus impediatur. Contra, qui intentionem *internam* exigunt, irritum et cassum declarant omne Sacramentum, quod per simulationem peragitur, quamvis Minister ex officio agat, omnia rite observet, et nullum exterius appareat simulationis indicium. Vide *Bellarm.* de Sacrament. in genere lib. I cap. XXVII, *Tournel.* de Sacrament. quæst. VII art. I. —Notatu digna sunt, quæ illustr. *Bossuetius* habet in responsione ad cogitationes privatas doctissim. *Molani*, p. I n.° XXI. . . » Ea controversia (de » intentione ad valorem Sacramenti) non modo fa-

» sile componi potest, verum etiam composita jam
» est, cum sit communissima sententia inter Catho-
» licos, eam intentionem, quæ sit necessaria ad
» valorem Sacramenti, ea in re consistere, ut Mi-
» nister velit actus externos ab Ecclesia præscriptos
» serio peragere, nec quidquam facere, quod con-
» trariam intentionem prodat; quam intentionem
» nec ipse irritam facere quacunque secreta inten-
» tione possit. Testatur autem *Pallavicinus* Cardi-
» nalis in Historia Concilii (*Lib. IX cap. VI n.°*
» 3. 4.) et alii, Concilium nihil quidquam voluisse
» amplius definire. ».

PROPOSITIO I.

Ut valeat Sacramentum, in Ministro requiritur vera et proprie dicta intentio id faciendi, quod facit Ecclesia; secus nullum est Sacramentum et cassum.

Probat. Auctoritate Concilii Trid., quod Sess. VII Can. XI ita definit .... » Siquis dixerit, in » Ministris, dum Sacramenta conficiunt et confe- » runt, non requiri intentionem saltem faciendi » quod facit Ecclesia; anathema sit. . . . ». Idem jam definitum legitur in Constitutionibus Martini V et Eugenii IV. Primus inter articulos, de quibus jubet suspectos in fide interrogari, hunc recenset: » Utrum credant, quod malus Sacerdos » cum debita materia et forma, et cum intentio-

» ne faciendi, quod facit Ecclesia, vere absolvat,
» vere baptizet, et vere conficiat alia Sacramen-
» ta? . . . ». Alter in Decreto ad Armenos dato ait . . . » Omnia Sacramenta tribus perficiuntur,
» videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam
» forma, et persona Ministri conferentis Sacramen-
» tum cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia:
» quorum, si aliquod desit, non perficitur Sacra-
» mentum. . . . ».

Non alia fuit veteris Ecclesiæ doctrina: nunquam illa Baptismum v. g. approbavit ab insanis, vel ebriis, vel per jocum et ludibrium collatum. Quin et ipsa Sacramentorum institutio probat, a Christo non tantum ritus præscriptos fuisse, qui, quocunque adhiberentur modo, gratiam conferrent; sed constitutos etiam Ministros, qui Sacramenta conficerent. *Quorum remiseritis peccata* etc. *Hoc facite* etc. *Euntes docete omnes gentes baptizantes eos* etc. Ergo Sacramenta etiam a Ministrorum actionibus pendent. At ministri non agunt ut instrumenta inanima, sed ut viva et libera, quæ ratione sua et judicio utuntur. Placuit Deo, ut Sacramentorum administratio esset actio humana, quæ non potest exeri, nisi proprie dicta adsit intentio.

Adde, quod res et verba, quibus Sacramenta constant, ad multos usus valere possint, neque ad proprium Sacramenti usum sint accommodata, nisi accedente Ministri intentione. Hæc non parum ex eo confirmantur, quod verba Sacramentorum practica sint. Nam verba, quæ signa tantum sunt conceptuum, et speculativa vocantur, vim omnem

habent a significatione: at non ita, quæ practica dicuntur; hæc enim efficacia esse non possunt, nisi proferantur ab eo, qui potestatem et voluntatem habet efficiendi ea, quæ per verba significantur. Sic vim nullam habent præcepta, nisi ab iis proferantur, qui potestatem habent et voluntatem præcipiendi.

PROPOSITIO II.

Ut perficiatur Sacramentum, non requiritur, ut Minister effectum Sacramenti intendat, neque ut ritum celebret tanquam sacrum, aut id velit facere, quod facit Ecclesia Catholica et Romana.

Probat. I. Ex decisionibus Martini V, Eugenii IV, et Concilii Tridentini in prioribus propos. citatis. Illæ enim nil aliud in Ministro requirunt tanquam omnino necessarium, quam intentionem id faciendi, quod facit Ecclesia; neque mentionem habent aut finis, quem Minister sibi proponit, aut effectus, qui ex Sacramento profluit.

Probat. II. Ex constanti usu Ecclesiæ, quæ nunquam iteravit Baptisma ab Hæreticis collatum, quamvis illi effectum Sacramenti negarent, aut id tantum intenderent facere, quod sua, non quod Romana facit Ecclesia. Imo ratum semper et validum habitum est Baptisma ab Ethnicis aut Judæis datum

qui profecto sacrum habere non possunt ritum, quem ut pravam superstitionem detestantur. Adeo persuasum semper fuit Ecclesiæ, vere perfici Sacramentum, dummodo præscripta verba, et idonea materia adhibeatur, et Minister velit serio exterius ritum Ecclesiæ simpliciter, et generatim ut est ritus Ecclesiæ perficere.

Probat. III. Sacramenta sunt publica Religionis Symbola a Christo propter suscipientium bonum instituta, vimque sanctificandi in se ipsis continent. Ergo et effectum consequuntur quoties rite administrantur, nec adsit obex ex parte suscipientis. Minister autem cum non suo, sed Ecclesiæ nomine agat, privata sua intentione falsa et erronea opus Dei, quod tractat, inficere non potest. Atque optime S. Thomas ait (*Part. III quæst. LXIV art. X*)... » Perversa intentio pervertit opus intendentis, non » autem opus alterius; et ideo ex perversa inten- » tione Ministri pervertitur id, quod agit, in quantum » est opus ejus, non in quantum est opus Christi, » cujus est Minister. Et est simile si minister alicujus » hominis prava intentione deferret pauperibus » eleemosynam, quam Dominus recta intentione » mandaret . . . ».

ARGUMENTA CONTRARIA.

Opponuntur contra I.m prop. 1.° Pervulgatum est illud Athanasii factum, qui puer ludens cum aliis suæ ætatis puerulis, quosdam ex iis baptizasse dicitur. Factum referunt *Rufinus* (*Lib. 1 Hist. cap. XIV*), *Socrates* (*Lib.*

I cap. XV) Sozomenus (Lib. I cap. XVII), qui et illud adjiciunt, hunc Baptismum ab Alexandro Episcopo Alexandrino fuisse comprobatum.— Nec minus nota est *S. Genesii* historia, qui cum in Theatro mimum ageret, et per jocum ritus Christianorum exprimerit, Baptismum petiit; cum ab alio mimo baptizaretur, subito cœlesti aura afflatus Christianum se esse professus est, et martyrium obiit.

2.° *S. Augustinus* lib. VII de Baptismo cap. LIII inter alias quæstiones, eam quoque proponit de Baptismo ludicre et mimice administrato, aut suscepto; idque ponit tanquam confessum inter Catholicos, valere Sacramentum in Ecclesia vel etiam apud hæreticos fallaciter ac simulate datum. . . . » Non dubito, ait, etiam illos » habere Baptisma, qui, quamvis fallaciter id accipiant, » in Ecclesia tamen illud accipiunt, vel ubi putatur esse » Ecclesia . . . ».

3.° Catholici ipsi secum pugnant, cum intentionem requirunt ad Sacramentum; quod enim ex sola Christi institutione efficax est, seu, ut illi dicunt, effectum producit ex opere operato; illud utique non indiget intentione Ministri, ut operetur. Deinde apud omnes in confesso est, valere Baptismum ab hæreticis administratum, neque tamen in iis intentio esse potest faciendi, quod facit Ecclesia.

Resp. ad. I. Facta illa incertæ prorsus fidei sunt; nam qui ea narrant auctores, neque concordes sunt in iis referendis, neque asseveranter ea tanquam certa et explorata affirmant. » Non is erat Alexander, ajunt Patres » Benedictini in vita S. Athanas. *(Præfat. operib. S. Athanas. præfixa)*, qui tam seria in re ludum puerorum » ratum haberet ». At pone vera esse, quæ de Baptismo ab Athanasio collato dicuntur. Si ille ab Alexandro probatus fuit, omnino illi persuasum fuit, non defuisse

intentionem faciendi, quod facit Ecclesia. Fieri potest, ut ille, qui per jocum Sacramentum administrat, voluntatem tamen habeat illud perficiendi; ita ut animi recreatio finis tantum externus sit, ut Theologi loquuntur, qui honestatem quidem actionis tollit, non illius veritatem et substantiam; ideoque effectum Sacramenti non magis impedit quam si Sacerdos absolvere quidem vellet, sed quæstu sibi ut fine proposito. *S. Genesium* credimus melius suo Sanguine, quam aqua a mimo infusa fuisse baptizatum.

Resp. ad II. *S. Augustinus*, cum fidenter asserit valere Sacramentum *fallaciter* datum aut acceptum, non agit de defectu illius intentionis, quam Tridentina Synodus exigit; sed illud tantum ut certum ponit, quod et definitum esse ait *præteritis majorum statutis;* nempe vere Sacramentum suscipi, quamvis ille, qui ministrat, fidem non habeat, et de Sacramento, ejusque effectu perverse sentiat. Ejusmodi Sacramentum repetendum non esse declarat, etiam tum, cum fallacia detegitur.... » Nemo, » inquit, repetit, sed aut excommunicatione punitur ista » simulatio, aut pœnitendo sanatur . . . ». Non ita fidenter loquitur Augustinus, quando illam quæstionem aggreditur; an tunc quoque valeat Sacramentum, quando Minister nihil serio agit, sed omnia mimice et joculariter. Hic anxius hæret, atque pro ea, quæ magnis ingeniis propria est verecundia et modestia putat tutius esse... » in ea non progredi aliqua temeritate sententiæ; quæ » in nullo plenario concilio tractata sunt...». Cum autem statim subjiciat S. Doctor... » Id fiducia securæ vo» cis asserendum esse, quod . . . universalis Ecclesiæ » consensione roburatum est ... » manifeste patet, quæ nunc ejus esset sententia, cum dubium omne sublatum sit summorum Pontificum et generalis Concilii decretis.

Resp. ad III. Immota est hæc Catholicorum doctrina,

quod Sacramenta per se operentur effectum, si vere Sacramenta sint. Intentio non requiritur ad effectum, sed ad ipsum Sacramentum, quod, nisi primum perficiatur, vim exerere nullam potest.

Hæreticis cum Sacramenta ministrant id propositum est, ut faciant, quod facit Ecclesia Christi, quæcunque illa sit. Quod autem Ecclesiam Catholicam non ut veram Christi Ecclesiam habeant, is error fidei est, qui non potest irritare Sacramentum.

Urgent. Catholici, cum intentionem exigunt ad Sacramenti veritatem, alii internam requirunt, externam alii. Verum quidquid dicant, in absurda incurrunt. Ergo etc.

Prob. minor. Si interna intentio exigitur, necessario in summas anxietates conjiciuntur fideles. Nam cum occulta hæc sit, et in animo conclusa, nemo unquam certus esse poterit, an vere et valide susceperit Sacramenta. Si dicitur externam sufficere, manifeste eluditur decretum Concilii, quod non de actu externo loquitur, sed de intentione proprie dicta, id est de interiore voluntate faciendi, quod facit Ecclesia.

Resp. N. minorem argumenti, ejusque probationem. Nostrum non est, inter oppositas sententias pronuntiare, quarum utraque gravissimis fulcitur argumentis, et auctoritatibus. Id autem fidenter affirmamus vana esse, quæ in utraque probationis parte afferuntur.

I. Quæ in primo probationis membro objiciuntur, ea quidem cum fundamento dici possent, si Sacramentum a fide et probitate Ministrorum penderet, aut intentio requireretur producendi Sacramentum, vel effectum Sacramenti. Sed hæc non requiri consentiens omnium Catholicorum sententia est. Nihil aliud postulant intentionis internæ assertores, quam ut Minister intentionem habeat faciendi, quod facit Ecclesia; ita ut etiam Judæus valide baptizaret, qui id unum intenderet facere, quod

ab eo petitur, et quod faciunt Christiani. Quis autem sibi persuadeat, hanc intentionem abesse, quando ritus serio peragitur? Unde et omnes statuunt, nunquam iterandum esse Baptismum, qui serio et præscripta verborum formula fuit celebratus, neque de interna et occulta intentione anxius esse inquirendum; sufficere ad depellendas anxietates, tranquillandosque animos certitudinem moralem, omnimodam autem securitatem in rebus ad salutem pertinentibus in hac mortali vita haberi non posse.

II. Melius certe hac difficultate se expediunt oppositæ sententiæ patroni. Illi securos nos esse jubent non propter moralem illam certitudinem de interna Ministri intentione, sed quia, uti dicunt, exterior intentio sufficit, quam semper habet Minister hoc ipso, quod exteriores et usitatos ritus serio, et in debitis, ut vocant, circumstantiis observet, quidquid intus mente et cogitatione volvat, cum ab hac interna intentione suspensa non sit Sacramenti veritas. Minister ex persona Ecclesiæ agit, et cum ministerio fungitur, intentio, quam exterius manifestat, et quæ publica dici potest, est intentio ipsius Ecclesiæ, quæ semper est incorrupta. Porro si privata ejus inentio prava est, et Ecclesiæ intentioni contraria, multum ille nocet sibi, sed vitiare Sacramentum non potest. Ita doctiss. *Salmeron*. S. J. Theol., qui Concilio Trident. interfuit *(Comment. in Pauli Ep. III parte disp. 2)*. — Ita et multo ante Tridentinum *S. Thomas (Parte III quæst. LXIV art. VIII)* . . . » Dicendum quod circa » hoc duplex est opinio: quidam enim dicunt, quod » requiritur mentalis intentio . . . alii melius dicunt, quod » Minister Sacramenti agit in persona totius Ecclesiæ, » cujus est Minister; in verbis autem, quæ profert, exprimitur intentio Ecclesiæ, quæ sufficit ad perfectionem » Sacramenti, nisi contrarium exterius exprimatur ex » parte Ministri, vel recipientis Sacramentum . . . ».

Quod autem in parte probationis secunda dicitur, Concilium Trident. intentionem exigere proprie dictam, hanc autem cogitari non posse absque interna voluntate faciendi quod facit Ecclesia, hoc utique certum est, et inconcussum, neque illud inficiantur, qui intentionis externæ patrocinium suscipiunt. Dicunt autem hanc intentionem externam vocari ratione objecti, quia externam tantum ritus celebrationem spectat; at tamen interiorem esse ratione principii, a quo proficiscitur, cum sit actio voluntatis deliberata. Oportet enim ut deliberate agat, qui Sacramentum perficit; deliberate autem non agit, qui non vult vere id agere, quod agit.

Hæc si prope inspiciantur, non video, quæ adhuc supersit litigandi ratio. Patet enim quod ab initio diximus, controversiam in verbis magis, quam in re ipsa consistere, et ex verborum ambiguitate non parum implicatam fuisse quæstionem. — Supponatur enim Ministrum, qui serio, et ad normam Ecclesiæ omnia exterius peragit, contrariam intus intentionem formare; quænam erit quæso hæc intentio? An, quod finem Sacramenti non intendat? Quod ritum ipsum non velit administrare ut sacrum? Sed hæc non requiruntur fatentibus omnibus. Manet ergo, quod intus haberet intentionem non faciendi, quod facit Ecclesia. Sed illud tamen facit, ut supponitur, et quidem volens et deliberate facit. Ergo vellet, et non vellet. Sed etsi concedatur utrumque posse in animo simul consistere, an non ea voluntas prævaleat necesse est, quæ exterius opere completur? Sed satis indulsimus huic disputationi, quæ etiamsi in theoria aliquam sententiarum differentiam præferat, in praxin tamen non influit, cum is constans fuerit Ecclesiæ usus, nunquam iterare Sacramenta, dummodo serio fuerit administrata, et utriusque sententiæ defensores fateantur, illud optime fuisse ab Ecclesia statutum.

De Scholion. De necessitate intentionis ratione modi consideratæ nulla controversia est: quare neque nos necessarium ducimus longius in hac quæstione morari. Omnes communi sententia docent, ad valorem Sacramenti non sufficere intentionem *habitualem*, nec tamen necessario requiri *actualem*, sed sufficere et requiri *virtualem*. Rem optime explicat *S. Thomas* (*Part. III quaest.* 64. *art.* 8.): ubi tamen observandum est, per habitualem intentionem ab ipso virtualem intelligi, ut textus ipse ostendit... » Dicendum, *ait*, quod licet ille, qui aliud cogitat, » non habeat actualem intentionem, haberet tamen » habitualem, (*virtualem*) quæ sufficit ad perfe- » ctionem Sacramenti: puta, cum Sacerdos acce- » dens ad baptizandum intendit facere, quod facit » Ecclesia. Unde si postea in ipso exercitio actus » cogitationis ad alia rapiatur, ex virtute primæ » intentionis perficitur Sacramentum. Quamvis stu- » diose curare debeat Sacramenti minister, ut » etiam actualem intentionem adhibeat; sed hoc » non est totaliter positum in hominis potestate, » quia præter intentionem, cum homo vult multum » intendere, incipit alia cogitare, secundum illud » Ps. XXXIX... *Cor meum dereliquit me*... ».

Porro illam intentionem non sufficere, quæ a nobis habitualis dicitur, res est per se manifesta, tum quia etiam in illis adesse potest, qui modo libero et deliberato non agunt: tum quia nullo modo potest in actionem influere, cum nec actu, nec virtute in animo existat. Quocirca nec illa intentio, quæ *indirecta*, vel *interpretativa* dicitur, perficiendo

animis removetur anxietas. Nihil Sacramentis nocet Ministri improbitas, neque effectu suo destituuntur, nisi, qui ea suscipiunt, se ipsos tanto bono fraudare, et Spiritui Sancto velint obsistere. At novo scelere se obstringunt improbi dispensatores, quoties polluti ad sacrum munus accedunt. Quare non satis possumus illis hæc verba ejusdem Catechismi inculcare. » Sanctitatem sacrarum rerum Ministri in primis » sectentur, pure ad Sacramenta ministranda ac- » cedant, atque ita se ad pietatem exerceant, ut » ex eorum frequenti tractatione et usu oberiorem » in dies gratiam, adjuvante Deo, consequantur ».

II. Celebris est controversia de rebaptizandis Hæreticis, quæ sæculo tertio agitata fuisse dicitur inter *Stephanum* Summum Pontificem, et *Cyprianum* Carthaginensem Episcopum, quem, narrant, cum suis Africanis, et quibusdam Orientalibus Episcopis in hoc errore hæsisse, quod irritum et nullum putaret Sacramentum ab Hæreticis collatum, illudque iterandum contenderat. Eundem errorem propugnarunt sæculo IV *Donatistæ*; at longius progressi, quam veteres Rebaptizantes, docuerunt, nulla et irrita esse Sacramenta, quæ vel Hæretici extra Ecclesiam, vel improbi in sinu Ecclesiæ contulissent. Mox tamen emollire sententiam conati sunt, et adhibita distinctione inter occultos et publicos peccatores, negabant valere Sacramentum ab eo datum, cujus nota esset improbitas. Donatistas longo intervallo secuti sunt *Apostolici* XII sæculi Hæretici, de quibus inter alia hæc refert *S. Bernardus* » Peccatores, *inquiebant*, sunt Archie-

» piscopi et Presbyteri, ac per hoc nec dandis nec » accipiendis idonei Sacramentis . . ». Idem paulo post Waldensium error fuit, ac sub finem sæculi XIV. Wiclefitarum et Hussitarum qui in Concilio Constantiensi condemnati sunt. Hæc nunc dicta sint summatim ; erit enim locus plura de hac materia disserendi, quando de Sacramentis tractabimus singillatim.

PROPOSITIO.

Ut valeat Sacramentum, non requiritur fides aut sanctitas in Ministro.

Prob. I. Trident. Sess. VII Can. XII sic statuit.. : » Si quis dixerit Ministrum in peccato mortali existentem, modò omnia essentiália, quæ ad Sacramentum conficiendum, aut conferendum pertinent, servaverit, non conficere aut conferre Sacramentum ; anathema sit . . . » Eadem Sess. Can. IV de Baptis. Baptismus ab Hæreticis cum debita forma et intentione collatus, verus et validus declaratur. Præivit Tridentino Constantiensis Synodus, quæ Sess. XLV damnavit istum Wiclefi Articulum n.° IV . . . » Si Episcopus, vel Sacerdos » existat in peccato mortali, non ordinat, non con» ficit, non consecrat, non baptizat... ». Idem quoque Nicolaus I docuit in responsione ad consulta Bulgarorum cap. LXXI.

Prob. II. Si fundamentum quæritur hujus doctrinæ, habemus constantem et perpetuam Ecclesiæ

Traditionem ab Apostolorum temporibus deductam, quæ certissimum est veræ et apostolicæ fidei argumentum. Hujus Traditionis auctoritatem sæpius commendat Augustinus contra Donatistas agens. Sic lib. II de Baptis. c. VII. . . . » Nondum erat, *ait*, diligenter illa Baptismi quæstio pertractata, sed » tamen saluberrimam consuetudinem tenebat Ec» clesia, in ipsis quoque schismaticis et hæreticis » corrigere quod pravum est, non iterare quod » datum est... quam consuetudinem credo ex apo» stolica traditione venientem, sicut multa quæ non » inveniuntur in litteris eorum, neque in Conciliis » posteriorum, et tamen quia per universam cu» stodiuntur Ecclesiam, nonnisi ab ipsis tradita et » commendata creduntur . . . Hujus consuetudinis » robore tenebatur orbis terrarum, *quando re in* » *quaestionem pertracta*, *communis traditio* etiam » ad Concilii plenarii auctoritatem roburque dedu» cta est... ». August. ibid. cap. IX. — Hoc Concilium, quod August. — plenarium orbis terræ concilium vocat, non aliud fuisse, quam Nicænum I. pluribus argumentis probat *Bellarminus*. (*Lib. I de Sacram. cap. XXVI.*).

Prob. III. Ostendit *Bellarminus* ibidem, hoc doctrinæ nostræ caput, quamvis in Scripturis non sit expressis verbis revelatum, ex iis tamen, quæ in Scripturis expressa sunt, legitimo ratiocinio deduci. Duo sunt, quæ Scripturæ docent. 1.° Ministrum Sacramentorum non sua, sed divina virtute et auctoritate operari. 2.° Deum hanc potestatem a Ministro ob ejus peccatum et infidelitatem non auferre.

Ex quo consequens est, eam etiam in improbo et hæretico manere.

Prima Propos. ex Scripturis manifesta est . . . Joan. I. . . *Hic est qui baptizat in Spiritu Sancto*... I. ad Cor. III. . . *Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus*... Ibid cap. I. . . *Numquid Paulus crucifixus est pro vobis? aut in nomine Pauli baptizati estis?*... Ergo Ministri, cum Sacramenta administrant, non agunt suo nomine, aut virtute propria, sed sunt instrumenti instar, aut canalis, per quem divina gratia in fideles exundat.

Secundum ex eo deducitur, quod potestas conferendi Sacramenta non sit gratia gratum faciens, ut vocant Theologi; sed gratia gratis data, quæ confertur in utilitatem aliorum; sed constat ejusmodi gratias etiam in peccatoribus esse posse, ut patet de Caipha, qui prophetavit, quamvis esset pessimus, Joan. XI. — Item de illis, qui Matthæi VII dicunt. . *Nonne in nomine tuo daemonia ejecimus?*

Ergo Sacramenta vim suam et efficaciam non habent a probitate Ministri; secus, quo Minister sanctior esset, eo Sacramentum foret efficacius. Ipsi Sacramento vis inest sanctificans, neque a Ministro pendet sanctificatio nostra.

OPPOSITIONES FALSI NOMINIS SCIENTIÆ.

Donatistæ ultro professi sunt, nullum sibi esse præsidium in traditione Ecclesiæ: ideo rationibus dimicandum esse clamitabant, aut Scripturæ quædam testimonia

a suo sensu detorta ad sententiam suam etiam invita trahebant.

DICUNT I 1.° Sacramenta soli Catholicæ Ecclesiæ concessa sunt: Ergo Hæretici nec jus habent in Sacramenta, neque potestatem ea ministrandi. 2.° In Hæresi nec Christi confessio quidquam valet, nec mors ipsa pro Christo tolerata; ergo nec Sacramenta in hæresi data. 3.° Effectus Sacramenti est gratia sanctificans; at Minister hæreticus non potest gratiam sanctificantem producere; *nemo enim dat, quod non habet.* . . .

RESP. AD I NEG. CONSEQUENT. Sacramenta bonum sunt Ecclesiæ, quæ sola ea jure et legitime administrat. Sacramenta, quæ ab Hæreticis dantur, sunt ipsa veræ Ecclesiæ Sacramenta, quæ ab ipsis illegitime dispensantur. Pecunia furto ablata manet tamen quod erat, etiamsi in manus venerit illegitimi possessoris . . . » Aliud est, ait *S. August. (Lib. III cont. Donatis. cap. X)*...non habe» re aliquid, aliud non jure habere, et illicite usurpare.

AD II. Argumentum plura confundit, quæ diligenter sunt distinguenda: confundit primo Ministrum Sacramenti cum subjecto; deinde Sacramentum ipsum cum ejus effectu. Mors pro hæresi tolerata utique vera mors est, sed homini hæretico nihil prodest ad salutem; recte ergo concludimus, Sacramenta hæreticorum vera quidem Sacramenta esse, sed nihil prodesse animo hæretico suscepta.... » Aliud est, ait iterum August. *(Lib. IV cont. Don. cap. XVII)*, non habere, aliud non utiliter ha» bere. Qui non habet, est baptizandus ut habeat; qui » autem non utiliter habet, ut utiliter habeat, corrigen» dus . . . ».

AD III. RESP. 1.° Si hoc et alia ejus generis argumenta valerent, sequeretur nulla et cassa esse Sacramenta non tantum ab hæreticis, et publice facinorosis, sed etiam ab illis administrata, qui occulte mali sunt; nam et ipsi

gratiam sanctificantem non habent. Hoc argumento Donatistas sæpius urgebat *S. Augustin.*

2.° DIST. MIN. Nemo dat quod non habet, si ex suo dat, et suo nomine agit, *conc.* Si alterius bona dispensat, et virtute causæ superioris agit, *nego.* Minister Sacramenti vivum est Christi instrumentum; unde nihil necesse est, ut ipse habeat, quod dat alteri. Sic famulus, qui ipse ne unum obolum possidet, potest tamen Domini sui nomine largissimas opes in alios distribuere. Eleganter in hæc disserit *Melchior Canus (Loci Th. lib. XII cap. XII)* » Istiusmodi actiones, in quibus purum nudumque » ministerium est, non a Ministro vim accipiunt, sed » a Christo, cujus revera magis dicuntur esse, quam » nostræ. Nam ille est, qui baptizat, ille est, qui absol- » vit. Quocirca sive justus administer sit, sive injustus, » ad effectum Sacramenti nihil omnino interest. Sicut re- » fert etiam nihil, qui ignem accendit, et ad exustio- » nem admovet, frigidus, an calidus ille sit. Tantum » quippe caloris impertiet non quantum habet ipse, sed » quantum habet ignis admotus ».

ARGUMENTANTUR II EX SCRIPT. 1.° Multa sunt Scripturæ loca, quæ aperte insinuant nos ab impiis et immundis sanctificari non posse. Cujusmodi est ille Eccle-siast. locus cap. XXXIV... *Ab immundo quis mundabitur?* Item... *Qui baptizatur a mortuo, quid proderit ejus lavatio?* ... Aut illud Joan. IX. ... *Deus peccatores non audit.* ... Vel etiam hæc Apostoli II Cor. VI. ... *Quæ participatio justitiæ cum iniquitate* etc.... 2.° Cum Christus ad Apost. ait Joan. XX... *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*... an non satis innuit, in Ministro requiri Spiritum Sanctum, ut possit per Sacramenta peccata dimittere? Nemo autem dicit, Spiritum Sanctum habitare in hæreticis.

Resp. ad I. Totum hoc argumentum eo ipso vitio laborat, quod supra indicavimus; probaret enim contra Sacramenta non Hæreticorum tantum, sed et peccatorum omnium, quamvis occulta esset eorum improbitas.—Sed nunc ad loca objecta breviter respondendum; non enim longa discussione hæc indigent, quæ præter malam fidem, aut ignorantiam adversariorum nihil probant. Quæ in Ecclesiastico leguntur: quæstionem nostram non a longe quidem attingunt. Primus locus de somniis agit, eorumque vanitatem ostendit: igitur jure repudiari potest, tanquam a causa nostra alienus. Verum etsi ad rem de qua agimus, vel invitus trahatur, nihil tamen nocet; nam qui Sacramenta suscipit, non mundatur a Ministro, qui pollutus est; sed a Christo, qui semper mundus est, semper Sanctus.— Secundi sensus est, homini, qui post contactum cadaveris, quo legalem immunditiam contraxit, si ablutus iterum cadaverem tangat, priorem ablutionem nihil prodesse. — Quæ ex Joan. IX afferuntur verba, ea cæci nati, non Christi verba sunt, et vulgarem populi opinionem exprimunt.—Apostolus Corinthios admonet, ut a convictu et consortio infidelium separentur. Ex quo optime concluditur, illum, qui cum Hæreticis in communionem Sacramentorum veniret, non tantum fructum nullum percipere, sed majori etiam peccato se contaminare, quanquam integrum et verum esset Sacramentum verbis Evangelicis consecratum.

Resp. ad II. 1.° Jam diximus, potestatem perficiendi Sacramenta esse gratiam gratis datam; et ideo optime Spiritui Sancto attribuitur, quæmadmodum et alia ejusmodi dona, quæ malis etiam hominibus quandoque largitur Deus. 2.° Spiritus S. Ministris Ecclesiæ datur per manus impositionem; tum ut legitimam habeant administrandorum Sacramentorum potestatem, tum ut ipsi sanctificentur, et potestate sua licite utantur; at ut aliis

Spiritum Sanctum conferant, necesse non est, ut eum ipsi habeant, sed tantum ut verum conferant Christi Sacramentum.

DICUNT III. 1.° Si integrum est Sacramentum, etiam ab improbis ministratum; ergo parum refert, an purus sit Sacerdos sacramenti administer, an peccati mortiferi labe inquinatus: neque peccabit Minister, qui lethalis criminis conscius Sacramenta conficit.

RESP. NEGO CONSEQ. Magnum est inter utrumque discrimen. Si Sacramenti integritatem violaret Ministri improbitas, id in aliorum perniciem caderet: at æquum non est, ut propter unius noxam spe sua frustretur innoxius. Inde fit; ut iniquus Minister, dum gratiæ dona per Sacramenta in alios effundit, novi seipsum criminis damnet, et mortem hauriat, ubi vitam dispensat. Neque est de hac re dubitandum. Sacerdotibus Legis Mosaicæ præcipit Deus, ut sint sancti, et ut mundentur... *Sancti eritis, quia Ego sanctus sum*... Levit. XIX... *Mundamini qui fertis vasa sacra*... Quodsi autem veteris legis Sacramenta tantam in Ministris munditiem exigebant, cum essent egena et vacua elementa; quid de novæ legis Sacramentis existimare par est? Concordat cum his communis Patrum sententia. Hinc illud *Augustini* (*Lib. II contr. Ep. Parm. cap. I*)... » omnia Sacramenta, cum » obsint indigne tractantibus, prosunt tamen per eos » digne sumentibus... » Et *Gregorii M.* (*Lib. I Ep.* » *XXIV*)... Necesse est, ut esse munda studeat manus, » quæ diluere sordes curat... ». Et certe, qui audet Sacramenta cum lethalis peccati conscientia dispensare, non mediocrem Sacramentis, et Christo ipsi, cui ut instrumentum conjungitur, infert injuriam, cum sancta irreverenter ac irreligiose tractet. — Neque dicas, etiam per opera Charitatis ministrari Deo, nec tamen peccare, qui opera virtutum exerceat in peccato constitutus.

— Respondet *S. Thomas* (*Part. III quæst. LXIV art. VI*). Opera illa virtutum nulla consecratione esse sanctificata, sed ipsa pertinere ad justitiæ sanctitatem; Sacramenta autem in seipsis continere sanctitatem, eamque similem sanctitatem in Ministro exigere, ut suo ministerio respondeat.

Scholion. Quemadmodum Ministro Sacramentorum non id solum curandum est, ut vere conficiatur Sacramentum, sed etiam ut pura mente et religiose tractet mysteria; sic magnam quoque adhibeat curam et diligentiam, ut cæremonias in Sacramentorum dispensatione præscriptas sedulo observet; nam quamvis illæ rei naturam non attingant, non possunt tamen sine peccato prætermitti, aut mutari in alias. Cf. *Bellarm.* lib. II cap. XXIX et seq. et *Tournel.* de Sacramentis quæst. IX et ult. ubi hanc materiam non obiter et summatim, sed copiose et dilucide pertractat. Equidem liberet hac de re plura dicere, et eorum ora obtundere, qui antiquissimos, sanctissimosque Ecclesiæ ritus, a Patribus, et ad nostra usque tempora a celebratissimis viris religiose servatos rustico et impolluto ore conspuunt; ac tunc tantum se excultiores cæteris putant, cum non Ministrorum, sed prædonum more in sacra munia irruunt, quidquid tangunt, maculant, et Sacramenta ipsa suo dedecore conspergunt. Sed limites etiam præter voluntatem ponendi sunt, quoniam in insectanda hominum istorum superba ignorantia et irreligiosa licentia non esset finis. — Interim omnes, qui ad munus sacrum accedunt, iterum iterumque hortamur, ut fideles sint mysteriorum

Dei dispensatores, atque nunquam ex animo dimittant solemne hoc Tridentinæ Synodi decretum, Sess. VII Can. XIII.

„ Siquis dixerit, receptos et approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus in solemni Sacramentorum administratione adhibere consuetos, aut contemni aut sine peccato a ministris pro libito omitti, aut in novos alios per quemcunque Ecclesiæ pastorem mutari posse; anathema sit . . . „

ARTICULUS III.

De subjecto Sacramentorum.

OBSERVANDA.

I. Pauca in hac quæstione occurrunt, quæ possent aliquod negotium facessere. Primum quidem apud omnes in confesso est, non aliud esse subjectum Sacramentorum, quam hominem viatorem. Nam Sacramenta instituta sunt, ut gratiam nobis conferant, et collatam augeant; utrumque autem ad solos homines, quatenus hanc vitam vivunt, pertinet. Deinde et illud extra dubium est, in adultis dispositiones aliquas requiri, ut licite et cum fructu Sacramenta percipiant . . . *Quæ enim participatio justitiæ cum iniquitate?* II Cor. VI. Quomodo membrum Christi esse potest per gratiam sanctificantem, qui membrum Belial est per propriam

malitiam? Hinc *Trident.* Sess. VI cap. VI modum exponit, quo disponere se debeant adulti ad Baptismi gratiam; et cum Sess. VII Can. VI definit, Sacramenta novæ legis » gratiam conferre » non ponentibus obicem » et iterum Can. VII... » dari gratiam per Sacramenta semper et omnibus, » quantum est ex parte Dei »: necessario supponit, prævias in homine dispositiones requiri, quæ ubi desunt, effectu suo frustratur Sacramentum. Attamen non eadem sunt in omnibus Sacramentis necessaria. Quæ dicuntur mortuorum Sacramenta, ea quidem non exigunt gratiam justificantem, cum huic percipiendæ destinentur. Reliqua, quæ augendæ gratiæ serviunt, ea gratiam sanctificantem in suscipiente requirunt, cum sint vivorum Sacramenta.

II. Major in eo difficultas est, quæ in suscipiente conditiones ad valorem Sacramenti necessario requirantur; ita ut sine illis Sacramentum irritum sit, et nullum. Verum hæc ipsa controversia non exiguam lucem mutuatur ab iis, quæ priore art. de fide et sanctitate Ministri, atque de ejus intentione dicta sunt; hoc uno excepto, quod in suscipiente non raro interpretativa intentio sufficiat, quæ nunquam valet in Ministris.

PROPOSITIO I.

Fides et sanctitas in suscipiente non est necessaria ad Sacramentum valide suscipiendum.

Probat. Constans est Ecclesiæ doctrina, ob pravam suscipientis dispositionem Sacramentum quidem effectu suo, fructuque destitui; at non propterea nullum esse, cum effectus Sacramenti sit aliquid ab ipso Sacramento distinctum. Omnes itaque huic S. Augustini sententiæ subscribunt... » Nec inter- » est, cum de Sacramenti integritate, et sanctitate » tractatur, quid credat, et quali fide imbutus sit » ille, qui accipit Sacramentum. Interest quidem » plurimum ad salutis viam, sed ad Sacramenti » quæstionem nihil interest; fieri enim potest, ut » homo integrum habeat Sacramentum, et perver- » sam fidem... ».

---

*) Excipitur tamen Pœnitentiæ Sacramentum, quia contritio, qua homo ad effectum Sacramenti disponitur etiam pars est Sacramenti, et ad ejus integritatem pertinet.

PROPOSITIO II.

Ut valeat Sacramentum in adulto, requiritur et sufficit intentio, seu vera voluntas id recipiendi, quod ab Ecclesia datur.

Probat. Sacramenti celebratio non minus in suscipiente, quam in conficiente, debet esse actio humana; quæ citra intentionem intelligi non potest. Requiritur autem ea intentio, qua quis vult idipsum suscipere, quod fit in Ecclesia. Ita enim *Concilium Trident.* de Ministri intentione decernit, atque hac in re eadem est suscipientis ratio cum utriusque actio sit moralis et humana. Eodem hoc argumento et illud conficitur, intentionem aut voluntatem suscipiendi, quod confert Ecclesia, sufficere ad integritatem Sacramenti. Præterea cum; uti Propos. I.ª probatum est, Sacramentum non tollat perversa fides suscipientis; sequitur valere Sacramentum, quamvis suscipiens de ejus effectu et natura perverse sentiat.

Prætermittimus Conciliorum decreta, et quæ *S. Augustinus* contra Donatistas disputans ex Ecclesiæ Catholicæ mente disseruit. Unum audiamus S. Thomam, qui de Sacramentis in genere agens ita rem explicat (*In IV dist.* 6 *quæst. I art.* 2)... » In » adultis, et in habentibus usum rationis, in qui- » bus potest esse contraria voluntas actu vel habi-

» tu, requiritur et contritio sive devotio ad percipiendam rem Sacramenti, et intentio sive voluntas ad recipiendum Sacramentum. In pueris autem absque utroque percipitur, et Sacramentum, et res Sacramenti; et similiter est in carentibus usu rationis, nisi contraria voluntas habitu insit, etsi non actu ».

PROPOSITIO III.

In quibusdam Sacramentis, puta Baptismo, Confirmatione, Pœnitentia, Extrema Unctione, in recipiente ea sufficit intentio, quæ interpretativa dicitur.

Probat. Ecclesia semper hanc servavit regulam quæ etiam multis Conciliorum statutis confirmata est, ut iis, qui subito vi morbi oppressi obmutescunt, aut sui compotes amplius non sunt, Sacramentum Baptismatis, vel Absolutionis, vel Extremæ Unctionis ministret, cum aliquo testimonio constat, eos Sacramenta suscipiendi voluntatem habuisse. Atqui in his casibus interpretativa tantum adest intentio. Ergo etc.

Neque illud hic opponi potest, quod in Ministro ejusmodi intentio non sufficiat; nam administratio Sacramenti est vera actio Ecclesiastica, qua Sacramentum conficitur; hæc autem actio humana et libera dici non potest, nisi intentio in eam actu,

aut virtute saltem influat; qui autem recipit Sacramentum, non tam agere videtur, quam pati; unde sufficit, ut non reluctetur, et ita sit affectus, ut Sacramentum voluerit accipere, et priorem intentionem non retractaverit.

Quæres, an liceat Sacramenta recipere a malis Ministris?

Resp. 1.° In causa necessitatis Baptismus aut sacramentalis absolutio peti potest a Ministris etiam notorie malis, et ab Ecclesia non toleratis. Unde Trident. declarat, nullam esse in articulo mortis casuum reservationem, et a quolibet Sacerdote pœnitentem absolvi posse.

2.° Ubi causa necessitatis non subest, Sacramenta recipere non licet ab eo, qui speciali et expressa sententia fuerit excommunicatus, aut notorius Clerici percussor sit. Ita *Martin.* V in Bulla. *ad evitanda Scandala*, in Concilio Constantiensi edita.

3.° A Parocho, cui Sacramentorum administratio ex officio incumbit, aut ab alio Sacerdote parato, quamvis perversus ille sit, si sit ab Ecclesia toleratus, Sacramenta petere licet et accipere, quando justa adest ea petendi ratio; quilibet enim jure suo uti potest, etsi præter intentionem Ministro improbo gravioris sceleris occasionem præbeat. Quodsi tamen copia habeatur alterius Ministri, lex charitatis postulat, ut ab eo Sacramenta non petamus, quem sceleribus contaminatum novimus.

CAPUT QUARTUM.

DE SACRAMENTORUM EFFECTIS.

Quarto nunc loco de Sacramentorum effectis agemus, quæ pars est omnium fere ponderosissima. Nam post eam, quæ de Sacramentorum numero instituta est, quæstionem, nihil est, quod magis ad utilitatem nostram pertineat, quam hæc præsens tractatio. Hic demum quid nobis per Sacramenta datum sit, intelligimus, et quæ sit eorum admirabilis virtus; quæ si animo probe perpendimus, et vehementius in Deum tanti muneris auctorem exardescet animus, et ad capessenda hæc præclara ac cœlestia dona magno studio et desiderio incitabimur.

Duo sunt hujus argumenti capita. Primus Sacramentorum effectus est, isque præcipuus ac omnibus Sacramentis communis, quod gratiam non significent tantum, sed etiam operantur in nobis. Alter effectus est character, quem animæ imprimunt, qui non est communis omnibus, sed trium tantummodo proprius, Baptismi, Confirmationis, et Ordinis. De utroque duplici Articulo dicemus.

ARTICULUS I.

De primo Sacramentorum effectu, qui est gratia.

Duo iterum in hac quæstione examinanda sunt. Primum: An Sacramenta gratiam vere contineant, eamque vi sua producant. Secundum: Quam gratiam illa operentur in nobis.

§. I.

Quod Sacramenta vi sua operentur gratiam.

OBSERVANDA.

I. In eo virtus et efficacia Sacramentorum sita est, quod gratiam non significent tantum, sed eam contineant, atque vere et proprie ut Dei instrumenta efficiant. Quapropter et causa gratiæ dicuntur, non quidem *principalis*, quod uni Deo convenit, cui gratiam omnem, quæ ex Sacramentorum usu et administratione percipitur, acceptam referimus, sed *instrumentalis*, cum sint veluti instrumenta, quibus Deus utitur, ut gratiam conferat. Theologi, ut vim operandi Sacramentorum eo modo exprimant, qui rem ipsam apte significet, dicunt, Sa-

cramenta dare gratiam *ex opere operato*. Hæc vox a Sæculo XIII in Scholis usurpata, postmodum a Concilio Tridentino adoptata fuit, quidquid contra proferant Protestantes. Ideo autem Sacramenta dicuntur gratiam conferre ex opere operato, quia eorum operatio ex vi actionis sacramentalis a Christo institutæ repetenda est, non autem a Ministri meritis, aut fide, probitate, et dispositione suscipientis. Quamvis enim in suscipiente dispositiones quædam sint necessariæ, ut effectum Sacramenti consequatur, illæ tamen non producunt gratiam, neque Sacramento vim tribuunt et efficaciam; sed tantum removent obicem seu obstacula, quibus impediri possit et retardari effectus Sacramenti. Sua ergo virtute agit Sacramentum, hoc ipso, quod ritus legitime administretur, et nihil sit in subjecto, quod obicem opponat gratiæ. Quando gratia confertur ex merito et dispositione Ministri aut suscipientis, tunc conferri dicitur ex *opere operantis*.

II. Antiquissima hæresis est, ait *Maldonatus* (*De Sacram. part. IV cap. I*), Sacramenta Evangelica non dare gratiam. Vide *Irenæum* lib. I cap. XVIII. — Eundem errorem docuerunt Lutherani, et qui ab illis propagati sunt, quorum fundamentum est, quod sola fide justificemur. Hæc quoque Doctissimi *Bellarmini* observatio est (*De Sacram. lib. II cap. II.*). Post adducta plurima Novatorum testimonia, in quibus non pauca sunt quæ ad Catholicorum doctrinam videntur propius accedere, hæc addit: » Quibuscunque verbis Catholicorum » utantur Lutherani, non possunt tamen ullo mo-

» do sentire, quod nos sentimus, Sacramenta esse » veras et immediatas causas justificationis, nisi » recedant a primo illo suo principio: Sola fides » justificat. ». Mihi præterea videtur, quod etiam composita illa, quæ de fide justificante movebatur, controversia, quam forsan conciliare non esset tam difficile (*Theol. Spec. lib. V part. I cap. I* §. *I n.*° *IV*); meliora tamen de Sacramentis non sentirent Protestantes. Id enim semper manet eis fixum: unicum esse Sacramentorum officium, ut Dei promissiones oculis nostris spectandas subjiciant; alias non esse Sacramentorum, quam verbi Dei partes etc. (*Calv. lib. IV Instit. cap. XIV* §. 12. — 17.). At forsan alia recentiorum Protestantium sententia est? Non negamus eos a patrum suorum doctrina recessisse, sed ea tantum ratione, quod longius nunc a Catholico dogmate distent; cum passim ad Socinianorum doctrinam accesserint, nec quidquam aliud in Sacramentis agnoscant, quam mera signa, quibus qui utuntur, aut in membra Ecclesiæ cooptantur, aut mutuam inter se communionem manifestant.

III. Multum quæsitum est a Theologis, quo proprie discrimine Sacramenta nova a veteribus separentur. Sciendum est autem, quæstionem hic non esse, an ritibus, aut numero discrepent, aut facilitate utendi, aut signi claritate, aut duratione temporis; his quippe omnibus titulis, imo et uberioris gratiæ diffusione Sacramenta Evangelica veteribus antecellere etiam Protestantes permittunt. Hæc inquiunt (*Instit. lib. IV cap. XIV n.*° 20.),

Christum promissum, quum adhuc expectaretur, adumbrarunt, illa jam præstitum et exhibitum testantur, ac factæ jam redemptionis signa sunt: quapropter et vehementius movent animos, et ad excitandam alendamque fidem multo sunt aptiora. Id ergo agitur hoc loco, an Sacramenta veteris legis etiam fuerint causa gratiæ, vel an hoc illis tantum Sacramentis conveniat, quæ fuerunt in nova lege a Christo Salvatore instituta. *Concilium Trid.* Sess. VII Can. II definit. . . » Siquis dixerit, novæ le-
» gis Sacramenta a Sacramentis antiquæ legis non
» differre, nisi quia cæremoniæ sunt aliæ, et alii
» ritus, anathema sit. . . . ». Hæc quidem brevius, ut *Bellarm.* ait *(De Sanctis. lib. II cap. XIII.)* et obscurius decreta fuerunt a Concilio, quia jam fuerant clare definita ab *Eugenio* IV in Decreto ad Armenos, ubi S. Pontifex post enumerata septem novæ legis Sacramenta addit... » Quæ mul-
» tum a Sacramentis differunt antiquæ legis. Illa
» enim non causabant gratiam, sed eam solum per
» passionem Christi dandam esse figurabant: hæc
» vero nostra, et continent gratiam, et ipsam di-
» gne suscipientibus conferunt.... » Huic sententiæ passim subscribunt Catholici, quamvis etiam post Florentinam Synodum quidam extiterint, qui hanc materiam vexare et turbare non cessarunt, affirmantes, Summum Pontificem communem tantum Theologorum sententiam proposuisse, non autem dogma fidei, quod esset necessario credendum. Præcipua controversia de circumcisione est, quæ non est proprie Sacramentum Mosaicum, sed legis

naturæ: unde Joan. VII... *Circumcisio non est ex Moyse, sed ex Patribus* .... Non defuerunt, qui contenderent Circumcisionem ex opere operato contulisse gratiam; cum alii econtra affirmarent eam ad delendum originale peccatum proprie institutam non fuisse. Præter hæc variæ adhuc erant, et inter has mediæ opiniones. Placet plerisque S. Thomæ sententia *(Part. III quæst. LXX art. IV)*, qui docet, Circumcisionem vi sua non justificasse, sed justificasse tamen per fidem, quam profitebatur, qui Circumcisionem recipiebat, sive adultus pro se ipso, sive alius pro parvulis.

Hæc omnia multo diffusius tractata reperiuntur apud Majores Theologos.

PROPOSITIO

Sacramenta novæ legis gratiam conferunt ex opere operato.

Concilium Trident. Sess. VII Can. VI ita statuit:

» ... Si quis dixerit, Sacramenta novæ legis non
» continere gratiam, quam significant; aut gratiam
» ipsam non ponentibus obicem non conferre;
» quasi signa tantum externa sint acceptæ per fi-
» dem gratiæ, vel justitiæ, et notæ quædam Chri-
» stianæ professionis, quibus apud homines discer-
» nuntur fideles ab infidelibus; anathema sit...».
Et ibid. Can. VIII ... » Siquis dixerit, per ipsa
» novæ legis Sacramenta ex opere operato non

» conferri gratiam, sed solam fidem divinæ pro-
» missionis ad gratiam consequendam sufficere;
» anathema sit . . . ».

Hæc Concilii decisio multis comprobatur iisque validissimis argumentis.

Argumenta.

Ex Scripturis.

S. Augustinus de Baptismo cum Donatistis agens hæc præ cæteris adducit ex sacris litteris deprompta. 1.m Joan. III . . . *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto . . . . Non ex parentum fide*, ait, *aut offerentium, vel ministrantium, sed ex aqua et Spiritu Sancto; aqua igitur regenerat hominem.* 2.m Citat. ex Epist. ad Ephes. V . . . . *Christus seipsum tradidit pro Ecclesia, ut eam sanctificaret, mundans eam lavacro aquæ in verbo vitae* . . . 3.m Ex prima Petri cap. III, ubi ita legitur v. 21 . . . . *Quod et vos nunc similis formæ salvos facit Baptisma* . . . . Et hæc quidem de Baptismo sufficiant; sunt enim de aliis etiam Sacramentis non obscura testimonia. *De Confirmatione.* Actor. VIII 17. 18 . . . *Tunc imponebant manus super illos, et accipiebant Spiritum Sanctum. Cum autem vidisset Simon, quod per impositionem manuum daretur Spiritus Sanctus* . . . , *De Eucaristia.* Joan. VI 59 . . . *Qui manducat hunc panem vivet in æternum* . . . *De Pœnitentia.* Joan. XX . . . . *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis* . . . *De Extrema Unctione.*

Jacobi V... *Orent super eum, ungentes eum Oleo in nomine Domini*; *et Oratio fidei salvabit infirmum*.... *De Ordinis Sacramento.* II ad Timoth. IV 14... *Noli negligere gratiam, quæ est in te, quæ data est tibi per prophetiam cum impositione manuum Presbyteri*... Idem affirmat Apostolus II ad Timoth. I.

Hæc sane ostendunt vim effectricem gratiæ Sacramentis novæ legis inesse, eaque non esse signa tantummodo nuda, et omni efficientia destituta.

Argumenta.

Ex Ecclesiae Traditione.

I. Synodus Cp. prima, quæ est generalis II in Symbolo confitetur... » Unum Baptisma in remis» sionem peccatorum... ». Huic Symboli articulo omnino consonant Concilium *Milevitanum* II. A.[i] 416. Can. II et *Arausicanum* II. A.[i] 529. Can. XXV, quorum Conciliorum magna est in Ecclesia auctoritas. *Eugenii* IV. Decretum jam supra citavimus. Et si licet ea, quæ ex *Tridentino* prolata sunt, novis ex hac ipsa Synodo argumentis confirmare, habemus Canonem ejusd. Sessionis VII; imò Sessione sexta cap. VII, ubi causas justificationis enumerat, huic nostræ quæstioni jam præludens ait, causam justificationis efficientem esse misericordem Deum, meritoriam Christum Dominum, ejusdem autem *causam instrumentalem* esse Baptismi Sacramentum.

II. Jam si Patres consulimus, videbimus eos unanimes in eandem sententiam concedere; omnes enim certatim Sacramentorum vim et efficaciam extollunt. Eorum testimonia longo ordine recensentur a *Bellarmino*. Notandum autem, quod ea, quæ de uno aliove Sacramento dicuntur, pro omnibus valeant; cum hac in re omnium Sacramentorum novæ legis æqualis sit ratio.

Ne prolixior fiat probatio, hæc pauca ex Patribus seligimus. *S. Gregorius Nyssenus* Orat. in Baptismum Christi ait . . . » Baptisma peccatorum » expiatio est, remissio delictorum, renovationis, » et regenerationis causa . . . ». *S. Chrysost.* Homil. XXV in Joan . . . » Primum, *inquit*, dictum est, » producat aqua reptile animæ viventis; postquam » vero alveum Jordanis ingressus est Christus, non » animas viventes, sed animas rationales et spiritales aqua producit . . . ». *Tertulliani* antiquissimi scriptoris hæc verba sunt lib. de Bapt. cap. IV . . . » Aquæ sanctificatæ vim sanctificandi combibunt . . ». et lib. de resurrectione carnis cap. VIII . . . » Caro » abluitur, ut anima emaculetur: caro ungitur, ut » anima consecretur: caro signatur, ut et anima » muniatur: caro manus impositione adumbratur, » ut anima spiritu illuminetur: caro corpore Christi » et sanguine vescitur, ut et anima a Deo saginetur . . . ». Ex *Augustino* hoc unum apponimus ex Tract. LXXX in Joannem . . . » Unde tanta » virtus aquæ, ut corpus tangat, et cor abluat? . . . ». Non potest aliquid brevius et significantius dici.

III. Ad Scripturæ, Conciliorum, et sanctorum

Patrum testimonia accedit ea ratio, quæ deducitur ex Baptismo infantium. Parvulos baptizandos esse etiam Protestantes concedunt: at si Sacramenta signa tantum sunt, quibus nostra excitatur fides, quæritur, qua ratione Baptisma possit parvulis prodesse? An merito fidei, quam in ipsis excitat? Sed tam fatui non sunt Adversarii nostri, et credant infantem unius diei posse fidem concipere in Redemptorem. An fide et meritis Ministri? Sed fidem et probitatem Ministri ad Sacramenti veritatem non requiri jam probatum est, idque a Protestantibus conceditur. Manet ergo Catholicum dogma, quod ritus Sacramentalis rite administratus ex institutione Christi tanquam causa instrumentalis effectum producat, ubicunque gratiæ non opponitur obex.

ARGUMENTA CONTRARIA.

Innumera fere sunt, quæ ab adversariis congeruntur argumenta; nam aut nostra convellere et impedire conantur, aut propriis armis in nos impetum faciunt. Nos cum non possimus in compendiosa tractatione ad omnia respondere, aliqua tantum exempli loco proponamus.

Objic. I. 1.° Locus Petri Apostoli in priori Epist. cap. III... *Quod et vos nunc similis formæ salvos facit Baptisma*... per Metonymiam, effectum gratiæ Baptismo tribuit, tanquam gratiæ signo. Quæ autem sequuntur... „ Non carnis depositio sordium, sed conscientiæ bonæ „ interrogatio in Deum... „. clare significant, per bonam conscientiam, seu fidem remitti peccata, non per ipsum Sacramentum.

2. Contra argumentum ex Patribus desumptum ita

infert Calvinus (*Instit. lib. IV cap. XIV n.° 26*) » Mi-
» seros istos Sophistas (Catholicos Theologos) deceperunt
» etiam immodica illa Sacramentorum encomia, quæ de
» signis nostris apud veteres leguntur; quale est illud
» Augustini, *quod veteris legis Sacramenta Salvatorem*
» *tantum promittebant, nostra autem dent salutem* . . .
» Has et similes dicendi figuras, quum non animadver-
» terent, hyperbolicas esse, et ipsi hyperbolica sua
» dogmata promulgarunt ».

Resp. ad I. Si ille est genuinus verborum Petri sensus, quem illis Calvinus affingit; quid causæ est, quærit Maldonatus, quod Calvinus nunquam ausus sit ita loqui? Baptismus salvos nos facit: Ex verbis S. Petri apertum est, comparationem institui inter arcam Noë, — in qua pauci, id est octo animæ salvæ factæ sunt per aquam — et Baptismum, cujus arca typus fuerat. Sicut ergo illi, qui inclusi erant in arca vere per arcam salvati sunt, vel, sicut arca illis octo animabus vere causa instrumentalis salutis facta est: ita Baptismus vere causa est salutis spiritalis; alioquin plus tribueretur figuræ quam veritati. Eorum autem quæ sequuntur hic naturalis et obvius sensus est: Baptismus autem nos salvos facit, non quatenus est ablutio carnis, ut ab ea sordes eluat, et deponat; sed quatenus est ablutio animæ; ita enim mundam efficit conscientiam nostram, ut nihil timeat interrogata a Deo. Addit: » Per resurrectionem Jesu Christi . . » quasi dicat: Hanc vim, conscientiam scilicet bonam, et sanctam efficiendi, habet Baptismus ex meritis passionis Christi, cujus terminus et complementum fuit ejusdem resurrectio.

Ad II. Nescio an iste convitiator, non magis in Patres ipsos inverecundum se probet, quam in Theologos. Non est hoc Patrum sententias interpretari, sed ludificare. Si Sacramentorum vim miris encomiis extollunt, nihil refert, immodica hæc sunt. Si id aperte intendunt, ut

absque fuco, et quantum fieri potest accurate et dilucide Ecclesiæ doctrinam exponant; velint, nolint, per figuras loquuntur et hyperbolice. Cæterum de *S. Augustino* adhuc quædam occurrent mox dicenda.

Objiciunt II. 1.° Scripturæ passim fidei vim justificandi tribuunt: ergo eam Sacramenta non habent, nisi quatenus fidem movent et excitant.

Probat. ant. Ad Roman. I 18 dicitur ... » Justus » ex fide vivit ... » similia in eadem Epist. habentur cap. III 28 et cap. IV 5 et aliis in locis. — Item Marci ult. v. 15 ait Christus ... *Qui crediderit et baptizatus fuerit salvus erit, qui vero non crediderit, condemnabitur* ... En in secundo membro condemnandus dicitur, qui non crediderit, nulla facta mentione Baptismi. Ergo fides salvat, non Baptismus.

2.° Instar aliorum Patrum sit *S. Augustinus*, cujus ea sententia est, quod fides Sacramenti, non Sacramentum justificet. Ita Melancht. in Apolog. art. XIII. Ita quoque Calvinus loco jam citato, ubi plura ejusdem Patris testimonia congerit, atque illud in primis ex tract. XXVI in Joannem ... » Sacramenta Judæorum in signis a » nostris diversa quidem sunt, at in re, quæ significatur, pa» ria: diversa specie visibili, paria virtute spirituali... ».

Resp. ad I. Verba illa Apostoli: » Justus ex fide » vivit ... id tantum significant; hominem justum etiam in adversis Deo fidere, et constanter expectare divina promissa. Vid. locum parallelum Habacuc II, ad quem Apostolus alludit. Porro per fidem sæpe omne illud exprimitur, quod fide nobis cognitum est, doctrina, promissa, et Sacramenta. Iterum ex fide vivimus, quia sine fide impossibile est placere Deo; et *Trident.* Sess. VI cap. VI fidem inter dispositiones numerat ad justificationem necessarias; nec tamen cum illud exigit, Sacramentorum vim infringere voluit.

Misera est Lutheri in hæc verba: *Qui autem non crediderit, condemnabitur,* cavillatio. Perspicuum est Christum de adultis loqui. His autem, sicut necesse est credere et baptizari, ut salventur; ita sufficit non credere, ut condemnentur. Qui non credit, etiam non vult baptizari, atque etiamsi vellet, nihil illi prodesset Baptismus sine fide susceptus.

Ad II *S. Augustinus* de mira Sacramentorum virtute et efficacia tam multa, tamque clara et præclara dixit, ut nihil contra efficere possint, quæ ab Adversariis citantur, et quæ hoc unum habent, quod sint minus expressa, et de effectis Sacramentorum nihil dicant, quoniam de iis dicendi tunc non erat locus. In libris contra Faustum Manicheos oppugnat, qui legem veterem damnabant; ostendit igitur Christum nequaquam fuisse Moysi contrarium, tametsi antiqua Sacramenta mutaverit; quoniam, licet omnium Sacramentorum finis Christus fuerit, alia tamen requirebantur, quæ Christum significarent futurum, alia, quæ jam natum ostenderent. Si alio loco ait, Sacramenta veteris et novæ legis in re, quam significabant, paria fuisse, paria virtute spirituali: sensus est, finem omnibus communem fuisse, Christum, gratiam et salutem. At in modo gratiam operandi paria non fuisse, *S. August.* non semel disertis verbis asseruit Lib. XIX contra Faustum cap. XIII expresse ait, Sacramenta novæ legis veteribus fuisse ... » Virtute majora, utilitate meliora, » aditu faciliora, numero pauciora ... ». Neque puto inhærentem in ipsis Sacramentis sanctificandi gratiam melius exprimi posse, quam his verbis lib. IV contra Cresconium cap. XVI. ... » Non eorum meritis, a quibus » ministratur, neque eorum, quibus ministratur, constat » Baptismus; sed propria sanctitate, atque veritate pro» pter eum, a quo institutus est; male utentibus ad per» niciem, bene utentibus ad salutem ... ».

Objiciunt. III. 1.° Vox illa: *Ex opere operato*: quam Synodus Trident. adhibet, barbara est, et monstruosa, ac ridiculum Sophistarum commentum Patribus plane incognitum. 2.° Eo tendit Catholicorum doctrina, ut fidem excludat, Christi merita, et passionem evacuet; ita ut Deus nihil in Sacramentis operari, sed solis externis symbolis vices suas resignasse, videatur.

Respond. ad I. Nimis fastidiosi sunt, qui voces rebus exprimendis idoneas aspernantur, quod novæ sint, cum res ipsæ novæ non sint, quæ novo modo exprimuntur. Sed ajunt, contra regulas Grammaticæ *operatum* passive accipi. Nonne id etiam Vulgata habet, ut ad Hebr. XIII.... *Talibus hostiis promeretur Deus?*... Sed neque apud optimos auctores insolens id est, verba deponentia passivo significatu efferri, ut Cicero ad Nepotem... *Qui est pauper, aspernatur.* Plura adducit Joannes *Filesacus* in defensione Vulgatæ — Quidquid sit, quando Tridentini Patres formam illam verborum adhibuerunt, nihil ea novi habebant, utpote longo jam omnium Scholarum usu trita et ab omnibus ubique eodem sensu accepta. Brevi ergo compendio fidem ita expresserunt, ut non maneret æquivocationi locus.

Ad II. Tametsi Sacramenta vim suam, et efficaciam in se ipsis habeant, neque a suscipientis præparatione depromant; nemo tamen Catholicorum est, qui nesciat, fidem, pœnitentiam et alias virtutes in adultis requiri tanquam dispositiones ad gratiam Sacramenti excipiendam necessarias. Id quoque levissimum est, in nostra sententia vim omnem Passionis Christi infringi, et homines a Deo ad res sensibiles avocari. Nam meritis Christi, ejusque passioni omnem gratiam acceptam referimus, et ideo accedimus ad Sacramenta, ut aquam hauriamus vivam ex fontibus Salvatoris. Cum autem Catholici docent Sacramenta virtutem suam non habere ex se, sed

Deum, sed Christum esse, qui per illa operatur, profecto homines non a Deo avocant, sed ad Deum trahunt; quemadmodum qui a Christo curabantur per tactum fimbriæ, non acquiescebant in fimbria, sed agnoscebant, et laudabant Christi virtutem.

Objiciunt. IV. Explicari non potest, quomodo Sacramenta novæ legis sint causa gratiæ, et variæ sunt in hac parte Theologorum sententiæ: atqui ridiculum est, doctrinam aliquam adstruere, quæ, qua ratione sit intelligenda, explicare nemo potest. Ergo etc.

Resp. n. min. Hoc omnibus pene Christianæ doctrinæ articulis commune est, quod rem sciamus, modum autem prorsus ignoremus. Neque id mirum videri debet, cum revelati dogmatis veritas non eruatur ex argumentis rei intrinsecis, sed ex criteriis, quæ a testimonio et auctoritate petuntur. An non testimonio sensuum et experientia edocti scimus, solem causam esse luminis et caloris, quamvis, qua ratione id fiat, explicari non possit, et variæ sint in hac parte Philosophorum sententiæ?

Nobis, siquid de Theologorum opinionibus dicendum est, multa videntur in verborum ambiguitate posita; et forsan facile conciliari possent, quæ longissime distare putantur, si tanti esset in re tam fastidiosa longius versari. Optime (*Melchior Canus Relect. de Sacr. part. IV*) „ Quem in modum Sacramenta novæ legis sint causa „ gratiæ, id tantum abest, ut explicent (Scholastici), ut „ etiam opinionum varietate confundant „. Recensitis deinde variis sententiis, unam præ cæteris assumit, quam hodie omnes fere defendunt, qui aliquam defendunt. Docet autem Sacramenta causas esse gratiæ morales, non naturales; quoniam effectum producunt, non in quantum re physica constant, sed quatenus res naturalis ex Christi instituto elevatur ad dignitatem Sacramenti, et fit signum practicum gratiæ,— Sicut hu-

manitas Christi (ait) instrumentum fuit, quo Deus ad reconciliandum sibi genus humanum usus est; ita Sacramenta instrumenta sunt Christi ad hanc redemptionem et gratiam in singulis hominibus complendam. Sacramenta continent sanguinem Christi, seu pretium redemptionis, eaque de causa gratiam ipsam, et redemptionem continere recte dicuntur: quemadmodum crumena continere dicitur captivi redemptionem, quia pecuniam continet, qua captivus redimitur. Cui hæc clara non sunt, is, quæso, cogitet, vim Sacramentorum occultam et supernaturalem esse, et ab iis, quæ in rebus naturalibus conspicimus, longe diversam. Teneat certum, et si vult, dimittat incertum. Parum interest, an modum sciat, quo Sacramenta gratiam operantur: id agat potissimum, ut, quanta sit eorum virtus, proprio experimento addiscat.

§. II.

Quam gratiam in nobis operentur Sacramenta?

OBSERVANDA.

I. Constat effectum Sacramentorum omnium novæ legis esse gratiam sanctificantem. Hæc hominem gratum Deo reddit et amicum, ac divinæ quodammodo naturæ consortem efficit: ideoque recte vocatur gratia gratum faciens. At hæc ipsa sanctificans gratia vel dari potest, vel augeri. Quando homo ex injusto justus efficitur, tunc primum gratia illa ipsi infunditur, quæ vitam dat animæ,

tunc primum particeps efficitur amicitiæ Dei. Hac de causa *gratiam primam* consequi dicitur. Ubi autem vita jam infusa est homini, non potest quidem dari, sed augeri novo gratiæ incremento. Hanc gratiam Theologi *secundam* appellant, quia gratia additur gratiæ. Jam in memoriam revocandum est, quod supra indicavimus, duplicis generis esse Sacramenta: alia *mortuorum*, cujusmodi sunt Baptismus et Pænitentia, quæ instituta sunt, ut iis, qui mortiferi peccati rei sunt, medeantur, et primam illam gratiam, qua delentur peccata, impertiant. Alia, quia augendæ gratiæ destinantur, *vivorum* Sacramenta appellari solent. Hæc longiori discussione non indigent. Unde prætermissis, quæ jam nota sunt, hoc unum brevi argumento probandum erit, quod Sacramenta vivorum etiam primam gratiam conferre possint, et illa mortuorum secundam.

II. Præter gratiam illam sanctificantem, quæ cum suo virtutum et donorum comitatu per Sacramenta infunditur, necesse est, *gratiam aliquam sacramentalem* admittere, quæ propria sit cuilibet Sacramento; ad quid enim diversa Sacramenta, nisi diversos quoque effectus producerent? At quisnam est ille proprius cujuslibet Sacramenti effectus? An gratiæ actualis auxilia? Sed gratia sacramentalis etiam parvulis infunditur, qui gratiæ actualis capaces non sunt. An novus habitus, aut, ut aliis videtur, novus ornatus gratiæ sanctificanti additus? Sed an ille habitus, ille ornatus aliud quid est, aut esse potest, quam gratiæ sanctificantis augmentum? Unde multo probabilior est ea opinio,

quod gratia sacramentalis nihil addat gratiæ sanctificanti præter concursum Dei actualem ad singularem cujusque Sacramenti effectum, seu jus quoddam morale ad obtinenda suo tempore auxilia Dei ad consequendum cujusque Sacramenti finem necessaria.

PROPOSITIO I.

Quemadmodum Sacramenta mortuorum interdum gratiam secundam producunt; ita quandoque evenit, ut Sacramenta vivorum ex accidenti gratiam primam impertiant.

Probat. I pars. Supponatur eum, qui ad Baptismi, aut Pœnitentiæ Sacramentum accedit, jam assecutum esse gratiam justificationis per charitatem, et contritionem perfectam: quem fructum homo ille recipiet ex Sacramento? an nullum? Sed hoc manifeste contradicit *Trident.*, quod Sess. VII. Can. VI statuit, Sacramenta obicem non ponentibus gratiam infallibiliter conferre. Ergo, cum certum sit conferri gratiam, prima autem, quæ jam adest, conferri amplius non possit, necessario sequitur, conferri secundam.

Probat. II pars. Fieri potest, ut quis eo, quo par est pietatis et religionis sensu ad Sacram. Eucharistiæ accedat cum peccato tamen mortali, cujus nec conscientiam, nec affectum habet.

Quid, quæso, efficiet hoc tantum Sacramentum? Non potest non vim suam exerere, ubi non ponitur obex: at gratiam secundam dare non potest, nisi prius conferat primam, quia augeri non potest, quod non adest. Ergo etc.

Confirmari potest hæc nostra assertio auctoritate S. Thomæ, quæ forsan levis videri potest nonnullis; at nobis semper gravis erit, et ponderosa. Vid. Part. III q. LXXII de Confirm. art. VII. — Item de Euchar. Sacr. q. LXXIX art. III.

PROPOSITIO II.

Singula Sacramenta præter sanctificantem gratiam peculiarem aliquam, quæ sacramentalis dicitur, conferunt.

Probatur. Christus cum septem Sacramenta instituit, unumquodque ad finem peculiarem ordinavit: ergo necesse est, ut quodlibet suos habeat peculiares effectus, seu gratiam sibi speciatim annexam, quam sacramentalem vocamus.

Prob. I ant. Nisi Sacramenta ad quosdam peculiares fines ex sua institutione referantur, nulla potest ratio assignari, cur septem Sacramenta instituta sint a Christo, quæ, cum omnia eundem finem haberent, non aliter differrent inter se, nisi externo ritu. Certe sufficeret, ut unum esset, quod gratiam daret, et aliud, quo data augeretur. Sed non ita res se habet. Trident. Sess. VII Can. IV expresse definit ... » Si quis dixerit Sacramenta

» novæ legis non esse ad salutem necessaria, sed » superflua... licet omnia singulis necessaria non » sint, anathema sit...». Hæc constanter Ecclesiæ doctrina fuit, quæ in eo semper singularem divinæ providentiæ dispositionem agnovit, quod diversis hominum necessitatibus diversa quoque remedia præparaverit·—Vid. quæ ex Cathechismo Rom. citavimus cap. II huj. libri responsione ad object. I. Eadem fere in Decreto Eugenii IV ad Armenos leguntur.

Prob. II consequent. Effectus Sacramenti est *medium* respectu finis, propter quem Sacramentum institutum est. Ergo si unumquodque finem suum peculiarem habet, necesse est, ut etiam effectum habeat peculiarem; seu ut præter communem effectum, quem operantur, quodlibet propter suam gratiam habeat sacramentalem. Huc illud *Tertulliani* pertinet supra citatum...» Caro abluitur, ut anima » emaculetur: caro ungitur, ut anima consecretur etc....» Et illud *S. Bernardi,* Serm. de Cœna Dom.... » Divisiones gratiarum diversis traditæ sunt Sa» cramentis . . . ».

ARTICULUS II.

De secundo Sacramentorum effectu, qui Character dicitur.

OBSERVANDA.

I. De Characteris existentia cum Catholicis pugnant Heterodoxi: de Characteris natura multum olim digladiati sunt Theologi inter se. Nos a Scholarum concertationibus libenter abstinemus; in primis, quando inter ea, quæ magno animorum æstu dicta et disputata sunt, vix aliquid invenitur ex theologicis rationibus deductum, omnia autem fere ex medii ævi Philosophia deprompta sunt. Verum si ea, quæ ad Characteris naturam pertinent, inutilia videri possunt, et a nostro instituto aliena; non ita de re ipsa, seu de Characteris existentia judicandum est. Hic enim locus ad fidem Catholicam pertinet, cum sit Ecclesiæ judicio definitus. Est autem Character, veluti insigne quoddam animæ impressum eique perpetuo inhærens, quo apti ad aliquid suscipiendum vel peragendum efficimur, et ab iis, qui tale Sacramentum non susceperunt, distinguimur. Ex eo, quod Sacramenta quædam Characterem imprimant, sponte sequitur, illa iterari non posse; manet enim semel susceptum Sacramentum per illud, quod in anima reliquit, indelebile signum. Hujus autem Characteris tanta vis est, ut

Sacramentum etiam cum obice susceptum semper ad effectum nitatur, eumque, quamprimum obex sublatus fuerit, efficiat.

PROPOSITIO.

Tria sunt Sacramenta, Baptismus scilicet, Confirmatio, et Ordo, quæ Characterem imprimunt, unde ea iterari non possunt.

Probat. Conclusionem nostram disertis verbis definivit Concilium Tridentinum Sess. VII Can. IX... » Si quis dixerit, in tribus Sacramentis, Baptismo » scilicet, Confirmatione, et Ordine, non imprimi » Characterem in anima, hoc est signum quoddam » spirituale, et indelebile, unde ea interari non pos- » sunt, anathema sit . . . ».

Idipsum in Decreto *Eugenii IV* ad Armenos legitur: et longe ante hæc tempora *Innocentius III C. Majores (Decretal. lib. III tit. XLII cap. III)* de duplici effectu Baptismi gratia et Charatere, ut de re trita, et omnium consensu recepta loquitur. Hæc quoque Græcorum fides est, quam utique non a Latinis didicerunt, sed a Patribus acceptam conservarunt. » Quod autem apud omnes unum inve- » nitur, ait *Tertullianus* de Præscriptione, non est » erratum, sed traditum . . . ». Ergo perpetuo hæc doctrina in Ecclesia viguit; et cum Protestantes neque tempus assignare possint, quo post Apostolos

primum invaluerit, neque quo auctore novum dogma propagatum fuerit ostendere, merito ipsi violatæ fidei damnantur.

Accedit et illud generale argumentum, quod Ecclesia Baptismi, Confirmationis, et Ordinis Sacramenta, ubi ea semel valide administrata fuisse constabat, nunquam iterari permiserit: atqui hujus rei ratio alia dari non potest, quam illa constans et communis omnium Ecclesiarum fides, quod Sacramenta hæc aliquid haberent tum a ritu exteriori, tum a gratia distinctum, perpetuum et indelebile; ritus enim externus transit, et gratia, ubi dispositio deest, non infunditur, aut etiam per sequentia peccata deletur. Ergo etc.

Prob. II. Difficile non est, quæ diximus expressis Patrum testimoniis comprobare; imo non desunt Scripturæ loca, quæ possunt commode in hanc partem accipi, accedente in primis traditionis auctoritate. Porro ad propositionis probationem parum refert, an textus de uno tantum Baptismi Sacramento loquantur, aut de aliis quoque mentionem ingerant; nam Characterem in genere negant Protestantes, quem si admitterent, etiam Confirmationis et Ordinis Sacramentis non denegarent, si ea Sacramenta esse concederent.

Ex Scripturis hæc passim citant Theologi. Ephes. I 13 . . . . *In quo* (Christo) *credentes signati estis Spiritu promissionis Sancto, qui est pignus hæreditatis nostræ* . . . . Et cap. IV 30 . . . . *Nolite contristare Spiritum Dei, in quo signati estis in die redemptionis* . . . II Cor. I 21 . . . *Qui unxit nos Deus, qui*

et signavit nos, et dedit pignus Spiritus in cordibus nostris . . .

Verum gravissimum pondus, ut diximus, in Ecclesiæ traditione est. 1.° De *Baptismi* charactere magnifice loquuntur SS. Patres. *S. Cyrill. Hieros.* in Præfatione ad Catecheses, et iterum Catech. XVII Baptisma vocat » signaculum sanctum, et » indelebile...». Item... » Spiritus Sanctus obsigna- » turus animas vestras, et deligendi estis in mili- » tiam magno regi . . . ». *Basilius* Orat. XIII . . . » Quomodo vendicabit te Angelus sibi, quomodo » eripiet ex hostibus si non agnoverit signaculum?..». Et infra... » Thesaurus non obsignatus facile di- » ripitur a furibus, ovis non signata citra pericu- » lum insidiis appetitur...». *Chrysostom.* Hom. V in II ad Cor.... » Quemadmodum nota quædam » militibus, sic fidelibus Spiritus imponitur: quo » fit, ut si ordinem deserueris, omnibus perspicuus » fias, Judæi signaculi loco Circumcisionem habe- » bant, nos autem pignus Spiritus . . . ». *S. Augustin.* crebrius in hoc argumento versatur, atque adversus Donatistas probat, eos, qui ab Hæreticis baptizati essent, non esse iterum baptizandos, propterea quod accepissent non Hæreticorum characterem, sed Christi. Ita lib. II cont. Cresconium cap. XXX. — Tract. VI in Joan. lib. VI contra Donatistas cap. I etc.

2.° Eadem est Patrum de *Confirmationis* Sacramento sententia; et quoniam S. Chrisma olim una cum Baptismate conferebatur; ideo in illa controversia, quæ de non iterando Baptismate agebatur,

communis erat utriusque Sacramenti causa. Attamen de hoc Sacramento non raro expressis verbis loquuntur Veteres; illud appellant *Signaculum spiritale*, eique applicant, quæ supra a nobis relata sunt ex Apostolo II ad Cor. I. Ita *Cyprianus*, *Ambrosius*, *Augustinus*, *Theodoretus* etc.

3.° Quod *Ordinem* attinet, non potest esse dubio locus post ea, quæ de Sacramento Baptismi dicta sunt. Habet enim Ordo ex natura sua aliquid stabile et permanens, et a Patribus constanter inter ea Sacramenta numeratus est, quæ consecratione quadam conferuntur, atque in peccatoribus etiam et apostatis perseverant... Sic *August.* lib. II cont. Parmen. cap. XIII de Schismaticis ad Ecclesiam redeuntibus ait . . . » Non sunt rursus » ordinati, sed sicut Baptismus in eis, ita Ordi» natio manet integra . . . ». Et Concil. Toletan. VII A.i 653 Can. VII . . . » Sacrum Chrisma col» latum, et Altaris honor avelli nequeunt . . . ».

PROPOSITIO II.

Si Sacramenta, quae iterari non possunt, fuerint cum obice suscepta, gratiam producunt, sublato obice.

Probat. Juxta *Trident.* Sess. VI cap. IV hominis justificatio sine lavacro regenerationis aut ejus voto fieri non potest: ergo nisi Baptismi gratia suscitetur, sublato obice, omnis, qui semel cum obice Sacramentum hoc receperit, quidquid ageret,

ab omni spe salutis maneret exclusus. Nam Sacramentum iterari non potest, neque etiam votum haberi potest illius, quod suscipere non licet. Par est aliorum Sacramentorum ratio, quæ per Characterem in anima perdurant, neque ubi semel suscepta fuerint, iterari possunt. Necesse esset, eos qui illa semel cum obice receperunt, eorum quoque fructu, in perpetuum carere, quod non videtur cum Dei bonitate conciliari posse. Meliora de Deo speranda esse Ecclesiæ doctrina et praxis clare evincunt. Hæc enim semper Hæreticos ad unitatem revertentes materno affectu complexa est, et eos, quamvis Bptisma non interaret, ad Sacramentorum tamen communionem admisit. Vide *S. August.* lib. I de Baptis. contra Donatistas cap. XII. — *S. Thomam* part. III quæst. LXIX art. X etc.

Eædem pene rationes pro *Matrimonio*, et *Extrema Unctione* militant; quamvis enim hæc Sacramenta characterem non imprimant, et ideo ex natura sua id non habeant, quod iterari nunquam possint; sunt tamen, ut Theologi dicunt, initerabilia *secundum quid;* nam Matrimonium inter eosdem conjuges, et *Extrema Unctio* durante eodem morbo repeti non potest. Unde qui hæc quoque sublato obice reviviscere diceret, is, puto, non nimium de divina in homines bonitate præsumeret.

OBJECTA DILUUNTUR.

Dicunt I. Catholici nunquam explicare potuerunt, quæ sit Characteris natura, neque cur tria tantum Sacramenta sint, quæ hunc effectum producant, neque unde illa characteris proprietas oriatur, quod deleri non possit. Ergo etc.

Resp. Fatemur Theologos in explicanda characteris natura parum fuisse felices. Verum nullum exinde detrimentum patitur catholicum dogma, quod in fidei firmitate solidatur. Quænam hæc esset, non dicam Religio, sed Philosophia, quæ hoc sibi principium assumeret, negandam esse rei existentiam, ubicunque occulta est et incomprehensa natura? — Cur tria tantum Sacramenta sint, quæ characterem imprimunt, id a priori probare minime necessarium est. Datur tamen ratio non spernenda, et quæ si ad probandum non sufficit, ad rem tamen illustrandam non parum valet. » Character tria habet » officia, ait *Bellarm. (De Sacram. lib. II cap. XIX)*, aptum » facere ad cultum divinum, configurare Christo, et di- » stinguere ab alio ». Patet ergo cur tria sint inter novæ legis Sacramenta, quibus character adscribitur; nam in Baptismo homo in familiam Christi cooptatur, et ab aliis, qui a Christo alieni sunt, distinguitur. Christum induit, et potestatem accipit participandi Sacramenta, aliaque bona Ecclesiæ Christi. In Confirmatione adscribitur ad militiam Christi, et potentiam accipit, ac robur Christum confitendi, et pugnandi contra Dæmones. In Sacramento Ordinis in numerum Præpositorum assumitur, et ad bona Domini sui administranda et aliis distribuenda destinatur. Hæc ergo Sacramenta hominem speciali quadam ratione Deo consecrant juxta illud Tertulliani: *Caro ungitur, ut anima consecretur;* et quodammodo statum mu-

tant hominis. » In Baptismo, ait Estius (*In IV dist.* 1 » §. 20), datur character civitatis, seu familiæ Christi: » in Confirmatione Character militiæ Christianæ: in Or- » dine vero character potestatis, seu ministerii Ecclesia- » stici ». Porro eam characteris naturam esse, quod deleri non possit, tam certum semper in Ecclesia fuit, quam certum illi est, characterem existere; neque alia ratio afferri potest, cur Sacramenta, quæ characterem imprimunt, eadem etiam repeti non possint. Præter hoc primum et præcipuum argumentum alia adhuc a Theologis adducuntur. Dicunt, characterem non habere contrariam qualitatem, qua possit deleri; non enim est sicut habitus fidei, aliarumque virtutum, qui per actus contrarios tolluntur. Dein eum subjecto inhærere incorruptibili, quia anima, cui imprimitur, non interit. Ac demum eum participationem esse Sacerdotii Christi, quod in æternum manet, ac quandam animæ consecrationem, quæ a Sacerdotio Christi dimanat, ac tamdiu durat, quamdiu durat res consecrata. Omnis enim cultus Christianæ Religionis a Sacerdotio Christi dimanat, qui se primum in Sacrificium obtulit in cruce. Hæc fusius apud *S. Thomam* (*Part III q. LXIII art. V*) aliosque Theologos.

Urgent 1.° In circulo currunt Catholici; nam dicunt, idcirco characterem imprimi per aliqua Sacramenta, quia hæc iterari non possunt: et iterum ea iterari non posse ex charactere concludunt. Ergo etc.

Resp. neg. ant. Nihil est in nostra concludendi ratione vitiosum. Iis, qui characterem admittunt, facile persuadebimus, non posse iterari illa Sacramenta, quæ semel suscepta per impressum characterem in anima permanent, eique perpetuo inhærent. Alia autem ratione agendum est, quando de ipsa characteris existentia disputatur, Nam cum adversarii concedant, Baptismum,

v. g. nunquam iteratum fuisse in Ecclesia, nec iterari posse; concludimus, nullam hujus effectus causam assignari posse, præter illud perenne et indelebile signum, quod characterem vocamus. Hæc argumentatio, qua causa ex effectu probatur, omnium est fere usitatissima.

Urgent. 2°. Necesse non est ad characterem confugere, ut probetur v. g. quod Baptismus iterari non possit: sufficit, quod Baptismus sit janua Sacramentorum, et quod ad delendum originale peccatum sit destinatus.

Resp. Levissimæ sunt istæ rationes. Nonne qui ingressus est per januam, idem exire potest? Et si redire velint apostatæ, et desertores, an non rursus aperienda est janua? Cur ergo non iteratur Baptisma? Nam si nullo modo in anima remanet, et nullum imprimit characterem, non videtur, cur repeti non posset. Deinde, qui lethalis criminis conscius, aut fidei expers Baptismum suscipit, huic peccatum originis non dimittitur, et tamen non rebaptizatur, dum resipiscit.

Dicunt II. Veteres Doctores, et in primis S. Augustinus, per characterem illud non intelligunt, quod Concilium Tridentinum voluit hoc nomine definire; sed exterius Sacramentum indicant, aut novam aliquam denominationem tantum. Inde illud S. Augustini dictum: *Si Donatus in nomine Donati baptizaret, characterem Donati infigeret.* At certe Donati character in anima infixus nullus esse potest.

Resp. Verum est, quod ritus Sacramentalis subinde character vocetur ab Augustino; et ita vocari aliqua ratione potest, quia est causa characteris animæ impressi; seu, ut Theologi loquuntur, character imprimens, non impressus. Quod ita explicat *Bellarminus* (*De Sacram. lib. II cap. XXI*); » ut eadem imago est in sigillo, et in cera; sed imago sigilli est character imprimens, in cera est character impressus: ita Sacramentum externum,

ac præcipue forma Sacramenti est character imprimens, cum ad ejus collationem mox sequatur character in anima, et ex vi et impressione Sacramenti sequatur». Quod autem de charactere Donati S. Doctor loquitur illud ex hypothesi tantum loquitur, ac si diceret: si Donatus in nomine suo posset Sacramenta conferre characterem Donati imprimeret.

Cæterum quod SS. Patres per characterem longe aliud quid, quam externum simbolum, aut externam denominationem intellexerint; ex his capitibus apertum est: 1.° Dicunt, illum esse signaculum in anima, et quandam animæ consecrationem; esse aliquid spirituale; illumque opponunt Circumcisioni, quæ nota erat corpori impressa. 2.° Dicunt, illum manere, hærere, infigi, portari etc., quod non convenit symbolo externo, imo sigillum vocant indelebile. Hæc tum ex illis clara sunt, quæ in propositionis probationem adduximus tum ex aliis Patrum locis, quæ in majoribus Theologorum operibus collecta reperiuntur. Accedit et illud, quod, si symbolum externum a Patribus character vocaretur, omnia Sacramenta characterem imprimerent; omnia enim externa sunt gratiæ symbola. Cur ergo nullus unquam Patrum per Eucharistiam dixit imprimi characterem? — Vid. *Bellarmin.* loco citato.

CONSPECTUS

TOMI QUARTI.

PARS PRIMA

THEOLOGIA SPECIALIS.

LIBER QUINTUS

DE GRATIA ET JUSTIFICATIONE.

LIBER SEXTUS.

DE SACRAMENTIS.